

งานวิจัย

การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาติพันธุ์บางกลุ่ม :

กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยง เขมร ม้ง และมอญ

โดย

นายสุรศักดิ์ จำนงค์สาร

นายจรัญ กาญจนประดิษฐ์

นายเฉลิมกิต แซ่แก้ว

นางสาวปานจรี ดือนันต์ลาภ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๗

ชื่อโครงการ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาติพันธุ์บางกลุ่ม :
กรณีศึกษา

ชุมชนกะเหรี่ยง เขมร ม้ง และมอญ

Cultural Reproduction of Indigenous Music Among Selected

Ethnic

Group : Case Study of Karen Khmer Kmong and Mon

Communities

ที่ปรึกษา

อาจารย์ชูพินิจ เกษมณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พลับพลึง คงชนะ

รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์

รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ

คณะผู้วิจัย

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นายสุรศักดิ์ จำนงค์สาร

นายจรัญ กาญจนประดิษฐ์

นายเฉลิมกิต เชงแก้ว

นางสาวปานจรรย์ ดิอนันต์ลาภ

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาติพันธุ์บางกลุ่ม : กรณีศึกษา
ชุมชนกะเหรี่ยง เขมร ม้ง และมอญ
คณะผู้วิจัย นายสุรศักดิ์ จำนงค์สาร
นายจรัญ กาญจนประดิษฐ์
นายเฉลิมกิต แซ่แก้ว
นางสาวปานจรี ดือนันต์ลาภ

การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาติพันธุ์บางกลุ่ม : กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยง
เขมร ม้ง และมอญ เป็นการศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอด การปรับตัว ตลอดจนการส่งต่อทาง
วัฒนธรรมดนตรี และอื่นๆ ของแต่ละชุมชน ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการ
วิจัย

๑. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางดนตรีชนเผ่า
๒. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทของดนตรีในสังคมชนเผ่า
๓. เพื่อปลูกจิตสำนึกชุมชนผ่านมิติทางดนตรี

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมดนตรีของทุกชนเผ่ามีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้คุณแก่การ
บรรเลงดนตรีทุกชนเผ่า คงมีความแตกต่างกันเพียงรายละเอียดของบทเพลงและดนตรีที่ใช้บรรเลง
ทั่วไปโดยที่ ดนตรีกะเหรี่ยงให้ความสำคัญมากกับการดำรงชีวิตร่วมกันกับธรรมชาติ และแนวคิดทาง
พุทธศาสนา ดนตรีเขมรให้ความสำคัญกับความเป็นแบบแผนของดนตรีมาก และมีความภาคภูมิใจที่
จะเลือกใช้ดนตรีตามแบบชนบเดิมของตนเองมากในสังคมปัจจุบัน ดนตรีม้งกำลังถูกทำลายจาก
วัฒนธรรมดนตรีจากภายนอก แต่ยังใช้ความเข้มแข็งของดนตรีประกอบพิธีกรรมเป็นสิ่งสร้างความ
มั่นคงแก่ดนตรี และดนตรีมอญเน้นการบรรเลงประกอบการแสดงเพื่อความรื่นเริงเป็นจุดแข็ง และมี
การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสมัยนิยมอยู่ตลอดเวลา

บทบาทและสถานภาพตลอดจนจิตสำนึกของชุมชน ส่วนใหญ่สอดคล้องกับลักษณะของสังคม
โดยที่ชุมชนที่อยู่ใกล้ความเป็นเมืองมากที่สุดคือ ชุมชนมอญเป็นชุมชนที่ปัญหาเรื่องการสืบทอดดนตรี
มากที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากความเข้มข้นทางชาติพันธุ์ได้ลดลงอย่างมากโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่
สำหรับชุมชนเขมรเป็นชุมชนที่ใกล้ความเป็นเมืองรองลงมา ชุมชนยังคงมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม
ดนตรีอยู่ค่อนข้างมากและมีแนวโน้มดีขึ้น เพราะมีแกนนำหลายฝ่ายร่วมกันผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง และ
มีกลุ่มเยาวชนให้ความสำคัญกับบรรดกร่วมของชุมชน ชุมชนม้งเป็นชุมชนที่อยู่ห่างเมืองพอสมควร แต่
เนื่องจากเป็นชุมชนใหญ่มาก จึงมีวัฒนธรรมจากภายนอกไหลบ่าเข้าชุมชนมากเช่นเดียวกับความ

ต้องการทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงไว้เรื่องความเชื่อที่มีดนตรีเข้าเกี่ยวข้องกับ ชุมชนสุดท้ายคือชุมชนกะเหรี่ยง ด้วยวิถีชีวิตที่ผูกติดกับธรรมชาติไว้อย่างเหนียวแน่น และการติดต่อกับตัวเมืองค่อนข้างยาก จึงเป็นชุมชนที่รักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไว้ได้ดีที่สุด ตลอดจนจิตสำนึกความเป็นชนเผ่ายังคงเต็มเปี่ยมอย่างน่าชื่นชม

Abstract

Topic Cultural Reproduction of Indigenous Music Among Selected Ethnic Group :
Case Study of Karen Khmer Kmong and Mon Communities

Researcher Mr. Surasak Jamnongsarn
Mr. Jarun Kanchanapradit
Mr. Chalermkit Khengkeaw
Ms. Panjaree Deeananlarp

Cultural reproduction of indigenous music among selected ethnic groups : a case study of Karen, Khmer, Kmong, and Mon communities is a study of transmission, adjustment in each community. The objectives of this research are;

1. to collect the knowledge of ethnic music.
2. to study the status and role of ethnic music.
3. to enhance ethnic moral through music.

The findings of this research found that the music culture of the ethnic groups are based on believes on the superstition which is beneficial for the community. Some differences are only on detail of manner of playing and music. The Karen music is more concerned on life, environment and Buddhist thought. The importance of Khmer music is the tradition of practice and so proud of their old tradition. The impact of outside tradition is now more influenced on their tradition) but the strength are on the ritual music. The strength of Mon music is to accompany folk dance to play in festive occasion which is always adaptable in accordance with the society.

Roles, status and their ethnic morals are adjusted to their community. The Mon people are now encountering on the cultural transmission since the community is developing to urban area and the new generations are neglecting their ethnic strength. Khmer community is more rural than Mon community, the cultural strength is considerably strong and getting stronger. The cultural reconstruction is observable. Kmong community is a rather urban area. The Kmong community is quite large, the economic demand is higher as the change of their ethnic identity. The Karen people is the most maintained ethnic identity and culture since the community is in urban area.

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย	1
2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย	2
3. ระเบียบวิธีวิจัย	2
4. ขอบเขตการวิจัย	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	15
บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล	18
ตอนที่ 1 กะเหรี่ยง	18
1.1 วัฒนธรรมกะเหรี่ยง	18
1.2 องค์ความรู้ทางดนตรีกะเหรี่ยง	50
1.3 บทบาทและสถานภาพ	139
ตอนที่ 2 เขมร	170
2.1 วัฒนธรรมเขมร	170
2.2 องค์ความรู้ทางดนตรีเขมร	174
2.3 บทบาทและสถานภาพ	180
ตอนที่ 3 ม้ง	182
3.1 วัฒนธรรมม้ง	182
3.2 องค์ความรู้ทางดนตรีม้ง	201
3.3 บทบาทและสถานภาพ	209
ตอนที่ 4	212
4.1 วัฒนธรรมมอญ	212
4.2 องค์ความรู้ทางดนตรีมอญ	235
4.3 บทบาทและสถานภาพ	246
บทที่ 5 สรุป	248
บรรณานุกรม	278
ภาคผนวก	

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีผลต่อสังคมโดยรวมไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก แม้แต่สังคมชนบทห่างไกลของไทยก็ได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ไปด้วย และในด้านหนึ่งของสังคมไทยก็ยังมีสังคมและชุมชนของชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีที่ตั้งอยู่ตามส่วนต่างๆ ของประเทศไทย ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากอีก ซึ่งในบางครั้งอาจจะมีผู้เรียกว่าชนกลุ่มน้อย หรือชนเผ่าก็ตามที่

จากผลกระทบต่าง ๆ ที่ชุมชนของเผ่าต่าง ๆ ได้รับนั้นมีทั้งดีและไม่ดีไปพร้อม ๆ กัน แต่ยังคงมีความรุนแรงอันอาจจะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมเดิมได้ ซึ่งรัฐบาลทั้งอดีตและปัจจุบันไม่มีนโยบายที่จะบังคับให้ชนเผ่าต่าง ๆ เลิกวิถีชีวิตแบบเก่า แต่หากยังมีสิทธิที่จะนับถือศาสนาเดิม ธรรมเนียมเดิมโดยขอเพียงแต่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และตั้งตนอยู่ในกฎหมายเท่านั้น (พลเอกประพาส จารุเสถียร ๒๕๐๙ : ๘) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความสมดุลทางสังคมได้

นักวิชาการบางท่านได้จัดจำแนกกลุ่มชาวเขาไว้ตามตระกูลออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ ตามตระกูลและสาขาภาษา ดังนี้

๑. ตระกูลจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan) ได้แก่

- ๑.๑ สาขาทิเบต-พม่า คือ ลีซอ มูเซอ และอีก้อ
- ๑.๒ สาขาคะเร็น คือ กะเหรี่ยง
- ๑.๓ สาขาเย้า - แม้วหรือม้ง คือ เย้า-แม้วหรือม้ง

๒. ตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) สาขามอญเขมร ได้แก่

๒.๑ ละว้า

๒.๒ ขมุ

๒.๓ ผีตองเหลือง

๒.๔ ก้อ (ชนเผ่านี้ยังไม่เคยมีการศึกษากัน แต่เข้าใจว่าอยู่ในสาขามอญ - เขมร ปัจจุบันพบ

ที่จังหวัดแพร่ และตำบลยอด อำเภอฝาง จังหวัดเชียงราย จากคำบอกเล่าของชาวก้อ กล่าวว่าได้อพยพมาจากบริเวณสิบสองปันนาในสมัยต้น ๆ ของยุครัตนโกสินทร์ประมาณในสมัยรัชกาลที่ ๒ เผ่าก้อในที่นี้ไม่ใช่เผ่าอีก้อในตระกูลจีน-ทิเบต)

๒.๕ ถิ่น

๒.๖ ชาวบน

๒.๗ ลัก

๒.๘ ส่วย

๒.๙ ไช้

๒.๑๐ กุย

๒.๑๑ เขม็งหรือชานอย

๑.๑๒ ซาไก

๓. ตระกูลมลายู – โปลินีเซียน (Malayo – Polynesian) สาขามาเลย์ ได้แก่ชาวน้ำ ชาวเขาในประเทศไทย พอดีจัดแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะชาติพันธุ์ได้ ๒ กลุ่ม คือ

- กลุ่มตระกูลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือว่าเป็นพวกที่แต่เดิมเคยอาศัยอยู่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นประเทศไทยมาก่อน ต่อมาอพยพแยกย้ายไปอาศัยอยู่ในเขตป่าบริเวณภูเขาสูง ได้แก่ เผ่าละว้าหรือลัวะ ชมุ ถิ่น ผีตองเหลือจากกลุ่มตระกูลภาษา ออสโตร-เอเชียติก กล่าย้อยมอญ – เขมร และเผ่ากะเหรี่ยงจากตระกูลภาษาจีน – ธิเบต ที่ในตำนานภาคเหนือกล่าวว่ามีอาศัย (อยู่ร่วมกับพวกลัวะในสมัยพระนางจามเทวี)

- กลุ่มตระกูลภาษาจีน-ธิเบตกลุ่มย่อย ธิเบต-พม่า ซึ่งเป็นเผ่าที่เข้ามาในประเทศไทย โดยอพยพมาจากที่อื่นเมื่อประมาณช่วงศตวรรษที่แล้ว บางเผ่าประสบปัญหาด้านการเมือง ได้แก่ เผ่าแม้ว เข้า มีปัญหากับเจ้าของพื้นที่ มูเซอ ลีซอ และอีเก้อ ชาวเขาเหล่านี้ ตั้งหลักแห่งและทำมาหากินอยู่บนเขตภูเขาสูงและบุกเบิกตัดฟันป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกินอยู่ตลอดมา (สถาบันวิจัยชาวเขา. ๒๕๓๘ : ๖)

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ๔ กลุ่ม คือ เขมร กะเหรี่ยง ม้ง และมอญ โดยมีพื้นที่แตกต่างกันออกไป ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นที่จะให้การวิจัยและกระบวนการต่างๆ ช่วยให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อวัฒนธรรมดนตรีของตนเองในแต่ละชุมชน และทราบถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าอีกประการหนึ่งด้วย

๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางดนตรีชนเผ่า
๒. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทของดนตรีในสังคมชนเผ่า
๓. เพื่อปลูกจิตสำนึกชุมชน

๓. ระเบียบวิธีวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทวามานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย

๑. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม ในพื้นที่ทำการวิจัย
๒. การสัมภาษณ์ผู้รู้และศิลปินที่เป็นที่ยอมรับในชุมชน (Key Informants)

๓. การสังเกตการณ์ (Observation) จากระบบการถ่ายทอด บทบาทและกระบวนการของดนตรีในชุมชน
๔. ตรวจสอบข้อมูลการวิเคราะห์

๔. ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ทำการวิจัย ๔ พื้นที่ตามชนเผ่า ๔ ชนเผ่าที่เลือกทำการวิจัยและกำหนดประเภทของดนตรีในพิธีกรรมดังนี้

๑. ดนตรีประกอบการพิธีการไหว้ครูและโหมโรงของชนเผ่าเขมร บ้านกันทรารมย์ ต.กันทรารมย์ อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์
๒. ดนตรีประกอบการแสดงละครของชนเผ่ากะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะ ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี
๓. ดนตรีประกอบพิธีอวมงคล ของชนเผ่าม้ง บ้านเข็กน้อย ต.เข็กน้อย อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์
๔. ดนตรีประกอบพิธีกรรมชนเผ่ามอญ บ้านบางกระดี เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทำนอง	หมายถึง	เสียงสูงๆ ต่ำๆ ที่สลับซับซ้อนกัน
บันไดเสียง	หมายถึง	กลุ่มของระดับเสียงหรือโน้ตที่นำมาจัดเรียงกันเป็นลำดับชั้นจากเสียงต่ำไปเสียงสูง จากเสียงสูงมาเสียงต่ำ โดยไม่มีการข้ามชั้น
मुखपास्त्र	หมายถึง	เรื่องราวที่ถ่ายทอดกันมาปากต่อปากไม่มีการจดบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร
กะเตี๊ยะปวย	หมายถึง	พาน หรือถาดใส่เครื่องบูชาครูดนตรี และนาฏศิลป์
รำตง	หมายถึง	การแสดงนาฏศิลป์ ฟ้อนรำที่เป็นเอกลักษณ์ของชาว
กะเหรี่ยง		
ก๋วยเจี๊ยะ	หมายถึง	การแสดงละครของชาวกะเหรี่ยง มีวงปาดาล่าบรรเลงประกอบ
นาเด่ย	หมายถึง	เครื่องดนตรีชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง ลักษณะคล้ายพิณพม่า มี 6 สาย สร้างด้วยวัสดุจากท้องถิ่น
มาตารี	หมายถึง	แมนโดลิน 6 สายของชาวกะเหรี่ยง
ปีบา	หมายถึง	แคนของชาวกะเหรี่ยง
ชะน่วย	หมายถึง	ปี่รูปทรงปากแตร ชนิดหนึ่งคล้ายปี่ของพม่า และปี่ชวา ของไทย

ผลี่	หมายถึง	ล้นปี
ตะเหลาะ	หมายถึง	ขลุ่ยชนิดเป่าด้านข้างคล้ายขลุ่ยผิวของจีน
ข่วย	หมายถึง	ปีเซาควาย
โหม่งควาย	หมายถึง	ฮ่องวาง 3 ชุด
ปาตาล่า	หมายถึง	เครื่องดนตรีประเภทหนึ่งมีรูปร่างคล้ายระนาด ลูกทำด้วยเหล็ก
ไ้่ว	หมายถึง	กลองสองหน้า 4 ใบขนาดเล็กอยู่ในรางไม้
ตาควัว	หมายถึง	กลองทรงปล่องกลางขนาดเล็ก มีขาตั้ง คล้ายตะโพน
ตะโพ้ว	หมายถึง	กลองทรงปล่องกลางขนาดใหญ่ มีขาตั้ง คล้ายตะโพน
เวหล่าเคาะ	หมายถึง	เครื่องดนตรีประกอบจังหวะทำด้วยไม้ไผ่เซาะเปลือก เป็นร่อง ใ้ไม้ตี คล้ายเกราะ
เจ่งจี	หมายถึง	ฉาบใหญ่
เอ่อคือ	หมายถึง	ไม้ตีปาตาล่า ไม้ตีเวหล่าเคาะ
ณะคู	หมายถึง	เพลงร้อง
ณะคูหนีมุง	หมายถึง	เพลงร้องที่มีเนื้อร้องสอง บรรค มีความหมายลึกซึ้ง
ณะคูลีมุง	หมายถึง	เพลงร้องที่มีเนื้อร้องสี่บรรค
เทอลียโตว	หมายถึง	การรำตง
ตงมิซา	หมายถึง	การรำตง ที่แสดงโดยผู้อาวุโส หรือหญิงที่แต่งงานแล้ว
โบวบือสองคู้	หมายถึง	พิธีทำบุญข้าวใหม่
พิบือโย	หมายถึง	แม่โพสพ
หล่าเคาะไซ้จู	หมายถึง	พิธีผูกข้อมือประจำปี
วีหล่า	หมายถึง	ขวัญ
ดูหล่า	หมายถึง	การใช้ไม้พายตีหรือเคาะประกอบการเรียกขวัญ
ปรีหล่า	หมายถึง	การสวดเรียกวีหล่า หรือขวัญจากที่ต่างๆให้กลับมา

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลต่างๆ ด้านมานุษยวิทยาคหวิทยานั้น ยังมีผู้ศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้งในทางทฤษฎีคนตรีไว้ไม่น้อยมาก มีเพียงเอกสารที่กล่าวถึงเฉพาะเครื่องดนตรีบ้างบางชนิด ข้อมูลต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบการวิจัยครั้งนี้ จึงนับว่า มีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง แหล่งข้อมูลนี้ได้มาจากเอกสารงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ ตำราหนังสือ ต่างๆ ดังต่อไปนี้

เอกสาร ตำรา และหนังสือวิชาการ

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2540) ได้เรียบเรียงสารานุกรมชาติพันธุ์ ไทยไซง (Encyclopedia of Ethnic Groups in Thailand) เนื้อหาแรกกล่าวถึงชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยไซง ว่ามีชื่อเรียกต่างๆ กันว่า ลาวไซง ลาวซง ไทยซง ลาวทรง(ซง)ดำ ลาวซวงดำ ผู้ไทยดำ ไทยดำ เนื้อหาต่อจากนั้นได้กล่าวถึง ถิ่นฐานเดิมของชาวไทยดำและการอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ว่าเดิมอยู่ที่ประเทศจีนตอนกลาง และต่อมาได้อพยพลงมาทางใต้มาตั้งหลักแหล่งที่บริเวณแม่น้ำอู๋ ในแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีเมืองแกนหรือปัจจุบันคือ เมืองเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม และได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี คือ ในปี พ.ศ. 2322 เป็นครั้งแรก และต่อมาในรัชกาลที่ 3 ได้โปรดเกล้าให้ชาวไทยทรงดำมาอยู่ที่เพชรบุรีเป็นที่แรก จึงถือว่า ถิ่นฐานเดิมของไทยไซงในประเทศไทยอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี เนื้อหาต่อจากนั้นกล่าวถึง ไทยไซงในประเทศไทย ลักษณะบ้านเรือน การแต่งกาย โครงสร้างทางสังคม ภาษา อาชีพ อาหารการกิน เครื่องใช้ไม้สอย ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การเกี่ยวพาราฮีและการแต่งงาน และการละเล่นพื้นบ้าน

ในทำนองเดียวกัน ประชัน รักพงษ์ (2541) ได้กล่าวถึง ชาวไทยทรงดำไว้ใน บทความเรื่อง ไทดำ สปป.ลาว (พิธีกรรมและความเชื่อที่สำคัญ) ไว้ว่า ไทดำ หรือผู้ไทดำ เป็นกลุ่มไทโบราณกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองจุไท บริเวณลุ่มแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดง ในเวียดนามภาคเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของไทยดำ ไทแดง และไทยขาว ไทดำตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองแกน เมืองควาย เมืองตุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด(เมืองวาด) และเมืองขาว โดยมีเจ้าเมืองปกครองที่เป็นอิสระต่อกัน เมื่อฝรั่งเศสเข้าปกครองเวียดนาม ได้เรียกชนเผ่าที่อาศัยลุ่มแม่น้ำดำว่าไทดำ ที่เรียกว่าไทดำ เพราะนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำ ซึ่งย้อมด้วยต้นหอมหรือนิลแตกต่างจากชนเผ่าที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ไทขาว ที่นิยมแต่งกายด้วยผ้าสีขาว และไทแดงที่ชอบใช้ผ้าสีแดงขลิบตกแต่งชายเสื้อ

นอกจากนี้ สุมิตร ปิติพัฒน์ และคนอื่น ๆ (2521 : 5) ได้กล่าวถึงการอพยพของชาวไทยทรงดำในหนังสือลาวไซง ไว้ว่าชาวไทไซงเข้ามาในประเทศไทยนั้น ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า อพยพเข้ามาหลายครั้งด้วยผลของการทำสงครามเป็นส่วนใหญ่ โดยอพยพผ่านลงมาทางเวียดนามเหนือ

ลาว และเข้าสู่ประเทศไทย ไทโซ่งอพยพเข้ามาครั้งแรกในสมัยกรุงธนบุรีในปี พ.ศ. 2322 เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินโปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) และเจ้าพระยาสุรสีห์ (กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท) เป็นแม่ทัพยกไปตีเมืองเวียงจันทน์ในปี พ.ศ. 2321 กองทัพได้กวาดต้อนเอาครอบครัวลาวเวียงจันทน์และไทโซ่งจำนวนหนึ่งลงมาที่กรุงเทพฯ และให้ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองในภาคกลาง ดังปรากฏในพงศาวดารรัชกาลที่ 1

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทยนี้สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ ทั้งหมดจำนวน 4 กลุ่มด้วยกัน ดังที่ สุรพงษ์ กองจันทึก (2530 : 14-16) กล่าวคือ

1.กะเหรี่ยงสะกอ

ชนกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า "ปกา-เกอ-ญอ" ซึ่งแปลว่าคนแต่ยังมีชื่อเรียกอื่นๆ อีก เช่น ยางกะลอ ยางขาว ยางป่า ฯลฯ คนไทยเรียกกะเหรี่ยงสะกอว่า กะเหรี่ยงขาวหรือยางขาว สันนิษฐานว่ากะเหรี่ยงสะกอดังกล่าวทางเข้ามาสู่ประเทศไทยทางประเทศเมียนมา กะเหรี่ยงกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับชนชาติพม่า เพราะชาวพม่าเรียก กะเหรี่ยงสะกอว่า Bama Kayin ซึ่งหมายถึง "กะเหรี่ยงพม่า (Burmese Karen)" ในขณะที่กะเหรี่ยงสะกอยังอยู่ในประเทศเมียนมา คงเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบ มีศูนย์กลางหนาแน่นอยู่ที่ลุ่มแม่น้ำอิระวดี กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงกว่าชาวกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นและรับการพัฒนาได้เร็วกว่าชนกลุ่มอื่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของการยอมรับนับถือ คริสต์ศาสนา และพุทธศาสนา ปัจจุบันในประเทศไทยกะเหรี่ยงสะกอมีจำนวนมากกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ บางที่อาจมีจำนวนสามในสี่ของกะเหรี่ยงทั้งหมด ในประเทศไทย กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปถึงจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

2.กะเหรี่ยงโป

คนไทยเรียกว่า ยาง โป พม่าเรียกว่า ตาเลงกะยีน (Taliang Kayin) ซึ่งหมายถึงกะเหรี่ยงมอญ (Mon Karen) ทั้งนี้เพราะกะเหรี่ยงโป มักอยู่อาศัยใกล้ชิดปะปนกับชนชาติมอญ และส่วนใหญ่จะได้กับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชนชาติมอญ เช่น พุทธศาสนาเถรวาท ภาษาพูด ตลอดจนภาษาเขียนที่ใช้อักษรมอญ และยังคงการสะกดไวยากรณ์ตามแบบฉบับของภาษามอญเช่นกัน ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ จะใช้การเขียนตามแบบของพม่า ชาวกะเหรี่ยงโปจะเรียกตนเองว่า "โพล่ว (Phlow)" ซึ่งแปลว่า "คน" กะเหรี่ยงโปมีจำนวนประชากรในประเทศไทยมากเป็นอันดับสองรองจากกะเหรี่ยงสะกอ ปัจจุบันกระจายอยู่ตามจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

3. กะเหรี่ยงบเวหรือคะยา

กะเหรี่ยงบเวหรือคะยา คนเมืองและไทยใหญ่เรียกว่า "ยางแดง" คงเป็นเพราะกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ชอบสวมชุดสีแดงมากกว่าสีอื่นๆ นั่นเอง กะเหรี่ยงบเวนี้จะเรียกตนเองว่า "แบร" ทำให้เรียกกันว่า "บเว" กะเหรี่ยงบเวไม่มีบทบาทในประเทศไทยมากเพราะมีจำนวนน้อยอยู่บริเวณ จังหวัด แม่ฮ่องสอน

4. กะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอ

พม่าเรียกกะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอว่า "Taungthu" แปลว่า "ชาวภูเขา" เพราะกะเหรี่ยงกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่บนพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงขึ้นไปกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่น คือแถบภูเขาในรัฐไทยใหญ่ ชาวไทยใหญ่รับคำภาษาพม่าและมาดัดแปลงเพี้ยนไปว่าตองตู และกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ จะเรียก ตองตู ว่า "เตาะชู" ตองตูเป็นกะเหรี่ยงที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่คือบริเวณใกล้เมืองตองยี ลักษณะทางกายภาพแตกต่างกับชาวกะเหรี่ยงกลุ่มอื่นที่เห็นได้ชัดคือ ชาวตองตูสีผิวจะคล้ำกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ ผมและขนดกมาก กะเหรี่ยงตองตูในประเทศไทยมีจำนวนน้อยมากและอยู่ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและมีอยู่บ้างในจังหวัดเชียงใหม่

เรื่องประวัติความเป็นมาและการอพยพของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545:53) กล่าวว่า กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขตไทย ก่อนที่ชาวไทยเราจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่แหลมสุวรรณภูมิ แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย และเข้ามาอยู่ภายหลังพวกละว้าหรือลัวะ พวกกะเหรี่ยงเพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมากในสมัยพระเจ้าอลองพญา (อ่องเจยะ) ทำสงครามกับพวกมอญ พวกมอญพ่ายแพ้ถูกกองทัพพม่าไล่ติดตามฆ่าฟันอย่างชนิดจะล้างผลาญชนชาติมอญให้สิ้นสูญไปจากโลก ในเวลานั้นพวกกะเหรี่ยงเป็นมิตรกับมอญ ได้ให้ที่พักอาศัยหลบภัยแก่พวกมอญ เมื่อพม่ายกกองทัพ ติดตามมาพวกกะเหรี่ยงเกรงภัยจึงพากันอพยพหลบหนีเข้ามาสู่เขตไทย ในเรื่องเดียวกัน พัทธน์ เรืองนาม(2533:40-41) ได้กล่าวถึงการอพยพของกะเหรี่ยงเข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรี ว่า เดิมชาวกะเหรี่ยงนี้อาศัยอยู่ที่บ้านเมกะวะเขตมะละแหม่งประเทศพม่า ต่อมาในปี ค.ศ.1788 ได้เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ห้วยของกะเลียด อำเภอสังขละบุรี และได้มีการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนกระจายกันออกไปตามลำห้วย ลำธารต่างๆ เป็นจำนวนมากขึ้น จนทำให้เจ้าเมืองกาญจนบุรีแต่งตั้งหัวหน้ากะเหรี่ยงเป็นเจ้าเมืองสังขละบุรี มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรีสุวรรณคีรี (พระโพธิ์) สืบตำแหน่งเจ้าเมืองมาอีก 3 คนจนถึง ร.ศ.120 เกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองท้องถิ่นระบบเจ้าเมือง มาใช้การปกครองในระบบนายอำเภอ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านแทน เมืองสังขละบุรีจึงได้เปลี่ยนมาเป็น อำเภอสังขละบุรี เจ้าเมืององค์สุดท้าย คือพระยาสุวรรณคีรีคนที่ 4 (ทะเจียงโปรย เสดะพันธ์) จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาได้ลาออกจากราชการในปี ค.ศ. 1924 ในปัจจุบันเชื้อสายของตระกูล เสดะพันธ์นี้ยังคงเป็น ผู้นำที่สำคัญในอำเภอสังขละบุรี ในปัจจุบัน

สำหรับเรื่องดนตรีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนั้น สุริยา รัตนกุล (2539:23-38) กล่าวว่า กะเหรี่ยงสะกอ ในภาคเหนือ เป็นพวกที่มีความสามารถร้องเพลงและการร้องเพลงนั้นเป็นการร้องอย่างมีแบบแผน มีกำหนดชนิดของเพลงว่าเพลงใดควรร้องในงานอะไร เพลงที่ร้องในงานศพจะ นำมาร้องในบ้านไม่ได้ เพลงที่ใช้ร้องในงานศพ คือ เพลงทาบลิ้อ เป็นเพลงเกี่ยวกับเรื่องผีวิญญาณ แบ่งเป็นทาบลิ้อ แท้ และทาบลิ้อที่ไม่แท้ ในเรื่องเดียวกัน สมัย สุทธิธรรม (2541:33-35) กล่าวว่า กะเหรี่ยงเป็นชน กลุ่มน้อยอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีลักษณะนิสัยชอบร้องเพลงและการเต้นรำ ในงานรื่นเริง ต่างๆ พวกเขาจะต้องมีการร้องรำทำเพลงอยู่เสมอ เช่น งานปีใหม่ งานแต่งงาน หรือแม้กระทั่ง งานศพ ชาวกะเหรี่ยงก็ยังร้องเพลงรำพึงรำพันอย่างโหยหวนเพลงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เรียกว่า "ทา"

เรื่องเพลงและดนตรีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น สุจริตลักษณ์ ตีตุง และสรินยา คำเมือง (2540:36-38) ได้อธิบายว่า เพลงที่มีมาแต่เดิมในวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงไปคือเพลงที่ใช้ในงานศพและงานแต่งงาน เพลงที่ใช้ในงานศพ เป็นการร้องตอบโต้กันของหนุ่มสาว ส่วนการร้องเพลงในงานแต่งงานเป็นการร้องเพลงของผู้อาวุโสที่เป็นผู้ชาย เนื้อหาส่วนใหญ่ของเพลงจะเน้นความดีใจที่ได้มาพบกัน หรือไม่ก็บอกถึงความดีความขยันขันแข็งของทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว

เรื่องของรำตง พิพัฒน์ เรื่องนาม (2533:48) กล่าวว่า กะเหรี่ยงที่ตำบลไล่โว่มีชื่อเสียงมากในการแสดงรำตง ซึ่งเป็นการร้องเพลงเล่าเรื่อง ตำนาน นิทานต่าง ๆ ของชนเผ่า (คล้ายกับหมอรำเรื่องของชาวอีสาน) และการกล่อมเกลตาทางสังคมที่มีผลมากทางหนึ่ง การรำตงของชาวกะเหรี่ยงเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชนเผ่าในเรื่องเดียวกัน มณฑล คงแถวทอง (2538:48-53) เสริมว่า ในประเพณีที่สำคัญต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงนั้น มักจะมี รำตง มาแสดงอยู่ทุกประเพณี เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญข้าวใหม่ งานบุญสงกรานต์ การแสดงรำตงเป็นการร้องและรำที่ใช้เสียงดนตรีประกอบการแสดง ผู้ร่วมแสดงจะเป็นหญิงหรือชายก็ได้ เนื้อร้องของเพลง รำตงมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของกะเหรี่ยง การอบรมคนให้เป็นคนดี และเกี่ยวกับพุทธศาสนา เป็นต้น ท่าทางที่รำคล้ายกับฟ้อนพม่า สุจริตลักษณ์ ตีตุง และสรินยา คำเมือง (2540:38) การรำตงเป็นวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงยังพบบได้ในแถบจังหวัดกาญจนบุรี ในงานกรรมพิธีใหญ่ๆ เช่นพิธีทำบุญข้าวใหม่ การรำตงต้องมีการฝึกสอน นักดนตรีทั้งหมดเป็น ผู้ชาย เพลงที่ใช้ประกอบการรำตงมักจะเป็นเพลงนำไหว้ครู เพลงสร้างความสามัคคี เพลงขอบคุณ เพลงแสดงความเศร้าที่แยกจากที่นั่นเอง เพลงที่เล่าเรื่องตำนานของกะเหรี่ยงและเพลงเกี่ยวพาราสิกัน เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการรำตงนั้น นอกจากจะมีกลองยาว ส้อง ฉิ่ง ฉาบ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ประกอบการขับร้อง ยังมีเครื่องดนตรีสมัยใหม่ เช่น แมนโดลิน และระนาดเหล็ก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพม่า และกระบอกไม้ไผ่ที่ผ่าลักษณะพิเศษสำหรับตี ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลกลุ่มอื่นเช่นกัน

ในมุมมองทางมานุษยวิทยานั้น อมรา พงศาพิชญ์(2545:1-32) ได้กล่าวถึงเรื่อง กระบวนทัศน์เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดทางมานุษยวิทยาอย่างน้อย สองสำนักคือ สำนักวิวัฒนาการ(evolutionism) และสำนักแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural

diffusionism) ด้านวิวัฒนาการนั้น มีแนวคิดในเรื่องวิวัฒนาการของมนุษย์ที่อธิบายเรื่องของมนุษย์ในทางชีวภาพ และพยายามอธิบายและมองว่าหลังจากสิ่งมีชีวิตได้ผ่านขั้นตอนของวิวัฒนาการทางชีวภาพมาเป็นมนุษย์ (homo sapiens) แล้วได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพราะฉะนั้นมนุษย์ชาติจึงมีจุดกำเนิดและ ขั้นตอนการวิวัฒนาการเหมือนกัน ในทุกสังคม แต่ในแนวทางของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural diffusionism) นั้นเชื่อว่าสังคมและวัฒนธรรมของคนนั้นอาจมีจุดเริ่มต้นที่เป็นอิสระและไม่เกี่ยวข้องกัน และสังคมหลายๆ สังคมมีวัฒนธรรมเหมือนกันเป็นเพราะการแพร่กระจายทาง วัฒนธรรม จากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง ในทำนองเดียวกันนั้น ปัญญา รุ่งเรือง (2542:4) ได้อธิบายเรื่องกำเนิดดนตรี และ เครื่องดนตรี ว่าทฤษฎีการกำเนิดดนตรีในโลกนี้นั้นสามารถอธิบายการกำเนิดดนตรีได้ อยู่ 2 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีนาณากำเนิด (Polygenesis) คือ เครื่องดนตรีที่มนุษย์ต่างชาติต่างภาษา ต่างก็ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเอง และอาจมีบางอย่างคล้ายคลึงกันโดยบังเอิญและพบแพร่หลายอยู่ในทั่วโลกและอยู่ในทุกวัฒนธรรมโดยที่ไม่ได้ลอกเลียนแบบซึ่งกันและกัน 2) ทฤษฎีการแพร่กระจาย (Diffusion) มนุษย์ต่างชาติต่างภาษาอยู่ต่างถิ่นกัน และมีวัฒนธรรมต่างกัน แต่มีการติดต่อสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดกัน ย่อมก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบ และหยิบยืมเครื่องดนตรีของเผ่าอื่นมาใช้ในวัฒนธรรมของตนเองได้ ทฤษฎีเหล่านี้เป็นแนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาดนตรีของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมทาง วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงนั้น มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับสังคมชาวกะเหรี่ยง และชนชาติต่างๆ ที่อาศัยอยู่เขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

สำหรับการศึกษาดนตรีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนี้จำเป็นต้องพิจารณาดนตรีของชนเผ่าเป็นลักษณะของเพลงพื้นบ้าน หรือดนตรีพื้นบ้านโดย สุกัญญา สุขฉายา (2545:10-11) ได้ศึกษาเรื่องเพลงพื้นบ้านและอธิบายว่า ดนตรีเป็นสิ่งที่ควบคู่กับเพลง บางครั้งก็แยกไม่ออกระหว่างการขับเพลงโดยปากกับการเล่นดนตรี เพราะทั้งสองอย่างนี้ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

ถ้าพิจารณาตามคำนิยามที่ว่าด้วยดนตรีพื้นบ้าน หรือโฟล์กมิวสิก (Folk music) จากหนังสือ Encyclopaedia Britanica แล้วเราจะพบว่าดนตรีพื้นบ้านมีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. ดนตรีพื้นบ้านคือ เสียงดนตรีที่ถ่ายทอดกันมาตามประเพณีมุขปาฐะ เรียนรู้ผ่านทางการฟังมากกว่า การอ่าน
2. ดนตรีพื้นบ้านเป็นสมบัติของชาวบ้าน เป็นเพลงที่เกิดจากการสร้างสรรค์ใหม่ของกลุ่ม
3. หน้าที่ของดนตรีมิได้เกิดขึ้นเพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ แต่เกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมอื่น เช่น พิธีกรรม การทำงาน การเต้นรำ ฯลฯ ในสังคมชาวบ้านแบบดั้งเดิม ดนตรีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในพิธีกรรมและ ประเพณีต่างๆ เสมอ
4. ดนตรีพื้นบ้านนั้นแต่งขึ้นฉับพลันทันทีจากปฏิพาทของผู้เล่น โดยไม่มีการเขียนโน้ตเพลง
5. ดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นเพลงร้องเสียงเดียว (Monophony) บ้างก็มีเครื่องดนตรีบรรเลงตามไป

ด้วย

6. ในด้านทำนอง ดนตรีพื้นบ้านเพลงเดียวกันอาจจะมีความแตกต่างของทำนองเพลงไปได้หลายทางไม่สามารถบ่งรูปแบบที่เป็นต้นตอและถือเป็นแบบแผนได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันได้มีกลุ่มผู้ศึกษาวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัดคือ จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดตาก และได้ศึกษาถึงเรื่องราวของกะเหรี่ยงไว้ในเรื่องของการเรียกชื่อชนเผ่า "กะเหรี่ยง" ว่าเป็นเผ่า "ซุ" ในโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง โครงการย้อนรอยอดีตชนเผ่าซุโดย เบจมาศ ชุมวรฐายี สมภพ สังข์ชลธาร และชลิตา บัณฑวงค์ (2545:30) ไว้ที่น่าสนใจว่า

"ซุ" เป็นคำเรียกตนเองหรือเป็นคำที่เรียกชื่อเผ่าของตนเองของชาวกะเหรี่ยงโปว์(โผล่) ในบริเวณพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ซุเป็นกลุ่มที่มีอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในพื้นที่แถบนี้ ส่วนคำว่า "กะเหรี่ยง"/ "คะเรน" ซึ่งเป็นคำเดียวกับ "กะเหรี่ยง" ในภาษาพม่า มีความหมายกว้างๆ ว่า "คน" เช่นเดียวกับคำว่า "โผล่" หรือ "ปาเกอญอ" ของชาวกะเหรี่ยงสะกอ ส่วนคำเรียกตนเองหรือเรียกชื่อเผ่าตนเองของกะเหรี่ยงสะกอ คือ "จะกอ/สะกอ" หรือ "สอง" ในประเทศพม่าก็มีชนเผ่าซุ แต่พม่าเรียกว่า เกอะเหยยโปว์ ก็หมายถึงเผ่าซุ พื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรเป็นพื้นที่ที่ถูกขนานนามว่าเป็นดินแดนลี้ลับและศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีชุมชนหลายชนเผ่าอาศัยอยู่รวมกันมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะชนเผ่าซุ มีจำนวนประชากรมากที่สุดในพื้นที่แถบนี้ การจดบันทึกเรื่องราวตำนาน ความเชื่อ ข้อห้าม ประเพณี วัฒนธรรมได้ถูกรวบรวมเอาไว้อย่างไม่เป็นทางการเพราะการถูก ปิดกั้นการถูกกดขี่ข่มเหงจากชนชาติอื่นๆ ทำให้เรื่องราวต่างๆของชนเผ่าซุได้ถูกปกปิดเอาไว้กลายเป็นความลับ คนทั่วไปจึงเรียกคนชนเผ่าซุว่าเป็น คนกะเหรี่ยง ซึ่งถ้าหากจะอธิบายแล้วคำว่า "กะเหรี่ยง" ไม่มีความหมายอะไรเลยในสำนึกทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าซุ คำว่ากะเหรี่ยงจึงเป็นคำของชนชาติอื่นที่เรียก (เบจมาศ ชุมวรฐายี และคณะ,2545 : 16)

ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยง อำเภอ สังขละบุรี นั้น สมชาย ศรีสุข (2543) ได้สรุปประเพณีต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงในอำเภอ สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ไว้ดังนี้ 1.ประเพณีการเกิด 2.ประเพณีย่องสาว 3.ประเพณีการแต่งงาน 4.ประเพณีงานศพ 5.ประเพณีผูกข้อมือ 6.ประเพณีฟาดข้าว 7.การแต่งกาย 8.ประเพณีบุญข้าวเปลือก 9.ประเพณีทำบุญรับขวัญข้าวใหม่ 10.ประเพณีกวนข้าวทิพย์ 11.พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ 12.พิธีกรรมทำบุญกลางหมู่บ้าน 13.พิธีกรรมไหว้ผีบ้าน ผีเรือน หรือผีบรรพบุรุษ 14.พิธีกรรมและความเชื่อเรื่องผีตายโหงทัก

ในเรื่องเดียวกันเรื่องพิธีกรรมประจำปีนั้น โกวิท แก้วสุวรรณ(2542:58-60) ได้สรุปกิจกรรมทางความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ปฏิบัติในรอบปี ทั้งหมด 15 พิธีกรรมคือ

1. บุญข้าวใหม่ (โบวบือสองคู่)
2. พิธีตีป่า (ดูเหมยละ)
3. ไหว้เจดีย์ตามสถานที่ต่างๆ (ปากลุ่ม)
4. บุญสงกรานต์ (โบวตา)
5. ไหว้เจดีย์กรวดหรือเจดีย์ดินค้ำไทร ทอดสะพาน
(ปากลุ่มปะตี ดูโคลบุงรุ่ง)
6. สะเดาะเคราะห์ (ปะจะกรือ)
7. ไหว้เจ้าป่าเจ้าเขา (ฉิหมาะว, ล่าละไล่ ป่าละเด็งฯลฯ)
8. ปลุกข้าวแก๊กอ (บือฉิเบาะว)
9. ไหว้ผีบรรพบุรุษ (อองเหม, ป่าไจย, ป่าโพ)
10. บุญเข้าพรรษา (เก่อหลูตะเคอว)
11. เรียกวิหาล่าประจำปี (ไซ้จูหล่าเขาะว)
12. ทำบุญให้ญาติ (ซุงผลือ)
13. บุญออกพรรษา (ตะเคอวเปาะะว)
14. ไหว้เจดีย์ไฟ (ปากลุ่มมี)
15. กินข้าวหัวยั้ง (อองบือฟองคู)

ในกรณีการศึกษาบทเพลงที่ประกอบการแสดง พรรณราย คำโสภา(2541:1)ได้ศึกษา บทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโดยใช้วงกันตรึม ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งทางวัฒนธรรมและบทเพลง ผลการศึกษาปรากฏว่า วิธีการแสดง ตลอดจนเครื่องดนตรีในวงกันตรึมแบบดั้งเดิมนั้นแตกต่างจากวงกันตรึมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นวงกันตรึมที่ประยุกต์แล้ว การศึกษาวิเคราะห์แนวทำนองเพลงนั้นได้ศึกษาเพลงบรรเลงโดยใช้วงกันตรึมจำนวน 4 เพลง ผลคือ ได้แนวทำนองหลักของเพลง รวมทั้งรูปแบบของบทเพลงกันตรึม ในทำนองเดียวกันนี้ ในด้านบทเพลงและการวิเคราะห์ ศรัณย์ นักรบ (2541:176-179) ได้ศึกษาเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า ผลการศึกษาพบว่าบทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรมมีทั้งหมด 11 บทเพลง และได้สรุปว่า โครงสร้างหลักของทำนองประกอบด้วยกลุ่มโน้ตเสียงยาวสลับกันกลุ่มโน้ตที่เป็นวลีสั้นๆ นักดนตรีมีอิสระในการสร้างเสียง รูปพรรณของเพลงเป็นลักษณะแนวทำนองเดียว และไม่มีรูปแบบของการประพันธ์เป็นลักษณะการบรรเลงไปเรื่อยๆ

สำหรับเรื่องการศึกษาดนตรีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ นั้น ณรงค์ชัย ปิฎกรัตน์, นิรันดร์ ภักดี และ เอกราช แพร่มวง (2542:บทคัดย่อ) ได้สรุปว่า ดนตรีนั้นมีบทบาทต่อสังคม และ วัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ 2 ลักษณะ คือ ดนตรีตามแบบแผนดั้งเดิม มีทำเป็นเพลงร้อง ในงานศพ และเพื่อความบันเทิง เสียง

ของคนตรีชนเผ่ามีทั้งที่เป็นของดั้งเดิม และที่ได้รับอิทธิพลจากพม่า และล้านนา อีกลักษณะเป็นคนตรีสมัยใหม่ที่เผยแพร่จากเพลงสวดในคริสตศาสนา และการแพร่กระจายทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ เครื่องดนตรีนั้น แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ เครื่องดีด มีเตหน่ากู เตหน่า เครื่องสี มี สะล้อ เครื่องตีมี กลองกบ กลองเดอ และโม เครื่องเป่า มี ขลุ่ยปออุ และแกว ระบบเสียงพบว่าเป็นระบบเสียงเฉพาะไม่คล้ายคลึงกับระบบเสียงใดๆ แต่มีแนวโน้มที่สามารถจัดอยู่ในลักษณะบันไดเสียงแบบ 5 เสียง(Pentatonic) ได้ แนวทำนองเพลง พบว่า การเคลื่อนที่ของทำนองมี สามลักษณะ คือ แบบกระโดดข้ามขั้น แบบเรียงตามลำดับขั้น และแบบซ้ำตัวโน้ต รูปแบบมีลักษณะแบบท่อนเดียว และแบบสองท่อน

ในเรื่องดนตรีและความเชื่อนั้น วสันต์ชาย อิมโอษฐ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้สรุปว่า มัง ถือว่าเค่งเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุด เชื่อว่าสื่อสารกับวิญญาณได้ ใช้เป่าในพิธีกรรมความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย จึงมีพิธีศพถือว่าเป็นพิธีที่สำคัญที่สุด มีเพลงสำหรับเป่าเวลาเช้า เวลาเที่ยง เวลาเย็น ห้ามเป่าปนกันหรือเล่นกัน ห้ามสตรีเป่าเค่งในงานศพ เป็นต้นในงานองเดียวกันนั้น โกวิท แก้วสุวรรณ (2542:150) ได้ศึกษาดนตรีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงไป ในหมู่บ้านเกาะสะเดิง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยสรุปพิธีกรรมเรียกขวัญที่เป็นมุมมองทางมานุษยวิทยาการดนตรีมีในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงว่า ดุทุหล่า เป็นการสื่อสารระหว่างคนกับวิหล่าด้วยการใช้เสียงเคาะและเสียงสวด จากการศึกษาพบว่า เสียงเคาะและเสียงสวดนั้นมีลักษณะเป็นคนตรี คือ 1) ผู้ประกอบพิธีกรรมมีลักษณะเป็นนักดนตรี 2) ด้านองค์ประกอบดุทุหล่า การเคาะอย่างมีจังหวะสม่ำเสมอ และการสวดด้วยเสียงสูงต่ำอย่างมีจังหวะลีลา 3) อุปกรณ์ที่ใช้ทำให้เกิดเสียงในการทำพิธีที่ทำให้เกิดเสียง นั้นเปรียบเป็นเครื่องดนตรี และได้สรุปว่าดุทุหล่าเป็นคนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีเรียกวิหล่า

ทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการดนตรี (ปัญญา รุ่งเรือง. 2533 : 1-2) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เป็นผลผลิตของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยผ่านการคัดเลือกปรับปรุง และยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสิ่งที่สังคมหมู่คณะสร้างขึ้นเพื่อความดีงาม ความสามัคคีกลมเกลียวกันในชุมชน สู่การพัฒนาขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกันให้เกิดสุข บรรดานักวัฒนธรรมทั้งหลายมักจะกล่าวตรงกันว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ในสังคมสร้างขึ้นเป็นแบบแผนเพื่อการดำรงชีวิตล้วนเป็นวัฒนธรรมของสังคมทั้งสิ้น เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ และความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่น” ซึ่งหลักในการเกิดวัฒนธรรมนั้น

(ภาควิชาสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์. 2538 : 25) ได้เขียนไว้ใน เอกสารประกอบการศึกษาวิชา 313-183 สังคมและวัฒนธรรม ว่าวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกันในสังคมเดียวกันทำความตกลงกันว่าจะยึดระบบเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่ง เราอาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้เข้าใจตรงกันและยึดระบบเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่ง เราอาจเรียกระบบที่สมาชิกในสังคมได้ตกลงในความหมายแล้วว่า ระบบสัญลักษณ์

เจตชรินทร์ จิรสันติธรรม (2545 : 1) ได้กล่าวถึงดนตรีไว้ในบทนำของดุริยนิพนธ์เรื่อง ดนตรีชาวเขาเผ่ามูเซอ กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ไว้ว่า ดนตรีเป็นสิ่งที่มนุษยชาติสร้างสรรค์ขึ้นด้วยอารมณ์สุนทรีย์ะ ผสมผสานกับจินตนาการเพื่อสนองความต้องการด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงใจแก่มนุษย์ ให้ความสุขสดชื่นรื่นรมย์ และสิ่งสำคัญของดนตรีเป็นการแสดงออกของสังคมที่รับใช้ปัจเจกบุคคลในสังคม และคนในสังคม บทบาทของดนตรีจึงมีความสัมพันธ์กับศาสนา ความเชื่อ เศรษฐกิจ ระเบียบแบบแผน และการศึกษาอบรมในสังคมอีกด้วย การก่อเกิดภาษาแห่งเสียงดนตรีนี้จึงเป็นภาษาสากลอันยิ่งใหญ่ที่ได้ปรากฏเป็นเครื่องสะท้อนชีวิตของมนุษย์ได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ (วิรัช ชูสูงเนิน. 2520 : 1) ยังกล่าวไว้ว่า ใครก็ตามเมื่อได้ฟังดนตรีแล้วจะได้รับความรื่นเริงบันเทิงใจเหมือนกันทั้งนั้น ไม่ว่าชาติใดภาษาใด ดนตรีไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ดังนั้นเพลงของชาติใด ๆ ก็ตามถือว่าเป็นมรดกโลก ยิ่งทุกวันนี้การสื่อสารคมนาคมติดต่อกันได้สะดวกรวดเร็ว การดนตรีจึงขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวางทั่วโลก และมีการเปลี่ยนแปลงกันไปเรื่อย ๆ จึงกล่าวได้ว่า "ดนตรีคือภาษาสากลของมนุษยชาติ"

งามพิศ สัตย์สงวน (2537 : 2-7) กล่าวถึงหลักการศึกษามานุษยวิทยาไว้ว่า มานุษยวิทยา เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ทุกด้านทั้งในอดีตและปัจจุบัน หรือศึกษาเกี่ยวกับ "วัฒนธรรม" วิชามานุษยวิทยาวัฒนธรรมมักเน้นการศึกษาประชากรที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งจะศึกษาเกี่ยวกับระบบความเชื่อ ระบบการปกครอง เศรษฐกิจ กฎหมาย และอื่น ๆ นักมานุษยวิทยาให้ความหมายของคำ "วัฒนธรรม" ว่า หมายถึง วิถีชีวิต หรือชีวิตความเป็นอยู่ การล่าสัตว์ การเลี้ยงดู การรักษาพยาบาล และเรื่องอื่น ๆ วัฒนธรรมแสดงออกมาให้เห็นได้โดยแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ที่กำหนดว่ามนุษย์ในสังคมจะมีพฤติกรรมทางสังคมต่อกันอย่างไรบ้าง และหลักการสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่นักมานุษยวิทยาจะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษยชาติได้ คือจะต้องทำความเข้าใจ "ความเหมือน" และ "ความแตกต่าง" ทางวัฒนธรรม รวมทั้งต้องเข้าใจพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เมื่อนักมานุษยวิทยามีเป้าหมายที่จะทำความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และเข้าใจความเหมือนและความแตกต่างในพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษยชาติแล้ว นักมานุษยวิทยาจึงต้องทำวิจัยสนาม และใช้งานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา เป็นแนวทางที่จะเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์หรือพฤติกรรมที่แท้จริงของมนุษย์ โดยใช้วิธีการสังเกตในสภาพธรรมชาติ (Natural Setting) คือในสถานที่ที่คนอยู่อาศัยและใช้ชีวิตประจำวันกัน จากนั้นก็จะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เวลาเพื่อสังเกตและมีส่วนร่วมทางสังคมกับชาวบ้าน

ทฤษฎีอีกทฤษฎีหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) (งามพิศ สัตย์สงวน. 2537 : 36) ซึ่งมีแนวคิดหลักว่า สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม

มากที่สุด ทฤษฎีนี้มองวัฒนธรรมว่า เป็นการปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อมีชีวิตอยู่ และการผลิต สจ๊วต (งามพิช สัตย์สงวน. 2537 : 3 ; อ้างอิงจาก Steward.) เป็นนักมานุษยวิทยา ผู้สนใจศึกษาทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ได้มองวัฒนธรรมว่า เป็นระบบพื้นฐานที่ตอบสนองการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สจ๊วต คิดว่าวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอาจเคลื่อนตัวไปได้ในหลายทิศทาง

ส่วนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสำหรับการศึกษาค้นคว้าในครั้ง นี้ จะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่ง โดยยึดแนวทางวัฒนธรรมที่จะอ้างอิงต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี. (2532 : 1-22) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมในหนังสือ วัฒนธรรมกับการพัฒนา มีเนื้อหาพอสรุปได้ ดังนี้ วัฒนธรรม คือพลังของภูมิปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของชุมชน ซึ่งได้มาจากการเลือกสรร กลั่นกรอง ลองใช้ และถ่ายทอด ด้วยการปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกันมา วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมเข้มแข็งซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ
2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชน
4. มีความบูรณาการ
5. สร้างความประสานสอดคล้อง
6. มีการพัฒนาจิตใจ และจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยและวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. ขั้นค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล
 - ๑.๑ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดดนตรีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฯลฯ
 - ๑.๒ ศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดประเด็นการวิจัยคือ
 - ๑.๒.๑ ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าทั้ง ๔ ชนเผ่า
 - ๑.๒.๒ โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและการดำรงชีพของแต่ละชนเผ่า
 - ๑.๒.๓ ความเชื่อและประเพณีของแต่ละชนเผ่า
๒. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม
 - ๒.๑ วางแผนการวิจัยและกำหนดการต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่วิจัย
 - ๒.๒ ดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดย
 - ๒.๒.๑ เข้าพบและแนะนำตัวกับผู้นำหมู่บ้านและผู้รู้
 - ๒.๒.๒ สัมภาษณ์ผู้รู้และศิลปินในชุมชน
 - ๒.๒.๓ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
 - ๒.๒.๔ สังเกตการณ์เพื่อศึกษากระบวนการทางพิธีกรรมและดนตรีในพิธีกรรม
 - ๒.๒.๕ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Technic)
๓. บันทึกภาพและเสียงด้วยเครื่องบันทึกผล
 - ๓.๑ เครื่องบันทึกวีดีทัศน์
 - ๓.๒ กล้องถ่ายรูป
 - ๓.๓ เครื่องบันทึกเสียง mini disk
 - ๓.๔ เครื่องบันทึกเสียงแบบตลับ

๔. ชั้นศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามมาศึกษาวิเคราะห์ ดังหัวข้อต่อไปนี้

- ๔.๑ องค์ความรู้ต่าง ๆ ของดนตรีชนเผ่าทั้งสี่
- ๔.๒ สถานภาพและบทบาทของดนตรีในสังคมชนเผ่า
- ๔.๓ บันทึกโน้ตเพลงในลักษณะอักษรไทย
- ๔.๔ จิตสำนึกของชุมชนที่มีต่อดนตรีของเผ่า

๕. ชี้นำไปให้

- ๕.๑ คณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยนำเสนอต่อชุมชนและผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการสืบหอดนตรีสู่ชนรุ่นต่อไป แบบยั่งยืนโดยผ่านหน่วยงานรัฐหรือเอกชนในท้องถิ่น
- ๕.๒ คณะผู้วิจัยจะจัดให้มีการแสดงผลงานทางดนตรีและนิทรรศการทั้ง ๔ ชนเผ่าให้สาธารณชนได้รับรู้

๖. สรุปและอภิปรายผล

- ๖.๑ สรุปผลการวิจัย โดยหานัยสำคัญของวัฒนธรรมดนตรีชนเผ่า
- ๖.๒ พิมพ์โน้ตเพลงต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยเป็นโน้ตอักษรไทยและโน้ตสากล

๗. จัดทำรายงานการวิจัยรูปเล่มนำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๘. สถานที่ทำการวิจัย

- ๘.๑ บ้านกันทรารมย์ ต.กันทรารมย์ อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์
- ๘.๒ บ้านกอม่องทะ ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี
- ๘.๓ บ้านเข็กน้อย ต.เข็กน้อย อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์
- ๘.๔ บ้านบางกระดี เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
- ๘.๕ สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๙. อุปกรณ์การวิจัย

- ๙.๑ เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
- ๙.๒ เครื่องบันทึกเสียงแบบตลับ
- ๙.๓ เครื่องบันทึกเสียง mini disk
- ๙.๔ กล้องถ่ายรูป
- ๙.๕ เครื่องขยายเสียง

๑๐. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑๐.๑ ทราบถึงองค์ความรู้ทางดนตรีของชนเผ่าทั้งสี่
- ๑๐.๒ ทราบถึงโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชนเผ่าทั้งสี่
- ๑๐.๓ ชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงคุณค่าของดนตรีในเผ่าตนเอง
- ๑๐.๔ ทราบถึงเพลงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งสี่ในรูปของโน้ตเพลง แบบบันทึกเสียงและวีดิทัศน์

บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 กะเหรี่ยง

1.1 วัฒนธรรมกะเหรี่ยง

กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 15 จังหวัด 68 อำเภอ 2,130 หมู่บ้าน ประชากรรวม 353,574 คน (ทำเนียบชุมชนฯ 2540, น. 27) กะเหรี่ยง เป็นคำเรียกของคนไทยภาคกลาง ในพม่าเรียก กะยีน (Karen) คนพื้นเมืองภาคเหนือและไทยใหญ่เรียก ยาง ส่วนชาวตะวันตกเรียก (Karen) ชนกลุ่มนี้จัดอยู่ในตระกูลภาษาย่อยทิเบต-พม่า นักประวัติศาสตร์บางท่านสันนิษฐานว่าชนชาติกะเหรี่ยงมีถิ่นเดิมอยู่ในดินแดน ตะวันออกของทิเบต แล้วเข้ามาตั้งอาณาจักรในประเทศไทยจีนเมื่อ 733 ปี ก่อนพุทธกาล ชาวจีน เรียกว่าชนชาติโจว หลังถูกกษัตริย์จีนรุกราน เมื่อพ.ศ. 207 จึงพากันแตกพ่าย พายหนีลงมาอยู่ลุ่มน้ำ แยกซี ต่อมาเกิดปะทะกับชนชาติไทจึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลุ่มน้ำโขง และ แม่น้ำสาละวิน ในเขตพม่า กะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อนชนชาติไทแต่ภายหลังพวกตระกูลมอญ-เขมร (ขจัดภัย 2538, หน้า 67) ชนชาติกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขตไทยก่อนชนชาติไทยจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่แหลมสุวรรณภูมิ การอพยพครั้งสำคัญของกะเหรี่ยง เกิดขึ้นในช่วงกษัตริย์พม่าทำสงครามกับมอญ พวกกะเหรี่ยงซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับมอญก็ช่วยเหลือให้ที่หลบภัยกับมอญ เมื่อพม่ายกทัพติดตามมาพวกกะเหรี่ยงหวั่นเกรงภัยที่จะเกิดขึ้นจึงอพยพเข้าสู่เขตไทย นอกจากนี้ยังมีการอพยพเนื่องจากการทำมาหากินทางเขตพม่า ผิดเคือง พวกนี้จึงเข้ามาหาที่ทำกินใหม่ในเขตไทย (ขจัดภัย 2538, น. 67,68) ปัจจุบันมีชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย อาศัยอยู่ในจังหวัดต่างๆ แถบชายแดนไทย-พม่า ในภาคตะวันตกและภาคเหนือเช่น กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก และ แพร่ เป็นต้น

กะเหรี่ยงประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

1. กะเหรี่ยงสะกอ (Sgaw Karen) พวกนี้เรียกตัวเองว่า กันยอ (Kanyaw) คนไทยเรียกว่ายาง ชาว พวกกะเหรี่ยงสะกอในแถบตะวันตกของเชียงใหม่เรียกตัวเองว่า บูคุนโย (Bu Kun Yo) กะเหรี่ยงสะกอผู้ชายนิยมใส่เสื้อสีแดงรัดเอวด้วยเชือก มีพู่ และโพกผ้าสีต่างๆ ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานนุ่งกระโปรงทรงกระสอบสีขาวยาว มีปักบ้างเล็กน้อย ส่วนที่แต่งงานแล้วนิยมใส่เสื้อแขนสั้นสีน้ำเงินเข้ม ส่วนล่างประดับด้วยลูกปัดสีแดงและสีขาว สวมกระโปรงสีแดงลายดัด

2. กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen) คนไทยเรียกว่า ยางโปว์ พม่าเรียกว่า ตะเลียงกะยีน (Taliang Kayin) ผู้ชายกะเหรี่ยงโปว์ แต่งตัวเหมือนชาวไทยพื้นราบทั่วไป ผู้หญิงแต่งงานแล้วใส่เสื้อทรงกระสอบ

เหมือนพวกสะกอ แต่ยาวกว่าและสีแดงกว่า ท่อนบนปักกลดลาย ประดับลูกปัด เก้าอี้มีพินเงินปักเงินปักผม กระโปรงยาวคลุมข้อเท้ามีปักและพู่ห้อย ใส่กำไลมือและแขน ผู้หญิงสักหมึก เป็นเครื่องหมายสวัสดิภะที่ข้อมือ ส่วนน้องสักเป็นรูปกระดูกงู เชื่อว่าสามารถป้องกันเวทมนต์คาถาและภูตผีปีศาจ (บุญช่วย 2506, น.117)

3. กะเหรี่ยงบเว (B'ghwe Karen) หรือ แบร (Ber) หรือกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงพวกนี้เรียกตัวเองว่า กะยา (Ka-ya) คนไทยเรียกว่ายางแดง พม่าเรียกว่าคะยินนี (Kayin-ni) แต่สมัยใหม่เรียกเป็นคะยา (Kayah) ชาวอังกฤษเรียกคะเรนนี่ (Karen-ni) ซึ่งเอาแบบชื่อที่ชาวพม่าเรียก กะเหรี่ยงบเว ผู้ชายนุ่งกางเกงขาสั้นสีแดงโพกศีรษะ นิยมสักข้างหลัง ผู้หญิงนุ่งกระโปรงสั้น และสวมกำไลไม้ไผ่ที่ข้อเท้า กะเหรี่ยงแดงถือว่าตนเป็นชาติใหญ่ และไม่ยอมรับพวกสะกอและไปว่าเป็นพวกที่มีเลือดกะเหรี่ยงอย่างแท้จริง

4. กะเหรี่ยงตองสุ หรือปะโอ (Pa-O) คนไทยและพม่าเรียก ตองสุ (Yraung thu) พวกไทยใหญ่เรียก ตองซู (Tong-Su) กะเหรี่ยงเผ่าสะกอเรียกพวกตองสุว่า กะเหรี่ยงดำ พวกตองสุแต่เดิมอาศัยอยู่บริเวณเมืองต่างๆ ใกล้ทะเลสาบอินเล แห่งมเยลัด รัฐฉานตอนใต้ประเทศพม่า เมืองที่ตองสุอยู่มากที่สุดคือเมืองหลอยโหลง และเมืองสะท่ง (บุญช่วย 2506, น. 130) ผู้หญิงตองสูนิยมนุ่งชุดสีดำ โพกผ้าสีขาวหรือดำ ผู้ชายนุ่งกางเกงขายาวสีดำและสีขาว เลื้อยแขนยาวผ่าอก กลางใช้กระดุมผ้า

กะเหรี่ยง กองม่องทะ

เดิมเมืองสังขละบุรี ตั้งอยู่ ณ บ้านเสน่ห์พ่อง ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงมีพระศรีสุวรรณคีรี เป็นเจ้าเมืองสืบทอดตำแหน่งกันมา 5 ท่าน จนกระทั่งมีการปรับปรุงระเบียบการปกครองท้องถิ่นในสมัยรัชกาลที่ 5 เปลี่ยนฐานะเมืองสังขละบุรีเป็นอำเภอ พระศรีสุวรรณคีรีที่ 5 (ทะเจียงโปรยเสตะพันธ์) รับพระราชทานแต่งตั้งเป็นนายอำเภอคนแรกของสังขละบุรี แต่เดิมแยกการปกครองเป็น 2 ตำบล โดยถือลำน้ำแม่ขัตติย์ เป็นเส้นการปกครอง คือ ตำบลไลโว่ อยู่ตอนใต้ของลำน้ำแม่ขัตติย์กำหนดปกครองติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ตำบลลังกา อยู่ตอนใต้ของลำน้ำแม่ขัตติย์ มีกำหนดปกครองติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

คำว่า "ไลโว่" เป็นภาษากะเหรี่ยงมีความหมายว่า "หินแดงหรือผาแดง"

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลไลโว่มีเนื้อที่ประมาณ 17,239 ตารางกิโลเมตร ประมาณ ,077,487,500 ไร่ ทำไร่ 3,809 ไร่ ทำสวน 2,125 ไร่ เป็นพื้นที่ป่านานาพันธุ์ มีภูเขาสูงสลับกับพื้นที่ราบ

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือติดต่อกับ จ.ตาก และสาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพ เมียนมา ทิศใต้ติดต่อกับ ต.ปลั่งเผล อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จ.ตาก ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.หนองลู อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,539 คน เป็นชาย 1,231 คน เป็นหญิง 2,308 คน จำนวนครัวเรือน 324 ครัวเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม ทำไร่ข้าว ทำไร่ปลูกพริกกะเหรี่ยง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง
2. โรงเรียนขยายโอกาส 2 แห่ง
3. วัด/สำนักสงฆ์ 9 แห่ง
4. ศาลเจ้า 7 แห่ง
5. สถานีอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง
6. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน (ศพด.) 4 แห่ง
7. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลม เขตป่าสงวนข้างเขื่อน
8. เขื่อนแม่กลอง

ตำบลไล่โว่ เป็นตำบลที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ดั้งเดิม คำว่า ไล่โว่ เป็นภาษากะเหรี่ยง แปลว่า หน้าผาหินแดง

ทิศเหนือ	จดกับ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
ทิศใต้	จดกับ ตำบลหนองลู ตำบลปลั่งเผล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันออก	จดกับ ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันตก	จดกับประเทศพม่า

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง ตามหลักฐานพบว่าชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้นานกว่า 600 ปีแล้ว โดยมีตำนานว่าพระเจ้าแผ่นดินไทยได้มอบพื้นที่ตำบลไล่โว่ให้กับชาวกะเหรี่ยงที่หลบหนีสงครามจากประเทศพม่า ให้อาศัยอยู่เพื่อประกอบอาชีพและทำหน้าที่สืบข่าวรายงานให้เมืองหลวงทราบ ส่วนการตั้งตำบลไล่โว่เป็นทางการนั้น คงจะหลังจากการตั้งอำเภอสังขละบุรีขึ้นเป็นอำเภอ เมื่อ พ.ศ. 2445 และพื้นที่ตำบลไล่โว่ขณะนั้น (พ.ศ.2445-2482) ประกอบด้วยหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

1. บ้านไล่โว่	หมายถึง	หน้าผาหินแดง
2. บ้านสะเนพ่อง	หมายถึง	ท่าแพ
3. บ้านกองม่องทะ	หมายถึง	ปลายน้ำห้อยกองม่อง
4. บ้านเกาะสะเด็ง	หมายถึง	ชื่อต้นไม้เกาะสะเด็ง
5. บ้านที่มูคี	หมายถึง	ชื่อต้นน้ำของลำห้วยที่มูคี
6. บ้านที่พูไฉ้	หมายถึง	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคนไทยเรียกว่าต้นทองกลาง
7. บ้านไล่วาบ่อง	หมายถึง	ต้นไม้สีเหลือง
8. บ้านซาลาวะ	หมายถึง	ต้นไม้ที่นำมาจักตอกเป็นเครื่องจักสาน
9. บ้านที่ชวนโหว่	หมายถึง	แหล่งน้ำที่มีบุนสีแดงชุกชุม
10. บ้านที่ท่าบ่อง	หมายถึง	แหล่งน้ำที่มีลูกอี๊ดชุกชุม

ปัจจุบันพื้นที่ทั้งหมดนี้ของตำบลไล่โว่ ได้อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เมื่อปี พ.ศ. 2517 และได้ประกาศเป็นพื้นที่มรดกทางธรรมชาติของโลก เมื่อ พ.ศ.2534 ซึ่งประเทศไทยนั้นได้มีมรดกโลกอยู่ 4 สถานที่ด้วยกันคือ

1. โบราณสถานกรุงสุโขทัย
2. โบราณสถานกรุงศรีอยุธยา
3. บ้านเชียงขอม
4. ทะเลสาบมอญพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่หัง
5. ทุ่งใหญ่นเรศวร ป่าห้วยขาแข้ง

พื้นที่ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรนี้มีหมู่บ้านต่างๆ กระจายอยู่ตามบริเวณชายขอบหรือแนวกันชนเขตไทยกับพม่า ซึ่งกะเหรี่ยงพื้นที่ได้ร่วมกันสืบทอด อนุรักษ์วัฒนธรรมและธรรมชาติให้คงอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์มาจนถึงปัจจุบัน และปัจจุบันหมู่บ้านต่างๆ ได้ถูกยุบเพื่อแบ่งตามการปกครองใหม่เหลือเพียง 6 หมู่บ้านเท่านั้น คือ บ้านสะเนพ่อง บ้านกองม่องทะ บ้านเกาะสะเด็ง บ้านไล่โว่ ซาลาวะ บ้านทีไล่ป่า และบ้านจะแก

หมู่บ้านกอม่งทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี นั้นเป็นพื้นที่ที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นเวลานาน มีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ มีในการดำรงชีวิตของคนในชนเผ่าตามขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังเคารพในวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ ธรรมชาติ

ดนตรีของชาวกะเหรี่ยง เป็นสื่อกลางในสังคมที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่สำคัญของชนเผ่ามาสู่รุ่นหลัง และยังคงสืบทอดต่อกันมา ความคลี่คลายทางดนตรีเริ่มเกิดขึ้น เพราะการรับวัฒนธรรมจากภายนอก จึงทำให้ดนตรีชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านกอม่งทะนั้น เป็นจุดเริ่มต้นของการอธิบายวัฒนธรรมดนตรี ของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

การเรียกชื่อชนเผ่าโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น คนจีน เรียกกะเหรี่ยงว่า "โจว" บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ อ้างจากนักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกว่า กะเหรี่ยงมีเชื้อสายมาจากชนชาติโจว โดยที่ไม่ได้อธิบายที่มาและความหมายของโจว จากการศึกษาการเรียกชื่อตนเองของ คนกะเหรี่ยง พบว่าชื่ออ้างของนักประวัติศาสตร์ตะวันตกในการเรียกชื่อกะเหรี่ยงว่า "โจว" ของคนจีนนั้น มีที่มาจากกรณีที่คนกะเหรี่ยงเรียกชื่อตนเองดังนี้

กะเหรี่ยงโป หรือ ไผ่ลว เรียกชื่อเผ่าตนเองว่า "ซู"

กะเหรี่ยงสะกอเรียกชื่อเผ่าตนเองว่า "ปกากะญอ"

การที่นักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกอ้างเชื้อสายมาจากชนชาติจีนโจว จึงมีที่มาจาก ชื่อที่คนกะเหรี่ยงเรียกตนเอง ซึ่งการออกเสียง "ซู" หรือ "สะกอ" มาออกเสียงว่า "โจว" (วุฒิ บุญเลิศ.2547)

คนมอญเรียกกะเหรี่ยงว่า "เกี๋ยง"

ชาวตะวันตกเรียกกะเหรี่ยงว่า "Karen" มาจากกะเหรี่ยง

คนล้านนาเรียกกะเหรี่ยงว่า "ยาง" มาจากปกากะญอ, เกอะญอ

คนพม่าเรียกกะเหรี่ยงว่า "กะยีน" มาจากกะเหรี่ยง คะยา, กะยีนนี้

คนไทยเรียกกะเหรี่ยงว่า "กะเหรี่ยง" มาจากมอญที่เรียกว่า "เกี๋ยง"

ภาษาและความหมายของเชื้อชาติชนเผ่า

ปกากะญอ หมายถึง เรา / กะญอ หมายถึง คน, หรือมนุษย์ชาติ

ปกากะญอ หมายถึง เราเป็นคน หรือเราเป็นมนุษย์ชาติ

ไผ่ลว หมายถึง เรา, หรือมนุษย์ชาติ / เห่ง หมายถึง เรา

เห่งไผ่ลว หมายถึง เราเป็นคนหรือเราเป็นมนุษย์ชาติ (วุฒิ บุญเลิศ. 2547)

จากประสบการณ์ภาคสนามในพื้นที่ ตำบลไลโว อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี นั้นผู้วิจัย ได้พบกับชื่อในการเรียกชนเผ่าตัวเองคนกะเหรี่ยงในพื้นที่ คือ

1. ไผ่ลั่ว
2. สอง
3. ชู

ซึ่งทั้ง 3 คำนี้มีความลึกซึ้งด้านภาษาและมักพบเจออยู่บ่อยครั้งในบทเพลงร้องลำนำต่างๆ ของชาว กะเหรี่ยงในตำบลไลโว เช่น ในบทเพลงพิธีกรรมผูกข้อมือประจำปี ที่ได้ประพันธ์เพลงร้องประกอบนาเดย์ โดน นายส่วยจีใหม่ สังกะขละวิมล นักดนตรี มีชื่อเสียงจากหมู่บ้านสะเนฟอง ได้ประพันธ์ไว้ว่า

(ภาษากะเหรี่ยง)

	ทुरु่มอเบีย ไผ่ลั่ว สอง	มาเก้อล้าไน้เลอบล่อง
คำแปล	ประเพณีของชาวกะเหรี่ยง	ทำด้วยกันปีละครั้ง

คำว่า ไผ่ลั่ว และ สอง นี้ มักจะพบอยู่ ในบทเพลงต่างๆ มากมายของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ เช่น บทเพลงที่มีเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ของชนเผ่า ประเพณี พิธีกรรมก็มักจะมี คำว่า ไผ่ลั่ว สอง เสมอ จากการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงเรื่องการเรียกชื่อตนเอง ได้อธิบายว่า กะเหรี่ยง สอง คือ กะหฺร่าง แต่โดยความเป็นจริงแล้ว คำว่ากะเหรี่ยงนั้น ไม่ได้มีความหมาย ในด้านความรู้สึกกับคนกะเหรี่ยงแต่อย่างใด

คำว่า "กะเหรี่ยง" นั้น บางครั้งใช้สื่อความหมายเรียกพวก "ไป, ไผ่ลั่ว, ชู"

คำว่า "กะหฺร่าง" เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายเรียก "สะกอ, ปกอกญอ, สอง" เพื่อเป็นการสื่อถึงความเข้าใจให้ผู้อื่นที่อยู่นอกวัฒนธรรม (อภิชาติ เศตะพันธ์, สัมภาษณ์) ซึ่งข้อมูลทางวิชาการแต่เดิมนั้นได้จัดให้กะเหรี่ยงที่อยู่ในพื้นที่ ตำบลไลโว อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในกลุ่มของ "กะเหรี่ยงไป"

แต่ในงานวิจัยล่าสุดเรื่อง "ย้อนรอยอดีตชนเผ่าชู" โดย เบญจมาศ ชุมวรฐายี และคณะ ได้ศึกษาในพื้นที่ตำบลไลโวนี้มีผลการศึกษที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์อย่างมาก โดยใช้คำเรียกว่า "เผ่าชู" แทนคำว่า "กะเหรี่ยง" โดยอธิบายไว้ดังนี้

"คนทั่วไปเรียกคนเผ่าชู" ว่าเป็นกะเหรี่ยง ซึ่งถ้าอธิบายแล้ว คำว่า "กะเหรี่ยง" ไม่มีความหมายอะไรเลยในสำเนียงประวัติศาสตร์ของชนเผ่าชู คำว่า กะเหรี่ยง จึงเป็นคำที่คนอื่นที่มาใช้เรียกกัน... คำว่าชู ไม่ได้มีความหมายเป็นอย่างอื่น เป็นคำเรียกชนเผ่าของตนเอง ชนเผ่าชูได้แตกออกมาจากชนชาติมอญ

ซึ่งชนชาติมอญจะเรียกชนเผ่านี้ว่า “เกเรียง” ภายในชนเผ่าชูแยกออกเป็นสองกลุ่ม คือ “ไผ่ล่วชู่” และ “ไผ่ล่วทูกลี่บ่ง”

ประวัติความเป็นมาและการอพยพของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวว่า กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขตไทย ก่อนที่ชาวไทยจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่แหลมสุวรรณภูมิ แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย และเข้ามาอยู่ภายหลังจากละว้าหรือลัวะ พวกกะเหรี่ยงพึ่งอพยพมาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมากในสมัยพระเจ้าอลองพญา (อ่องเจยะ) ของพม่าทำสงครามกับพวกมอญ พวกมอญพ่ายแพ้ ถูกกองทัพพม่าไล่ติดตามฆ่าฟันอย่างชนิดจะล้างผลาญชนชาติมอญให้สิ้นสูญไปจากโลก ในเวลานั้นพวกกะเหรี่ยงเป็นมิตรกับมอญ ได้ให้ที่พักอาศัย หลบภัยแก่พวกมอญ เมื่อพม่ายกกองทัพติดตามพวกกะเหรี่ยงเกรงภัยจึงพากันอพยพหนีเจ้ามาสู่เขตไทย

ย้อนอดีตกลับไปราว 600-700 ปี บรรพบุรุษของไผ่ล่ว ได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่ที่เมืองถ่ออ่อง เมืองชวยกะบ่ง และเมืองทวายในประเทศพม่า จนกระทั่งถูกกดขี่อย่างหนักทำให้ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าฝั่งไทย โดยเฉพาะช่วง พ.ศ.2317-2318 หรือราวยุคปลายกรุงศรีอยุธยา ที่เจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่า ได้เข้ามาทำสงครามยึดอำนาจและดินแดนของชาวมอญไว้ได้ ไผ่ล่ว เป็นมิตรกับมอญโดยได้หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเดินทางไปกับมอญจนถึงสุพรรณบุรี ราชบุรี และอุทัยธานี อีกกลุ่มตั้งหลักอยู่ในป่าแถบจังหวัดกาญจนบุรี และตาก (พระยารวเดชศักดิ์ดาบุรุษ ผู้ตรวจราชการเมืองกาญจนบุรี. 24 มีนาคม ร.ศ.119)

จากตำนานเล่าสืบต่อกันมาของชาวกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่ เชื่อว่าแต่เดิมสมัยบรรพบุรุษของชาวไผ่ล่อง (ชู่) มีเชื้อสายมาจากชาวมองโกลเลีย ซึ่งอาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ เทือกเขาปาร์มีย์ (อยู่ในประเทศจีนในปัจจุบัน) ต่อมาประชาชนมากขึ้นจึงได้อพยพลงมาทางใต้ของทะเลทรายโกบี จนถึงลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ประมาณก่อนคริสตศักราช 2600 ปี (แม่น้ำแยงซีเกียงหรือที่คนในชนเผ่าเรียกกันว่าที่แยจี้ร่งหรือที่ฉิมมียั่ว) (เบญจมาศ วรฐายี และคณะ. 2546) ชาวกะเหรี่ยงบอกเล่าสืบต่อกันมาว่าถ้ามองจากถิ่นฐานที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ดินแดน “ที่ฉิมมียั่ว” จะอยู่ที่ “ซากะช่องฟองลา” หมายถึงดินแดนใต้กลุ่ม “ดาวช้าง” คนไทยเรียกกลุ่มดาวนี้ว่า “ดาวจระเข้” และชาวตะวันตกหมายถึงกลุ่มดาว “หมีใหญ่” ซึ่งเป็นกลุ่มที่โคจรรอบดาวเหนือ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานดินแดนที่เรียกว่า “ที่ฉิมมียั่ว” นั้นเป็นทางตอนใต้ของทะเลทรายโกบี ส่วนที่เป็นพื้นที่ราบหุบเขาทางตอนเหนือของทิเบต บริเวณเหนือเทือกเขา คูนหลุน ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำแยงซีเกียง แม่น้ำโขง และแม่น้ำคง (สาละวิน) เริ่มอพยพลงมาทางตอนใต้ทางแม่น้ำทั้งสามสายแยกย้ายไปตามพื้นที่ต่างๆ ราว 1972 ปี ก่อนพุทธกาล และตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ประเทศจีนในปัจจุบันแถวยุหนานราว 842 ปี ก่อนพุทธกาล แล้ว

ต่อมาได้เริ่มอพยพลงจากญวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 585 ปี ก่อนพุทธกาล (โกวิท แก้วสุวรรณ. 2542 : 28)

1.1 ประวัติชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านก่องม่องพะ

การอพยพของชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรี เดิมชาวกะเหรี่ยงนี้อาศัยอยู่ที่บ้านเมกะวะ เขตมะละแหม่ง ในประเทศพม่า ต่อมาในปี ค.ศ. 1788 ได้ เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ห้วงของกระเลียว อำเภอสังขละบุรี และได้มีการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนกระจายกันออกไปตาม ลำห้วย ลำธารต่างๆ เป็นจำนวนมากขึ้น สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่1 ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ได้ส่งตัวแทนเข้าไปติดต่อกับเจ้าเมืองกาญจนบุรี เพื่อขอเข้ามา ตั้งถิ่นฐานในบริเวณด่านเจดีย์สามองค์ เมื่อได้รับความยินยอมแล้ว ผู้นำชาวกะเหรี่ยงได้เข้ามาแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทย ณ เมืองกาญจนบุรี (ก่องม่องรี) พ.ศ. 2331 เสร็จแล้วจึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ตาม ลำห้วย ลำธารต่างๆ ในบริเวณที่เรียกว่า "ปี่ เท ล่อว โหว" (ห้วยดินแดง คำว่า ปี่ หรือ ที่ แปลว่า น้ำ,แม่น้ำ, หรือลำห้วย และ เหลว แปลว่า หิน ส่วนคำว่า โหว แปลว่า สีแดง) และที่อำเภอสังขละบุรี ที่รวมของแม่น้ำสามสายที่ไหลมาบรรจบกันคือ แม่น้ำบีคลี่ แม่น้ำของ- กาเลีย และแม่น้ำรันตี จึงเรียกพื้นที่นี้ว่า "สามประสบ" อันเป็นจุดเริ่มต้นของลำน้ำแควน้อย ชาวกะเหรี่ยงอยู่ได้ไม่นานก็ได้ส่งคนไปกราบบังคมทูลต่อพระเจ้าแผ่นดินไทย เพื่อขออนุญาตไปอยู่ตามป่าเขานอกเมืองเหมือนดังแต่ก่อน พระเจ้าแผ่นดินไทยได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ ชาวกะเหรี่ยงย้ายไปอยู่ตามป่าเขาทางด้านทิศตะวันตกของสยามประเทศนับแต่บัดนั้น เป็นต้นมา

สภาพทางภูมิศาสตร์ในเขตประเทศพม่า ทางด่านเจดีย์สามองค์ (รอยต่อจังหวัดกาญจนบุรีกับประเทศพม่า) นั้นเป็นที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขา แม่น้ำทุกสายในบริเวณนี้ไหลลงอ่าวเบงกอลในประเทศพม่า แม่น้ำสายหนึ่งที่มีต้นกำเนิดอยู่ในบริเวณกลางผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวร คือ "แม่น้ำกษัตริย์ หรือ กะสะ" มีแหล่งต้นกำเนิดจากห้วย "ดงวี" "หมองดง" ซึ่งอยู่กลางป่าทุ่งใหญ่นเรศวรในเขตไทย ไหลรวมกันเป็นแม่น้ำกษัตริย์ ไหลผ่านช่องสันปันน้ำ ของเทือกเขาตะนาวศรีที่หมู่บ้านทีไล่ป่า เข้าสู่เขตประเทศพม่า ผ่านสันปันน้ำตรงดอนเจดีย์สามองค์ แล้วจึงไหลลงแม่น้ำสมิ ที่เมืองสมิ ก่อนจะไหลไปลงแม่น้ำสาละวิน ที่เมืองเมาะตะมะประเทศพม่า

การอพยพของชาวกะเหรี่ยงในบริเวณนี้ได้ใช้เส้นทางจากเมาะตะมะย่อนลำน้ำต่างๆ ขึ้นมาจากเขตพม่าเข้าเขตไทย บริเวณแม่น้ำกษัตริย์ ชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในป่าทุ่งใหญ่นเรศวรไม่ตัดขึ้นสันปันน้ำไปด่านเจดีย์สามองค์ แต่ย่อนขึ้นไปทางแม่น้ำกษัตริย์ เข้าไปสู่ที่ราบทุ่งใหญ่นเรศวรย่อนตามลำห้วยดงวีและห้วยหมองดง แล้วหาพื้นที่ทำกินอยู่บริเวณที่นั้น แล้วโยกย้ายไปตามที่ต่างๆ จนปัจจุบันยังมีหมู่บ้าน

เก่าแก่ที่แสดงเส้นทางการอพยพตามลำน้ำแม่กษัตริย์ขึ้นมาคือหมู่บ้านทิลป่าซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กษัตริย์ตรงแนวชายแดน ไทย-พม่า ซึ่งปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงใช้เส้นทางนี้เดินทางไปมาระหว่างไทยกับพม่า และเชื่อกันว่าเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชใช้เป็นเส้นทางเดินทัพจากเมืองแครงในประเทศพม่ามา ในประเทศไทยอันเป็นที่ทุ่งขนาดใหญ่อยู่กลางป่า ชาวกะเหรี่ยงแรกว่า "เวียผะดู" (ทุ่งใหญ่) ก็คือพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร (อ้างถึงโกวิท แก้วสุวรรณ สัมภาษณ์ ไมตรี เสตะพันธ์)

ในบริเวณทุ่งใหญ่นเรศวรนั้นเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงในช่วงแรกที่อพยพได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลำห้วยต่างๆ เป็นกลุ่มเล็กๆ บางส่วนก็กระจัดกระจายกันไปตามหุบเขา ตามลำห้วยที่มีบริเวณใกล้เคียงกันมาก เช่น ลำน้ำโรตี ลำน้ำรันตี (พื้นที่ตำบลไล่โว่ปัจจุบัน) ซึ่งเดิมสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงเรียกบริเวณนี้ว่าด่านเจดีย์สามองค์อยู่ เพราะเรียกตามจุดยุทธศาสตร์ เป็นหัวเมืองชายแดน เมืองสังขละบุรีนั้นได้ยกให้เป็นเมืองหน้าด่านชาวกะเหรี่ยงที่กระจัดกระจายก็เริ่มอยู่รวมตัวกันเป็นหมู่บ้านเพราะการกำหนดเขตการปกครอง จนมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พ.ศ.2437 ได้มีการปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค ยกเลิกระบบกินเมือง แบ่งเขตการปกครองเป็นแบบมณฑล คือหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านปกครอง หลายนหมู่บ้านเป็นตำบลมีกำนันปกครอง หลายนตำบลเป็นอำเภอมีนายอำเภอปกครอง หลายนอำเภอรวมกันเป็นเมืองมีผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ดูแล และหลายเมืองรวมกันเป็นมณฑล และเปลี่ยนจากตำแหน่งเจ้าเมืองเป็นนายอำเภอแทน ซึ่งได้จัดตั้งมณฑลราชบุรีขึ้นมามีเมืองต่างๆ ขึ้นตรงต่อมณฑลราชบุรี คือ ราชบุรี เพชรบุรี ปรานบุรี สมุทรสงคราม และกาญจนบุรี ระหว่าง พ.ศ.2441-2467 กาญจนบุรีได้แบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ คือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอสังขละบุรี จึงทำให้พื้นที่บริเวณชายแดนไทย-พม่า และพื้นที่ที่อยู่ในทุ่งใหญ่นเรศวรมีความชัดเจนด้านการปกครองมากขึ้น และเปลี่ยนการปกครองมาเป็นแบบปัจจุบัน คือ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด อย่างไรก็ตามได้มีการปรับเปลี่ยนการปกครองในสังขละบุรี ที่มีบรรพบุรุษชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้ปกครองอยู่หลายครั้งคือ

เดิมเมืองสังขละบุรี ที่มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่าน มีศูนย์กลางอยู่ที่บ้านสะเนพอง

1. เปลี่ยนจากเมืองสังขละบุรี เป็นกิ่งอำเภอสังขละบุรีในเขตรับผิดชอบของอำเภอวังกะที่ตั้งขึ้นใหม่ที่ท่าขนุน
2. พ.ศ.2483-2444 ตั้งเป็นอำเภอเมืองสังขละบุรี แล้วย้ายไปอยู่บริเวณสามสบ
3. พ.ศ.2467 ยุบอำเภอเมืองสังขละบุรี เป็นกิ่งอำเภอสังขละบุรีอีกครั้งหนึ่ง ตั้งอำเภอวังกะขึ้นเป็นอำเภอ
4. เปลี่ยนเป็นอำเภอสังขละบุรีอีกครั้งหนึ่ง

ปัจจุบัน ตำบลไลโว้เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสังขละบุรี ที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้อย่างเคร่งครัด มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านสะเนพ่อง หมู่ที่ 2 บ้านกอม่องทะ หมู่ที่ 3 บ้านเกาะสะเดิง หมู่ที่ 4 บ้านไลโว้ ซาละวะ หมู่ที่ 5 บ้านทิลป่า หมู่ที่ 6 บ้านจะแก

หมู่บ้านกอม่องทะ เป็นหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงโป (ใหล่ว) จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุและผู้เฒ่าท้องถิ่นพอจะสรุปได้ว่า หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ 160 กว่าปีมาแล้ว ราวพุทธศักราช 2383 โดยมีการอพยพย้ายมาอยู่ตามลำดับ จากสาเหตุดังนี้

1. ชาวบ้านไลโว้ บ้านกอม่องทะ และบ้านปรังเผล ต้องการที่ทำกินใหม่จึงย้ายเข้ามาในพื้นที่หมู่บ้านกอม่องทะ เพราะพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งในตอนแรกมีผู้อาศัยอยู่เพียงประมาณ 15 หลังคาเรือนเท่านั้น

2. ทางผู้นำการปกครองพื้นที่สมัยนั้น ต้องการให้ชาวบ้านที่อยู่กระจัดกระจายกัน ในบริเวณป่าเขา เข้ามาอยู่รวมกันเป็นหมู่ เพื่อสะดวกในการแบ่งพื้นที่การปกครอง

3. เป็นการกลับมาของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ประมาณปี 2527

4. การอพยพเข้ามาของชาวบ้านในพื้นที่น้ำท่วมบริเวณเหนือเขื่อนเขาแหลม ราวปี 2538

บ้านกอม่องทะ เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลไลโว้ (คำว่า "ไลโว้" ภาษากะเหรี่ยง หมายถึง หินแดงหรือผาแดง) ตั้งอยู่ที่ 2 อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีราษฎรไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลาช้านาน ราว 200 ปี ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงปัจจุบัน

บ้านกอม่องทะ มีชื่อเรียกเป็นภาษากะเหรี่ยง แยกศัพท์ออกเป็น 2 คำ คือ

"กอม่อง" เป็นคำของลำห้วย / "ทะ" แปลว่า บรรจบ หรือปลาย

ดังนั้น "กอม่องทะ" จึงหมายถึงห้วยที่น้ำไหลมาบรรจบกัน และโดยสภาพความเป็นจริงแล้วก็เป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยมาบรรจบกับแม่น้ำรันตีที่ไหลผ่านบริเวณหมู่บ้านพอดี อีกความหมายหนึ่งคือ ปลายน้ำห้วยกอม่อง

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ และตำบลหนองลู

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติเขาแหลม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านเกาะสะเดิง หมู่ที่ 3

1.2 สภาพภูมิประเทศ

สังขละบุรีมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงเขาสลับป่าดิบเขาที่มีปริมาณมากถึง 75 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยป่าดงดิบ ป่าดิบเขา และป่าไม้เบญจพรรณมีแหล่งน้ำที่มาจากธรรมชาติ และสัตว์ป่าอนุรักษ์นานาพันธุ์ เมื่อปี พ.ศ. 2517 ได้รับการประกาศให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2543 ได้ประกาศพื้นที่นี้เป็น "มรดกโลก"

หมู่บ้านกองม่องทะ ตั้งอยู่เขตพื้นที่ผืนป่านเรศวรด้านตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยภูเขาสูงที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ พื้นที่ตั้งแต่ด้านตะวันตกเฉียงใต้เป็นหุบเขา และเป็นที่ราบติดบริเวณเขื่อนวชิราลงกรณ์ มีแม่น้ำที่สำคัญ ไหลผ่านหมู่บ้าน คือแม่น้ำรันตี ที่มีต้นกำเนิดจากบริเวณป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และไหลลงมา ผ่านหมู่บ้านกองม่องทะ แล้วไหลลงไปสู่อ่างเก็บน้ำวชิราลงกรณ์ ซึ่งแต่เดิมชื่อเขื่อนเขาแหลม ซึ่งเป็นเขื่อนที่เก็บกักน้ำจากแม่น้ำ 3 สายคือ แม่น้ำบีคลี่ แม่น้ำของกาเลีย และแม่น้ำรันตี ไหลมารวมกันที่บริเวณสามประสบ แม่น้ำสามสายนี้ไหลมารวมกันเป็น "แม่น้ำแควน้อย" ที่ไหลลงไปสู่อำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี

1.3 จำนวนประชากร

ปี พ.ศ. 2546 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดกาญจนบุรี ได้สำรวจและจัดทำทะเบียนชุมชนบนพื้นที่สูงประจำปี 2546 และได้สรุปจำนวนประชากรชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีไว้ โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 458 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 2,654 คน

ตาราง 1 จำนวนประชากรชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ปี พ.ศ.2546

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	เผ่า	จำนวนประชากร						
			ละคร.	คค.	ช.	ญ.	ดช.	ดญ.	รวม
ต.ไล่โว่									
1. สะเนฟอง	1	กะเหรี่ยง	106	117	176	160	103	110	549
2. ตีนเขา	1	กะเหรี่ยง	14	14	17	13	8	6	44
3. ตะเคียนทอง	1	กะเหรี่ยง	1	1	1	1	2	1	5
4. กองม่องทะ	2	กะเหรี่ยง	77	95	198	195	90	108	591
5. เกาะสะเดิง	3	กะเหรี่ยง	43	46	69	65	48	32	214
6. ซาลาวะ	4	กะเหรี่ยง	6	9	15	10	15	11	51
7. ไล่โว่	4	กะเหรี่ยง	14	22	28	25	27	26	106
8. ทีไล่ป่า	5	กะเหรี่ยง	73	85	96	91	108	104	399
9. ฤาษี(เก้าหลัง)	6	กะเหรี่ยง	15	19	20	24	27	26	106
10. พูเจือ	6	กะเหรี่ยง	11	11	12	14	13	20	59
11. จะแก	6	กะเหรี่ยง	55	64	85	81	68	60	294
12. วาซุค	6	กะเหรี่ยง	43	52	71	63	50	60	244

ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านกองม่องทะ ปัจจุบัน(2546) ได้มีการตั้งบ้านเรือน 77 หลังคาเรือน 95 ครอบครัว ชาย 195 คน หญิง 108 คน รวม มีผู้อาศัย ในหมู่บ้านทั้งหมด 591 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงไป แต่ปัจจุบันหมู่บ้านกองม่องทะนี้ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับความสะดวกจากภายนอกได้รวดเร็ว กว่าหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลไล่โว่ เพราะการเดินทางติดต่อกับอำเภอเมืองสังขละบุรีนั้นสะดวกกว่า จึงทำให้มีประชากรเริ่มย้ายครอบครัวมาอยู่ที่บ้านกองม่องทะมากขึ้น การเพิ่มจำนวนประชากรจึงมีความเปลี่ยนแปลงทุกปี ทั้งชาวกะเหรี่ยงที่จดทะเบียนเป็นราษฎรไทยแล้วและยังไม่ได้สัญชาติไทยก็ตาม

ทางการปกครองได้กำหนดให้มีบัตรประจำตัวประชาชนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และได้แบ่งประเภทบัตรประจำตัวเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. บัตรประชาชน	สำหรับ	ผู้ที่ได้รับสัญชาติไทย
2. บัตรสีส้ม	หมายถึง	ผู้หลบหนีเข้าเมือง
3. บัตรสีชมพู	หมายถึง	ผู้พลัดถิ่น
4. บัตรสีเขียวขอบแดง	หมายถึง	ชาวเขา
5. บัตรสีเขียวไม่มีขอบ	หมายถึง	ผู้ที่ต้องผลักดันออกจากประเทศสถานเดียว

1.4 ศาสนาและความเชื่อ

ชาวกะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีความเชื่อในพุทธศาสนา และความเชื่อแบบฤๅษีผสมผสานกัน ก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตน และอยู่ร่วมกันในชนเผ่าอย่างสงบสุข ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัดของชาวกะเหรี่ยง ได้สะท้อนให้เห็นถึงระบบความเชื่อความศรัทธาที่ผสมกลมกลืนกันของพุทธศาสนาและฤๅษี ทำให้พฤติกรรมต่างๆ มักมีพิธีสงฆ์เป็นศูนย์กลางของความศรัทธา และกิจกรรม ความเชื่อเรื่องผีควบคู่กันไป

ความเชื่อเรื่องผี การไหว้ผีเป็นความเชื่อแบบฤๅษีที่เป็นประเพณีปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง ที่มีความเชื่อดั้งเดิมตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาได้เข้ามาได้สามารถตอบสนองในแนวทางอุดมคติ ทำให้เรื่องการสร้างบุญ สะสมบุญ เป็นวิธีการที่จะให้ตนมีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ความเชื่อในพุทธศาสนา

ตามตำนานในการรับพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงที่นับถือฤๅษี ซึ่งในสมัยนั้นชาวกะเหรี่ยงนับถือผีแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่นับถือพุทธศาสนา แต่มีฤๅษีเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และมีบทบาทในการชี้นำสังคมได้ ฤๅษีมีความเห็นว่าพุทธศาสนามีแนวคิดที่ดี อยากจะรับพุทธศาสนามาให้คนกะเหรี่ยงได้นับถือ จึงส่งศิษย์จำนวน 3 คน ได้แก่ ย่องโท่ ย่องสตะ และ ย่องเข้หมะ ให้มีความรู้ตามแบบฤๅษีจนแตกฉานแล้วส่งศิษย์ทั้งสามให้เดินทางไปขอบวชและรับใช้พุทธศาสนา จากชนชาติมอญ พม่า และไทย มาเผยแพร่แก่ชาวกะเหรี่ยง

ในการเดินทางไปขอบวชในครั้งนั้น ทั้งสามคนต่างได้รับการปฏิเสธจากชนชาติทั้งสาม ทำให้ศิษย์ของฤๅษีทั้งสองคือ ย่องโท่ และ ย่องเข้หมะ ห่อใจและล้มเลิกความพยายาม แต่ย่องสตะตัดสินใจเดินทางไปยังที่ประชุมธรรมะที่ประเทศพม่าซึ่งขณะนั้นพระผู้ใหญ่อุปถัมภ์ของประเทศไทยกำลังสังคายนาพระไตรปิฎก

และกำลังตกปัญหาเกี่ยวกับเรื่องมงคลสูตร ซึ่งมีคาถาว่า “พุทฺธิ มงคลมุตฺตมํ” ย่องสตะได้ลุกขึ้นตอบข้อ
 ปรุจณาและอธิบายคาถาดังกล่าวจนครบถ้วน และได้รับการยกย่องว่ามีความรู้ทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดี
 แต่เมื่อย่องสตะขอบวชเป็นพระภิกษุก็ได้รับการคัดค้าน โดยให้เหตุผลว่ากะเหรี่ยงเป็นคนป่าไม่สมควรได้รับ
 การบวช ย่องสตะจึงได้อ้างถึงเรื่องเล่าเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จจรดงค์ไปในป่าได้พบกับลูกลิงตกไปในลำธาร
 พระพุทธเจ้าได้ช่วยชีวิตลูกลิงนั้นไว้พ้นจากการจมน้ำตายอีกทั้งยังเอาจีวรห่อลูกลิงนั้นไว้ ลิงซึ่งเป็นสัตว์
 เดรัจฉานยังได้ห่มจีวร แต่กะเหรี่ยงเป็นคนทำไมไม่มีสิทธิ์ในการบวช จากคำถามของย่องสตะนี้เองทำให้
 พระผู้ใหญ่ทั้งหลายยอมบวชให้ย่องสตะนี้เอง ทำให้พระผู้ชายทั้งหลายยอมบวชให้ย่องสตะ และให้ฉายา
 ว่า “ต่าไม้ย(ตมิภิกขุ)” คนกะเหรี่ยงเรียกกันว่า “ผู้ต่าไม้ย” ชาวกะเหรี่ยงจึงได้บวชในพุทธศาสนาตั้งแต่นั้น
 เป็นต้นมา (อ้างถึง โกวิท แก้วสุวรรณ, สัมภาษณ์เนแสง)

เรื่องการบวชเรียนในพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ ชาวกะเหรี่ยงถือว่าผู้ที่ได้ผ่านการบวชเรียนมานั้น
 เป็นผู้ที่น่าเคารพเลื่อมใส ผู้ที่บวชหลายพรรษาก็จะได้รับการยกย่องจากสังคมมาก การบวชเป็นโอกาส
 ที่จะได้เรียนรู้หลักคำสอนมนต์พระธรรม และพระวินัย รวมทั้งคัมภีร์ต่างๆ ชาวกะเหรี่ยงจึงนิยมบวชกัน
 หลายพรรษา มักเดินทางศึกษารธรรมและเดินธุดงค์เข้าไปในประเทศพม่า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงในประเทศ
 ไทยมีความสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงในประเทศพม่าทางหนึ่ง การศึกษาพระธรรมนั้นเป็นการเปิดโอกาส
 ทางการศึกษาให้กับคนในหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ นิยมให้ลูกหลานเป็นลูกศิษย์วัด หรือบวชเป็นเณร ในช่วง
 เข้าพรรษาที่วัดกองม่องทะ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และหากภิกษุหรือ
 สามเณรรูปใดมีความรู้ความสามารถ ก็สามารถเดินทางเข้าไปศึกษารธรรมต่อในจังหวัดกาญจนบุรี คือ
 วัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดใต้) และวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี หากเป็นผู้มีความรู้
 ความสามารถศึกษาต่อในมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันบ้านกองม่องทะนี้มีผู้
 ที่จบหลักสูตรปริญญาตรีสาขาพุทธศาสตรบัณฑิต เอกปรัชญา ณ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัด
 มหาธาตุ อยู่ 1 ท่าน คือ นายอภิชาติ เสตะพันธ์ ในขณะที่เป็นภิกษุอยู่นั้นได้ศึกษาคัมภีร์ทั้งในวัดมอญ
 วัดพม่า และวัดไทย

ความเลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวกะเหรี่ยงร่วมในการสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์
 รวมจิตใจและมีโอกาสบวชเรียนศึกษารธรรม วัดที่เป็นที่รู้จักของชาวกะเหรี่ยงและเป็นศูนย์รวมจิตใจชาว
 กะเหรี่ยงอีกวัดหนึ่ง ตั้งอยู่ในตัวอำเภอสังขละบุรี คือ วัดศรีสุวรรณ ชื่อวัดแห่งนี้ได้ตั้งขึ้น วัดนี้มักมีการ
 กิจกรรมตามประเพณี ของชาวกะเหรี่ยงจัดทุกปี เช่นประเพณีผูกข้อมือประจำปี

วัดกองม่องทะ

การรับพุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยงนั้นยังมีเรื่องเล่าว่า คนกะเหรี่ยงรับต่อมาจากชาวพม่าอีกทอดหนึ่ง คือ หลังจากที่ชนชาติพม่ายึดเอาคัมภีร์พุทธศาสนาจากชนชาติมอญ ซึ่งในอดีตชนชาติมอญไม่ยอมให้ชาวกะเหรี่ยงได้บวช ภายหลังจากกษัตริย์พม่าพระองค์หนึ่งได้ตีเมืองมอญแตก แล้วรับเอาพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทมาจากชนชาติมอญมา มีพระบรมราชานุญาตให้คนกะเหรี่ยงสามารถบวชเรียนเป็นภิกษุในพุทธศาสนาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันนี้พระภิกษุ สามเณร ในวัดกองม่องทะ อ่านคัมภีร์ให้พระองค์สมเด็จพระสังฆราชภาษาบาลีด้วยสำเนียงแบบมอญ (อภิชาติ เสตะพันธ์, สัมภาษณ์)

ความเชื่อแบบฤๅษี

ความเชื่อแบบฤๅษีนี้ เป็นความเชื่อที่เชื่อเรื่องการเกิดชาติหน้า ต้องสะสมบุญบารมี ต้องประพฤติดี ถึงจะได้เกิดในแดนอันเป็นสุขในชาติหน้า ชนเผ่ากะเหรี่ยงเชื่อว่าฤๅษีถือกำเนิดในประเทศพม่าที่หมู่บ้านแมกะนองแมกวหะ เดิมฤๅษีส่วนใหญ่จำเพ็ญชาติบารมีอยู่ตามถ้ำตามป่าเขา ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งหลาย ประพฤติตนเพื่อสร้างบารมีให้กับตนเอง เป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติที่ดั่งามให้กับผู้ที่นับถือ และสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าสมัยปัจจุบันฤๅษีหรือผู้นำเพ็ญเพียรจะไม่มีอยู่ในบริเวณหมู่บ้านกองม่องทะ และตำบลไล่โว่แล้วก็ตาม แต่ความเชื่อ ความศรัทธาที่เป็นผลให้เกิดประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ยังมีให้เห็นกันในปัจจุบัน ซึ่งชาวกะเหรี่ยงเรียกว่าความเชื่อแบบฤๅษีนี้ว่า "ตะหละโคว"

คำว่า "ตะหละโคว" เป็นภาษามอญ ตะหละ คือ ผู้ถือครอง / โคว คือ คุณงามความดี ตะหละโคว จึงหมายถึงผู้ที่มีคุณสมบัติถือครองความจริงที่ดีที่ชอบ แต่ถ้าจะเรียกให้ตรงกับภาษาของชนเผ่ามาก

ที่สุดคำว่า ฤๅษี หมายถึง "อิสิ" หรือ อันสั้ย นั่นเอง ตะหละโควนี้ เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

ความเชื่อแบบตะหละโคว เป็นความเชื่อแบบพุทธศาสนานิกายตะหละโคว ซึ่งเป็นศาสนาที่คนในชนเผ่าให้การยอมรับนับถือ สิ่งที่ความเชื่อแบบตะหละโคว ยึดถือ นั่นคือ "อาริยะ" หรือ "พระศรีอาริยะเมตไตย" ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าองค์ถัดไปจากพระพุทธสมณโคดม ตามความเชื่อแบบตะหละโคว นั้นมีความเชื่อว่า พระพุทธเจ้าจะมีอายุเพียง 5,000 ปี เมื่อพระพุทธศาสนา ผ่านเลยไป 2,500 ปี ความเจริญของพุทธศาสนาจะเสื่อมถอยลง ผู้นับถือพุทธศาสนาหลังจาก 2,500 ปี ไปแล้ว จะไม่สามารถพบพระศรีอาริยะได้ ถึงจะตามทันก็ต้องรอคอยอยู่ในชั้นอบายภูมิ

อบายภูมิ คือ แดนทั้งสามที่อยู่ในแดนกามภูมิ คือ 1. สัตว์ที่ไปเกิดเป็นสัตว์นรกในแดนนรก 2. ไปเกิดเป็นเปรตในแดนเปรต 3. ไปเกิดเป็นยักษ์มารในแดนอสุรกาย สามแดนนี้เรียกว่าอบายภูมิ คือแดนที่เป็นทุกข์เดือดร้อนมากเป็นเรื่องที่เชื่อกันแพร่หลาย ในเรื่อง "ไตรภูมิ" ไตรภูมิ แปลว่า แดนสาม ซึ่งแยกเป็น กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ กามภูมิ คือแดนที่ซ่องอยู่ด้วยกามตัณหา ยังมีความโลภ โกรธ หลง ตัณษะคนอยู่ด้วยเรื่องอยากๆ เรื่องรักๆ ใคร่ มีสุข มีทุกข์ ในกามภูมินี้มีอบายภูมิ 4 แดน และสุคติภูมิ 7 แดน (มนุษย์ และ สวรรค์ 6 ชั้น) รวมเป็นกามภูมิ 11 ชั้น ในชั้นอบายภูมินี้ เป็นที่ของผู้ที่ยังไม่ละจากกิเลส และต้องมารอคอยพระศรีอาริยะเมตไตย ณ ที่นี้ จนกว่าพระศรีอาริยะเมตไตยจะมา ส่วนผู้ที่นับถือพระอาริยะจะทนทุกข์ทรมานอยู่เพียงชาตินี้ชาติเดียว หลังจากสิ้นชาตินี้ไปแล้วจะไปเกิดบนสวรรค์เพื่อรอพระศรีอาริยะ แล้วลงไปเกิดเป็นมนุษย์ในโลกมนุษย์ และเข้าสู่พระนิพพานพร้อมกับพระอาริยะ

ตำนานและเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเชื่อแบบฤๅษี และพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ จากผู้เฒ่าผู้แก่ของชนเผ่านั้นยังมีความเชื่อถือ และยึดปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในสมัยพระศรีสุวรรณถือกันว่าเป็นช่วงสุดท้ายที่มีการนับถือฤๅษีอย่างกว้างขวางและเคร่งครัด ปัจจุบันได้มีการคลี่คลายเรื่องฤๅษีไปบ้าง หรือนักบวชอยู่ในบริเวณบ้างกองมืองทะเลแต่ยังคงมีความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันอยู่

ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณในธรรมชาติ

วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่กับป่า ภูเขา แม่น้ำ มีธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ธรรมชาติเป็นผู้ให้ชีวิต และหล่อเลี้ยงชีวิต อาหาร แหล่งทำกิน ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผูกพันกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง มีป่าไม้เป็นที่พึ่ง มีภูเขาเป็นเขตแดน และมีน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต ชาวกะเหรี่ยงจึงเป็นผู้ที่มีความเคารพในผืนแผ่นดินและป่าไม้อย่างยิ่ง ด้วยความจริงของชีวิตอย่างนี้เอง ธรรมชาติจึงเป็นสิ่งหวงแหนและมีอิทธิพลทางด้านจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงเป็นอย่างมาก มีผลกำหนดวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงให้อยู่ในระเบียบประเพณี และเคารพในสถานที่ที่เชื่อว่า ทุกที่มีเทพดาสิงศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครองอยู่

ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า ธรรมชาติ และสรรพสิ่งนั้นมีจิตวิญญาณ และเทพยดา คอยคุ้มครองธรรมชาติไม่ใช่ของผู้ใดผู้หนึ่งที่สามารถจับจองเป็นของตนได้ ทุกคนมีสิทธิ์แค่อาศัยเท่านั้น ธรรมชาติเป็นสมบัติของมวลมนุษย์ทั้งหมดที่จะต้องรักษาไว้ ธรรมชาติหรือป่าไม้ที่เป็นแหล่งที่พึ่งของชีวิต และเป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งที่ให้คุณประโยชน์อย่างมหาศาลของทุกคน ฉะนั้นหากป่าหมดชีวิตก็หมดเช่นกัน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติที่ชาวกะเหรี่ยงเคารพนับถือคือ

1. กองคางขา คือ เทพที่คุ้มครองธรรมชาติ หรือเจ้าป่า
2. ช่งทะรี คือ เทพเจ้าผู้ดูแลแผ่นดิน
3. โพตุ๊กี้ คือ เทพเจ้าผู้ดูแลสายน้ำ
4. รุกขจือ คือ เทพเจ้าดูแลต้นไม้
5. พิบือโย คือ เทพเจ้าผู้ดูแลต้นข้าว

กองคางขา เป็นเทพเจ้าที่มีความสำคัญที่สุด เพราะธรรมชาตินี้เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์จากธรรมชาตินั้น ต้องปฏิบัติด้วยความเคารพ ต้องบอกกล่าวเจ้าที่ผู้ดูแลทุกครั้งหากทำผิดจารีต ประเพณี ก็อาจจะมีเหตุการณ์ไม่ดีเกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่ากองคางขานี้สามารถติดต่อสื่อสารกับมนุษย์ได้ในแบบเพศภัยต่างๆ เช่น

1. ถ้ามีเสือเข้ามาในหมู่บ้าน แสดงว่ามีคนทำผิดเรื่องขู้สาว
2. ถ้ามีแก้งเข้ามาในหมู่บ้าน จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บในหมู่บ้าน
3. ถ้าชะนีร้องกลางดึก คนในหมู่บ้านอพยพหนีไปนอนนอกหมู่บ้านหนึ่งคืนเพราะจะมีโรคเข้ามาในหมู่บ้าน
4. ชะนีตัวเมียร้อง หญิงจะเป็นแม่ม่าย
5. ชะนีตัวผู้ร้อง ชายจะเป็นพ่อม่าย
6. นกเขาร้องกลางคืน หญิงโสดเสียชีวิต
7. กระจอกร้องกลางคืน ชายโสดเสียชีวิต

ช่งทะรี คือ เทพที่ดูแลดิน หรือแม่ธรณี ความเชื่อตามฤๅษี ดินเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้องให้ความเคารพ เพราะดินเป็นผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่ง การกราบไว้บอกกล่าว แก่ช่งทะรี จำเป็นต้องกระทำทุกครั้งที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน หรือมีงานบุญในหมู่บ้าน รวมถึงการบอกกล่าว ก่อนออกเดินทาง เพื่อให้ปลอดภัยขณะเดินทางด้วย

ความเชื่อเรื่องวิหาล่า

วิหาล่า เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน วิหาล่ามีความเกี่ยวข้องกับวัฏจักรชีวิตตั้งแต่ เกิด แต่งงาน เจ็บป่วยและตาย และเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในในรอบปี วิหาล่านี้มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ขวัญ” ของไทย

วิหาล่า ในความหมายของชาวกะเหรี่ยง คือ จิตวิญญาณที่ก่อให้เกิดอาการต่าง ๆ ขึ้น เช่น ความรู้สึกหิว รู้สึกอยาก และรับรู้ในความอร่อยในรสต่าง ๆ (โกวิท แก้วสุวรรณจาก. 2542:67) เมื่อวิหาล่าอยู่กับร่างกาย สุขภาพร่างกายก็จะเป็นปกติสุข แต่หากวิหาล่าออกจากร่างกายไปเมื่อใด ร่างกายก็จะไม่สดชื่น หรือไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเสียชีวิตได้ วิหาล่าออกจากร่างกายนี้เกิดจากเจ้าของ วิหาล่ามีเหตุให้ตกใจ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับวิหาล่า หรือเรียกวิหาล่ากลับคืนสู่ เจ้าของวิหาล่านั้น ด้วยการผูกข้อมือ การเรียกขวัญกลับมาใหม่ เชื่อว่า ยามปกติเวลาออกไปทำอะไร หรือเข้าป่า วิหาล่าอาจพลัดหลงอยู่ตามที่ต่าง ๆ ไม่อยู่กับเจ้าของวิหาล่า เพราะฉะนั้น ชาวกะเหรี่ยงจึงมีพิธีประจำปี ที่เรียกวิหาล่ากลับมาสู่เจ้าของวิหาล่า นั่นคือ พิธีผูกข้อมือประจำปี เดือนเก้า

พิธีกรรมของชีวิตที่ต้องเรียกวิหาล่านี้ เช่น เกิด ต้องมีการเรียกวิหาล่าครั้งหนึ่งในเวลาภายหลังที่ทารกเกิดได้ 7 วัน ขณะนั้นมีการตั้งชื่อให้ทารก และเรียกวิหาล่าให้อยู่กับทารก อีกโอกาสหนึ่งที่เรียกวิหาล่าคือ พิธีแต่งงาน ส่วนการเรียกวิหาล่าในรอบปี นี้ เช่น พิธีทำบุญข้าวใหม่ และพิธีผูกข้อมือเดือนเก้า (โหลง เกียรติเกื้อกุล,สัมภาษณ์)

ซึ่งความเชื่อที่ผสมผสานกันดังกล่าวทำให้เกิดหลักปฏิบัติที่ฝังงมในสังคมชนเผ่า และก่อให้เกิดรูปแบบของประเพณีและการอนุรักษ์ประเพณีไปพร้อมกัน รวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญ ชนเผ่าและวัฒนธรรมด้านดนตรี ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวกะเหรี่ยงโดยมีความเชื่อเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการสืบทอดและคงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรี

ดังตัวอย่างประเพณีการทำบุญข้าวใหม่นี้ เป็นประเพณีที่ปรากฏถึงการผสมผสาน ความเชื่อทั้งสามอย่าง คือ พุทธศาสนา ฤๅษี และจิตวิญญาณ ซึ่งปรากฏออกมาในสามลักษณะคือ งานบุญ งานบูชา และงานบวงสรวง รวมถึงงานบันเทิง (ละครกร และรำตง) ในยามค่ำคืน

ในงานทำบุญข้าวใหม่นี้ได้มี กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผสมผสานความเชื่อของพุทธศาสนา ฤๅษี และวิหาล่า(ขวัญ) ดังนี้

กิจกรรมทางพุทธศาสนา คือ งานบุญ ชาวบ้านจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์ในประรำพิธีบูชาแม่โพสพ ตอนเย็นของงานวันแรก ขึ้น 13 ค่ำ

กิจกรรมทางฤๅษี คือ การบวงสรวง เป็นพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิม ในเรื่องดินแดนศักดิ์สิทธิ์และการบวงสรวงด้วยเครื่องสังเวद्यต่าง ๆ ที่ไม่มีเนื้อสังเวद्य ถือว่าเป็นหลักหนึ่งในการปฏิบัติในเขตสังปะไตย

ภายในประรำพิธีบูชาแม่โพสพ ถือเป็นเขตหวงห้ามของคนภายนอกที่ไม่ได้ทำพิธีกรรม และห้ามคนภายนอกเข้าไปภายในประรำพิธีขณะทำพิธี ในเขตประรำพิธีผู้ที่มีสิทธิ์ คือ ผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น

กิจกรรมทางจิตวิญญาณ คือเรื่องวิหาล่า (ขวัญ) การบูชา การบูชาแม่โพสพ ด้วยการร้องเพลงสรรเสริญแม่โพสพ ที่เป็นจิตวิญญาณดูแลข้าวและธัญพืชต่างๆ ขณะเดียวกันก็ทำการผูกข้อมือเรียกขวัญของผู้เข้าร่วมพิธีในวันนี้ด้วย

การผสมผสานความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะนั้น ได้ปรากฏออกมาในลักษณะข้างต้น ซึ่งทั้งนี้ ดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้บรรยากาศพิธีกรรมนั้นสมบูรณ์มากขึ้น

1.5 ภาษา

ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะ ใช้ภาษากะเหรี่ยงไปในการสื่อสารระหว่างชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน ใช้ภาษาในการติดต่อราชการต่างๆ และใช้สื่อสารกับบุคคลภายนอก กลุ่มที่สามารถพูดภาษาไทยได้ปานกลางมีประมาณร้อยละ 50 ส่วนใหญ่กลุ่มอยู่ระหว่าง 10 – 40 ปี มีบางส่วนที่เข้าใจภาษาไทยแต่พูดไม่ได้ มีประมาณร้อยละ 35 หรือได้เพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่อายุระหว่าง 40 – 60 ปี และบางส่วนไม่สามารถเข้าใจภาษาไทยได้เลย มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ส่วนมากอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และอีกร้อยละ 5 เป็นชาวกะเหรี่ยงบางที่ย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศพม่าสามารถพูด อ่าน เขียน ได้หลายภาษา คือ ภาษามอญ พม่า ภาษากะเหรี่ยง บ้านกองม่องทะฯ บางคนมีความรู้หลายภาษา เนื่องจากการมีความใกล้ชิดและติดต่อสื่อสารกับชาวพม่าและชาวมอญเพราะส่วนมากความรู้เรื่องภาษามอญ และพม่า ชาวกะเหรี่ยงจะได้ศึกษาและ ค้นเคย เมื่อขณะบวชเป็นเณร หรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุ

ภาษาหรือเผ่าพันธุ์กะเหรี่ยงนั้น มีผู้กล่าวว่าดั้งเดิม ชาวกะเหรี่ยงมีภาษาพูด และภาษาเขียนเป็นของตนเอง คือ ภาษา “ไล่ช่องวิ” เป็นภาษาของเผ่าพันธุ์แต่ถูกกดขี่จากชาติอื่นๆ ไม่ให้มีการเปิดเผย ภาษาไล่ช่องวิจึงมิได้เผยแพร่มาตั้งแต่ครั้งที่มอญกับพม่าครองเมือง ต่อมาชาวกะเหรี่ยงได้ถูกบังคับให้เรียนภาษามอญ (ไล่ตะหละยา) และภาษาพม่า (เบญจมาศ ชุมวรฐายี. 2547 : 189)

ปัจจุบันนี้ชาวกะเหรี่ยงพยายามให้มีการฟื้นฟูภาษากะเหรี่ยงให้กว้างขวางขึ้น แต่ก่อนชาวบ้านกองม่องทะ และเด็กๆ จะได้เรียนภาษากะเหรี่ยงในบางช่วง บางปีเท่านั้น แต่ก็ไม่ต่อเนื่อง บางปีไม่ได้มีการสอนภาษากะเหรี่ยง ภาษากะเหรี่ยงนี้ใช้อักษร พยัญชนะของภาษามอญ และ ไวยากรณ์ของภาษามอญเป็นแบบในการศึกษา แต่คำ สำเนียง และความหมายนั้นยังคงเป็นภาษากะเหรี่ยง เพียงแต่ใช้อักษรและไวยากรณ์เหมือนมอญเท่านั้น ตัวอักษรของภาษา มอญ พม่า และกะเหรี่ยงจึงมีความคล้ายคลึงกันมาก

ชาวไผ่ลัว หรือ กะเหรี่ยงโป นี้ พม่าเรียกว่า “ตะเลงกะวิน” หรือกะเหรี่ยงตะเลง ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมอญมาก มีการผสมผสานทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมกับมอญมากกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ หลักฐานฝ่ายมอญได้กล่าวไว้ใน หนังสือ บันทึกเมืองมอญ ของสเวจินไว้ดังนี้

“ในขณะที่ชนชาติมอญมีพระมหากษัตริย์ปกครองประเทศในครั้งกระนั้น มีชนเผ่าที่อยู่ใกล้ชิดกับชนชาติมอญก็คือ กะเหรี่ยง ได้มีนักปราชญ์มอญช่วยคิดประดิษฐ์ตัวหนังสือกะเหรี่ยงขึ้น โดยใช้อักษรมอญ เป็นบรรทัดฐาน การเขียนภาษากะเหรี่ยงด้วยการใช้อักษรมอญนั้น ยังมีหลักฐานปรากฏอยู่ชัดเจนจวบจนกระทั่งบัดนี้”

1.6 การแต่งกาย

ชาวกะเหรี่ยงยังรักษาประเพณีการแต่งกายแบบดั้งเดิมอยู่ ทุกคนจะต้องมีชุดกะเหรี่ยงประจำตัวของตัวเองอย่างน้อยคนละหนึ่งชุด เพื่อใช้ในการทำกิจกรรม หรือพิธีกรรมที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งปัจจุบันยังมีผู้สูงอายุที่แต่งชุดกะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน หนุ่มสาวมักแต่งตัวเฉพาะวันที่สำคัญ หรือวันขึ้นวัดทำบุญเท่านั้น การแต่งกายประจำวันก็ใส่เสื้อผ้า เช่นเดียวกับคนพื้นราบ

พิธีกรรมในรอบปี เช่น งานทำบุญข้าวใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ฯ เป็นโอกาสที่ทุกคนนิยมแต่งชุดกะเหรี่ยง และงานสำคัญอื่นๆ เช่น งานแต่งงาน ก็นิยมแต่งกายในชุดประจำเผ่า เช่นเดียวกัน

ชุดกะเหรี่ยงของผู้หญิง ผู้ชาย เด็ก และผู้สูงอายุ แตกต่างกัน ในประเพณีการแต่งกายนั้นได้แบ่งการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงดังนี้

ชุดผู้ชาย

เป็นชุดที่ทอขึ้นเองในครัวเรือนผู้ชายนั้นเป็นชุดทรงกระสอบสีขาว คอเสื้อเป็นตัววีมีลายสีแดงขลิบที่ปลายแขนทั้งสองข้าง และที่คอของเสื้อ เป็นลายผ้ากลางตัวลงมาถึงชายเสื้อด้านล่าง ชายเสื้อด้านล่างนั้นมีลวดลายต่าง ๆ สีแดง ชุดเด็กกับชุดผู้ใหญ่สามารถแต่งแบบเดียวกันได้เพราะผู้ชายนั้นไม่มีการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเหมือนผู้หญิง ที่ต้องเปลี่ยนการแต่งกายหลังจากสมรสแล้ว

ชุดแต่งกายของผู้ชายแบบดั้งเดิม (นายเนแสง ผู้นำทางพิธีกรรมบ้านกวม่องทะ)

เสื้อผ้าชาวกะเหรี่ยงนิยมใส่อีกชนิดหนึ่งเป็นเสื้อ สีแดง และมีลวดลายตลอดตัวเสื้อเป็นเสื้อที่ทำซื้อง่ายในปัจจุบัน นอกจากสีแดงแล้วยังมีสี ต่าง ๆ เช่น สีเขียว สีเหลือง สีนํ้าเงิน เสื้อแบบนี้คล้ายเสื้อของกะเหรี่ยงเผ่าสะกอ (ปกากะญอ) .

ชุดผู้หญิง

ชุดกะเหรี่ยงผู้หญิง มี 2 แบบคือ

1) ชุดเด็กผู้หญิง เด็กสาวก่อนแต่งงาน เป็นชุดที่เด็กสาวชาวกะเหรี่ยง ตั้งแต่เด็กจนถึงแต่งงาน ใส่ชุดนี้ซึ่งเป็นประเพณีที่ค่อนข้างเคร่งครัด เป็นชุดทรงกะสอบสีขาว ยาวถึงข้อเท้าสีขาวแสดงถึงความสาว ความสะอาดบริสุทธิ์ของผู้สวมใส่

กะเหรี่ยงสาวบริสุทธิ์ ก่อนแต่งงาน (งานทบุญข้าวใหม่ ม.ค. 2546 วัดกวม่องทะ)

กลอนไดอารี่ซึ่งชาวตามเสด็จประพาสไทรโยคกล่าวถึงการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมไว้
ดังนี้

การแต่งตัวหัวไว้ผมยาวมวยหมัด	แต่เกล้าลาดทางท้ายทอยน้อยน้อยสิ้น
ถ้าป่วยไข้โรคาเปนราคิน	มักสินลงถึงโคนไผ่ก็มี
เด็กเด็กใช้ไวยเปียเปนเจ๊กบ้าง	มีห่างห่างไวยเล่นเปนการอ้อ
ผู้ชายใช้สวมเสื้อเห็นเหลือดี	เห็นที่มีนุ่งผ้ามาก็ชุม
ใช้สาโหร่งดโก้งลายต่างต่าง	บ้างนุ่งกางเกงสอดตลอดหุ้ม
ส่วนที่ผมมวยนั้นผ้าพันคลุม	ที่ห่อหุ้มไปทั้งหัวไม่ทั่วกัน
ส่วยผู้หญิงนุ่งขึ้นทุกถิ่นฐาน	เสื้อศรานสอดแสงขอบแดงฉัน
ปักลูกเดือยหลายอย่างมีต่างพรรณ	ใช้ปักคั่นลวดลายหลายทำนอง

2) ชุดสำหรับผู้ที่แต่งงานแล้ว หลังจากหญิงกะเหรี่ยงแต่งงานแล้ว สถานภาพเปลี่ยนไป การแต่งกายจะเปลี่ยนตามสถานภาพ คือ สวมเสื้อแขนสั้น ตัวยาวแคเอว สีแดง มีลวดลาย บริเวณส่วนบนของเสื้อตลอดไปถึงแขนทั้งสองข้าง ชุดแต่งกายอีกชิ้นหนึ่งคือ ผ้าซิ่น หรือผ้าถุงของหญิงที่แต่งงานแล้ว

ชุดกะเหรี่ยงของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว งานผูกข้อมือที่วัดคองม่องทะ 12 สิงหาคม 2546)

1.7 ลักษณะบ้านเรือน

บ้านของชาวกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่เป็นเรือนเครื่องผูก โครงสร้างของเรือนส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่มีขนาดประมาณ 27x27 ฟุต ความสูงที่แนวผนังประมาณ 16 ฟุต ความสูงถึงอกไก่ประมาณ 22 ฟุต ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะความจำกัดของลำไม้ไผ่ที่จะใช้ทำโครงหลังคาและลวดเสาบ้านมักใช้ ไม้บง ด้านสกัด และด้านข้างมีเสาด้านละ 4 ต้น แบ่งแต่ละก้านเป็น 3 ช่วง เท่า ๆ กันอาจมีการเสริมความแข็งแรงของลวด โดยเพิ่มเสาดอห้อยทุกช่วงกลางของลวด ด้วยวิธีนี้บ้านแต่ละหลังจะมีเสาอย่างน้อย 16 ต้น อาจมีการสร้างชานบ้านออกไปอีกด้านละ 1 ช่วงเสาก็ได้ พื้นใช้ฟากไม้ไผ่ (พีตะ) ปูและบุตามขวางของด้านสกัด ส่วนฝาบ้าน ใช้ฟากไม้ไผ่บุตามแนวตั้งบ้าง แนวนอนบ้าง ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ฝาด้านทิศตะวันตกหรือทิศเหนือของบ้านจะทำเป็นห้องเจาะทะลุ ฝาบานออกไปภายนอก ห้องนี้มีความกว้างประมาณ 30-40 ซม. เรียกว่า "ชะโง่งโท" หรือห้องบูชาผี บนห้องนี้จะไม่มียูปรูปเคารพใดนอกจากมีต้นโพธิ์ใบจ้ หรือต้นลิ้นมังกรปักไว้ในภาชนะใส่น้ำ 2 ใบ เพื่อบูชาผีเท่านั้น ด้วยเหตุที่ทิศเหนือและทิศตะวันตกของบ้าน จะเป็นที่ตั้งของห้องผี ที่ชาวกะเหรี่ยงคิดว่าเป็นทิศที่อยู่ของผี ดังนั้นห้ามไม่ให้นอนหันหัวไปทางทิศเหนือและทิศตะวันตกเด็ดขาด

บ้านของชาวกะเหรี่ยงบ้านกองมืองทะเล

การมุงหลังคาเท่าที่พบมีกาใช้วัสดุมุงหลายอย่างประกอบกันคือ ถ้าเป็นส่วนประกอบกับจั่วมักมุงด้วยบาก ไม้ไผ่ ไม้ค้อ ไม้ละ (คล้ายไม้ต้นหมาก) และใบตองตึง ส่วนหลังคาที่ต่อออกไปเป็นปีกนั้น มักมุงด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกโดยวางสลับกัน ซึ่งในภาษากะเหรี่ยงเรียกบ้านที่มุงหลังคาแบบนี้ว่า "เลยควาโค้"(วาโค้ ไม้ไผ่ผ่าซีก) และบริเวณจั่วบ้านมักมุงด้วยไม้ค้อเป็นส่วนใหญ่

การแบ่งพื้นที่ใช้สอยในบ้านของชาวกะเหรี่ยงทำได้ 2 วิธี คือ การยกกระดานพื้นบ้านให้ต่างกัน และการกั้นห้อง ห้องกั้นนั้นได้แก่ห้องผี ซึ่งจะใช้สำหรับทำพิธีไหว้ผีประจำปีและเก็บของเท่านั้น ห้ามไม่ให้ผู้ใดเข้าไปนอนในห้องนี้ การกั้นห้องจะใช้ฟากกันเป็นฝา เว้นช่องว่างประตูและเว้นส่วนบนของฝาไว้ให้ห่าง

จากหลังคา ประมาณ 1-2 อีกห้องหนึ่งได้แก่ ห้องนอนของเจ้าของบ้าน จะกันฝ้าผนังเพียง 3 ด้าน เปิดด้านที่ติดกับตำแหน่งที่เป็นหน้าห้องผีไว้ ส่วนการยกกระดานพื้นบ้านนั้น จะยกกระดานให้พื้นบ้านต่างกัน 3 ระดับ โดยแยกการใช้สอยออกเป็นระดับ คือ ระดับล่างสุดเป็นพื้นที่ใช้ทางเดินจะอยู่ในระดับเดียวกับชานบ้าน ครัว และส่วนที่ต่อออกไปจากตัวบ้าน ระดับที่สองจะสูงกว่าระดับแรก ประมาณ 8-12 เซนติเมตร เป็นระดับของพื้นห้องโถงกลางอาคารหลัก ซึ่งเป็นระดับเดียวกับห้องนอนของเจ้าของบ้านและห้องผี ระดับที่สามจะสูงกว่าระดับที่สอง ประมาณ 6-8 นิ้ว เป็นระดับที่ใช้เป็นที่พักของผู้มาเยือนเท่านั้น พื้นที่ระดับนี้จะมีความกว้างยาวไม่เกิน 1 ช่วงเสา โดยชาวกะเหรี่ยงมีประเพณีเกี่ยวกับผู้ที่มาเยือนว่า ถ้าเป็นผู้หญิงจะไม่ให้พักที่บ้านนั้น แต่ถ้าเป็นผู้ชายจะเชิญให้เข้าพักในบ้านโดยให้นอนในระดับที่สามนี้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้าน (ภรรยา) เสียก่อนจึงให้เข้าพักได้ (สังคมครอบครัวกะเหรี่ยงถือว่าฝ่ายหญิงเป็นหลักในการสืบสกุล)

เตาไฟ

ห้องครัว หรือส่วนของเตาหุงข้าวประกอบด้วยสองส่วนคือ เตาส่วนล่าง (เมค्ली) ทำด้วยไม้ไผ่ สลับฟางปูพื้นแล้วนำดินมาก่อเป็นพื้นเตาสูงจากพื้นประมาณ 4-6 นิ้ว บนพื้นเตาส่วนนี้จะมีเหล็กทำเป็น สามขา หรือก่อนหินวางเป็นสามเส้น สำหรับวางพานะบนเตาไฟ ซึ่งมักจะใช้ไม้พินมาลุมบนพื้นเตาส่วนนี้ ส่วนที่สอง คือชั้นวางของซึ่งจะทำด้วยไม้ไผ่ผูกติดกับเสาเตา เป็นชั้นๆ มีจำนวนชั้นตั้งแต่ 2-4 ชั้น บนชั้น ต่างๆ นั้น ชั้นล่างมักเป็นของสดเช่นเนื้อปลา ชั้นถัดมาเป็นผัก หรือหัวพืชต่างๆ พริกแห้ง ด้วยเหตุที่ว่า ความร้อนจากการปรุงอาหารหรือต้มน้ำจะสามารถถนอมอาหารบนชั้นถัดไปได้ด้วย

ส่วนประกอบที่สำคัญทางความเชื่อของบ้านกะเหรี่ยงอย่างหนึ่งคือบันได (ฝอง) ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าบันไดของบ้านคนต้องมีจำนวนชั้นเป็นเลขคี่ ถ้าเป็นบันไดของศาลาเก็บศพต้องมีจำนวนชั้นเป็นเลขคู่ นอกจากนี้บันไดบ้านซึ่งเกี่ยวพันกับการเกิดของเด็กสาวด้วย คือ จะเป็นที่ฝังรกของลูกสาว เจ้าของบ้านทุกคน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความเชื่อว่า หากผู้มาเยือน ก้าวขึ้นบันไดแล้วทำให้ชั้นบันไดหัก จะหมายถึง ผู้นั้นจะนำโชคลาภมาให้เจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านจะต้อนรับเป็นอย่างดี แล้วอาจให้ทองคำติดตัวผู้มาเยือนนั้นกลับไปด้วย แต่หากผู้มาเยือนทำบันไดหักขณะก้าวลงบันไดแสดงว่าผู้นั้นนำโชคลาภออกไปจากบ้าน เจ้าของบ้านไม่พอใจมาก (พิพัฒน์ เรืองนาม. 2533: 45-47) และความยาวของบันได นั้นจะมีเสาบันไดสองเสามีขนาดความยาวไม่เท่ากัน อันหนึ่งยาว อันหนึ่งสั้น เสายาวหมายถึงพ่อ เสาสั้นหมายถึงแม่ และบันไดชั้นต่างๆ นั้นหมายถึงลูก

ส่วนของเตาไฟ และบันไดบ้านนั้นเป็นส่วนสำคัญมากที่สุด ที่จะต้องใช้ประกอบพิธี "ดูหูล่า" เรียกขวัญ (วิหูล่า) โดยการใช้น้ำพวยเคาะที่เสาไม้ไผ่ที่บันได และเตา ที่เตาไฟใช้ไม้ไผ่ทำ ขณะที่เคาะเรียกวิหูล่าคำเรียกวิหูล่า "ปฐู หูล่า" พิธีกรรมนี้เป็นการประกอบพิธีเรียกขวัญประจำปีของชาวกะเหรี่ยงที่ทำในครัวเรือน

ลักษณะของบ้านกะเหรี่ยงในอดีตเป็นเรือนเครื่องผูก ในกลอนไดอารี่ชิมชาตามเสด็จประพาส ไทรโยคกล่าวถึงบ้านกะเหรี่ยงดั้งเดิมดังนี้

เรือนกะเหรี่ยงไล่เดียวเอาความได้	ใช้เสาไม้แก่นบ้านห่างห่างหา
เสาไม้ไผ่นั้นเป็นพื้นดินธรรมดา	มุงหลังคาไม้ไคร้แปลกแปลกทั้งนั้น
ไม้ไผ่ผ่าหากยากไม้มากหลัง	ฝาตะบึงบ้างใช้ไม้ไผ่กัน
มีระเบียบขานลอดตลอดกัน	รั้วไฟนั้นตั้งไว้ที่ในเรือน
ยุ่งข้าวไว้ใกล้ที่นอนอีกตอนหนึ่ง	ผาแล่นถึงเรือนอยู่ดูรูปเหมือน
อุตสาห์ทอผ้าใช้ไม้แซเขื่อน	มีกลาดเคลื่อนผูกหมอกที่นอนปู

ปัจจุบันบ้านเรือนชาวกะเหรี่ยงนั้นนอกจากปลูกสร้างบ้านตามความเชื่อดั้งเดิม ที่นิยมสร้างบ้านทั้งหลังจากใบไม้ และใบไม้ต่างๆ ใช้มุงหลังคา ได้หันมาปลูกสร้างบ้านด้วยการใช้สังกะสีกระเบื้องมุงหลังคาแทนใบค้อ และในจากมุงหลังคา โครงสร้างบ้าน คาน ใช้ไม้เนื้อแข็งแทนไม้ไผ่ แต่ยังคงรักษาประเพณีไว้คือ ส่วนของบันไดบ้าน และเตาไฟที่ประกอบอาหาร และนิยมปลูกบ้านยกพื้น สูง มีใต้ถุน ไม้นิยมปลูก

1.8 สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

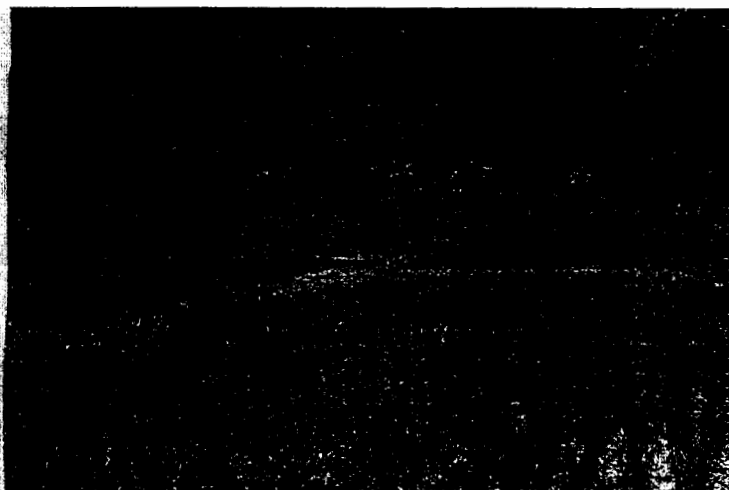
ครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุด และมีความสำคัญที่สุดที่จะปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้กับลูกหลานตามความเชื่อ ตามประเพณี ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญระดับแรก ที่ตัวกำหนดสิ่งต่างๆ ให้อยู่ในกรอบตามระบบความคิดดังกล่าว ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในเรื่องสายตระกูล มีการนับถือบรรพบุรุษ และยึดถือต้นไม้โตต้นไม้หนึ่งเป็นหลักของสายตระกูล

ผู้หญิงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในครอบครัว เพราะเป็นผู้ที่สืบทอดสายตระกูลในอนาคต ผู้หญิงจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในครัวเรือนมาก ทั้งการดูแลกิจการต่างๆ ในครัวเรือน การหุงหาอาหาร ดูแลบ้านเรือนเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และที่สำคัญคือ การดูแลใส่ใจสืบบรรพบุรุษ และเป็นแกนนำของสายตระกูลในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งผู้ชายที่แต่งงานจะเป็นฝ่ายเข้าไปอาศัยอยู่ในครอบครัวของภรรยา เมื่อถึงเวลาสมควรจึงสามารถแยกออกไป ตั้งครอบครัวต่างหากได้

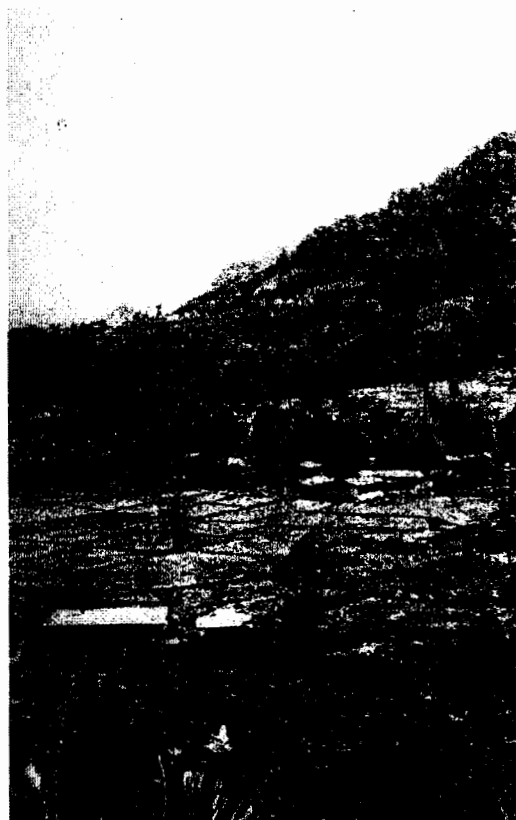
1.9 การประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของชาวกะเหรี่ยงคือ การทำไร่เพราะปลูกเพื่อยังชีพ และหาของป่า โดยปลูกแบบไร่หมุนเวียน (Land Rotation) เป็นการทำไร่แบบที่ใช้ประโยชน์จากพื้นดินในระยะเวลาที่สั้น แล้วทิ้งให้ป่าฟื้นตัวในเวลายาวนาน อาจใช้เวลาประมาณแปดถึงสิบปีหรือมากกว่านี้ เมื่อป่าฟื้นตัวแล้วจึงกลับมาใช้พื้นที่เดิมซ้ำอีก (Short Cultivation - Very long fallow) พื้นที่บางผืนได้รับการบอกกล่าวว่าได้ผ่านการทำไร่ครั้งสุดท้ายเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว วิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม คือ ใช้วิธีการฟันและเผา (Slash and Burn หรือ Shifting Cultivation) อุปกรณ์ที่ใช้คือ มีด และเสียม ไม่มีการใช้ปุ๋ยหรือสารเคมี พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพด ฝ้าย พริก เป็นต้น ซึ่งการทำไร่แบบหมุนเวียนรูปแบบนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นการอนุรักษ์ดิน และป่าไม้ให้คงมีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological diversity) ไว้เพราะการทำรไ่นี้จะปลูกพืชหลากหลายชนิด ทั้งที่บริเวณและใช้ประโยชน์อื่นๆ การทำลายวัชพืชในไร่ก็ใช้วิธีการถางตัดมิได้ถอนทิ้งทำลาย อันเป็นวิธีการที่คงพรรณไม้ดั้งเดิมในพื้นที่ไร่นั้นไม่ให้สูญหายไป เป็นการผลิต

เพื่อบริโภคเมื่อเหลือจึงขาย เพราะชาวกะเหรี่ยงพื้นที่นี้มีความเชื่อว่า การผลิตเพื่อขายชักนำคน กะเหรี่ยง ไปสู่ความโลภไม่รู้จักพอเป็นการ "กินไม่เป็น" ซึ่งทำลายระบบนิเวศน์ที่สุด (โกวิท แก้วสุวรรณ. 2542: 50)

นาปลูกข้าว

การทำนาและการทำไร่หมุนเวียน

ปัจจุบันนี้สังคมคนกะเหรี่ยงกองมอองทะ เริ่มมีการติดต่อเชื่อมโยงกับคนเมืองภายนอกมากขึ้น วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคม อาชีพในการทำมาหากินจากเดิมที่ทำไร่ ปลูกข้าว และหาของป่าเพื่อยังชีพนั้นยังคงทำกันอยู่ ผู้ที่มีครอบครัวส่วนมากมักอยู่ในพื้นที่เพื่อทำไร่ ปลูกข้าว แต่มีหนุ่มสาวบางคนที่ยากออกไปทำงานในเมือง หรือบางครั้งก็ย้ายออกไปทำงานในเมืองกันหมดแต่ยังมีเป็นส่วนน้อย ด้านการค้าขายในชุมชน ปัจจุบันมีร้านค้าขายของชำ ในหมู่บ้านประมาณ 4 ร้าน มีสหกรณ์หมู่บ้าน 1 แห่ง การค้าขายเริ่มขยายมากขึ้น เพราะการติดต่อเดินทางจากภายนอกเข้าสู่หมู่บ้านกองมอองทะนั้น สะดวกมากกว่า 5 หมู่บ้านที่อยู่ในตำบลไล่โว่ ฉะนั้นภาพรวมของหมู่บ้านกองมอองทะนั้น จึงเป็นหมู่บ้านหน้าด่านที่รับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาในวิถีชีวิต ชีวิตคนกะเหรี่ยงนอกจากนี้หน้าแล้งช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน รถสามารถเดินทางเข้าหมู่บ้านได้ เพราะน้ำลดลง คนภายนอกจึงนำรถบรรทุกสินค้าต่างๆ เข้าไปขายในหมู่บ้านมากขึ้น นักท่องเที่ยวมีมากขึ้น ทำให้คนกะเหรี่ยงนั้นต้องพยายามรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับวัฒนธรรมบางอย่าง การศึกษาที่พัฒนามากขึ้น การเปิดรับวัฒนธรรมภายนอกที่มีผลจากระบบการปกครองแบบท้องถิ่นเป็นแรงผลักดันอีกทางหนึ่งที่ทำให้สังคมหมู่บ้านกองมอองทะพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นโครงการที่ยังอยู่ในช่วงศึกษาข้อมูลและผลกระทบต่างๆ เพื่อตั้งกฎเกณฑ์ กฎระเบียบให้กับนักท่องเที่ยว ที่จะต้องเคารพในกฎระเบียบที่ดีงามของประเพณีวัฒนธรรมคนกะเหรี่ยง การประกอบอาชีพของคนกะเหรี่ยงกองมอองทะนั้นมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปมากขึ้น เพราะกระแสด้านต่างๆ ที่เข้ามาสู่สังคมกองมอองทะ

1.10 การศึกษา

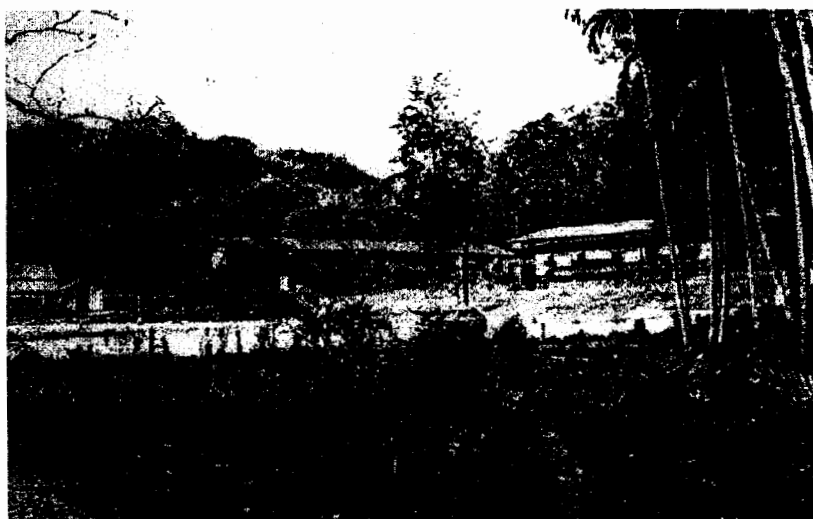
ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองมอองทะนั้นแต่เดิม ก่อนที่จะมีการศึกษาในระบบเกิดขึ้นนั้น การศึกษายังอยู่ในรูปแบบของการศึกษาจากวัดโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษา ทั้งหลักธรรม และภาษาบาลี ภาษากะเหรี่ยง ในการถ่ายทอดความรู้ ผู้ชายบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดกองมอองทะซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่ประจำหมู่บ้าน เพื่อเรียนธรรม บาลี รวมทั้งภาษากะเหรี่ยงที่สอนโดยพระที่มีความรู้ประจำหมู่บ้าน หรือบางที่ต้องบวชเรียนในวัดที่อยู่ในเมืองเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ ธรรม หรือบางคนบวชเรียนในฝั่งประเทศพม่าก่อนที่จะเข้ามาสู่บ้าน จึงทำให้ชาวบ้านและผู้อาวุโสในหมู่บ้านส่วนมากมีความรู้ ความเข้าใจในธรรมหลักคำสอนต่างๆ ของพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดีและลึกซึ้ง (อภิชาติ เสตะพันธ์, สัมภาษณ์)

การศึกษาในหมู่บ้านกองม่องทะ มีอยู่ทั้ง 2 แบบคือ การศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

1. การศึกษาในระบบ

โรงเรียนในตำบลไล่โว่ มีอยู่ 3 โรงเรียน คือ

- โรงเรียนสุนทรเวช ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านสะเนฟ่อง เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมตำรวจ
- โรงเรียนกองม่องทะ ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 บ้านกองม่องทะ เป็นโรงเรียนประจำตำบล สังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ
- โรงเรียนบ้านหินตั้ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 บ้านจะแก ในอดีตเป็นโรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน การตำรวจ ปัจจุบันได้โอนให้อยู่ในสังกัดของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนบ้านกองม่องทะ

พ.ศ. 2519 โรงเรียนบ้านกองม่องทะก่อตั้งขึ้น โดนครมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากไม่มีความพร้อมของอาคารเรียนและสิ่งอื่นๆ จึงไม่ได้เปิดการเรียนการสอนจนกระทั่งปี พ.ศ. 2521 ได้รับงบประมาณของกรมประชาสงเคราะห์และความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นจึงได้เปิดการเรียนการสอนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

โรงเรียนบ้านกองม่องทะจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อมาเนื่องจากมีนักเรียนที่สนใจจะเรียนต่อแต่ไม่สามารถเดินทางไปเรียนที่อื่นได้ ทางโรงเรียนจึงได้เปิด

สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในปี 2541 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สภาพปัญหาการศึกษา

ปัญหาที่พบคือด้านปัญหาของผู้เรียน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง มีฐานะยากจน และใช้ภาษากะเหรี่ยงในการสื่อสาร ทำให้เป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องใช้ภาษาในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างครูกับนักเรียน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (เอกสารประเมินผลการศึกษา โรงเรียนบ้านกวมองทะ ปี 2546)

ตาราง 2 บุคลากรโรงเรียนบ้านกวมองทะ

รายชื่อ	ตำแหน่ง	ระดับ	วุฒิการศึกษา
1. นายมนตรี สักัญญา	ผู้อำนวยการ	8	ศษ.บ.
2. นายเอกรัฐ วิเศษสิงห์	อาจารย์	2	คป.
3. นางขวัญรุ่ง อยู่ใจเย็น	อาจารย์ 1	4	คป.
4. นางรุ่งนภา สังขวิภาส	อาจารย์ 1	4	คป.
5. นางสาวสุจิตรา กัญญาสาย	อาจารย์ 1	3	ศษ.บ.
6. นายพีรพงษ์ ใหญ่สีมา	อาจารย์ 1	3	คป.
7. นางสาวประวิง สูงเมือง	อาจารย์ 1	3	กศ.บ.
8. นายสุดเขต หิรัญรัตน์	อาจารย์ 1	3	กศ.บ.
9. นายสมภพ ไชยมงคล	อาจารย์ 1	3	คป.
10. นางสาวธนะกิต กองแสง	อาจารย์ 1	3	กศ.บ.
11. นายธงชัย สังขวิภาส	ครูจ้างสอน	-	คป.
12. นางสาวพมาศ บัวหลวง	ครูจ้างสอน	-	คป.
13. นายพงษ์ศักดิ์ ลูกอินทร์	นักการภารโรง	-	ม.3

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านกวมองทะ

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
1. อนุบาล 1	17	7	24
2. อนุบาล 2	15	20	35
3. ประถมศึกษาปีที่ 1/1	17	21	38
4. ประถมศึกษาปีที่ 1/2	3	4	7
5. ประถมศึกษาปีที่ 2/1	16	11	27
6. ประถมศึกษาปีที่ 2/2	3	-	3
7. ประถมศึกษาปีที่ 3/1	11	8	19
8. ประถมศึกษาปีที่ 3/2	2	4	6
9. ประถมศึกษาปีที่ 4/1	17	9	26
10. ประถมศึกษาปีที่ 4/2	1	1	2
11. ประถมศึกษาปีที่ 5	15	10	25
12. ประถมศึกษาปีที่ 6	3	7	10
13. มัธยมศึกษาปีที่ 1	9	2	11
14. มัธยมศึกษาปีที่ 2	8	5	13
15. มัธยมศึกษาปีที่ 3	4	5	9
รวม	141	114	255

2. การศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบในหมู่บ้านกวมองทะ มีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1) การศึกษานอกโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ในอดีตการศึกษานอกระบบที่ทางรัฐบาลจัดการให้กับประชาชนในตำบลไล่โว่ คือ โรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขาที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนให้ โรงเรียนนี้ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2519 มีครูชาวเขาอยู่ประจำชุมชน ที่ทำหน้าที่สอนควบคู่กับการพัฒนาในทุกด้าน โดยจัดการเป็นโครงการพัฒนาต่างๆ เมื่อเด็กนักเรียนผ่าน

การศึกษาระดับต้นแล้ว ก็จัดส่งเข้าอยู่โรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขา ต่อมาเมื่อกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสามารถจะกระจายการศึกษาไปยังพื้นที่ห่างไกลได้ ทางศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจึงยุบโรงเรียนชาวเขาในพื้นที่ และประสานงานให้กรรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดตั้งเป็นอาศรมสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นในชุมชน มีการเรียนการสอนในช่วงเวลากลางวันของทุกวัน บางหมู่บ้านจัดให้มีการพบกลุ่มเรียนทุกวันพระ ซึ่งเป็นวันที่ชาวกะเหรี่ยงหยุดพักไม่ทำงานใดๆ ทั้งในหมู่บ้านและที่ไร่

ปัจจุบันการนักเรียนของการศึกษานอกโรงเรียนของหมู่บ้านกองม่องทะนั้น ได้พัฒนาด้านการใช้ภาษาไทย พูด อ่าน เขียน เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการติดต่อสื่อสารราชการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เฉพาะบุคคลและส่วนรวม และได้พัฒนาวิชาชีพด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตไปพร้อมกับการศึกษาตามหลักสูตร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำหมู่บ้านกองม่องทะนั้น มีครูอาสาสมัคร 1 ท่านคือ นายอภิชาติ เสดตะพันธ์

2) การศึกษาจากวัด

วัดกองม่องทะ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะที่ได้ก่อตั้งเป็นเวลานาน ช่วงเข้าพรรษาชาวบ้านมักนำลูกหลานมาเป็นลูกศิษย์ บวชเณร และอุปสมบท ชาวกะเหรี่ยงนิยมบวชพระอยู่หลายพรรษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ จะเห็นได้ว่าชาวบ้านแทบทุกคนนั้นมีความรู้ในหลักธรรมและคำสอนในพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และลึกซึ้ง โดยสะท้อนภูมิปัญญาด้านศาสนาออกมาในบทเพลงต่างๆ มากมาย ที่สำคัญนั้นคือชุมชนได้มีการถ่ายทอด ภาษากะเหรี่ยงที่เป็นความภาคภูมิใจของชนเผ่า โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาภาษากะเหรี่ยงนั้นศึกษา ด้านหลักภาษา การอ่าน การเขียน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน นอกจากภาษากะเหรี่ยงแล้วยังมีการเรียนไวยกรณ์ต่างๆ ของภาษามอญอีกด้วยเพราะ คำสอนในพุทธศาสนาที่เป็นบาลีนั้นยังคงใช้การอ่านออกเสียงเป็นสำเนียงมอญทั้งสิ้น คำสอนของพุทธศาสนานั้นส่วนมากเป็นภาษามอญ พระที่วัดกองม่องทะนั้นก็สวดสำเนียงแบบมอญ ชาวกะเหรี่ยงนั้นได้พยายามถ่ายทอดภาษากะเหรี่ยงไว้ให้กับลูก และมักใช้วัดเป็นที่เรียนที่สอนภาษากะเหรี่ยงในช่วงปิดภาคเรียน หรือทุกวันพระผู้ที่สอนภาษากะเหรี่ยงนั้นเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้อาวุโส ที่เป็นที่นับถือในหมู่บ้าน

1.2 องค์ความรู้ทางดนตรีกะเหรี่ยง

ประวัติความเป็นมาของดนตรี

ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะนั้นเป็นชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านหนึ่งในจำนวนทั้งหมด 6 หมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง ในตำบลไล่โว่ โดยที่กะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่นี้มีวัฒนธรรมด้านดนตรีเหมือนกันและบางครั้งก็เป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นผู้ที่มีความรักในประเพณีและความสามัคคีในหมู่คณะ จึงทำให้มีการติดต่อเชื่อมโยงถึงกันระหว่างชนเผ่าทั้งตำบล มีผลทำให้ชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่นี้มีลักษณะเหมือนกันแทบทุกหมู่บ้าน เช่น เพลงร้องต่าง ๆ การเล่นนาเด่ย การเล่นเมตารี ดนตรีประกอบการแสดงละคร รำตง ฯ ในทุก ๆ หมู่บ้านก็ยังคงมีเครื่องดนตรี และคณะรำตง เป็นคณะประจำของแต่ละหมู่บ้านเพื่อการแสดงในโอกาสต่าง ๆ ของชาวกะเหรี่ยง

ดนตรีของหมู่บ้านกองม่องทะนี้ ยังสืบทอดต่อมาให้เห็นปรากฏในสังคมชาวกะเหรี่ยงเพื่อการสังสรรค์บันเทิง และประกอบพิธีกรรม ที่สำคัญการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกกำลังเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงทุกขณะตามกระแสสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดนตรี บทเพลง และเครื่องดนตรีบางชนิดจึงได้รับวัฒนธรรมมาจากภายนอกอย่างเห็นได้ชัด โดยมีการผสมผสานระหว่างกลุ่ม มอญและกะเหรี่ยงบ้าง พม่ากับกะเหรี่ยงบ้าง เครื่องดนตรีจากภายนอกวัฒนธรรมในหมู่บ้านกองม่องทะ ยกตัวอย่างเช่น เมตารี และกีตาร์ เป็นต้น

จากประวัติศาสตร์ของกะเหรี่ยงไปพื้นที่อำเภอสังขละบุรี เดิมอาศัยอยู่บ้านเมกะวะ เขตมะละแหม่ง ประเทศพม่า ต่อมารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ได้ส่งตัวแทนเข้าไปติดต่อกับเจ้าเมืองกาญจนบุรี เพื่อขอเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณชายแดนไทย - พม่า ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณด่านเจดีย์สามองค์ พ.ศ.2331 จึงเริ่มอพยพมาตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามลำห้วย ลำธารต่าง ๆ ในบริเวณที่เรียกว่า "บี่ เหลว โหลว" หรือที่ "เหลว โหว" ชาวกะเหรี่ยงอยู่ในพื้นที่นี้ได้ไม่นาน เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับการใช้ชีวิตร่วมกับคนพื้นราบ จึงได้กราบบังคมทูลต่อพระเจ้าแผ่นดินไทย เพื่อขออนุญาตไปอยู่ตามป่าเขานอกเมือง และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณป่าด้านตะวันตกของสยาม ซึ่งก็คือ บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ในปัจจุบัน

หมู่บ้านกองม่องทะนั้น เป็นหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงไป จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุและผู้เฒ่าท้องถิ่น หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นประมาณ 160 ปีมาแล้ว ราวพุทธศักราช 2383 ซึ่งมาอาศัยอยู่เดิมไม่กี่หลังคาเรือน ต่อมาได้มีชาวกะเหรี่ยงย้ายเข้ามาอยู่ในกองม่องทะเพิ่มมากขึ้น (อภิชาติ เสดะพันธุ์ , สัมภาษณ์)

ความเชื่อ ความศรัทธา สิ่งแวดล้อมรอบตัว และวิถีชีวิตนั้นเป็นอิทธิพลสำคัญที่เป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ศิลปะของมนุษย์ไม่ว่าชาติพันธุ์ใดก็ตาม ล้วนมีอัตลักษณ์ที่สำคัญเป็นของตนเอง เป็นแบบเฉพาะของตนเองที่มีการสืบสานต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น หรือการเลือกรับปรับใช้จากวัฒนธรรมพื้นที่ใกล้เคียง จนมาเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของตนเองในที่สุด

จากประวัติศาสตร์ชาวกะเหรี่ยงไปมีความสัมพันธ์กับชนชาติมอญ และไทยใหญ่ มีการแลกเปลี่ยนติดต่อกัน ฉะนั้นจึงทำให้วัฒนธรรมบางอย่างคล้ายคลึงกัน รวมถึงดนตรีและการแสดงของชนเผ่าก็มีความใกล้เคียงกันมาก จนบางครั้งชาวกะเหรี่ยงเองก็ไม่สามารถให้คำตอบได้ว่าการแสดงดนตรีและละครนั้น ที่แท้จริงเป็นของชนชาติใดเป็นผู้สร้าง ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยเวลาในการศึกษาต่อไป

เพลงร้องของชาวกะเหรี่ยงหรือที่เรียกว่า “ละคู” เป็นสิ่งที่สืบทอดมาแต่อดีต ละคูนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นทั้งความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง สะท้อนออกมาเป็นลำนำ มีทั้งละคูที่ง่าย และละคูที่ยากตามความลึกซึ้งของภาษา ละคูที่มีความลึกซึ้งของภาษามาก ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบและภูมิรู้ด้านอื่น ขับลำนำปัจจุบันยังปรากฏอยู่ และยังมีร้องกันอยู่ นั่นคือ “เพลงฟาดข้าว” ซึ่งถือว่าเป็นบทเพลงดั้งเดิม ที่สำคัญที่สุดเพลงหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่

เพลงฟาดข้าวเป็นเพลงที่ใช้ในขณะทำกิจกรรมฟาดข้าวของชาวบ้าน เป็นเพลงที่มีการร้องโต้ตอบระหว่างหญิงชายในเรื่องทั่วไป จนถึงเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพลงฟาดข้าวนี้เป็นบทเพลงหนึ่งที่มีความลึกซึ้งทางด้านภาษาเป็นอย่างมาก มีลำดับชั้นความยากง่ายของบทเพลงตามเนื้อหาที่ร้องตอบโต้กันระหว่างชายหญิง ที่ต้องช่วงชิงปฏิภาณไหวพริบซึ่งกันและกัน หากฝ่ายใดร้องตอบโต้ที่ไม่อยู่ในเนื้อหาหรือผิดระดับชั้นของเพลง ก็จะถูกตำหนิ หรือพ่ายแพ้ในการร้องตอบโต้กันขณะนั้น ปัจจุบันเพลงฟาดข้าวนี้มีผู้อาวุโสเท่านั้นที่สามารถร้องได้ เพราะเพลงมีความยากและไม่เป็นที่นิยมของหนุ่มสาว

จากความรู้สึกของชาวกะเหรี่ยงเกี่ยวกับดนตรี ชาวกะเหรี่ยงจะมีความภูมิใจกับบทเพลงและดนตรีของตนเอง เช่น เพลงร้องที่มีเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ เรียกว่า “ละคู” และดนตรีประเภทพิณ ที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “นาเดย์” นาเดย์ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการขับลำนำ หรือเรียกว่า ละคู นอกจาก “นาเดย์” แล้วยังมีเครื่องดนตรีอื่นอีกหลายชนิด ทั้ง ดิด สี ตี เปา ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่วิจัย ดนตรีที่ปรากฏในหมู่บ้านกองม่องทะนี้มีความหลากหลาย และมีเรื่องราวที่น่าสนใจจึงขออธิบายประวัติดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. ดนตรีดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงกองม่องทะ

ดนตรีดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ นี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตนเองสืบทอดมาทั้งบทเพลงร้อง และเครื่องดนตรีต่าง ๆ โดยมีปรากฏอยู่ในบทเพลงร้องจำนวนมาก เพลงขับร้องลำนำ

ของชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “ตะคุ” ตะคุเป็นบทเพลงลำนำที่มีมาตั้งแต่ปู่ย่า ตายาย ไม่ทราบว่าเป็นคนใดมาตั้งแต่เมื่อใด บางเพลงสืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ บางเพลงก็มีการแต่งขึ้นมาใหม่ เพลงขับร้องลำนำเรียกว่า “ตะคุ” นี้ เป็นเพลงที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ (อภิชาติ เสตะพันธ์, สัมภาษณ์) บทเพลงดังกล่าวมีทำนองไพเราะ และเนื้อหาต่าง ๆ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ของชาวกะเหรี่ยง ด้านศาสนาและความเชื่อ นิทาน ธรรมชาติ การทำมาหากิน และเพลงจีบสาว เป็นต้น บทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ ชาวกะเหรี่ยงส่วนมากทุกคนจะสามารถร้องได้ เพลงร้องลำนำนี้ ปัจจุบันร้องและบรรเลงดนตรีประกอบ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบนี้ เรียกว่า “นาเดย์”

นาเดย์ เป็นเครื่องดนตรี ที่เป็นดนตรีดั้งเดิมชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด รูปพิณ มี 6 สาย มีรูปร่างคล้ายพิณพม่า แต่ไม่มีการตกแต่งเครื่องดนตรีให้สวยงามอย่างพิณพม่า (ของก๊อก) กะเหรี่ยงทางภาคเหนือก็มีพิณแบบเดียวกับนาเดย์นี้ แต่เรียกเครื่องดนตรีที่คล้ายนาเดย์ของกะเหรี่ยงไล่โว่นี้ว่า “เตหน้า” เตหน้า เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มีรูปร่างคล้ายนาเดย์ มีความแตกต่างกับนาเดย์ตรงที่ นาเดย์นั้นมี 6 สาย แต่เตหน้านั้นมี 6 – 10 สาย ลักษณะการเล่นคล้ายนาเดย์

นาเดย์เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมมากของชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่ ชาวกะเหรี่ยงสามารถสร้างเครื่องดนตรีชนิดนี้ขึ้นเอง โดยวัสดุจากท้องถิ่น ปัจจุบันในหมู่บ้านกองม่องทะ มีผู้ที่สามารถบรรเลงได้หลายคน ผู้ที่มีชื่อเสียงในการเล่นนาเดย์และร้องเพลงที่มีอยู่ในหมู่บ้านกองม่องทะมีอยู่หลายคน เช่น นายอภิชาติ เสตะพันธ์, นายหลง เกียรติเกื้อกุล, นายเนโอง เป็นต้น เครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ที่เคยปรากฏอยู่ในตำบลไล่โว่ ตามคำบอกเล่านี้ยังมีอีก 4 ชนิด

1. คะนะ คะนะเป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มีสาย คะนะนี้ ปัจจุบันมีผู้ที่สามารถเล่นได้เพียงคนเดียวเท่านั้น อยู่ที่หมู่บ้านทีไล่ป่า หมู่บ้านกองม่องทะนี้ไม่มีผู้สามารถบรรเลงได้ และไม่ปรากฏเครื่องดนตรีนี้อยู่ในหมู่บ้านกองม่องทะ

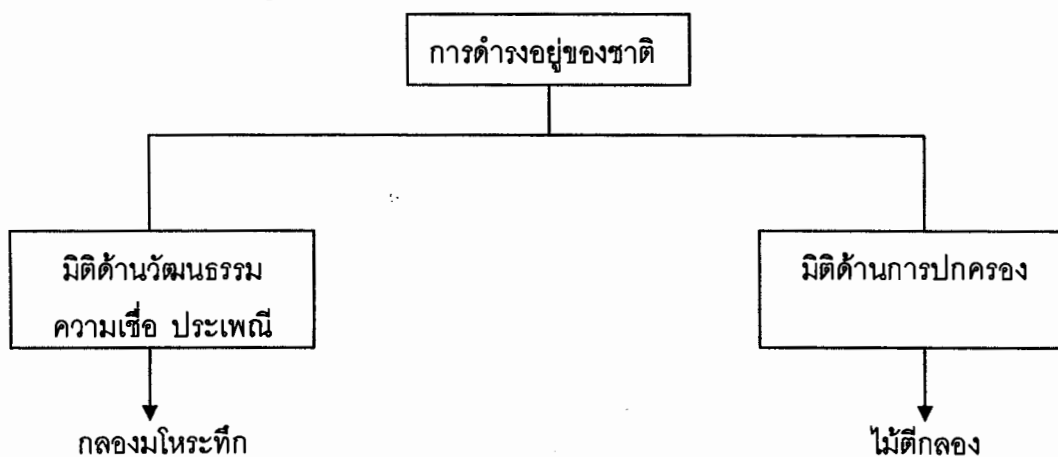
2. ปีบา ปีบา คือ แคน 7 ลูก แคนหรือปีบานี้ แต่ก่อนใช้บรรเลงประกอบการร้องลำนำเช่นกัน สามารถเป่าได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ปัจจุบันหมู่บ้านกองม่องทะยังมีผู้ที่สามารถเป่าปีบานี้ได้ ปีบานี้เป็นเครื่องดนตรีที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมดนตรีของชาวกะเหรี่ยงอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี แต่ไม่ปรากฏว่าแคนนี้เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงตั้งแต่เมื่อใด

3. เหยย เหยย เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ทำจากไม้แผ่น ฝ่าไม้เป็นร่อง สอดเข้าไปในปากเพื่อเป็นกลองเสียง แล้วตีด้วยเสียงดังกังวาล คล้ายฆ้องในภาคเหนือ ปัจจุบันไม่พบเครื่องดนตรีนี้ในหมู่บ้านกองม่องทะแล้ว

4. กลองมโหระทึก กลองมโหระทึก บางครั้งเรียกว่า กลองกบ หรือกลองกะเหรี่ยง ภาษากะเหรี่ยงเรียกกลองชนิดนี้ว่า "กลู" ทำจากโลหะ ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นกลองที่ชนชาติใดเป็นผู้สร้างหรือเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง ตามหลักฐานกลองชนิดนี้ค้นพบมาตั้งแต่ยุคสมัยวัฒนธรรมดองซอนหรือบริเวณประเทศเวียดนาม ในปัจจุบัน รวมไปถึงประเทศจีนตอนใต้ และประเทศพม่า กลองมโหระทึกนี้มีตำนานเรื่องเล่าที่สำคัญและผูกพันกับชาวกะเหรี่ยงมาแต่อดีต แต่ในพื้นที่ตำบลไลโว้และหมู่บ้านกองม่ง ทะนี้ไม่ปรากฏ ไม่พบกลองมโหระทึกเหมือนกับชาวกะเหรี่ยงในภาคเหนือของประเทศไทย แต่ยังคงมีตำนานเรื่องกลองมโหระทึกกับชนชาติชาวกะเหรี่ยงอยู่ (อภิชาติ เสดะพันธุ์, สัมภาษณ์)

ตำนานเรื่องกลองมโหระทึก (กลู) กับชาติพันธุ์

มีตำนานเรื่องกลองมโหระทึกว่า ฤาษีจูงยู ได้แบ่งมรดกให้ลูกสี่ทอด โดยจูงยูได้กล่าวว่ากลองมโหระทึกกับไม้ตีกลองมโหระทึกจะมอบเป็นสมบัติให้ลูกสาวทั้งสอง ลูกสาวสองจะได้ไม้ตีกลองมโหระทึก ลูกสาวซุจะได้อั่วกลองมโหระทึก เพื่อเป็นสมบัติประจำชนเผ่าต่อไป โดยมีความหมายที่สำคัญในเชิงวัฒนธรรมว่า ฤาษีมีความประสงค์ให้ชนเผ่าซุและสองได้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและการดำรงรักษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์เอาไว้ให้ยาวนาน การมอบไม้ตีกลองมโหระทึก กับ กลองมโหระทึกนั้น เป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำรงรักษาและสืบทอดมรดกอันล้ำค่านี้ให้กับลูกทั้งสองเผ่า อั่วกลองมโหระทึก หมายถึงมิติทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี และความเชื่อ ไม้ตีกลองมโหระทึกหมายถึง มิติทางการเมืองและอำนาจในการปกครองเผ่าพันธุ์ตนเอง ปกครอง ควบคุมดูแล จุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชนเผ่าอยู่ต่อไป

ตำนานกลองมโหระทึก และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์

2. ดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก

ดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกนั้น เป็นดนตรีที่มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเข้ามาจาก มอญ และพม่า ไทใหญ่ ไทย ลาว ซึ่งแต่เดิม กะเหรี่ยง มอญ ไทใหญ่ และพม่าได้มีประวัติศาสตร์ ร่วมกันและตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้ชิดกันมายาวนาน วัฒนธรรมบางอย่างจึงได้มีการถ่ายทอดซึ่งกันและกัน บางครั้งกะเหรี่ยงในกองม่องทะ หรือในอำเภอสังขละบุรีนั้น ก็ถูกเรียกว่า กะเหรี่ยงมอญเพราะใกล้ชิด ทางวัฒนธรรมกับมอญเป็นอย่างมาก พม่าเรียกกะเหรี่ยงในพื้นที่นี้ว่า "ตะเลง คะยีน" ตะเลง คือ มอญ คะยีน คอกะเหรี่ยง ตะเลง คะยีน ก็คือ กะเหรี่ยงมอญ

ดนตรีชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะที่มีความคล้ายคลึงกับดนตรีของมอญ พม่า และไทใหญ่ อย่างเห็นได้ชัดคือ เครื่องดนตรีในวงปาดาล่า วงปาดาล่านี้เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดีและเครื่อง เป่า สวาเหตุเรียกว่า "วงปาดาล่า" นั้นก็เพราะว่าเรียกตามเครื่องดนตรีที่นำวง คือ ปาดาล่า มีลักษณะ คล้ายระนาดเอกเหล็ก วงปาดาล่าเป็นวงดนตรีที่ใช้ในโอกาสประกอบการแสดงรำ และละครที่เล่นบนเวที ละครเล่นเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ซาดก นิทานต่าง ๆ ตำนาน รวมทั้งการแสดงแบบประยุกต์ของเนื้อเรื่อง ที่มีเรื่องการปกครองหรือ การเมืองมาเกี่ยวข้องเพื่อความบันเทิง มีตัวละครหลายตัว พระเอก นางเอก ตัวตลก ฯลฯ ลักษณะแบบวงปาดาล่านี้ ชาวไทใหญ่เรียกวงดนตรีนี้ว่า "วงจ๊าดไต" ลักษณะแบบวงปาดาล่า นั้น ชาวมอญก็การเล่นกันอย่างหลากหลาย กะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าก็มีเล่นกันอย่างแพร่หลาย บท เพลงต่าง ๆ ก็คล้ายคลึงกัน บทร้องที่ใช้ในการแสดงละครนั้น มีทั้งภาษามอญ และกะเหรี่ยง ผู้ที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงนั้น ส่วนมากเป็นนักแสดงที่เป็นคนมอญ ที่อำเภอสังขละบุรี และเป็นชาว กะเหรี่ยงที่อยู่ในฝั่งประเทศพม่า

ที่สำคัญที่เป็นเครื่องยืนยันว่าดนตรีในวงปาดาล่าในกองม่องทะนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากภายนอก ชุมชนโดยมาจากชนชาติใกล้เคียง เพราะเครื่องดนตรีบางชิ้นได้ชื่อมาจากชุมชนมอญในประเทศพม่า เมืองมะละแหม่งมาเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวงปาดาล่า ชาวกะเหรี่ยงกองม่องทะนั้น ไม่นิยมสร้างเครื่องดนตรีขึ้นเอง แต่นิยมซื้อเครื่องดนตรีมาจากฝั่งพม่า และมอญมากกว่า แต่มีบางชิ้น เป็นสมบัติส่วนตัวของชาวกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากประเทศพม่า เช่น ปี่ (ชะนวย) (หลัง เกียรติเกื้อกูล , สัมภาษณ์)

เมตารี เป็นเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมมากของคนหนุ่มสาว เป็นเครื่องดีด มีลักษณะ เหมือนกีตาร์ แต่เล็กกว่ากีตาร์ มี 6 สาย เมตารีนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากกะเหรี่ยงฝั่ง ประเทศพม่า ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไม่สามารถสร้างเครื่องดนตรีประเภทนี้ขึ้นเองได้ แต่ต้องซื้อจากฝั่ง ประเทศพม่า หรือบริเวณชายแดนติดต่อไทย - พม่า ที่ด่านเจดีย์สามองค์ ราคาประมาณตัวละ 200-300

บาท เมตารีนี้ เริ่มมาเป็นที่นิยมเมื่อประมาณ 20 - 30 ปี บทเพลงที่ร้องประกอบเมตารีนี้ ชาวกะเหรี่ยง เรียกว่า ฤๅญ เช่นเดียวกับเพลงร้องประกอบนาเดย์

เมตารีเริ่มเข้ามาในชุมชนกะเหรี่ยงไล่โว่ เมื่อประมาณปี 2517 ซึ่งแต่เดิมนั้นเมตารีเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมมากของกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า มีศิลปินชาวกะเหรี่ยงที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั้งฝั่งประเทศพม่าและไทย จนกระทั่งเวลาผ่านไปกระแสเรื่องเมตารีก็เริ่มเข้ามาสู่กะเหรี่ยงที่อยู่ในฝั่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ.2517 เป็นช่วงที่เมตารีเริ่มเข้ามาสู่ในเขตไทย ทางหนึ่งคือ นายหลง เกียรติเกื้อกุล ชาวกะเหรี่ยงที่เกิดในรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านดนตรี ละคร และรำตง เป็นผู้ที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมดนตรีโดยการนำเมตารีมาจากประเทศพม่า ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านกองม่องทะ และมาสอนให้กับผู้ที่สนใจ ซึ่งเมตารีนี้ เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมมากของชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่าและแพร่เข้ามาในฝั่งไทย เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมของวัยรุ่น คล้ายกับกีตาร์ที่วัยรุ่นนิยมหัดเล่นเพื่อความบันเทิง ชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่านั้น ได้มีศิลปินนอกเทปเป็นศิลปินนักร้อง เล่นเมตารีออกเทปวางขายในตลาดในประเทศพม่าและชายตลาดชายแดนไทย - พม่า

ในเขตตำบลไล่โว่นี้ เป็นพื้นที่ที่ติดกับชายแดนไทย - พม่า ชาวกะเหรี่ยงสามารถเดินเท้าเข้าออกไทย - พม่า ได้ จึงทำให้เมตารีนี้เข้าสู่ไล่โว่ได้อย่างง่าย ภายหลังไม่นานเมตารีก็เริ่มเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้น เด็กหนุ่มทุกคนจะหัดเล่นเมตารี บางครั้งก็นำเมตารีไปร้องเพลงจีบสาว หรือเพื่อความบันเทิงในโอกาสต่าง ๆ

นอกจากการร้องลำนำประกอบนาเดย์ และเมตารี แล้วยังมีเครื่องดนตรีอีกหลายชนิดที่ปรากฏอยู่ในหมู่บ้านไว้บรรเลงประกอบการรำตง รำอะเย้ย และละครก้วยเจ้าะ วงดนตรีประเภทนี้เรียกว่า วงปาดาล่า เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทตี และเป่าเป็นหลัก มีทั้งเครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนองประกอบด้วย ระนาดเหล็ก (ปาดาล่า) ปี่ (ชะน่วย) ซ้องราว 3 ชุด (โหม่งววย) เครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ ประเภทเครื่องหนังเช่น กลองสองหน้า 4 ใบอยู่ในราว (โป้ว) กลองตะโพนเล็ก (ตาคู้ว) กลองตะโพนใหญ่ (ตะโพ้ว) และเครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะเช่น ฉาบใหญ่ (เจ่งจี) เกราะ (เวหล่าเคาะ)

วงปาดาล่าที่ปรากฏอยู่ในหมู่บ้านกองม่องทะนี้มีอยู่ 2 คณะคือ วงปาดาล่าดั้งเดิมของชาวบ้าน และวงปาดาล่าคณะเยาวชน

1. วงปาดาล่าคณะดั้งเดิม

เป็นวงดนตรีที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ในสมัยก่อนชาวบ้านชักซ้อมดนตรี และฝึกรำตงในฤดูว่างเว้นจากการทำไร่ เพื่อผ่อนคลายจากการทำงานหนักมาตลอดทั้งปี และเพื่อเตรียมพร้อมที่จะ

เล่นดนตรี และแสดงรำตงในกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ประจำของชนเผ่า วงดนตรีวงนี้ นายอภิชาติ เสดตะพันธ์ เล่าว่า สมัยบวชเป็นพระประมาณ ปี พ.ศ.2517 ท่านได้ไปซื้อปาดาล่ามาจากหมู่บ้านมอญ เมืองมะละแหม่งประเทศพม่ามาราคา 800 บาท ซื้อและแบกกลับมาฝั่งประเทศไทย ปัจจุบันเครื่องดนตรีชิ้นนี้อยู่ที่บ้านเกาะสะเดิง เพราะกลุ่มนักเรียนดนตรีเยาวชนบ้านเกาะสะเดิงได้ขอยืมไปทำการฝึกซ้อมที่หมู่บ้าน ส่วนเครื่องดนตรีชิ้นอื่น เช่นกลองประเภทต่าง ๆ นั้นมีอยู่ที่หมู่บ้านมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่ทราบประวัติความเป็นมา

2. วงปาดาล่าคณะเยาวชน

เป็นคณะดนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ โดยมี นายบุญโกย ยืนเครือ อายุ 59 ปี เป็นชาวไทยเกิดที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้สมรสกับชาวกะเหรี่ยงในกองม่องทะ และอาศัยอยู่ที่กองม่องทะ วงดนตรีคณะนี้เดิมผู้ควบคุมคือ นายเสริฐจริง โชคศรีเจริญ ผู้ดูแลด้านรำตงประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพ่อตาของนายบุญโกย เป็นผู้ดูแล ต่อมาได้มอบหมายให้นายบุญโกย ซึ่งเป็นบุตรเขย เป็นผู้ควบคุมดูแลต่อมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมา นายบุญโกย ได้ขบประมาณจากภายนอกมาจำนวนหนึ่งเพื่อมาสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมด้านการแสดง และดนตรีของหมู่บ้านกองม่องทะ จึงได้ซื้อเครื่องดนตรีเพิ่มใหม่ และอุปกรณ์ ชุดการแสดงต่าง ๆ มาใหม่ และรวบรวมนักดนตรีและนักแสดง เยาวชนทั้งหญิงและชายจากหมู่บ้านกองม่องทะ และชาวบ้านที่มีความสามารถเล่นดนตรีได้มาเข้ากลุ่มเป็นสมาชิกของคณะฝึกซ้อมอยู่เป็นประจำ เพื่อไปแสดงตามที่ต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน คณะดนตรีคณะนี้จึงได้รับการติดต่อให้ไปแสดง ตามที่ต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ครั้งหนึ่งเคยมาแสดงที่สนามหลวง งาน 5 ธันวาคมหาราช เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งในปัจจุบัน นายบุญธกต ยังคงเป็นผู้ดูแลคณะดนตรีคณะนี้อยู่ โดยมีนายคงเจิง เป็นผู้ฝึกซ้อม

เครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ

เครื่องดนตรีที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ นี้แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 4 ประเภท ตามอาการการบรรเลงเครื่องดนตรีได้ดังนี้ คือ ดีด สี ตี เป่า

1. เครื่องดนตรีประเภทดีด

1.1 นาเต๋ย เป็นเครื่องดนตรีอยู่ในตระกูลคอร์ดโดโฟน (Chordophone) เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย มีกล่องเสียง จัดอยู่ในประเภทฮาร์พ (Harps)

วัสดุ ไม้เนื้อแข็ง (ชิงชัน) ; ไม้เนื้ออ่อน (พระยาสัตตบรรณ) , ไม้ไผ่ (ไผ่บง) เถาวัลย์ สายลวด แผ่นสังกะสี

นาเดย์ (ของนายอภิชาติ เสตะพันธ์ 28 ม.ค.46)

ลักษณะ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

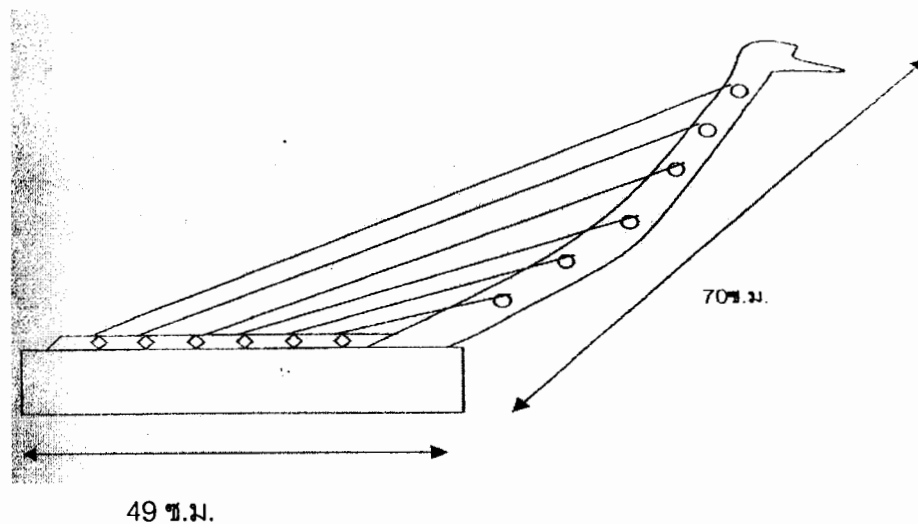
- 1) ส่วนคอ ทำหน้าที่เป็นคานยึดลูกบิด โยงสายทั้ง 6 เส้นไปที่ส่วนกล่องเสียงตรงลำตัวของนาเดย์ ส่วนคอกนี้นิยมทำมาจากไม้เถาวัลย์ที่หาง่ายในท้องถิ่น
- 2) ลูกบิด 6 อัน ทำหน้าที่ ปรับเสียง และยึดติดสายลวดไปถึงบริเวณลำตัวของเครื่องดนตรี มีทั้งหมด 6 สาย เป็นเส้นลวดโลหะ หรือสายเบรค รถจักรยาน ลูกบิดทำจากไม้ไผ่เพราะเนื้อไม้มีคุณสมบัติเหนียว ยึดหยุ่นได้ดี และเป็นไม้ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น นำมาหลาวปลายเป็นแท่งยาวสำหรับสอดในรูลูกบิดที่ส่วนคอของนาเดย์ ส่วนด้านจับของลูกบิดหลาวเป็นลักษณะไม้พาย เพื่อสำหรับสะดวกในการจับเวลาปรับเสียง ส่วนปลายลูกบิดนั้นผ่าซีกปลายไม้เอวรีและพันสายลวด ไม่นิยมเจาะรูที่ปลายลูกบิดเพราะอุปกรณ์และเครื่องมือในการทำนาเดย์ มีเพียง มีด ที่เป็นเครื่องมือในท้องถิ่น จึงไม่มีเครื่องมือที่สะดวกและทันสมัยมาเจาะรูขนาดเล็ก
- 3) ลำตัวและกล่องเสียง มีหน้าที่เป็นกล่องเสียงและยึดติดกับส่วนคอ ส่วนลำตัวนี้มีลักษณะรูปทรงคล้ายเรือ โดยนิยมนำไม้เนื้ออ่อนและไม้เนื้อแข็งปานกลางท่อน มาทำตัวนาเดย์ เพื่อสะดวกในการขุดเนื้อไม้ให้เป็นโพรง เพื่อสร้างกล่องเสียง และปิดด้วยแผ่นสังกะสี แผ่นสังกะสีนั้นนอกจากจะช่วยทำให้เสียงดังกังวานแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นฐานยึดกับสายลวดอีกด้วย โดยการตีสังกะสีพับเป็นจีบยกขึ้นยาวตลอดลำตัว และเจาะรูร้อยสายลวดเพื่อเป็นฐานยึดสายลวด

- 4) สายลวด สมัยก่อนใช้เพียงสายลวดธรรมดาซึ่งเพื่อติด ต่อมานิยมสายเบรคจักรยานแทนเพราะมีคุณสมบัติเหนียวทนทานกว่าสายลวดธรรมดา ต่อมามีการพัฒนาเปลี่ยนจากสายเบรคจักรยานมาเป็นสายกีตาร์แทนทำให้คุณภาพเสียงของนาเดย์นั้นดีขึ้น

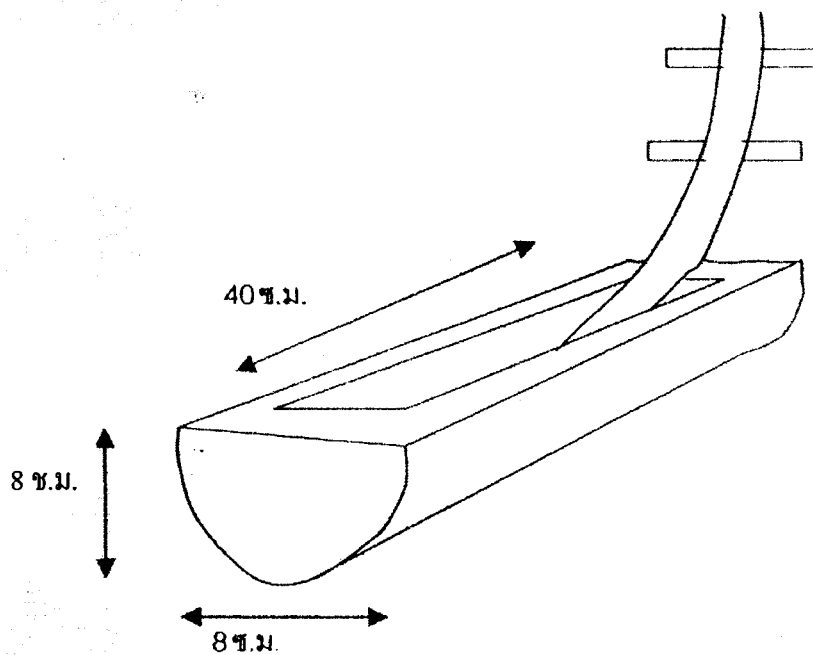
โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

- 1) เพื่อความรื่นเริง ความเพลิดเพลิน หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
- 2) เพื่อประกอบพิธีกรรมผูกข้อมือ พิธีกรรมทำบุญข้าวใหม่ บรรเลงกล่อมในตลาดนพพาน งานทำบุญข้าวใหม่

ขนาด	ความยาวส่วนคอ	ประมาณ 70	เซนติเมตร
	ความยาวลำตัว	ประมาณ 49	เซนติเมตร
	กล่องเสียง	ประมาณ 40x8x8	เซนติเมตร
	ลูกบิด	ประมาณ 15	เซนติเมตร

ขนาดของนาเดย์

ขนาดของกล่องเสียง

ระดับเสียงของแต่ละสาย (นาเดย์ ของ นายอภิชาติ เสตะพันธ์)

สายที่ 1 (สายล่างสุด)	F+40
สายที่ 2	D#+20
สายที่ 3	C+40
สายที่ 4	A#10
สายที่ 5	G-20
สายที่ 6	D+40

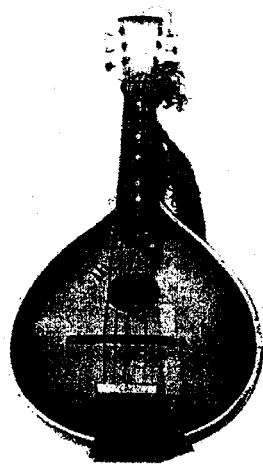
ระดับเสียงของนาเดย์นั้น สามารถปรับบันไดเสียงตามเสียงร้องของผู้บรรเลง
การตั้งสายแบบที่ 1 (นายอภิชาติ เสตะพันธ์)

บันไดเสียง **กรม ซล** ตั้งเสียงนาเดย์ ดังนี้

สายที่ 1 (สายล่างสุด)	ค	เสียงที่ 1	C
สายที่ 2		ล	เสียงที่ 6 A
สายที่ 3	ช	เสียงที่ 5	G
สายที่ 4	ม	เสียงที่ 3	E
สายที่ 5	ร	เสียงที่ 2	D

สายที่ 6	ล	เสียงที่ 6	A
บันไดเสียง ฟซล ดร			
สายที่ 1 (สายล่างสุด)	ฟ	เสียงที่ 1	F
สายที่ 2	ร	เสียงที่ 6	D
สายที่ 3	ด	เสียงที่ 5	C
สายที่ 4	ล	เสียงที่ 3	A
สายที่ 5	ช	เสียงที่ 2	G
สายที่ 6	ร	เสียงที่ 6	D
การตั้งสายแบบที่ 2 (นายโงงีโพ)			
สายที่ 1 (สายล่างสุด)	ร	เสียงที่ 1	D
สายที่ 2	ด	เสียงที่ 6	C
สายที่ 3	ล	เสียงที่ 5	A
สายที่ 4	ช	เสียงที่ 3	G
สายที่ 5	ม	เสียงที่ 2	E
สายที่ 6	ด	เสียงที่ 6	C

1.2 เมตารี เป็นเครื่องดนตรีอยู่ในตระกูล คอร์ดโดโฟน (Chordophone) มีรูปร่างคล้าย แมนโดลิน (Mandolin) ส่วนประกอบต่าง ๆ คล้ายคลึงกับ แมนโดลิน จัดอยู่ในกลุ่มของ ลูท (Lute)

เมตารี (ของใจว่าได้ดี บ้านเกาะสะเดิง 10 ธ.ค.45)

วัสดุ ไม้ , โลหะ , พลาสติก

ลักษณะ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ

- 1) ลูกบิด มีลักษณะทำด้วยโลหะ และพลาสติกแข็งเพื่อใช้หมุนปรับเสียง
- 2) สะพานพาดสายส่วนคอ ทำจากพลาสติกแข็ง เพื่อแบ่งระยะห่างของสาย บริเวณคอเมตารี
- 3) เฟรตส์ เป็นซี่ดโลหะ แบ่งระยะการกดสายบริเวณคอของเมตารี เพื่อช่วยกำหนดเสียงต่าง ๆ
- 4) บาร์กดสาย เป็นช่องสำหรับนิ้วกดเพื่อให้เกิดเสียงต่าง ๆ
- 5) กลองเสียง ทำให้เสียงกังวาล
- 6) ตัวเมตารี รูปทรงคล้ายรูปหยดน้ำ ทำด้วยไม้
- 7) สาย เป็นสายโลหะ หรือสายกีตาร์
- 8) สะพานพาดสายส่วนล่าง เป็นส่วนที่ปักสายเมตารีส่วนล่าง

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

- 1) เพื่อความรื่นเริง ความเพลิดเพลิน หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
- 2) เพื่อประกอบพิธีกรรมผูกข้อมือ พิธีกรรมทำบุญข้าวใหม่

ขนาด	ส่วนแถบลูกบิด	ประมาณ	15x6	เซนติเมตร
	ความยาวส่วนคอ	ประมาณ	28	เซนติเมตร
	ลำตัวและกลองเสียง	ประมาณ	38x27	เซนติเมตร
	ลูกบิดยาว	ประมาณ	4	เซนติเมตร

ระดับเสียงของแต่ละสาย

สายที่ 1 (ล่างสุด)	C-10
สายที่ 2	G-20
สายที่ 3	C-20
สายที่ 4	F#+10
สายที่ 5	F-20
สายที่ 6	C+0

2. เครื่องดนตรีประเภทตี

เครื่องดนตรีประเภทตีแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ เครื่องดําเนินทํานอง เครื่องหนัง และเครื่องประกอบจังหวะ

ก. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี กลุ่มดําเนินทํานอง

2.1 ปาตาล่า เครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงทํานองได้ ปาตาล่า เป็นเครื่องดนตรีอยู่ในตระกูลไอดีโอโฟน (Idiophone) มีรูปร่างคล้ายระนาดเหล็ก มี 17 ลูก และ 20 ลูก พม่าเรียกเครื่องดนตรีประเภทนี้ว่า ปาตาล่า เหมือนกัน

ปาตาล่า

วัสดุ ลูกปาตาล่าทำจากโลหะ
ตัวของปาตาล่า ทำจากไม้เนื้อแข็ง

ลักษณะ

- 1) ลูกปาตาล่าทำจากโลหะ แผ่นหนาประมาณ 0.5 เซนติเมตร ขนาดเรียงลำดับจากใหญ่ ไปหาขนาดเล็ก จำนวน 17 – 20 ลูก
- 2) ตัวปาตาล่า ทำหน้าที่เป็นกล่องเสียง และเป็นฐานยึดลูกปาตาล่า ทำจากไม้กระดานประกอบเป็นกล่องสี่เหลี่ยม เปิดด้านบน และยึดติดกับลูกปาตาล่าด้วยการตอกตะปูทะลุลูกปาตาล่า ยึดกับขอบด้านข้างของตัวปาตาล่า ที่ทำด้วยไม้กระดาน

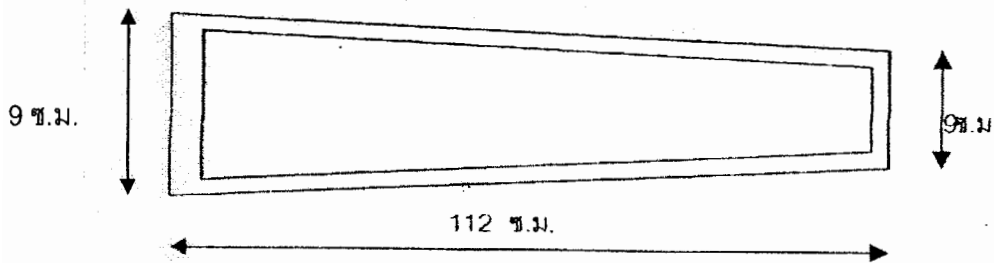
โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

ใช้บรรเลงประกอบการแสดงละคร (ก๊วยเจ๋ง) รำอะเข้ย และรำตง ในประเพณีประจำปีต่างของ
รอบปี

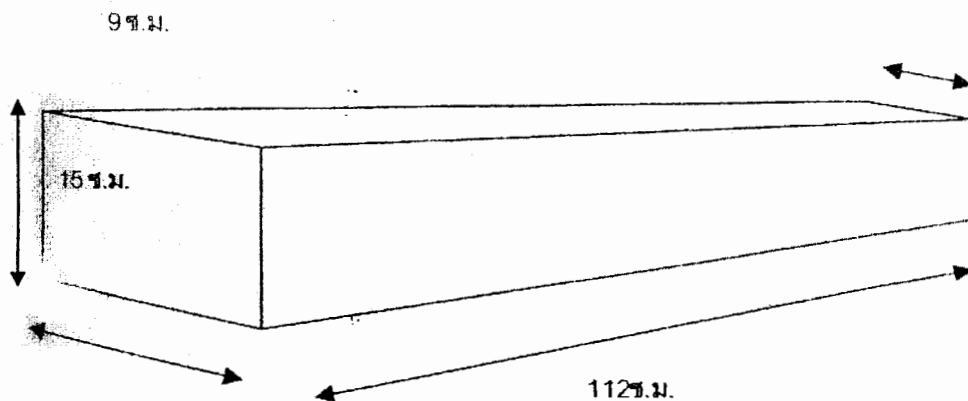
ขนาด

เนื่องจากในหมู่บ้านนี้พบปาดาล่า ทั้งหมด 3 ตัว และทั้งสามตัวนั้นก็มีความแตกต่างกัน ระดับ
เสียงก็ต่างกัน การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้วัดขนาดและระดับเสียงจากปาดาล่าที่เป็นของหมู่บ้านเพียงตัว
เดียวเท่านั้น (ตัวที่อยู่ที่บ้านของนายเสงยะ)

1) ขนาดตัวปาดาล่า	ความยาว ตัวปาดาล่า	112	เซนติเมตร
	ความกว้างซ้าย	19	เซนติเมตร
	ความกว้างด้านขวา	9	เซนติเมตร

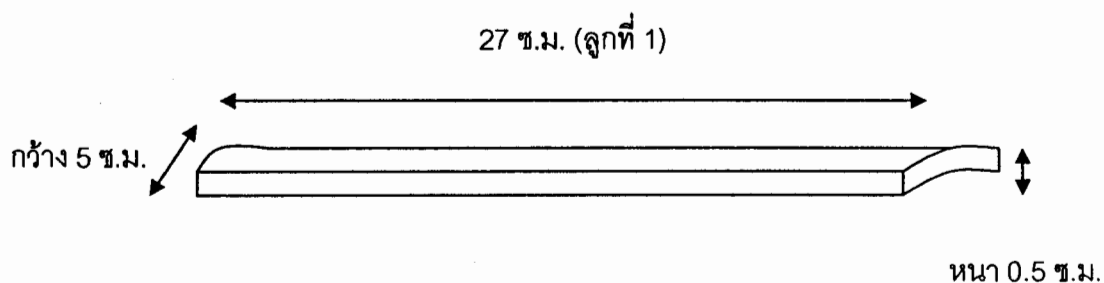
ขนาดปาดาล่ามองจากด้านบน

ขนาดปาดาล่ามองจากด้านข้าง

3) ขนาดของลูกปาดาล้า

ลูกที่ 1	ยาว	27	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 2	ยาว	26	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 3	ยาว	25	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 4	ยาว	25	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 5	ยาว	24	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 6	ยาว	24	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 7	ยาว	23	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 8	ยาว	22	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 9	ยาว	21	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 10	ยาว	21	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 11	ยาว	20	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 12	ยาว	19	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 13	ยาว	19	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 14	ยาว	18	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 15	ยาว	17	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 16	ยาว	16	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 17	ยาว	15	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 18	ยาว	15	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร
ลูกที่ 19	ยาว	14	เซนติเมตร	กว้าง	5	เซนติเมตร

ตัวอย่างลักษณะแผ่นโลหะ ที่ทำเป็นลูกปาดาล้า (ลูกที่ 1)

ระดับเสียง

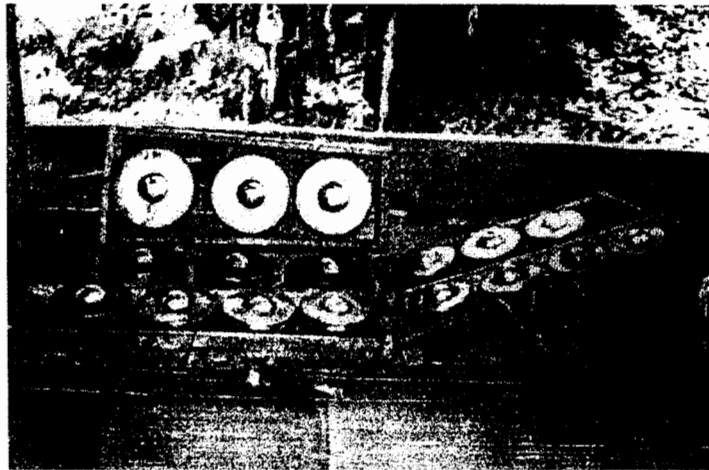
ลูกที่ 1	F#	-40
ลูกที่ 2	G	+20
ลูกที่ 3	A#	-50
ลูกที่ 4	C	-50
ลูกที่ 5	C#	-40
ลูกที่ 6	D#	-40
ลูกที่ 7	E	-5
ลูกที่ 8	F#	-40
ลูกที่ 9	G#	-5
ลูกที่ 10	A	+50
ลูกที่ 11	B	+20
ลูกที่ 12	C	+50
ลูกที่ 13	D	+20
ลูกที่ 14	E	0
ลูกที่ 15	F#	-30
ลูกที่ 16	G#	-50
ลูกที่ 17	A#	+20
ลูกที่ 18	B	-30
ลูกที่ 19	C#	-30

F#	G	A#	C	C#	D#	E	F#	G#	A	B	C	D	E	F#	G#	A#	B	C
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

จำนวนลูกปาดาล่า และระดับเสียง

2. 2 โหม่งวาย เป็นเครื่องดนตรีที่สามารถบรรเลงทำนองได้อีกชนิดหนึ่งที่ปรากฏในหมู่บ้าน กองม่องทะ โหม่งวายนี้ จัดเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล ไอดิโอโฟน (Idiophone) เสียงเกิดจากการ สั่นสะเทือนของมวลวัตถุเอง หรือที่เราเรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า ช้อง (Gong) มี 17 ลูก

วัสดุ ลูกโหม่งวายทำจากโลหะ ขอบสำหรับผู้ยึดกับลูกโหม่งวายทำจากไม้

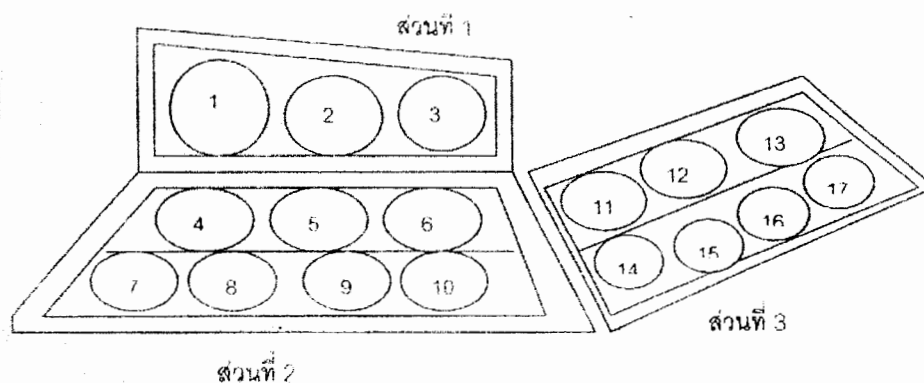
โหม่งวาย บ้านนายใจใต้ดี บ้านเกาะสะเดิง 10 ธ.ค. 45

ลักษณะ

1) โหม่งวาย เป็นเครื่องดนตรีประเภทช้อง (Gong) ที่มีการเรียงลูกช้องนั้น แตกต่างจากช้องวง ของไทย โหม่งวายใช้รางไม้ ต่อเป็นกรอบสี่เหลี่ยม 3 ส่วน แล้วใช้นั่งวัวที่ม้วนเป็นเกลียวผูกยึดติดลูก ช้อง กับกรอบไม้ หากไม่มีเชือกหนัง สวมารถใช้เชือกชนิดอื่นได้แต่ต้องมีความเหนียวทนทาน จึงจะทำ ให้ลูกช้องที่อยู่ระหว่างกรอบไม้ลอยอย่างอิสระ เมื่อตีทำให้เสียงดังกังวาน

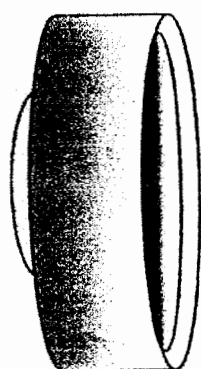
2) กรอบสี่เหลี่ยม ทั้งสามส่วนนั้นแขวนลูกโหม่งวายไว้ ดังนี้

ส่วนที่ 1	แขวนลูกโหม่งวาย	3	ลูก
ส่วนที่ 2	แขวนลูกโหม่งวาย	7	ลูก
ส่วนที่ 3	แขวนลูกโหม่งวาย	7	ลูก

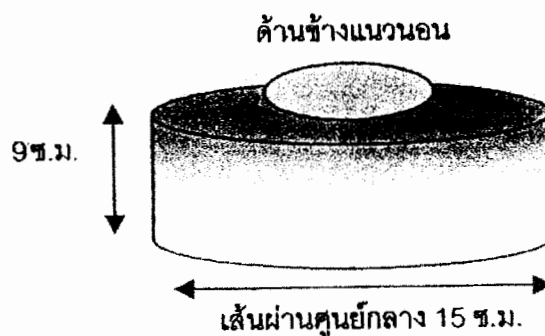

ส่วนประกอบของหม่องว้าย

3) ลักษณะลูกหม่องว้าย ลูกหม่องว้ายเป็นลักษณะฆ้องมีปุม แต่ละลูกมีขนาดต่างกันลูกใหญ่มีเสียงทุ้มกังวาน ลูกเล็กมีเสียงเล็กแหลม เนื้อของหม่องว้ายแต่ละลูกนั้นเป็นโลหะผสม คุณภาพเสียงขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัตถุดิบที่นำมาทำลูกหม่องว้าย ด้วยการหล่อ หรือการตี แตกต่างกัน ซึ่งในตำบลไล่โว่นี้ หมู่บ้านเกาะสะเด็งถือว่า มีหม่องว้ายที่มีคุณภาพเสียงดี ส่วนหมู่บ้านกอม่องทะนั้น มีคุณภาพเสียงต่างจากของบ้านเกาะสะเด็งเพราะเนื้อโลหะที่ทำมาเป็นหม่องว้ายนั้นบางและผลิตออกมาด้วยการตีขึ้นรูปเหมือนหม่องของไทย

ด้านข้าง แนวตั้ง

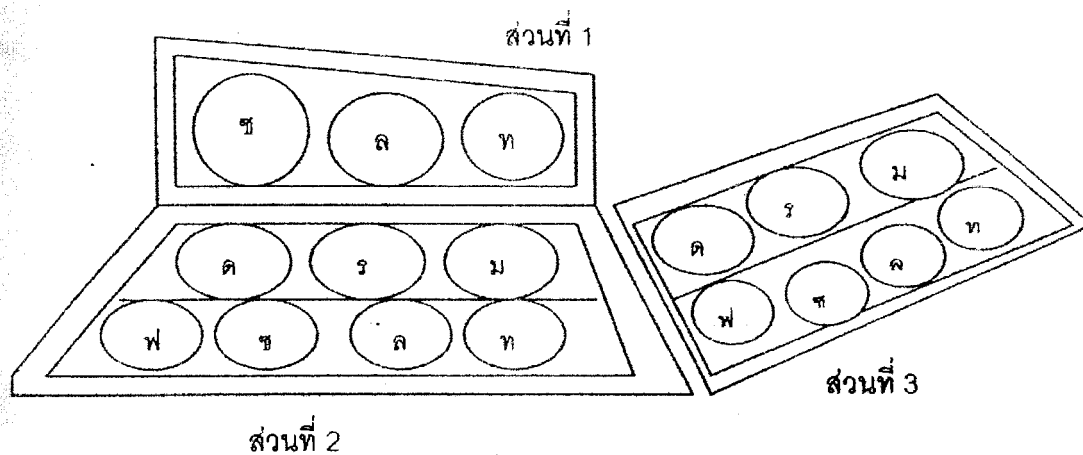

ลักษณะลูกหม่องว้าย

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง บรรเลงในวงปาดาล่า ประกอบการแสดงละคร กว๋ยเจ๊า รำอะเย้ยและรำตง

ขนาด มีความยาวประมาณ 135 เซนติเมตร

ระดับเสียง (โหม่งวายเป็นบ้านนายบุญไทย หมู่บ้านกองม่องทะเล)

ลูกที่ 1	ระดับเสียงที่วัดได้	G	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ช
ลูกที่ 2	ระดับเสียงที่วัดได้	A	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ล
ลูกที่ 3	ระดับเสียงที่วัดได้	A#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ท
ลูกที่ 4	ระดับเสียงที่วัดได้	C	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ค
ลูกที่ 5	ระดับเสียงที่วัดได้	C#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ร
ลูกที่ 6	ระดับเสียงที่วัดได้	D#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ม
ลูกที่ 7	ระดับเสียงที่วัดได้	F	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ฟ
ลูกที่ 8	ระดับเสียงที่วัดได้	G	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ช
ลูกที่ 9	ระดับเสียงที่วัดได้	G#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ล
ลูกที่ 10	ระดับเสียงที่วัดได้	A#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ท
ลูกที่ 11	ระดับเสียงที่วัดได้	C	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ค
ลูกที่ 12	ระดับเสียงที่วัดได้	D	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ร
ลูกที่ 13	ระดับเสียงที่วัดได้	D#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ม
ลูกที่ 14	ระดับเสียงที่วัดได้	F	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ฟ
ลูกที่ 15	ระดับเสียงที่วัดได้	F#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ช
ลูกที่ 16	ระดับเสียงที่วัดได้	G#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ล
ลูกที่ 17	ระดับเสียงที่วัดได้	A#	ระดับเสียงที่ใกล้เคียง	ท

ข. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี กลุ่มเครื่องหนัง

2.3 ตะโพน เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล เมมบราโนโฟน (Membranophone) เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มีเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง ตะโพน คือกลองชนิดหนึ่งที่มีรูปทรงปล้องกลาง มีขาตั้งวางกลองเพื่อสะดวกเวลาตี ตะโพน ออกเสียงใกล้เคียงกับคำว่า ตะโพนของไทย และลักษณะมีความคล้ายคลึงกัน ในด้านความเชื่อชาวกะเหรี่ยง ตะโพนเป็นเครื่องดนตรีที่ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่แทนสัญลักษณ์ของครู ผู้หญิงไม่สามารถบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนี้ได้ ถือว่าไม่สมควรอย่างยิ่ง

วัสดุ หน้ากลอง ทั้งสองด้านซึ่งด้วยหนัง
รูปทรง ตัวกลอง ทำจากไม้เนื้อแข็ง
ขาตั้งทำด้วยไม้

ตะโพน บ้านนายแสงยะ หมู่บ้านกอม่งทะ 11 ธ.ค. 47

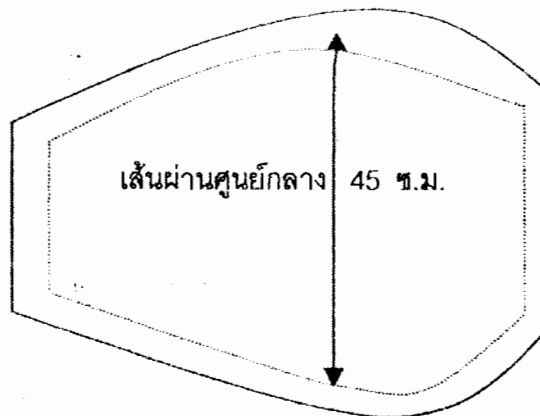
ลักษณะ

ตะโพน เป็นกลองใช้ตีสองหน้า ก้อนตีใช้ข้าวสุกบดผสมขี้เถ้า ตีหน้ากลอง หรือใช้ ขี้ได้ลักษณะเหมือนขี้ผึ้ง มีขายในฝั่งประเทศพม่า มาตีหน้ากลอง (ซาราเปียว , สัมภาษณ์ : 2547) ทุ่นกลองนั้นเป็นรูปทรงปล้องกลาง ขุดเนื้อไม้เป็นโพรง ซึ่งด้วยหนังทั้งสองหน้า (ลักษณะคล้ายตะโพนมอญและตะโพนไทย) มีขาตั้งกลองทำจากไม้ใช้ยึดตัวกลองเวลาตี บริเวณตัวกลองรั้งด้วยหนังวัวทำเป็นเส้น เพื่อให้ปรับหน้ากลองให้ตึงหรือหย่อนตามต้องการ

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

ใช้บรรเลงในวงปาดาล่า ประกอบการแสดงละคร ก๋วยเจ๋ง รำอะเข้ย และรำตง

ขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 45 เซนติเมตร

ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของตะโพน

2.4 ตาคู้ว เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล เมมบราโนโฟน (Membranophone) เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มีเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง ตาคู้วคือกลองชนิดหนึ่งที่มีรูปทรงปล้องกลาง มีขาตั้ง แต่มีขนาดเล็กกว่า ตะโพน

วัสดุ หน้ากลอง ทั้งสองด้านึงด้วยหนัง
รูปทรง ตัวกลอง ทำจากไม้เนื้อแข็ง
ขาตั้งทำด้วยไม้

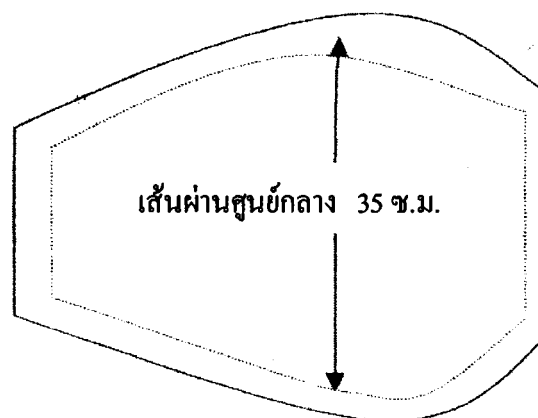
ตาคว่ำ หมู่บ้านกองมืองทะเล 11 ธ.ค. 47

ลักษณะ

ตาคว่ำเป็นกลองใช้ตีสองหน้า คล้าย ตะโพน แต่ตาคว่ำนี้ มีขนาดเล็กกว่าก่อนตีใช้ข้าวสุกบดผสมขี้เถ้า ตีตหน้ากลอง หรือใช้ขี้ไต้ ลักษณะเหมือนขี้ผึ้ง มีขายในฝั่งประเทศพม่า มาตีตหน้ากลอง (ซาราเปียว , สัมภาษณ์ : 2547) ทุ่นกลองนั้นเป็นรูปทรงปล่องกลอง ขุดเนื้อไม้เป็นโพรง ซึ่งด้วยหนังทั้งสองหน้า (ลักษณะคล้ายตะโพนมอญและตะโพนไทย) มีขาตั้งกลองทำจากไม้ใช้ยึดตัวกลองเวลาตี บริเวณตัวกลองร้องด้วยหนังวัวทำเป็นเส้น เพื่อใช้ปรับหน้ากลองให้ตึงหรือหย่อนตามต้องการ

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

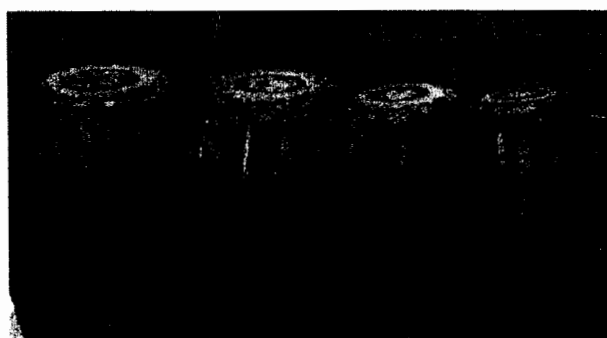
ใช้บรรเลงในวงปาทาล่า ประกอบการแสดงละคร ก๋วยเจ๋ง รำอะเข้ย รำตง
ขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 35 เซนติเมตร

ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของตะคว่ำ

2.5 โป้ว เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลเมมบราโนโฟน (Membranophone) เป็นเครื่องดนตรีประเภทที่มีเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง โป้วคือกลองชนิดหนึ่งที่มีรูปทรงป่องกลาง มีขนาดเล็ก เวลาตีตีเพียงหน้าเดียว เรียงกัน 4 ใบ อยู่ในรางไม้ที่ทำสำหรับโป้วทั้ง 4 ใบโดยเฉพาะ กลองลักษณะนี้คล้ายคลึงกับเบ็งมาง (กลองชนิดหนึ่งในวงปี่พาทย์มอญ) และกลองสองหน้าของไทย

วัสดุ หน้ากลองทั้งสองด้านึงด้วยหนัง
หุ้มกลอง ทำจากไม้เนื้อแข็ง

โป้ว 4 ใบ หมู่บ้านกอม่องทะ 11 ธ.ค. 47

ลักษณะ

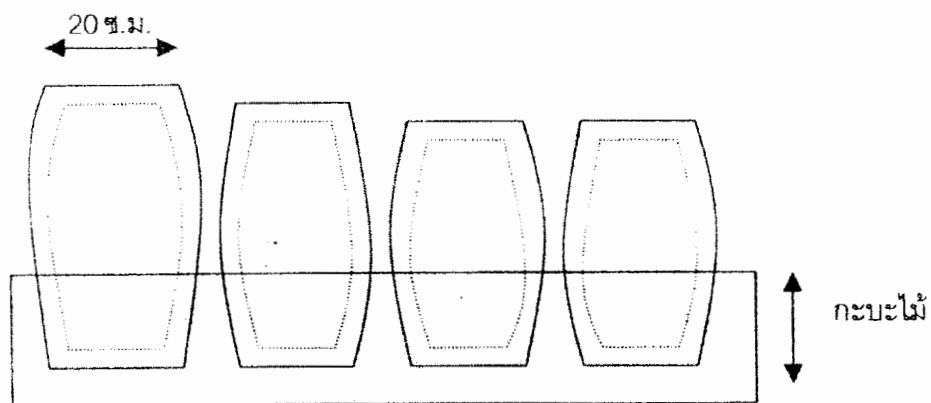
โป้ว เป็นกลองสองหน้า แต่ใช้ตีด้านเดียว โดยการตั้งกลองไว้ในกะบะไม้ ก่อนตีต้องใช้ข้าวสุกบดผสมขี้เถ้าติดหน้ากลองเหมือนกับตะโพ้ว และตาคั่ว เพื่อตั้งเสียงสูงต่ำ เสียงลำดับเสียงโใบใหญ่มีเสียงต่ำ โใบเล็กมีเสียงสูง โป้วนี้เป็นเครื่องหนังที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งที่ใช้เล่นในวงปาดาล่า

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

บรรเลงในวงปาดาล่า ประกอบการแสดงละคร กว๋ยเจ๊าะ รำอะเย้ย และรำตง

ขนาด

เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 20 เซนติเมตร และลดหลั่นกันไปตามลำดับ กลองขนาดใหญ่และยาว จะมีเสียงทุ้ม ต่ำ กลองขนาดเล็กและสั้น จะมีเสียงสูง ระดับเสียงของกลองจึงขึ้นอยู่กับ การติดหน้ากลองของปริมาณของขี้เถ้าที่เหมาะสม กลองจึงมีเสียงดังตามที่ต้องการ

ขนาดของไป้ว

ค. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ

2.6 เวהל่ำ จี เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล ไฮดิโอโฟน (idiophone) กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ มีลักษณะคล้ายเกราะหรือโกร่งไทย แต่ติดฉาบเล็กไว้กับตัวเวהל่ำเคาะด้วย ฉาบเล็กนี้ภาษากะเหรี่ยงว่า จี เวהל่ำเคาะเป็นเครื่องประกอบจังหวะที่สำคัญที่สุดของวงปาดาล่า ผู้ตีเวהל่ำเคาะจะต้องเป็นผู้ที่แม่นยำจังหวะของเพลงต่าง ๆ

วัสดุ ทำจากไม้และโลหะทองเหลือง (ฉาบเล็ก)

เวהל่ำเคาะ จี (บ้านนายใจใต้ 10 ธ.ค.45 หมู่บ้านเกาะสะเดิง)

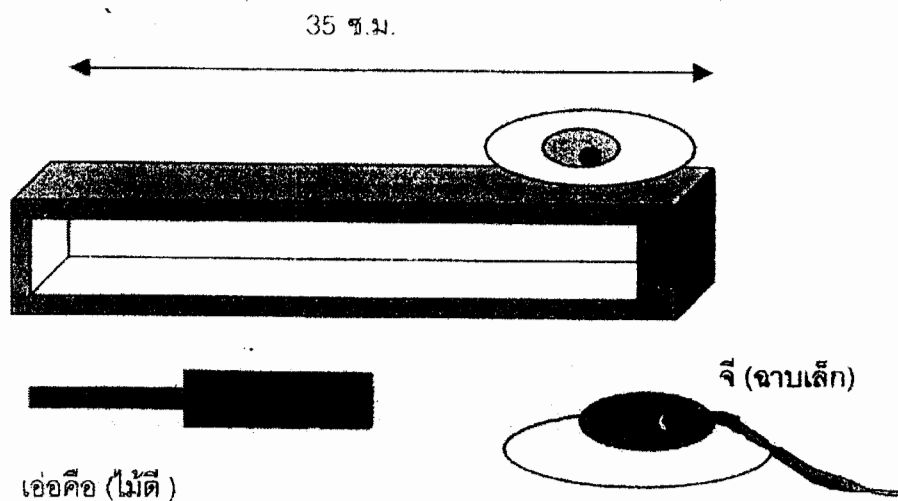
ลักษณะ

เวลาลำเคาะ จี นี้เป็นเครื่องประกอบจังหวะ ที่คล้ายเกราะของไทย เวลาลำเคาะ คือเกราะ จี คือ ฉาบ แต่เวลาลำเคาะนี้ ทำจากท่อนไม้เนื้อแข็ง ขนาดเล็ก และขุดเนื้อไม้ออกเป็นโพรง เพื่อให้มีเสียงดัง เวลาตี ด้านบนใช้ จี (ฉาบเล็ก) หงายขึ้นแล้วตอกด้วยตะปูติดกับเนื้อไม้ของเวลาเคาะด้านบนขวา เวลาตี ตีไว้กับพื้น มือหนึ่งใช้ไม้ตีเวลาลำเคาะ มือหนึ่ง จับจี (ฉาบเล็ก) อีกฝ่าหนึ่ง ตีไปที่จี (ฉาบเล็ก) ที่ตอกติดไว้กับเวลาลำเคาะ

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

ใช้บรรเลงในวงปาดาลำ ประกอบการแสดงละคร กว๋ยเจี๊ยะ รำอะเย้ย และรำตง

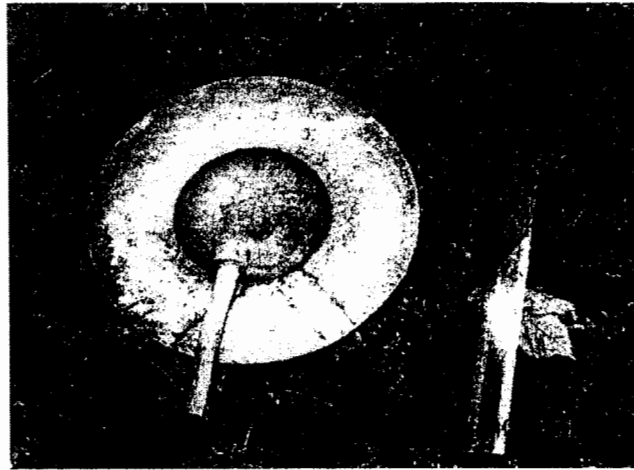
ขนาด ความยาวประมาณ 35 เซนติเมตร

ขนาดของเวลาลำเคาะ จี

2.7 เจ้งจี เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลไอดีโอโฟน (Idiophone) เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุเอง เจ้งจี นี้คือ ฉาบใหญ่ เวลาบรรเลงรวมวงใช้ เจ้งจีเพียงอันเดียว แล้วใช้ไม้ตี ที่เจ้งจี จะไม่ใช้ฉาบสองฝ่าตีกระทบกันเหมือนการตีฉาบใหญ่ของไทย

วัสดุ โลหะ ทองเหลือง และไม้ตี

เจ้งจี (ฉาบใหญ่ 12 ส.ค.46)

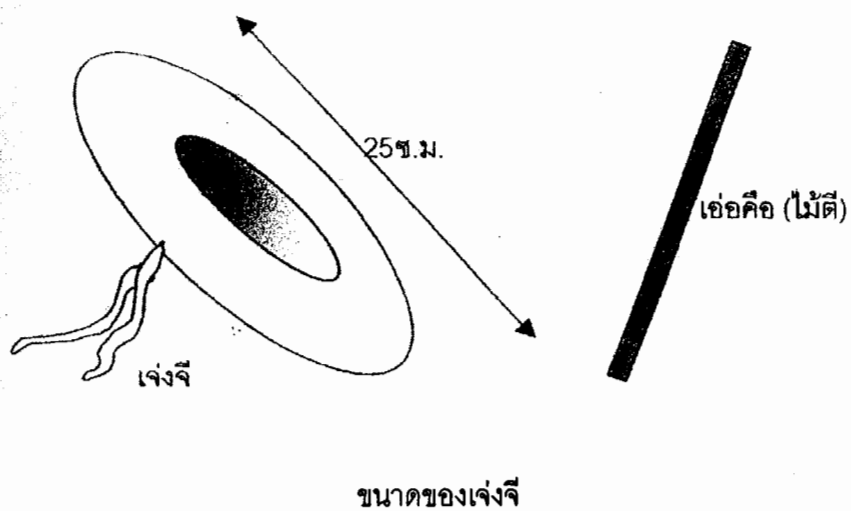
ลักษณะ

เป็นเครื่องโลหะทองเหลือง มีลักษณะเหมือนฉาบใหญ่ของไทย เวลาตีมือหนึ่งจับเจ้งจีด้วยเชือกที่ร้อยผู้เป็นปมไว้ หนายเจ้งจีขึ้น อีกมือหนึ่งใช้ไม้ตีขอบเจ้งจีตามจังหวะเพลง

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง

ใช้บรรเลงในวงปาดาล้า ประกอบการแสดงละคร กว๋ยเจี๊ยะ รำอะเย้ย และรำตง

ขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 25 เซนติเมตร

2.8 ก้อง หรือก้างสะดาด เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล ไอดิโอโฟน (Idiophone) เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุเอง เป็นโลหะทองเหลืองแผ่น รูปทรงระฆังคว่ำ ก้องนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมของพุทธ ก้องเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ตีบอกสัญญาณ ตอนพระกำลังแผ่เมตตา (อภิชาต เสด็จพันธ , สัมภาษณ์ : 2546) เวลาที่ชาวบ้านไปทำบุญ ตักบาตร รับศีลที่วัด ก้องนี้จะแขวนไว้กับเชือกที่ห้อยมาจากที่สูง ตี 3 ครั้ง แต่ครั้งนั้น หลังจากตีแล้วต้องปล่อยให้ก้องนี้หมุนอย่างอิสระ เพื่อจะได้ให้เสียงดังกังวาน

วัสดุ โลหะทองเหลือง

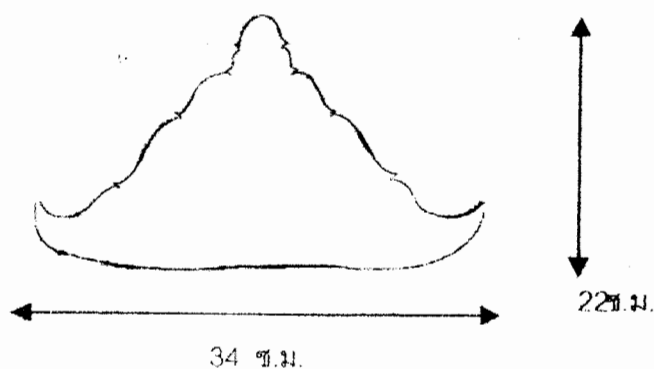
ก้อง (ก้างสะดาด)

ลักษณะ

ก้องมีลักษณะเป็นแผ่นทองเหลืองหนาประมาณ 1 เซนติเมตรมีรูปทรงเป็นระฆังคว่ำ

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง วันทำบุญ

ขนาด ยาว 34 เซนติเมตร สูง 22 เซนติเมตร

ขนาดฆ้อง (กึ่งสะตาล)

2.9 โคร่ หรือเกราะไม้ขนาดใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล ไอดิโอโฟน (Idiophone) มีลักษณะคล้ายเกราะ หรือโกร่งไทย แต่โคร่ นี้มีขนาดใหญ่มาก ขนาดเท่าต้นไม้ใหญ่ทั้งต้น แล้วนำมาขุดเป็นร่อง ใช้ไม้ตีขนาดใหญ่ ตีโคร่ โคร่นี้ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในวัดกม่อมองทะ เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เสียงเป็นสัญญาณนัดหมายของชาวกะเหรี่ยงบ้านกม่อมองทะ เมื่อมีใครเคาะโคร่ แสดงว่า ขณะนี้หมู่บ้านมีข่าวสารที่จะบอกกล่าวทุกคน หรือเรียกชาวบ้านทุกคนให้มาประชุมพร้อมกันที่วัด หรือบ่งบอกเวลาของงานบุญต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้จัดขึ้น

วัสดุ ไม้เนื้อแข็งทั้งต้น

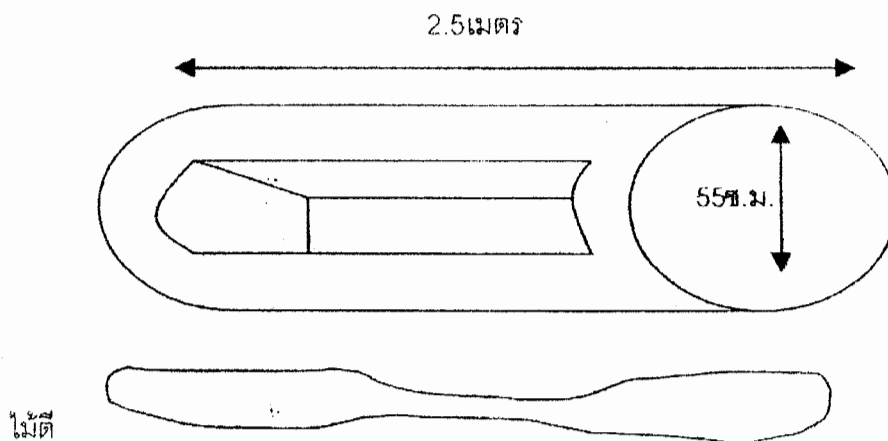

ภาพประกอบ 42 โคร่ วัดกม่อมองทะ 5 ม.ค. 46

ลักษณะ เป็นท่อนไม้ขนาดใหญ่ทั้งต้น ขุดเนื้อไม้ให้เป็นโพรงออกด้านหนึ่ง ตามความยาวของท่อนไม้ ไม้ที่มีลักษณะเหมือนครกตำข้าวขนาดใหญ่

โอกาสในการบรรเลง ส่งสัญญาณ และบอกข่าวสารต่าง ๆ

ขนาด ความยาวประมาณ 2.5 เมตร

ขนาดโคระ (เกราะไม้ขนาดใหญ่)

3. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า

3.1 ฆ้อง (ปี่เขาควาง) เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูล แอร์โฟโน (Areophones) คือ เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ จัดอยู่ในประเภทเครื่องเป่าชนิดแตร (Cup Mouthpipes)

วัสดุ เขาสัตว์ และโลหะ

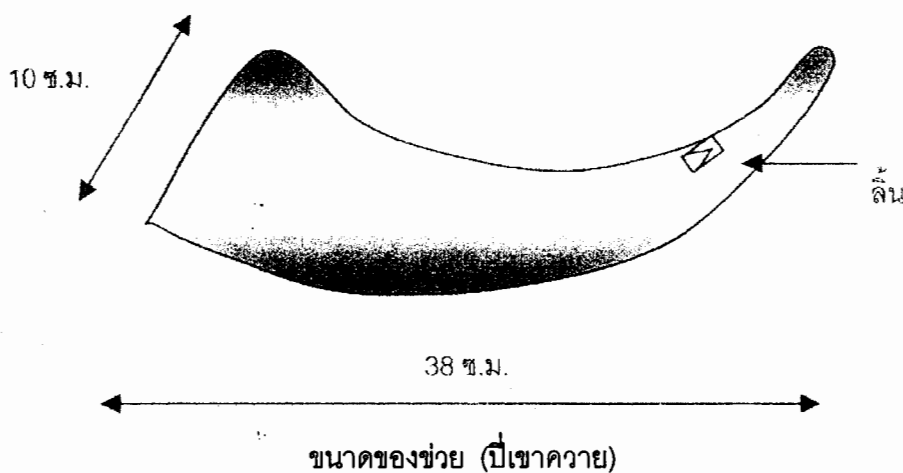

ช่วย (ปีเซาควาย)

ลักษณะ ทำจากเขาสัตว์มีลักษณะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับขนาดของเขาสัตว์ที่นำมาทำ วัดจากปลายเขาประมาณ 5 นิ้ว เพื่อเจาะรูสำหรับใส่ลิ่มที่ทำจากโลหะตัดเป็นแฉก ไม่มีรูสำหรับเปิดปิดนี้ว ใช้การเป่าโดยการบังคับลม เพื่อให้ได้เสียงสูงต่ำตามต้องการ เวลาเป่ากระแสลมที่ถูกเป่าจะกระทบกับลิ่ม ทำให้เกิดการสั่นสะเทือนเกิดเป็นเสียงขึ้น

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง งานเกี่ยวข้าว งานฟาดข้าว งานทำบุญบ้านใหม่ งานผูกข้อมือประจำปี

ขนาด ความยาวประมาณ 38 เซนติเมตร ความกว้างของปากแตร ประมาณ 10 เซนติเมตร

3.2 **ขะน่วย** ขะน่วยเป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในประเภท แอร์โรโฟน (Aerophone) คือเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของลม ขะน่วยนี้ เป็นปี่ชนิดหนึ่งที่มีอยู่แพร่หลายในประเทศพม่าเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบวงปี่พาทย์ของพม่า รวมทั้งมอญก็มีปี่ชนิดนี้เช่นกัน รูปร่างลักษณะคล้ายปี่ชวาของไทย กระเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่งทะนำมาบรรเลงในวงปาดาล่า

วัสดุ ไม้และโลหะทองเหลือง ลึ้นทำจากใบตาล

ขะน่วย (29 ธ.ค. 45)

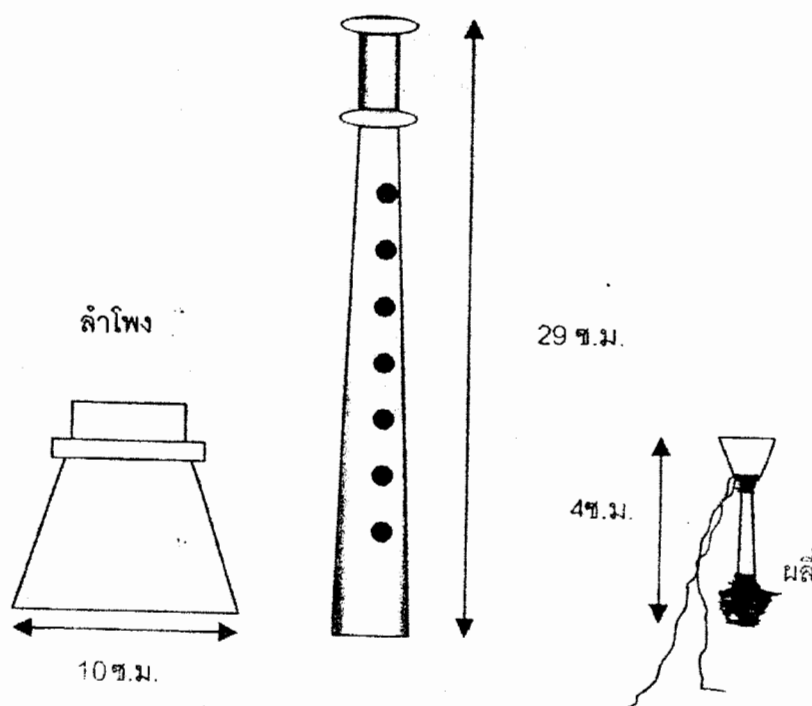
ลักษณะ เป็นเครื่องดนตรีที่คล้ายปี่ชวาของไทย ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 3 ส่วนคือ ส่วนแรก คือส่วนกำพรวดและลึ้นปี่ (ผลี่) กำพรวดทำจากโลหะทองเหลือง ลึ้นปี่ทำจากใบตาล ส่วนที่สองคือ ตัวของขะน่วย ส่วนที่สามคือ ปากแตรทองเหลือง สวมไว้ที่ปลายของเลาที่ผูกด้วยเชือกยึดติดกับเลาปี่ เพื่อให้มีเสียงดังกังวาล ลักษณะเดียวกับลำโพงของปี่มอญ แต่มีขนาดเล็กกว่าปี่มอญ ใกล้เคียงกับปี่ชวามากกว่า

โอกาสที่ใช้ ในวงปาดาล่า

ขนาด ขะหน่วย ยาวประมาณ 29 เซนติเมตร

ผลี่ (กำพรวด, ลิ่น) ยาวประมาณ 4 เซนติเมตร

ลำโพง ความกว้างของปลาลำโพงประมาณ 10 เซนติเมตร

ขนาดของชะหน่วย

3. วิธีการบรรเลง

3.1 นาเด่ย นาเด่ยหรือพิณ 6 สาย เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมของชาวกะเหรี่ยง ส่วนมากเป็นกลุ่มอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา นาเด่ย เป็นเครื่องดนตรีที่ชาวกะเหรี่ยงหนุ่มสาวนิยมเล่น ร้อง เพื่อความบันเทิงในยามพักผ่อน หลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการทำไร่ ยามพลบค่ำตะวันตกดิน ชายหนุ่มจะถือนาเด่ยไปเล่นและร้องเพลงตามบ้านหญิงสาวที่ตนหมายปอง บอกความในใจ ประเพณีนี้เรียกว่า ประเพณีการร้องสาว นาเด่ยเป็นเครื่องดนตรีชนิดที่ผู้เล่น จะต้องร้องเพลงคลอไปด้วย เพลงที่ร้องนี้ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า "ตะกู" ผู้เฒ่าผู้แก่กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เล่นนาเด่ยดีดี เป็นเล่นที่ไหนก็จะมีสาว ๆ มาแอบหลงรัก (นายหลัง เกียรติเกื้อกุล, สัมภาษณ์)

วิธีบรรเลงนาเดย์

การบรรเลงนาเดย์ ผู้บรรเลงต้องนั่งบรรเลง จะเป็นนั่งพื้น หรือนั่งที่โต๊ะก็ได้ และวางนาเดย์ไว้ที่ตัก ส่วนหัวนาเดย์เอียงไปทางตักซ้าย ส่วนท้ายของนาเดย์จะอยู่บนตักขวา นาเดย์จะวางอยู่ระหว่างแขนทั้งสองข้าง นิ้วหัวแม่มือของมือซ้าย เป็นนิ้วหลักที่ใช้ดีดสายสุดท้ายที่มีเสียงต่ำสุด ตากจังหวะตก มือขวานิ้วมือหลักที่ใช้ดีดสายนาเดย์คือ นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ บางครั้งอาจใช้นิ้วกลางช่วยบรรเลงได้ การวางมือมือซ้ายจะอยู่สูงกว่ามือขวาเล็กน้อย มือซ้ายกางนิ้วทั้ง 5 ออก ใช้ปลายนิ้วนางแตะไว้เบา ๆ ที่สาย

ท่าทางการบรรเลงนาเดย์

(นายโคงชีพ หมู่บ้านกอมองทะ 11 ธ.ค. 47)

สายที่ 6	เสียง ลา	นิ้วหัวแม่มือซ้าย	↑ สายบน
สายที่ 5	เสียง เร		
สายที่ 4	เสียง มี		
สายที่ 3	เสียง ซอล	นิ้วหัวแม่มือขวา	
สายที่ 2	เสียง ลา	นิ้วชี้ขวา	
สายที่ 1	เสียง โดสูง		

เสน่ห์ของเสียงนาเดย์ อยู่ที่ เสียง "ปริง" เสียงปริงเป็นเทคนิคที่สำคัญของการเล่นนาเดย์ เสียงปริงเกิดจากการใช้นิ้ว 2 นิ้วคือ นิ้วหัวแม่มือของมือขวา และนิ้วชี้ของมือขวา ดีด นิ้วละสายเกือบพร้อมกัน จะเกิดเสียงประสาน 2 เสียง คือ จากสายที่ใช้หัวแม่มือดีด สายที่ 3 เสียง ซอล และสายที่ใช้นิ้วชี้ดีด คือ

สายที่ 2 เสียง ลา นิ้วหัวแม่มือติดลงก่อน นิ้วชี้ติดขึ้นตาม เสียงที่ได้เป็นเสียง "ปริง" ส่วนมือซ้ายใช้นิ้วหัวแม่มือติดลง ตรงสายที่ 6 (เสียงต่ำสุด) เสียงที่ได้โดยใช้นิ้วหัวแม่มือมือซ้ายติดลงนี้คือ "เนอ"

ตัวอย่างการท่องทำนองในการฝึกหัดนาเดย (วิธีของนายอภิชาติ เสด็จจะพันธ์)

	ปริง	เนอ	ปริง	เนอ	ปริง	เนอ	ปริง	เนอ	ปริง	เนอ
โน้ต	ซล	ล	ซล	ม	ซล	ล	ซล	ด	ซล	ล
สายที่	32	6	32	4	32	6	32	1	32	6

เทคนิคการบรรเลงนาเดย เป็นวิธีเฉพาะของบุคคล แต่ละคนจะมีเทคนิคที่แตกต่างกันตามอารมณ์และความรู้สึก มีทำนอง และลายละเอียดต่างกัน แต่จะมีทำนองหลักที่คล้ายคลึงกัน

3.2 เมตารี เมตารีหรือแมนดารี รูปร่างคล้ายกีตาร์ 6 สาย เป็นเครื่องดนตรีที่นิยมของหนุ่มสาวชาวกะเหรี่ยง เมตารีเริ่มเผยแพร่เข้ามาในฝั่งประเทศไทย เมื่อประมาณ 20 – 30 ปี ที่ผ่านมา โดยการนำเข้ามาของชาวกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาอยู่ที่ฝั่งประเทศไทย จากการติดต่อเชื่อมโยง ติดต่อกันสัมพันธ์กันของชาวกะเหรี่ยงทั้งฝั่งไทย และฝั่งประเทศพม่า นั้น ทำให้เมตารี ได้เป็นที่นิยมในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงได้รวดเร็ว เมตารี นับว่าเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีเสียงไพเราะน่าฟัง เพราะมีช่วงเสียง หลายช่วงเสียง (Octave) มีเสียงประสาน (Cord) คุณสมบัติดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เมตารีสามารถสร้างเทคนิคในการบรรเลงได้มากกว่านาเดย

การบรรเลงเมตารี (นายหล่ง หมู่บ้านกอม่องทะ 11 ธ.ค. 47)

วิธีการบรรเลงเมตารี

เมตารีเป็นเครื่องที่สามารถพกพาไปบรรเลงที่ใดก็ได้ ทั้งนั่ง ทั้งยืน รูปร่างมีส่วนประกอบคล้ายกีตาร์ จึงทำให้มีวิธีการเล่นคล้ายกีตาร์ คือ มือซ้ายกดที่เฟลตบริเวณคอเมตารี มือขวาใช้นิ้วดีดสายบริเวณกล่องเสียง

เอกลักษณ์ของเมตารีอยู่ที่จะสร้างทำนองเบส ด้วยโน้ตเพียงสองเสียงเท่านั้น คือ โด กับ ฟา และมีจังหวะของทำนองเบสสม่ำเสมอ คือ

--- ค - ฟ - ฟ --- ค - ฟ - ฟ --- ค - ฟ - ฟ --- ค - ฟ - ฟ ฯลฯ

ตลอดทั้งเพลง การดีดโน้ตเบสนี้ จะใช้นิ้วแม่มือขวาเพียงนิ้วเดียวดีดสายที่ 6 และสายที่ 5

เอกลักษณ์ที่มีเสน่ห์ของเมตารีที่แตกต่างจากกีตาร์ คือ เมตารีจะเล่นเสียงโน้ตมากกว่าดีดคอร์ด จะใช้นิ้วชี้มือขวาเพียงนิ้วเดียวทำหน้าที่ดำเนินทำนอง เป็นทำนองต่าง ๆ เมตารีนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ยากชนิดหนึ่ง เพราะต้องแยกประสาทสัมผัสของนิ้วหัวแม่มือ กับนิ้วชี้ให้ได้ เพราะนิ้วหัวแม่มือ ก็ดำเนินทำนองเบสไปตลอด พร้อมทั้งเล่นเป็นทำนองโดยใช้นิ้วชี้ดีด ผู้ที่จะหัดเล่น เมตารีได้จึงต้องมีความตั้งใจและความอดทนมาก

3.3 ปาดาล่า ปาดาล่าเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี มีรูปร่างลักษณะคล้ายระนาดเหล็ก ปาดาล่าเป็นเครื่องดนตรีที่ต้องเล่นรวมวงกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นเป็นวง เรียกว่า "วงปาดาล่า" ปาดาล่ามีชื่อเรียกคล้ายกับระนาดของประเทศพม่า ที่เรียกว่า "ปาดาลา" ในวงดนตรีปี่พาทย์ของชาวมอญ ก็มีเครื่องดนตรีประเภทนี้เช่นกัน สันนิษฐานว่า ชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านกองมิ่งทะเลนั้นได้รับอิทธิพลด้านดนตรีประเภทนี้มาจากชาวมอญ เพราะปาดาล่าของหมู่บ้านชิ้นหนึ่งชื่อมาจากหมู่บ้านมอญ ในเขตประเทศพม่า โดยนายอภิชาติ เสตะพันธ์ สมัยยังบวชเป็นพระ

การบรรเลงปาดาลำ 11 ธ.ค. 47

วิธีบรรเลงปาดาลำ

ปาดาลำเป็นเครื่องดนตรีประเภทระนาด นั่งขัดสมาธิ มือถือไม้ตี เรียกว่า "เอ๋อคือ" เป็นไม้ขนาดสั้น ปลายไม้ เป็นหนังตัดเป็นแผ่นกลมติดกันหลายชั้น เหมือนไม้ซ่องวง บางครั้งใช้เป็นไม้เนื้ออ่อน หลาวเป็นไม้ตีแบบง่าย ๆ ก็ได้ การจับไม้ตี จับลักษณะเดียวกับการจับไม้แบบปากกา ที่เป็นวิธีการจับไม้ระนาดของไทย แต่การจับไม้ตีปาดาลำนั้นไม่มีระเบียบแบบแผนที่แน่ชัด สามารถจับแบบใดก็ได้แต่ต้องอยู่ในลักษณะคว่ำมือลง เพื่อความสะดวกในการตี

วิธีการตี มีทั้ง ตีคู่ 8 คู่ 4 และตีทีละลูก ตีแยกมือ ตีตามทำนองอย่างอิสระ ไม่มีบังคับมือ เพลงที่บรรเลงส่วนมากเป็นเพลงที่ใช้ประกอบการรำในแสดงละคร กว๊านเจียง ซึ่งเป็นเพลงที่มีทำนองเร็วมาก จึงนิยมตีแบบแยกมือมากกว่าการตีแบบคู่ 8 สามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การบรรเลงปาดาลำนั้น ทำนองตีและจับไม้ตี เหมือนผู้บรรเลงระนาดของไทย แต่วิธีการตี ตีเหมือนซ่องเล็ก คู่ 8 บ้าง คู่ 4 บ้าง แยกมือ บ้าง

3.4 โหม่งววย เป็นเครื่องดนตรีประเภทซ่อง มีการจัดหมวดหมู่การเรียงลูกเป็น 3 ชุด แตกต่างจากซ่องไทย เนื่องจากการจัดหมวดหมู่ของลูกโหม่งววย (ซ่อง) ไม่ได้เรียงลำดับตามลำดับเสียงทั้งหมดเหมือนซ่องวงของไทย จึงทำให้ท่าทางการตีและวิธีการตีโหม่งววยแตกต่างจากการตีซ่องไทย เพราะว่าคุณลักษณะรูปแบบของเครื่องดนตรีต่างกัน มีผลทำให้วิธีการบรรเลงแตกต่างกันไปด้วย

ท่าทางการบรรเลงโหม่งว้าย
(นายขวัญชัย จากหมู่บ้านเกาะสะเดิง 10 ธ.ค. 45)

วิธีการบรรเลงโหม่งว้าย

จับไม้ตี (เข่อคือ) แบบคว่ำมือ ไม้ตีเป็นไม้ตีสั้นประมาณ 15 – 20 เซนติเมตร ปลายไม้พันด้วยผ้า
วิธีการตี ตีคู่ 8 คู่ 4 และตีแยกมือ แต่การตีคู่ 8 มีลักษณะเหมือนตี คู่ 4 เพราะว่า เสียงของตุ้ 8 เรียงไว้ใกล้
กัน การตีคู่ 8 จริง ๆ ลูกโหม่งว้ายห่างกันเพียง 4 ลูกเท่านั้น เนื่องจากการเรียงลำดับลูกโหม่งว้ายที่เป็น
เอกลักษณ์

3.5 ตะโพ้ว ตาคู้ว โป้ว กลอง 3 ประเภทนี้ เป็นกลองชุด 6 ใบ คือ ตะโพ้ว (ตะโพนมอญ) 1
ใบ ตาคู้ว (ตะโพนเล็ก) 1 ใบ และโป้ว (เป็ง) 4 ใบ วางเรียงกัน ใช้ผู้ตีเพียงคนเดียว

ท่าทางการตีตะโคง ตาคู้ว ปี่ว (นายหลัง หมู่บ้านกอม่องทะเล)

วิธีการบรรเลงตะโคง ตาคู้ว ปี่ว

ด้านซ้ายมือ วางตะโคง (ตะโพนใบใหญ่) หันข้างเข้าหาด้านข้างคนตี โดยหันหน้ากลองด้านเล็ก อยู่ใกล้มือซ้ายของคนตี ด้านหน้าคนตี วางด้วยปี่ว 4 ใบ ลูกใหญ่เสียงต่ำวางอยู่ด้านซ้ายมือ เรียงลำดับ มาหาลูกเล็กด้านขวามือ ด้านหน้าของผู้ตีวางตาคู้ว (ตะโพนใบเล็ก) ต่อจากปี่ว มาด้านหน้า วางหน้า กลองด้านหน้าใหญ่ อยู่ด้านขวามือของผู้ตี

รูปแบบและจังหวะหน้าทับของกลอง 3 แบบนี้ ยังไม่สามารถอธิบายได้ว่ามีวิธีการตีอย่างไร หรือ มีรูปแบบหน้าทับอย่างไร ในการเล่นวงปาดาล่าประกอบการแสดงละครนั้น เพลงได้แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ เพลง ช่วงแรก เพลงข้ามี่จังหวะอิสระ ตีตะโคงด้านซ้ายเพียงใบเดียว เพลงช่วงที่ 2 มีจังหวะเร็ว ช่วงนี้ตีกลอง เร็วตามจังหวะของแนวดนตรี จะตีกลอง ทั้ง 6 ใบ จังหวะตกอยู่ที่ตะโคง

3.5 เวהל่ำเคาะ จี (เกราะไม้ติดฉาบเล็ก) เวהל่ำเคาะ เป็นเครื่องประกอบจังหวะที่สำคัญ ที่สุด ผู้ที่ตีเวהל่ำเคาะจะต้องเป็นผู้ที่แม่จังหวะ สามารถควบคุมจังหวะช้า เร็ว ได้ตามแนวของวงดนตรี

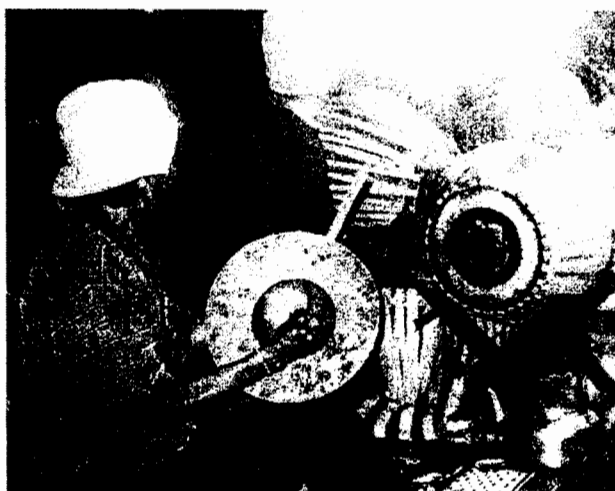

ท่าทางการตีเหล่าเคาะ จี (นายใจว่าได้ดี หมู่บ้านเกาะสะเต็ง 10 ธ.ค. 45)

วิธีการบรรเลงเหล่าเคาะ จี

ใช้มือที่ถนัดจับไม้ตีเกราะตามจังหวะ อีกมือหนึ่งจับฝ่า จี (ฉาบเล็ก) ตีลงไปฝ่าจี (ฉาบเล็ก) อีกฝ่าหนึ่งที่ตอกติดอยู่กับเหล่าเคาะ ต้องตีเหล่าเคาะ สลับกับ จี ตามจังหวะ จังหวะตกสำคัญตีเหล่าเคาะ จังหวะยกหรือจังหวะขาดตี จี

3.6 เจ่งจี (ฉาบใหญ่) เจ่งจีเป็นเครื่องประกอบจังหวะอีกชนิดหนึ่งที่เฉพาะเวลาที่มีทำนองเร็วเท่านั้น เวลานั้น เวลานั้นนักแสดงร้องเพลงก็ไม่ต้องตีจีเช่นกัน เจ่งจีเป็นฉาบใหญ่ใช้เพียงฝ่าเดียว ตีด้วยไม้เป็นจังหวะเร็ว เป็นช่วง ๆ ตามทำนองและจังหวะเพลง

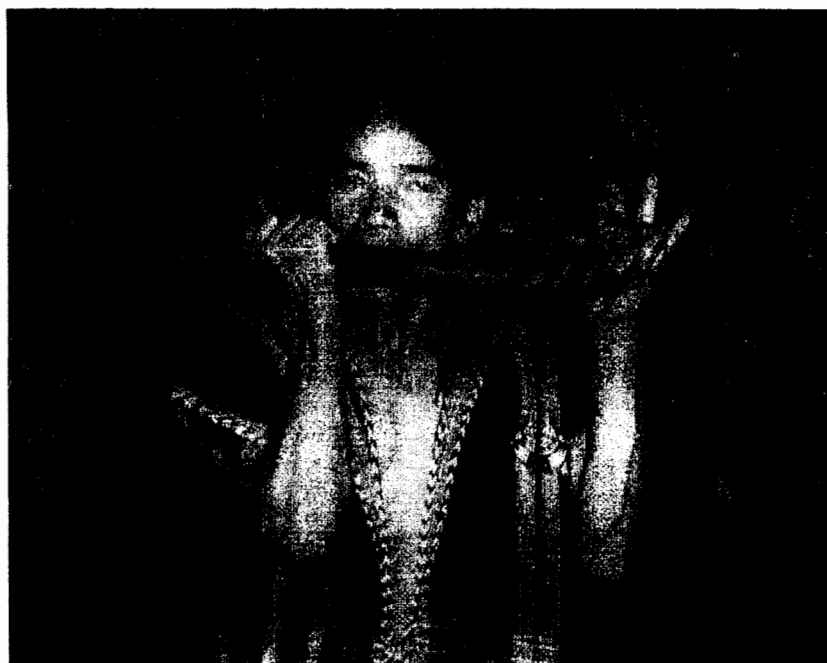

การบรรเลงเจ่งจี (ฉาบใหญ่) งานบุญข้าวใหม่ ปี 2547 วัดทองมิ่งทะเล

วิธีการบรรเลงเจ้งจี

มือหนึ่งถือไม้ตี มือหนึ่งจับปลายเชือกที่ผูกสอดไว้เป็นปม การตีเจ้งจี มีอยู่ 2 ลักษณะคือ ตีให้มีเสียงดังกังวาล เวลาจังหวะเพลงเร็ว และใช้ฝ่ามือถือไม้ตีกดห้ามเสียง เวลาที่ไม่ต้องการให้ เจ้งจี มีเสียงดังเกินไป

3.7 หม่วย (ปีเขาควาง) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่า ไม่สามารถเป่าเป็นเพลงได้ ใช้เป่าเพื่อเป็นการบอกสัญญาณที่เป็นฤกษ์งามยามดี เป็นสัญญาณของการเริ่มต้นเล่นดนตรี ร้องเพลงสรรเสริญแม่โพสพ ในพิธีทำบุญข้าวใหม่ หม่วย เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุด หากไม่เป่าหม่วย พิธีก็เริ่มไม่ได้ สมัยก่อน หม่วยยังเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป่า บอกฤกษ์ดีเมื่อถึงเวลาเกี่ยวข้าว เมื่อถึงหน้าเกี่ยวข้าว เสียงหม่วย ดังขึ้น ก็เป็นสัญญาณบ่งบอกว่า การลงแขกเกี่ยวข้าวเริ่มต้นขึ้นแล้ว หนุ่มสาว จะรู้สึกดีใจ ที่ได้ไปลงเกี่ยวข้าวด้วยกัน เสียงหม่วย จึงเป็นสัญลักษณ์ ของการเริ่มต้น ด้วยความมีกำลังรู้สึกเหมือนจะได้พบกับสิ่งดีดี

วิธีเป่าหม่วย (ปีเขาควาง)

วิธีเป่าหม่วย (ปีเขาควาง)

ใช้ริมฝีปากประกบไปที่ ลิ้นโลหะ มือทั้งข้างจับด้านปลายของปีไว้ เวลาเป่าดันลมให้ผ่านริมฝีปากอย่างแรง ให้ลมผ่านไปที่ลิ้นโลหะ เกิดการสั่นสะเทือนของลม สามารถบังคับลมให้เป่าเสียงดัง-เบาได้ ถ้าเป่าแรง เสียงจะสูงขึ้น ถ้าเป่าเบา เสียงจะต่ำ

3.8 **ขะน่วย (ปี่)** ขะน่วย เป็นปี่คล้ายปี่ชวาและปี่มอญ ขะน่วยเป็นปี่ที่ใช้เป่าในวงปาดาลำ มีเสียงเล็ก แหลม ปัจจุบัน หมู่บ้านกองมอญหะมีผู้ที่สามารถเป่าขะน่วยได้เพียงคนเดียวคือ หม่องโก่ ลิ่น ของขะน่วย (ขะน่วยผลี่) ทำตัดมาจากใบตาล มัดด้วยด้ายติดกับกำพรวดทองเหลือง เหมือนลิ้นปี่ของปี่ประเภทต่างๆ ของไทย

วิธีการบรรเลงขะน่วย

วิธีการบรรเลงขะน่วย

การเป่าขะน่วย ต้องสอดลิ้นขะน่วย (ผลี่) เข้าไปในปากแตะไว้ที่ลิ้นของผู้เป่า ใกล้เคียงบริเวณริมฝีปาก และใช้ริมฝีปากประกบปิดกันลม และประคองลมในอยู่เฉพาะของลิ้นขะน่วย ขะน่วยนี้สามารถเป่าเสียงยาวได้ตลอดโดยเสียงไม่ขาดช่วง โดยใช้เทคนิคการระบายลม เป็นเทคนิคที่ผู้เป่าต้องมีความชำนาญมาก ถึงจะเก็บลม และระบายลมได้

การเปิด-ปิดรู สามารถใช้มือใดก็ได้ขึ้นอยู่กับขวาบน แล้วแต่ความถนัด ของผู้เป่า รูส่วนบน มีทั้งหมด 5 รู ด้วยกันด้านหน้า 4 รู ด้านหลัง 1 รู นิ้วที่ใช้เปิด-ปิดรูด้านหน้าใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย และหัวแม่มือ ที่รูด้านหลังของขะน่วย 1 รู รูส่วนล่างของขะน่วย มี 3 รู ใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง เปิด-ปิด ส่วนนิ้วก้อย นิ้วหัวแม่มือ แตะเลาปี่ เพื่อประคองเท่านั้น

การบังคับลมนั้น จำเป็นต้องบังคับ ควบคุมลมให้ดี เพราะนิ้วกับลมนั้นต้องสัมพันธ์กัน หากลมไม่ถึงอาจเสียงเพี้ยนได้ และที่สำคัญที่จะทำให้คุณภาพเสียงนั้นออกมาดีได้คือ ต้องมีลิ้นขะน่วย (ผลี่) ที่ดี

ใบตาลที่นำมาทำลั่น (ผลี่) ต้องไม่แก่ ไม่อ่อนเกินไป และมีขนาดพอเหมาะ จึงจะทำให้เสียงชะงวยออกมาได้ดี

การวางนิ้วนิยมใช้นิ้วพาดเพื่อปิดรู โดยใช้บริเวณปลายข้อแรกของนิ้วปิดรูไว้ จะไม่นิยมใช้ปลายนิ้ว เปิด-ปิดรู

4. การประสมวงดนตรี

เครื่องดนตรีประเภทต่างๆ ของหมู่บ้านกองม่องทะ นั้น มีมากมายหลายชนิดทั้งดีด สี ตี เป่า ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ และมีบทบาทในสังคมชาวกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน เครื่องดนตรีแต่ละชนิดนั้นมีที่มาแตกต่างกัน บางชนิดเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นผู้เฒ่าผู้แก่มาสู่ลูกหลาน บางชนิดสร้างขึ้นเอง บางชนิดก็จำเป็นต้องซื้อหา เครื่องดนตรีบางชนิดสามารถบรรเลงคนเดียวและขับร้องลำนำประกอบการบรรเลงดนตรีได้ เช่น นาเด่ย และเมตารี ดนตรีทั้งสองชนิดนี้ บรรเลงเป็นทำนองสั้นๆ ประกอบการร้องเพลง เมื่อเพลงที่ร้องนั้น เรียกว่า “ละคู” เรื่องราวของบทเพลงนั้นมีมากมาย และยังสะท้อนถึงจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงออกมาได้อย่างดี

ดนตรีอีกประเภทหนึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรเลงประกอบการแสดงละคร และฟ้อนรำ และบางครั้งบรรเลงประโคมในงานศพได้เช่นกัน ดนตรีประกอบการแสดงละครนี้ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีมากมายหลายชนิดทั้ง เครื่องตี เครื่องเป่า และกลอง ผสมรวมเป็นวงดนตรี ที่เรียกว่า “วงปาดาล่า”

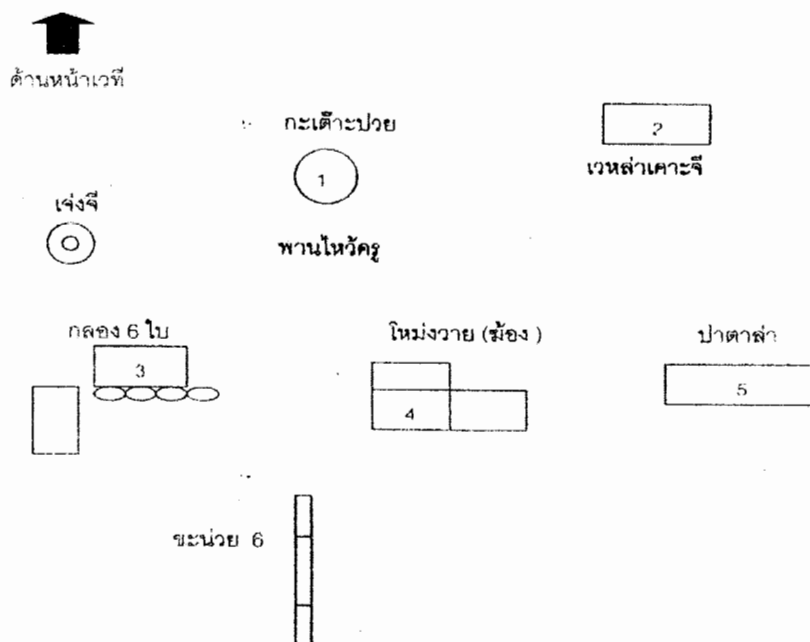
วงปาดาล่า เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทต่างๆ ดังนี้

1) ปาดาล่า (ระนาดเหล็ก)	1
2) โหม่งวาย (ฆ้องวง)	1
3) ชะงวย (เปี)	1
4) กลองชุด 6 ใบ	
- ตะโพน (ตะโพนใบใหญ่)	1
- ตาคู้ว (ตะโพนใบเล็ก)	1
- ใป่ว (เบิ่งมาง)	4
5) เวหล่าเคาะ จี (เกราะไม้ติดฉาบเล็ก)	1
6) เจ่งจี (ฉาบใหญ่, ไม้ตี)	1

การผสมวงปาดาล้าของหมู่บ้านกองม่องทะนั้นมีเพียง เครื่องดนตรี 6 ชนิดดังที่กล่าวมา แบบแผนในการประสมวงดนตรีนั้นปรากฏว่า มีแบบแผน แต่อย่างไร แต่ยังคงยึดเครื่องดนตรีที่สำคัญประจำวง คือ ปาดาล้า โหม่งววย ตะโพ้ว ตาคู้ว เป้ว เวหล่าเคาะจี เจ่งจี และ ชะน่วย แต่บางครั้งนั้น หากอาจไม่พบปาดาล้า รวมอยู่ด้วยนอกจาก ผู้ที่สามารถบรรเลงปาดาล้าได้นั้นมีน้อย และสามารถเพิ่มเครื่องดนตรีเข้ามาบรรเลงในวงได้อีกเช่น จิวาย (ฆ้องวง) เป็นฆ้องวงพบที่หมู่บ้านทิลป่า ผู้ที่บรรเลงได้คือ ชาร่าเปียว เครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่พบว่านำมาบรรเลงในวงปาดาล้า คือกลองขนาดเล็ก 17 ใบ เรียกว่า "ไป้วววย" หรือที่เราเรียกว่า เป็งมางคอก เป็นเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่พบว่ามีการบรรเลงร่วมในวง ปาดาล้าที่หมู่บ้านกองม่องทะแต่บรรเลงโดยนักดนตรีที่มาจากหมู่บ้านอื่น แต่ไป้วววยนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ผู้บรรเลงต้องมีความชำนาญเป็นอย่างมากจึงหาผู้บรรเลงได้ยาก ในหมู่บ้านกองม่องทะนั้น ไม่มีผู้สามารถบรรเลงได้

ในหมู่บ้านเกาะสะเดิง เป็นหมู่บ้านที่ห่างจากหมู่บ้านกองม่องทะประมาณ 10 กิโลเมตร มีคอกไป้วววย เก็บรักษาไว้ในกล่องไม้ที่บ้านนาย โจ้ได้ดี และยังพบหุ่นกลองขนาดเล็ก ที่ยังไม่ได้ขึ้นหน้ากลองอยู่จำนวนหนึ่งแต่ไม่ครบทั้ง 17 ใบ ในหมู่บ้านกองม่องทะนั้นก็ยังมีไป้วววยที่สมบูรณ์เช่นเดียวกัน เก็บไว้ที่บ้านนายบุญไทย แต่ไม่มีผู้ที่สามารถบรรเลงได้จึงไม่ค่อยพบเห็นผู้บรรเลงไป้วววยได้บ่อยนัก

แผนผังวงปาดาล้าบ้านกองม่องทะ

5. นักดนตรี

นักดนตรีในที่นี้หมายถึงบุคคลในชุมชนที่มีความสามารถเล่นดนตรีได้ ซึ่งในภาษากะเหรี่ยงไม่มีคำกลางเรียกนักดนตรี แต่ผู้ที่เล่นได้และมีความรู้เรื่องดนตรีจะได้รับการยกย่องจากชุมชนเป็น "ซาร่า (อาจารย์)" ซาร่า คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ส่วนคำว่า ดนตรีในภาษากะเหรี่ยงก็ไม่มีคำกลางเรียกเช่นกัน แต่มีคำกลางที่ใกล้เคียงเรียกเครื่องดนตรีว่า "ชะพูชะอู" หมายถึง เครื่องตีและเครื่องเป่า นักดนตรีที่เล่นเครื่องดนตรี นักดนตรีที่เล่นเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในวงนั้นก็จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามหน้าที่ของตน เช่น ชะน่วยซา คือ ผู้บรรเลงปี่ในวงดนตรี (ชะน่วย คือ ปี่, ซา คือ คำแสดงหน้าที่ดูแลสิ่งใดสิ่งหนึ่ง)

นักดนตรีของหมู่บ้านกองม่องทะนั้น จะมีบทบาทด้านดนตรี ก็ต่อเมื่อชุมชนมีกิจกรรม หรือการจัดประเพณีต่างๆ โดยมีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องร่วมบรรเลงในกิจกรรมต่างๆ แต่ในยามปกติทุกคนก็มีบทบาทเป็นชาวบ้านที่มีวิถีชีวิตปกติ

ในมุมมองอีกมิติหนึ่งที่น่าสนใจคือ ผู้ที่เล่นดนตรีทุกคน จะมีบทบาทเป็นผู้นำในชุมชนไม่ด้านใดก็ตามด้านหนึ่ง เช่น นายหลง เกียรติเกื้อกูล นอกจากเป็นนักดนตรีที่เป็นที่รู้จักในตำบลไล่โว่แล้ว เมื่อชุมชนมีกิจกรรม หรือต้องประสานงานกับหมู่บ้านอื่นๆ นายหลงจะเป็นผู้อาสา รับหน้าที่ดำเนินการอยู่เสมอ รวมทั้งเป็นพิธีกรในชุมชนด้วย กรณีที่สอง นายอภิชาติ เสตะพันธ์ นอกจากจะเป็นผู้ที่บรรเลงนาเดย์แล้ว บทบาทสำคัญในหมู่บ้านคือ ครูอาสาการศึกษาออกโรงเรียน เป็นผู้จัดหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนให้สอดคล้องกับชุมชนกองม่องทะ ซึ่งครูชาติ ก็มักเป็นตัวแทนชุมชน ประสานงานติดต่อกับทางราชการเสมอ กรณีที่สาม นายส่วยจันทน์มั่ง สังขละวิมล ผู้บรรเลง นาเดย์จากบ้านสะเนฟ่อง เป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่ เป็นต้น

ประวัตินักดนตรี หมู่บ้านกอม่องทะ

1. นายหล่ง เกียรติเกื้อกุล

1. ชื่อ นายหล่ง เกียรติเกื้อกุล
2. เกิดวันที่ - มีนาคม พ.ศ. 2497 สถานที่เกิด ประเทศพม่า
3. อายุ 50 ปี
4. นิกัถือศาสนา พุทธ
5. อาชีพ ทำไร่ ปลูกรubber
6. ชื่อบิดา นายจีโย่
7. ชื่อมารดา นางหน่อมิ่งไว
8. ความสามารถ
 - 8.1 ด้านดนตรี นาเต้ย, เมตารี, ปาดาล่า, ป้อว, หมู้ววย, จีววย
 - 8.2 รำตง และแสดงละคร (พระเอก, ผู้ร้าย)
9. ผู้ถ่ายทอดวิชาดนตรีให้ นายโก้ไล่เสย ชาวกะเหรี่ยงจากประเทศพม่า
10. การศึกษา ภาษากะเหรี่ยงจากประเทศพม่า, ภาษาไทย, ศึกษาธรรมะบวชเป็นพระที่วัด อ่องผะผะดู เมืองมะละหมั่ง ประเทศพม่า
11. ที่อยู่ เลขที่ 29 ม. 2 บ้านกอม่องทะ
12. ผลงานการแสดงดนตรี บรรเลงดนตรี และร้องเพลงประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ล่าสุด วันที่ 5 มกราคม 2547 ร้องเพลงและบรรเลงเมตารีในพิธีทำบุญข้าวใหม่ ที่วัด กอม่องทะ

2. นายอภิชาติ เสตะพันธ์

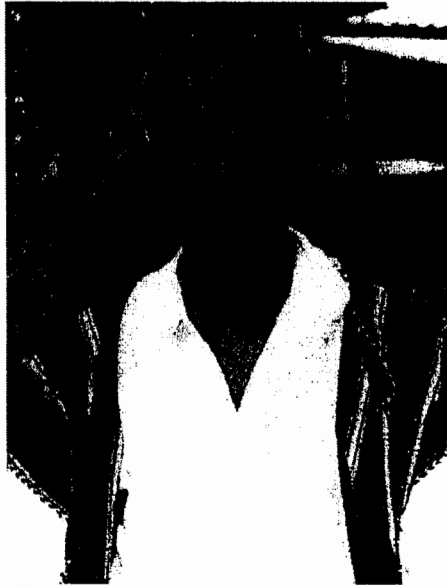
1. ชื่อ นายอภิชาติ เสตะพันธ์ ชื่อเล่น ม่วงเนอี
2. เกิดวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2500 สถานที่เกิด ประเทศพม่า
3. อายุ 47 ปี
4. นิกัถือศาสนา พุทธ
5. อาชีพ ครูอาสาสมัคร (กศน.) โครงการแม่ฟ้าหลวงฯ, ทำสวนผสม
6. ชื่อบิดา นายชะจง เสตะพันธ์
7. ชื่อมารดา นางชะเรียะหนึ่ง เสตะพันธ์
8. ความสามารถ นาเด่ย เริ่มเล่นเมื่ออายุ 30 ปี
9. ผู้ถ่ายทอดวิชาดนตรีให้
 1. นายส่วยจีหม่ง สังขละวิมล
 2. นายหลง เกียรติเกื้อกูล
10. การศึกษา ปริญญาตรี (พธ.บ.) มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
11. ที่อยู่ เลขที่ 40 หมู่ 2 บ้านกองม่องทะ ต.ไลโว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี
12. ผลงานการแสดงดนตรี รางวัลที่ 2 การประกวดประพันธ์เพลงและบรรเลงนาเด่ย ต.ไลโว่ ปี 2540

4. นายโล่งชีพ ไทรสังขवालลิน

1. ชื่อ นายโล่งชีพ ไทรสังขवालลิน
2. เกิดวันที่ พ.ศ. 2505 สถานที่เกิด หมู่บ้านกองม่องทะ
3. อายุ 42 ปี
4. นักถือศาสนา พุทธ
5. อาชีพ ทำไร่ ทำนา
6. ชื่อบิดา นายโหล่า
7. ชื่อมารดา นางเจ๋งใจหง่วย
8. ความสามารถ นาเดย์, ฆ่วย, เพลงฟาดข้าว, พิธีกรรม
9. ผู้ถ่ายทอดวิชาดนตรีให้ นายพ่าเบอ หมู่บ้านกองม่องท
10. การศึกษา ภาษากะเหรี่ยงกับปู่ที่วัดกองม่องทะ บวชเณร 3 ปี บวชพระ 3 ปี
11. ที่อยู่ เลขที่ 54 บ้านกองม่องทะ
12. ผลงานการแสดงดนตรี เป่าฆ่วย (เป่าเขาควาย) และบรรเลงนาเดย์ในพิธี ทำบุญข้าวใหม่ 5 มกราคม 2547 ที่วัดกองม่องทะ

6. นายเอ๋อ กัง ช่วยบำรุงวงศ์

1. ชื่อ นายเอ๋อ กัง ช่วยบำรุงวงศ์
2. เกิดวันที่ พ.ศ. 2500 สถานที่เกิด หมู่บ้านกองม่องทะ
3. อายุ 47 ปี
4. นักถือศาสนา พุทธ
5. อาชีพ ทำไร่
6. ชื่อบิดา -
7. ชื่อมารดา -
8. ความสามารถ เป่าขะน่วย
9. ผู้ถ่ายทอดวิชาดนตรีให้ นายโจ้วโจ้วเฮ้
10. การศึกษา -
11. ที่อยู่ หมู่บ้านกองม่องทะ

รายชื่อผู้ที่มีความสามารถด้านดนตรี รำตง และแสดงละคร ของหมู่บ้านกองม่องทะ
(รายชื่อทั้งหมดสำรวจเมื่อ วันที่ 28 ธ.ค. 45 ปัจจุบัน จำนวนอาจเปลี่ยนแปลงจากเดิม)

ดนตรี

1. นายอภิชาติ เสตะพันธ์	นาเดย์	47 ปี
2. นายหล่ง เกียรติเกื้อกุล	นาเดย์, เมตารี, วงปาดาล่า	49 ปี
3. นายโลงชีโพ ไทรสังขवालลิน	นาเดย์, เมตารี	42 ปี
4. นายมะโซทุ	เมตารี	43 ปี
5. นายอำพล พลีเพื่อชาติ	นาเดย์	50 ปี
6. นายประดิษฐ์ ช่วยบำรุงวงศ์	นาเดย์	51 ปี
7. นายหนึ่งแอ ไทรสังขชาติกุล	นาเดย์	76 ปี
8. นายณรงค์ เพลินไพรเย็น	นาเดย์	48 ปี
9. นายเยียรโม พลีเพื่อชาติ	นาเดย์	41 ปี
10. นายสุดใจ วิฑูรย์	กลอง	55 ปี
11. นายเอ่องง ช่วยบำรุงวงศ์	ปีฆะน้อย	47 ปี
12. นายพรดี สมนามทอง	นาเดย์	37 ปี
13. นายคำใส	นาเดย์	53 ปี
14. นายขจัด กฤตยเรืองรุ่ง	กลอง	71 ปี
15. นายโจ้วช่วยอ่อง	นาเดย์	-
16. นายคองเจ็ง	นาเดย์, เมตารี, วงปาดาล่า	36 ปี
17. นางโพ่มือหนึ่ง พนาอุดม	ร้องเพลง, เป่าแคน	58 ปี

รำ และ ละคร

1. นางมะยู สายรันต์	นางรำละคร	59 ปี
2. นางมะชิตอง กฤตยคุณธรรม	ตงมิชา	45 ปี
3. นางมะชองยู พนาอุดม	ตงมิชา	39 ปี
4. นางมะยี่เสง สีมา	ตงมิชา	49 ปี
5. นายประดิษฐ์ ช่วยบำรุงวงศ์	พระเอกละคร	51 ปี
6. นายวันชัย ไทรสังขลธำรงกร	พระเอก, ตลก	47 ปี

7. นางมะเอง	ละคร	-
8. นางทองสุข ไทรสังขลธิติกุล	รำตง	41 ปี
9. นายเอ๋อปี	พระเอก	46 ปี
10. นายหลัง เกียรติเกื้อกุล	พระเอก, ผู้ร้าย	49 ปี
11. นายมะไซทุ	ตลก	43 ปี

รายชื่อเยาวชนที่มีความสามารถ ด้านดนตรี รำตง ละคร ของหมู่บ้านกอม่องทะเล

ดนตรี

1. บุญทวี ยืนเครือ	ปาดาล่า	17 ปี
2. สัมฤทธิ์ ยืนเครือ	โหม่งวาย	14 ปี
3. มนต์รี สุขเจริญ	ปาดาล่า	16 ปี
4. สุรศักดิ์ สุขเจริญประเสริฐ	โหม่งวาย	18 ปี
5. อ่องปองดี	แจ่งจี (ฉาบ)	16 ปี
6. ทวี	ปาดาล่า	21 ปี
7. จันทรรวย เกียรติก้องกุล	แจ่งจี (ฉาบ)	16 ปี

รำตง ละคร อะเย่ย

1. อีทง	ตลก	17 ปี
2. ไก่ อ่อง	พระเอก	-
3. อภินันท์	โจร	-
4. ทวี (หัวหน้ากลุ่ม)	พระเอก	-
5. อรพิน ช่วยบำรุงวงศ์	นางเอก รำตง อะเย่ย	16 ปี
6. กัลญา สุขประเสริฐเจริญ	นางเอก (หัวหน้ากลุ่ม)	17 ปี
7. ยุพิน พนาอุดม	รำตง ละคร อะเย่ย	15 ปี
8. วิไล พนาอุดม	รำตง ละคร อะเย่ย	15 ปี
9. ดวงแก้ว พนาอุดม	รำตง ละคร อะเย่ย	17 ปี
10. แสนจิตร ไทรสังขลธิติกุล	รำตง ละคร อะเย่ย	15 ปี
11. รุ่งทิวา กฤติพาเลื่องลือ	รำตง ละคร อะเย่ย	16 ปี

12. จันทรา กฤติพาเลื่องลือ	จำตง ละคร อะเย้ย	16 ปี
13. ดวงเดือน ช่วยบำรุงวงศ์	จำตง ละคร อะเย้ย	13 ปี
14. วรอรุณ เกียรติก้องกุล	จำตง ละคร อะเย้ย	-
15. พัชรินทร์ ยืนเครือ	จำตง ละคร อะเย้ย	12 ปี
16. สุมาดา สะเกิงวิสหภาพ	จำตง ละคร อะเย้ย	11 ปี
17. พรสุริ เกียรติก้องกุล	จำตง ละคร อะเย้ย	12 ปี
18. มือบา	จำตง ละคร อะเย้ย	18 ปี
19. สุกัญญา กฤติยความดี	จำตง ละคร อะเย้ย	13 ปี
20. จันทรีนาถา กฤติยเลื่องลือ	จำตง ละคร อะเย้ย	14 ปี
21. ธนาภรณ์ กองแพง	จำตง ละคร อะเย้ย	-
22. จันทรรวย เกียรติก้องกุล	จำตง ละคร อะเย้ย	16 ปี
23. รัตนาภรณ์ สังขรวง	จำตง ละคร อะเย้ย	-
24. สุมาลี สังขรวง	จำตง ละคร อะเย้ย	-
25. น้ำฝน	จำตง ละคร อะเย้ย	-
26. พัชราพร พลีเพื่อชาติ	-	-
27. พลอยไพลิน	-	-
28. บ้าหม้อย	-	-

6. บทเพลง

บทเพลง ของชาวกะเหรี่ยง เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงภูมิปัญญา ด้วยชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติบทเพลงต่างๆ จึงสะท้อนเรื่องราวของความเชื่อความศรัทธา ภายใต้ความเคารพที่มีต่อธรรมชาติ บอกเล่าเรื่องราวของชีวิตจริง ตำนาน จารีตประเพณี และเรื่องของความรัก ออกมาเป็นบทเพลง ต่างๆ มากมาย บทเพลงนี้ กะเหรี่ยงเรียกว่า "ตะคุ" ตะคุเป็นเนื้อเพลงที่ใช้ร้องคลอกับนาเค่ย เมตารี และปีบา (แคน) ซึ่งระดับความยากง่ายของตะคุ นั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบและการใช้ภาษา

ตะคุ มีลักษณะเป็นบทร้อยกรองที่มีลักษณะเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองสัมผัสทำยวรรค แต่ลวรรคมี 6-7 พยางค์ ไกวิท แก้วสุวรรณ ได้แบ่งประเภทของ ตะคุไว้ 2 ลักษณะ คือ

1) ตะคุหนีม่วง

ตะคุหนีม่วง คือ เพลงหนึ่งบทที่มีคำร้อง สองวรรค วรรคละเจ็ดพยางค์ นิยมการร้องคลอกกับปี่ปา (แคน) และร้องในโอกาสเกี่ยวข้าว ฟาดข้าว ซึ่งมีฉันทลักษณ์ ดังนี้

○○○○○○○

○○○○○○○

(ภาษาเขมร)

เช่น เก๋หล่งฟือไปพูเก๋หล่ง

เก๋หล่งเพราะส่งบือบล่ง

คำแปล น้องเฮ้ยลงมา ลงมา

ลงมาฟาดข้าวเหลืองอร่าม

ในเพลงนี้ เป็นบทเพลงที่มีความยาก ส่วนมากผู้เฒ่าผู้แก่จะร้องกันได้ เพราะมีความลึกซึ้งทางภาษา คำบางครั้งเป็นคำเชิงปรัชญา เปรียบเทียบ ซ่อนชั้นเชิงทางภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เพลงบางเพลงนั้นใช้คำจากภาษาบาลี มาประพันธ์ ซึ่งก็ทำให้ตะคุหนีม่วงนี้มี เอกลักษณ์ในการประพันธ์ คือ การผู้ร้องบางคนเป็นผู้ที่มีความรู้ทางธรรม รู้เรื่องสังขาร ของชีวิต ก็สามารถที่จะแต่งเนื้อร้องใหม่ โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบแต่งเนื้อร้องออกมาในตอนที่ร้องเพลงได้ทันที ยิ่งเพลงมีเนื้อหาเข้าใจ สอนทางพุทธศาสนา เข้าใกล้นิพพาน เพลงก็จะยากขึ้นตามลำดับ เช่น

(ภาษาเขมร)

เป็ยผัดทิเจียะเลเตอเล็ย

เราะไปโอช่วยเกลียไต

คำแปล ทำตามเส้นทางพระพุทธเจ้าไม่หลง

มีสามสิ่งทั่วโลกทั่วแผ่นดิน

บทเพลงนี้เป็นวรรคหนึ่งในการร้องโต้ตอบชิงไหวชิงพริบกัน ของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงในงานฟาดข้าว ฝ่ายชายเป็นผู้ร้องเพื่อตอบคำถามให้กับฝ่ายหญิงเรื่องการปฏิบัติตน ให้ยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า สามสิ่งที่ต้องระลึกถึงอยู่เสมอคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนหากระลึกถึงสามสิ่งนี้อยู่เป็นนิจ ชีวิตก็จะพบแต่ความสุข

2) ละครู่มุ่ง

ละครู่มุ่ง คือเพลงหนึ่งบทที่มีคำร้องสี่วรรค วรรคละเจ็ดพยางค์ นิยมใช้ร้องทั่วไป อาจร้องกับนาเดย (พิณกะเหรี่ยง) หรือในการแสดงเทอลีโตว (รำตง) ละครู่มุ่งมีฉันทลักษณ์ดังนี้

○○○○○○○

○○○○○○○

○○○○○○○

○○○○○○○

เช่น

(ภาษาเขมร)

เลอโถ้วชาเต้พะต่งโก๋

เอ้อโถ้วเมอพีเลอฆ่าโหล

หล่องโถ้วดาเปอโปไนโยย

ขวยแผยซาโอเอตะโม

คำแปล บรรพบุรุษโถ้วที่เกิดมา

ต้นกำเนิดคือยายคนเดียว

กลับมาจนถึงตอนนี้

ทุกชนชาติภาษาอยู่ให้สงบสุข

จากบทเพลงดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการสัมผัสของพยางค์ท้ายวรรคแรก คือคำว่า โก๋ กับคำสุดท้ายของวรรคที่สองคือคำว่า โหล แล้วส่งสัมผัสต่อไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สามคือคำว่า โยย แล้วส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่สี่คือคำว่า โม

บทเพลงนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติต้นกำเนิดของชาวกะเหรี่ยงที่เชื่อว่า กะเหรี่ยงมีต้นกำเนิดมาจากยายคนแก่คนหนึ่ง เป็นบทเพลงร้องคลอกับการเล่นนาเดย

ละครู่มุ่งนี้ เป็นบทเพลงที่หนุ่มสาวนิยมร้องโต้ตอบกันเรื่องความรัก เพราะเป็นบทเพลงที่ง่ายสามารถใช้คำได้มา ความลึ้งซึ้ง และซับซ้อนทางภาษาไม่ยากเท่าละครู่มุ่ง

สำหรับเนื้อหาของบทเพลงที่ผู้วิจัยได้รวบรวมในครั้งนี้ ได้แยกประเภทบทเพลงต่างๆ ออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

6.1 เพลงร้องประกอบนาเตย

1) เพลงประกอบพิธีผูกข้อมือ

<u>เนื้อร้อง 1</u>	ซามูเตี้ยะเหยียโทเกาะเซอ กุง่องเต๊ะชองนาลาเอ่อ	เหล่ววีเซอโคล่มะโหล่วเหน่อ เอบ้ำเอ่อหล่องมาเตียวเถอะ
คำแปล	สมมติฐานธรรมอันเป็นกุศล เธอฟังดูพิจารณาเอาเอง	นานแล้วมีคำพูดจะบอกเธอ ถ้าถูกก็ขานรับผิดก็ไม่ยอมรับ
<u>เนื้อร้อง 2</u>	เวาะก่องเมี้ยะท่องเจียวสี่องตา มือหนึ่งเอ่ดองบ้ำเอ่อค้ำ	แก้อเค้อหม่วยเลอะเมียววีหล่า กูก่องไปบ่งเด่ลูหว่า
คำแปล	ร่างกายทั้งหมดเป็นคนอยู่ได้ วันใดวันหนึ่งเมื่อถึงเวลา	เรามั่นคงอยู่เพราะมีจิตวิญญาณ เรียกขวัญผูกมือด้วยด้ายขาว
<u>เนื้อร้อง 3</u>	ฟู่รูเมอเบี้ยโฝล่ว สอง ใช้เดจกว่าเตลลคูว่อง	มาเกอล้ำเล่อไน้เลอบล่อง ถูเทด้วยตุตุเดรื่อง
คำแปล	ประเพณีของ โฝล่ว สอง เรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว	ทำด้วยกันปีละครั้ง ซิดจันติดกันเคาะบันได
<u>เนื้อร้อง 4</u>	ปรีหล่า ปรีหล่า เก้ไ่ ชีพุดากุ่ยไ่สอเบี้ยะ	เก้ไ่ถ่อเซอะอุยหมี่อ้าว หม่าหม่วยเก้ไ่หล่าพิยวหล่า
คำแปล	ขวัญเอย ขวัญเอย กลับมา มีของหวานอ้อยกล้วยมากมาย	กลับมากินข้าวกินแกง กลับมา กลับมา เถอะขวัญ

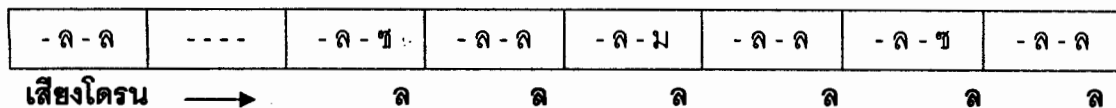
เนื้อร้อง 5	วินเล่าของโคลเลอเอ่อกล่ง เปอม่องลำหนองชาสะบง	เก้ไถ่ดอเกว้อเล้อเป้อหลัง ไอ้ชองโคล้ออายุวรรโณ
คำแปล	ขวัญที่แรง แรง ดุด ดูแลรักษาตัวเรา ชีวิตเรา	ให้กลับมาอยู่กับตัวเรา ให้อยู่เป็นสุขอายุยั่งยืน

เพลงประกอบพิธีผูกข้อมือนี้ เป็นเพลงที่นายส่วยจื๋หม่ง จากหมู่บ้านสะเนพ่องเป็นผู้แต่งเนื้อร้องขึ้น โดยดัดแปลงจากเพลงผูกข้อมือที่เป็นเพลงดั้งเดิม ซึ่งเพลงผูกข้อมือนี้ผู้บรรเลงร้องและบรรเลงนาเตยสามารถแต่งขึ้นใหม่ มาบรรเลงในพิธีผูกข้อมือได้ตามความสามารถและโอกาสที่เหมาะสม

การตั้งสายนาเตย ของนายส่วยจื๋หม่ง คือ ด ล ซ ม ร ล

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ประพันธ์ และบรรเลงโดย นายส่วยจื๋หม่ง สังขละวิมล จากหมู่บ้านสะเนพ่อง
2. บันไดเสียง แบบเพนทาโทนิค สเกล (Pentatonic Scale) ด ร ม ซ ล
3. ลักษณะเพลง
 - ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
 - ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง ขึ้นต้นด้วย เล เล ทุกวรรค
 - ส่วนที่ 3 ทำนองจบ
4. เอกลักษณะของการบรรเลง คือเสียงโครน
 - เสียงโครนเกิดจากการดีดสายที่ 6 เสียงลา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง เช่น

5. การดำเนินทำนอง
 - 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง
 - 2) ตามทำนองเพลง
6. ทำนองขณะร้อง นาเตยบรรเลง - ล - ม - ล - ล เป็นทำนองหลัก และแทรกทำนองอื่นได้อย่างอิสระ

ตัวอย่าง

- ล - ม	- ล - ล	- ล - ม	- ล - ล	- ช - ม	- ร - ด	- ร - ม	- ร - ด
หน่อง ซา	ละ บ่ง	เปอ	ม่อง ลา	หน่อง ซา	ละ บ่ง		

2) เพลงเกี่ยวกับความรัก

<u>เนื้อร้อง</u>	สะเหนือเวคว่าเมอหลี่สง เอ้เลอนี้ไพร่พื่อจู้หล่ง	แม้จะเว้สะไ้อ้จ้งหน่ง ซี้ยเบยหล่องเหยอมีเลอถ่ง
คำแปล	ตั้งใจมันใจพี่ชายจะไปร่วมทาง ถ้าไม่ได้ดอกไม้จากมือน้อง	เกิดความสุขในใจอย่างเต็ม ตายไปแล้งตาหลับไม่สนิท
<u>เนื้อร้อง</u>	บะป่องพูล่องไว้กะมา ซี้ยหล่าน้องหนีเจียเสยเจีย	เอหยุด้องอยู่ด้องนี้กา พื่อเก้ที่เหวเกเสอหว่า
คำแปล	นกเล่นล้อมสระน้ำใหญ่ ตายไปสองชาติสามชาติ	ถ้าจะบินขึ้นก็บินสองตัว น้องเป็นน้ำพี่เป็นสระอยู่คู่น้อง

เพลงเกี่ยวกับความรักนี้ ประพันธ์โดยนายโลงซีโพ่ จากบ้านกอม่องทะ บทเพลงแสดงถึงความรักของชายหนุ่มที่เป็นความรักแท้ อาจจะบรรเลงในโอกาสการเกี่ยวพาราดี บอกความในใจของชายหนุ่มที่มีต่อหญิงสาวที่ตนหมายปอง

การตั้งสายนาเต็ย

ลักษณะของนายโลงซีโพ่คือ รี้ ด ล ช ม ด

บันไดเสียงที่ใช้

ด ร ม ช ล

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ประพันธ์ และบรรเลงโดย นายโลงซีโพ่ ไทรสังขวาลลิน บ้านกอม่องทะ
2. บันไดเสียง แบบเพนทาโทนิค สเกล (Pentatonic Scale) ด ร ม ช ล
3. ลักษณะเพลง ส่วนที่ 1 ท่อนนำ

ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง ขึ้นต้นด้วย เล เล ทุกวรรค

ส่วนที่ 3 ทำนองจบ

4. เอกลักษณะของการบรรเลง คือเสียงโดรน

เสียงโดรนเกิดจากการตีสายที่ 6 เสียงลา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง เช่น

- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ม - ข	- ล - ข	- ม - ร
เสียงโดรน	→	ด	ด	ด	ด	ด	ด

5. การดำเนินทำนอง 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง

2) ตามทำนองเพลง

6. ทำนองขณะร้อง นาเดียบรรเลง - ด - ข - ด - ด เป็นทำนองหลัก และแทรกทำนองอื่นได้
อย่างอิสระ

ตัวอย่าง

- ล - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด
--- ม	-- ม ร	----	-- ม ม	- ม - ข	- ม - ร	----	- ม - ม
ตา	เนอเว		ตาเนอเว	คว่า มือ	หลี่ ส่ง		เล เล

- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด
- ม - ข	- ม - ร	-- ด ร	-- ม ร				
คว่า มือ	หลี่ ส่ง	(หย่า พื่อ	ลือบล่อง)				

3) เพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ

เนื้อร้อง เลี้ยเอ๋อผล่งโทเอ๋อล้าไปล่ย เซอะเออะเซอฮ้วมิลู่ก้วย
เอ๋อผ้าที่เอ๋อมีหล่องเจ๋ เลอเซยคี่เอ๋อเหมยฮ้าเต๋

คำแปล ต้นไม้ลำต้นสูงใหญ่ใบย่อยลงมา มีลิงค่างเล่นอยู่บนต้นไม้
ตัวผู้ใหญ่มีหางยาวห้องลงมา บนยอดต้นไม้มีสัตว์หลายอย่าง

บทเพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ นี่เป็นการบรรยายถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ อีกนัยยะหนึ่งอาจหมายถึง ป่าไม้ในอุดมคติของชาวกะเหรี่ยง ที่แวดล้อมไปด้วยความสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ และสัตว์ป่าที่ทุกชีวิตอยู่ร่วมในธรรมชาติเดียวกัน การถ่ายทอดบทเพลงประเภทนี้ภายในสังคมชนเผ่า เพื่อเป็นเรื่องราวสะท้อนให้ทุกคนร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่า ค่างตัวใหญ่เป็นตัวแทนของความสมบูรณ์ หากไม่มีป่า ก็ไม่มีค่าง และไม่มีป่าก็ไม่มีคนเช่นกัน บทเพลงนี้ สามารถบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ ได้ทุกโอกาส (อภิชาติ เสตะพันธ์, สัมภาษณ์)

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ประพันธ์ โดยนายอภิชาติ บรรเลงนาเดี่ยวโดย นายโคงชีโพ ไทรสังขวาลลิน บ้านกองม่องทะ
2. บันไดเสียง แบบเพนทาโทนิค สเกล (Pentatonic Scale) ด ร ม ช ล
3. ลักษณะเพลง
 - ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
 - ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง ขึ้นต้นด้วย เล เล ทุกวรรค
 - ส่วนที่ 3 ทำนองจบ
4. เอกลักษณะของการบรรเลง คือเสียงโดรน
 - เสียงโดรนเกิดจากการดีดสายที่ 6 เสียงลา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง เช่น

- ด - ช	- ด - ด	- ด - ช	- ด - ด	- ด - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร
เสียงโดรน	→ ด	ด	ด	ด	ด	ด	ด

5. การดำเนินทำนอง
 - 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง
 - 2) ตามทำนองเพลง
6. ทำนองขณะร้อง นาเดี่ยวบรรเลง - ด - ช - ด - ด เป็นทำนองหลัก และแทรกทำนองอื่นได้อย่างอิสระ

4) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และชนเผ่า

<u>เนื้อร้อง</u>	เลอโผล่ซ่ากั่มะต่องโก หล่องไถ่กาเปอโบไนโย	เอ้อไถ่เมอพีเหล่อก้าไหล่ ขวยเฝี่ยซาโอเอสะโม
คำแปล	โผล่ดั่งเดิมที่เกิดมาโลก กลับมาคนถึงปัจจุบัน	ต้นกำเนิดคือยายคนเดียว ทุกชนชาติอยู่ให้สงบสุข

บทเพลงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และชนเผ่านี้ เป็นการเล่าเรื่องตามตำนานความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง ที่เชื่อว่า กะเหรี่ยงนั้นมีต้นกำเนิดมาจากยาย ยายถือว่าเป็นบรรพบุรุษ มีความหมายในความรู้สึกของชาวกะเหรี่ยง และความเชื่อเรื่องต้นกำเนิดของชนเผ่าว่าได้มาจากยายคนเดียวนี้ มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดสายตระกูลคือผู้หญิง จะเป็นผู้นำในสายตระกูล จะนับญาติโดยฝ่ายหญิงเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น หากมีการแต่งงานกัน ฝ่ายชายจะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง และนับถือผีฝ่ายหญิงเป็นต้น และอีกประการหนึ่งคือ ผู้หญิงจะมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมของครอบครัว คือเป็นผู้นำพิธีกรรมต่าง ๆ และลูกสาวจะต้องเป็นผู้สืบทอดการทำพิธีกรรมต่อไป เป็นต้น (โลงซีไฟ, สัมภาษณ์)

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ประพันธ์ โดยนายอภิชาติ บรรเลงนาเตยโดย นายโลงซีไฟ ไทรสังขवालลิน บ้านกองม่องทะ
2. บันไดเสียง แบบเพนทาโทนิค สเกล (Pentatonic Scale) ด ร ม ช ล
3. ลักษณะเพลง
 - ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
 - ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง ขึ้นต้นด้วย เล เล ทุกวรรค
 - ส่วนที่ 3 ทำนองจบ
4. เอกลักษณ์ของการบรรเลง คือเสียงโดรน
 - เสียงโดรนเกิดจากการดีดสายที่ 6 เสียงลา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง เช่น

- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ด - ด	- ด - ข	- ม - ข	- ล - ข	- ม - ร
เสียงโดรน	→	ด	ด	ด	ด	ด	ด

5. การดำเนินทำนอง
- 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง
 - 2) ตามทำนองเพลง

6. ทำนองขนะร้อง นาเดย์บรรเลง - ด - ข - ด - ด เป็นทำนองหลัก และแทรกทำนองอื่นได้อย่างอิสระ และทำนองจบจะต้อง จบด้วยทำนอง - ด - ข - ด - ด เช่นเดียวกัน

5) เพลงเกี่ยวกับศาสนา

เนื้อร้อง	หม่าเท่หน่งไตทองภิกขุ	ไม้กลองยามหนึ่งบั้ง
	ไตเหวเอ่อหน้ากุของตีะ	เหล่อไลใจคาล้ำลือเกล่ยอ

คำแปล	พระนันทะจะไปบวชพระ เนื้อคู่ต้องโคกเศร้า
	เตรียมอาหารอย่างพร้อม ต้องแตกสลายหมด

บทเพลงนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งแต่เดิมเป็นเรื่องยาว คล้ายนิทาน แต่ได้ตัดมาเพียงหนึ่งบทเท่านั้น เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา ลักษณะของการร้อง และการบรรเลงนาเดย์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึง อิทธิพลทางพุทธศาสนาที่มีต่อชาวกะเหรี่ยง และได้บันทึกบอกเล่าถ่ายทอดมาเป็นบทเพลง (เถาคู) จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. บรรเลงโดย นายโลงชีโพ ไทรสังขवालลิน บ้านกอม่องทะ
2. บันไดเสียง แบบเพนทาโทนิค สเกล (Pentatonic Scale) ด ร ม ช ล
3. ลักษณะเพลง
 - ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
 - ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง ขึ้นต้นด้วย เล เล ทุกวรรค
 - ส่วนที่ 3 ทำนองจบ

4. เอกลักษณ์ของการบรรเลง คือเสียงไตรยาง

เสียงไตรยางเกิดจากการตีตสายที่ 6 เสียงลา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง เช่น

- ด - ช	- ด - ด	- ด - ช	- ด - ด	- ด - ช	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร
เสียงไตรยาง	→	ด	ด	ด	ด	ด	ด

5. การดำเนินทำนอง 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง

2) ตามทำนองเพลง

6. ทำนองขณะร้อง นาเดียบรรเลง - ด - ช - ด - ด เป็นทำนองหลัก และแทรกทำนองอื่นได้อย่างอิสระ

6.2 เพลงร้องประกอบเมตารี

1) เพลงในพิธีทำบุญข้าวใหม่

เนื้อเพลง	พิบือโยไถ่เชอพูฟ่อง อองก่อโอชวยไปลั่วสองพูโหย ยาเทอยาเหยอออกเก้ทอง	เก้ไถ่โอโคงกะตะว่อง เบเมอกีเซยปล่อง เดใจ้เดเฮ่ยูหล่อง
คำแปล	แม่โพสพกลับบนท้องฟ้า กินอิมติมอิมคนโผล่ลั่วสองนับถือ ภาวนาเราขอภาวนาขึ้น	กลับลงมาอยู่ร่วมกันทุกหมู่บ้าน ให้มันดีสะอาดเรียบร้อย ให้พระพุทธรเจ้าและเทวดามองลงมา
เนื้อเพลง	เกอหลู่ทองพิบือโย พิบือโยโควตาละเนยละบปล่อง อุทอง เดช้วย เฮ่อลูโซ นีลาใส่ อองโอ้ทองไถ่ ปรีหล่า เก้ไถ่ เก้ไถ่ พิบือโย	มูกองคุเลอโค่วตาเหมาะาคู บาทมาโบวสง เดกดูเดโหม่ง เดยกี้ เดยสุ สุ เส่อม่อง หย่าไถ่ยาทุไทย
คำแปล	ขอขมาแม่โพสพ แม่โพสพมีคุณ หนึ่งปีหนึ่งครั้ง เป่าขึ้นปีเขาควายเสียงดัง	แม่โพสพมีบุญคุณ ทำบุญร่วมตีกลองมโหระทึก ดีโหม่ง เพื่อฝูงร่วมกันสามัคคีกัน

ขอให้ได้กินคืนเริ่มต้น

ขอภาวนา

ขวัญจงกลับมาแม่โพสพ

บทเพลงสรรเสริญแม่โพสพ หรือ พิบ๊วยโย นี้ เป็นบทเพลงที่ใช้ร้องในพิธีการทำบุญข้าวใหม่ ในขั้นตอนเชิญแม่โพสพมาที่ประจำพิธี ซึ่งต้องเชิญแม่โพสพด้วยการร้องเพลง ที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างชาว

กะเหรี่ยง กับ พิบ๊วยโย รวมทั้งการสำนึกบุญคุณแม่โพสพด้วยการดูแลข้าวและพืชธัญญาหารต่างๆ มาตลอดทั้งปี เพลงที่นำมาเป็นตัวอย่างนี้เป็นบทเพลงที่ใช้ในงานทำบุญข้างใหม่ที่หมู่บ้านทีไ่ป่า เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2546 ร้องเพลงโดยคณะดนตรีเยาวชนบ้านทีไ่ป่า โดยมี นายละเค่งโพเป็นหัวหน้าคณะ และบันทึกบทเพลง

ในบทเพลงนี้ได้มีการกล่าวถึงเครื่องดนตรี สามชนิดคือ กลู แปลว่ากลองมโหระทึก โหม่ง แปลว่า โหม่งและ ซ่วยแปลว่า ปี่เขาควาง เครื่องดนตรี นี้เป็นเครื่องดนตรี ที่สำคัญในความรู้สึกของชาวกะเหรี่ยง การบรรเลงเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชนิดเพื่อเป็นการเชิญแม่โพสพ ในความหมายหนึ่งแล้ว อาจจะมีเสียงเรียกของการสรรเสริญ และยินดีที่เป็นตัวแทนของ ไผ่ล่ว และ ส่อง ที่มีต่อ พิบ๊วยโย

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ผู้ประพันธ์ ไม่ทราบนามผู้แต่ง
2. บันไดเสียง ฟ ซ ล ด ร
3. ลักษณะเพลง ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง
ส่วนที่ 3 ทำนองจบ
4. เอกลักษณ์ของการบรรเลง คือ เสียงโครน

เสียงโครนเกิดจากการเตสายที่ 6 เสียง โด และสายที่ 5 เสียง ฟา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง -
--ด -ฟ-ฟ ---ด -ฟ-ฟ ---ด -ฟ-ฟ ฯลฯ

ตัวอย่าง

- ด - ร	- ล - ด	ล ซ ล	- ฟ - ฟ	- ล ล ล	- ท - ด	- ด ด ฟ	- ฟ - ด
--- ด	- ฟ - ฟ	--- ด	- ฟ - ฟ	--- ด	- ฟ - ฟ	--- ด	- ฟ - ฟ

- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ	- ฟ ฟ ฟ	- ฟ - ฟ				
--- ด	- ฟ - ฟ	--- ด	- ฟ - ฟ				

5. การดำเนินทำนอง 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง

2) ตามทำนองเพลง

6. ทำนองขณะร้อง บรรเลงตามทำนองร้องของผู้ร้อง

2) เพลงจีบสาว และความรัก

(ชาย)	ชะเอมต้องเวรมาทาคอง บาทล่องคองจองกะชา ย่าบะนำเปอจูชีบอง	เนหล่องคองว่องตีคูหล่อง หล่องชะเลียงตะว่องบะชาต่อง
คำแปล	พี่รักน้องจะยกตัวอย่าง คู่รักนั่งคู้หน้าพระเจ้า	กว้างเท่าปารันตีเท่าภูเขา ทุกทุกชาติจะรักน้อง
(หญิง)	เวคี่สัจจากลูชะเอตี่นาคา มะดีเต้เวหล่องเผอตา มือมือเอ้ใจวตาตั้งไกลเหมือลา	บีทุกลูกละม่องล้ากล้า เบียวเวไซพูคีตะอัว พือ เดเบนาค่า
คำแปล	จริงไหมที่ว่ารักน้อง ป่าและภูเขาเป็นหลักฐาน ป่าต้นน้ำอยู่คู่ตลอด	น้องรักพี่ให้เป็พยาน เหมือนนกเงือกบนยอดกิ่งไม้

บทเพลงนี้เป็นการร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง ในเรื่องของการรัก ซึ่งได้เปรียบเปรยความรักกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว ป่าคู่น้ำดั่งพี่คู่น้องจะอยู่รวมกันตลอดไป และความรักเราเหมือนความรักของนกเงือก คือ นกเงือกเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่อยู่คู่ผัว - เมีย ตลอดทั้งชีวิตไม่มีการเปลี่ยนคู่ สืบพันธุ์เหมือนอย่างสัตว์ประเภทอื่น นกเงือกจึงเป็นตัวแทนของรักแท้ ที่มั่นคงต่อกันตลอดไป

หมายเหตุ ** ทำนองของเพลงนี้ เป็นทำนองที่แตกต่างกับเพลงสรรเสริญแม่โพสพ

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ผู้ประพันธ์ นายหล่ง เกียรติเกื้อกุล บ้านกวมองทะ
2. บันไดเสียง ฟ ซ ล ด ร
3. ลักษณะเพลง ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง
ส่วนที่ 3 ทำนองจบ

4. เอกลักษณะของการบรรเลง คือ เสียงโครน

เสียงโครนเกิดจากการเดสายที่ 6 เสียง โด และสายที่ 5 เสียง ฟา ตามจังหวะตกตลอดทั้งเพลง -
--ด -ฟ-ฟ ---ด -ฟ-ฟ ---ด -ฟ-ฟ ฯลฯ

ตัวอย่าง

- ร ร ร	- ด - ร	- ฟ - ซ	- ฟ - ฟ	- ด - ล	ซ ฟ - ร	- ฟ - ซ	- ล ซ ฟ
---ด	- ฟ - ฟ	---ด	- ฟ - ฟ	---ด	- ฟ - ฟ	---ด	- ฟ - ฟ

ทำนองร้องท่อน 1 (ชาย)

- ร ร ร	- ร ด ร	- ร ฟ ซ	- ซ ฟ ฟ	- ซ ล ล	- ล ซ ล	- ล ด ร	- ร ด ด
---ด	- ฟ - ฟ	---ด	- ฟ - ฟ	---ด	- ฟ - ฟ	---ด	- ฟ - ฟ
ชะเอ	- ต้อง --	- เวมาทู	- ม่อง --	เน	ว่องม่อง	ล่อง ตี คุ	หล่อง

5. การดำเนินทำนอง 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง
2) ตามทำนองเพลง
6. ทำนองขณะร้อง บรรเลงตามทำนองร้องของผู้ร้อง

3) เพลงเกี่ยวกับ ประวัติชนเผ่า

<u>เนื้อร้อง</u>	<p>เตอใหม่ในโก่ล่อเออห้วง ตะไนเซต่องเออเตอซ่องหล่อง อาหมาไล่ตีฟุ้ย่าผ่อง สองไว่พวยพุชาไม่มีหล่อง (โอ)</p>	<p>เออห้วงโอคู้ซี้คู้ห้วง ที่พวยล่องคเวฐพองหม่อง พาเลอใช้คี่โพกาโมย่องบ่อง ชูวินาโพยูนย่องหม่องล้ำถ่อง</p>
คำแปล	<p>เตอหนูในกิลิปาใหญ่ มีหนองตลิ่งมากมาย กบกุ้งปูปลามีทุกแห่ง นำกาเหว่าร้องนกยูงร้อง</p>	<p>มีบริเวณเก้าสิบเก้าแห่ง ป่าต้นน้ำไหลลงมาผ่องใส บนยอดกิ่งไม้ดอกไม้มากมาย สุวรรณภูมิสงบสุขขึ้น</p>
<u>เนื้อร้อง</u>	<p>ถีมูทองโคลชูล่องยั่ว ไช้ชาอัวเปอไผลั่วชูชา ถี่ชเวไวไล่วักุตา ส่องตาโตหล่องล่อพุดขวา เอหน่อล่อไผลั่วฟู้หม่อเบี่ย</p>	<p>ถี่หล่องที่อะล้าไช้อั่วอั่ว บี้ตีมูถ่อไตลอมมา ถ่าจ้ชองไถ่เปอຍาບນາ บาเกอหลู่เยายอ</p>
คำแปล	<p>ถีมูทองน้ำตกมีเยอะ เช่นตัวอย่างจิตศรัทธามนุษย์ ทั่วเขาวงไผ่ไว้วักุเขา สันติสุขที่น้องชาวโลก ศิลปวัฒนธรรมชีวิตชาวไผ่ลั่วสงบ</p>	<p>ไหลลงมาผ่องใสสงบ เหมือนน้ำตกจิตใจสงบ ได้ไล่เท่าใจอธิษฐาน บรรพบุรุษฝากไว้ให้เรา</p>
<u>เนื้อร้อง</u>	<p>คูหล่องพ่าชาสุวรรณคีรี เออบาเลอบล่องย่าเลอวี ไช้โคลโลชูปอพูพี ไล่ได้ใจโยเก้ตาชี่ มูหล่องอ่องตาเหมยล้ำเดพูลี</p>	<p>ไล่ว่ชองไท่เลอที่มูคี่ ปาเมาะปาลาเดไผลั่วโชคลี่ พี่อ่องเคาะมะอ่องเคคลี่ ชาไผลั่วเลอเออวี</p>

คำแปล

ภูเขาเขียวสุวรรณคีรี
 ปูย่ามาอยู่ก่อนแต่อดีต
 ประวัตีปูย่าเล่าอดีต
 เป็นผู้นำในอดีต

ภูเขาไผ่ไผ่ห้วยน้ำทิ้งมูคลี่
 มีความสงบในประเพณี
 ทำไร่ ฟังป่าเลี้ยงชีวิต
 พระศรีสุวรรณ...

บทเพลงนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติของชนเผ่า และวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่อย่างสงบสุขใน
 ผืนป่า ทำไร่หมุนเวียนดำรงชีพอย่างพอเพียง และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และงดงามนี้เป็นมรดกที่ปูย่า
 ตายายได้มอบไว้ ให้ลูกหลานได้ช่วยกันรักษาต่อไป เพื่อให้อยู่อย่างมีความสุขภายใต้พื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์
 ของภูเขาสุวรรณคีรี ที่มีหุบเขาทั้งหมด 99 หุบเขาในผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

หุบเขาทั้ง 99 หุบเขานี้เป็นพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่มี "ไล่ทองเจ็ยะ" หรือภูเขาสุวรรณคีรี เป็น
 ศูนย์กลางอันเป็นที่ประกอบพิธีกรรมและประดิษฐานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไผ่ทองเจ็ยะ นี้สามารถมองเห็นหุบ
 เขาได้ทั้ง 99 หุบเขาที่เป็นเขตของ "ในเกาะเราะ" สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ที่เป็นหุบเขาสลับซับซ้อนยากแก่
 การเข้าไป มีน้ำศักดิ์สิทธิ์ไว้ให้ผู้เข้าร่วมพิธีดื่ม และเป็นที่เก็บกระดูกของฤาษีองค์ที่เชื่อกันว่าเสียชีวิตใน
 ประเทศจีน พื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์นี้ เป็นพื้นที่ "สังปะไตย" คือพื้นที่แห่งบุญบารมี มีข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด
 ห้ามดื่มเหล้า ห้ามเลี้ยงหมู ห้ามเลี้ยงไก่ ห้ามผิดลูกเมีย เป็นพื้นที่ของการประกอบพิธีกรรมตามความ
 เชื่อแบบฤาษี (หลัง เกียรติเกื้อกูล, สัมภาษณ์)

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ผู้ประพันธ์ นายหลง เกียรติเกื้อกูล บ้านกอม่องทะ
2. บันไดเสียง ฟ ช ล ด ร
3. ลักษณะเพลง มีสามท่อน ส่วนที่ 1 ท่อนนำ
 ส่วนที่ 2 เนื้อร้อง
 ส่วนที่ 3 ทำนองจบ

4. เอกลักษณะของการบรรเลง คือ เสียงโดรน

เสียงโดรนเกิดจากการตีตีสายที่ 6 เสียง โด และสายที่ 5 เสียงฟา ตามจังหวะตก
 ตลอดทั้งเพลง ---ด-ฟ-ฟ ---ด -ฟ-ฟ ---ด -ฟ-ฟ ฯลฯ

5. การดำเนินทำนอง 1) ตามเทคนิคเฉพาะตัวของผู้บรรเลง
 2) ตามทำนองเพลง

6. ทำนองขณะร้อง บรรเลงตามทำนองร้องของผู้ร้อง

4) เพลงเกี่ยวกับศาสนา

<u>เนื้อร้อง</u>	กอดตะมาใจกะซากล่อง มีคาเทอตาเมอ อ้องฟงปีนป่าเมอไปคามาเบอ	มะเกอเปอซ็องเบอท่องอะชา นี่คู่คาสต์เพสัดตวา ใจเกอซาเหมอเค่นล่องเกอหยา
คำแปล	นอนคำถึงดีสี่ตีนเข้า นิมนต์พระเจ้าเดินมาแล้ว มีตาสะโตอนันโถ	หุงข้าวเตรียมใส่บาตรหุงไว้พร้อม ตักบาตรพร้อมกับพระธรรมเทโว สัพเพสัดตาด้วยกันทั้งหมด
<u>เนื้อร้อง</u>	โมโซนาไล มิเซ็ทองซาค่ามือหม่อใจ เมอขว่าคูโซเดทาคุยยาชูเปียวโคโค	สี่งหล่องเพอเออะเบ้อใจโบ หม่าเวล้าจะบาไอชีไฮโยไล
คำแปล	หลานชายข้าปลูกทุกท่านตื่น ถ้าเกิดที่ไหนมีบุญแล้ว จะร้องเพลงนี้แล้วปลูกตื่น	เกิดมาต้องทำบุญไว้ก่อน ตลอดทุกชาติมีความสุข

บทเพลงเกี่ยวกับพุทธศาสนาบทเพลงนี้เป็นการบรรยาย ถึงสภาพวิถีชีวิตแบบพุทธ ที่ต้องทำบุญ เพื่อความสุขทางจิตใจ บทเพลงนี้บรรยายให้เห็นถึงมุมหนึ่งของความเป็นอยู่ของชาวกองม่องทะ เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่โดย นายหล่ง เกียรติเกื้อกุล

ลักษณะที่พบในบทเพลง

1. ผู้ประพันธ์ นายหล่ง เกียรติเกื้อกุล บ้านกองม่องทะ
2. บันไดเสียง ท ด ร ฟ ช

2) เพลงประกอบการรำตง

รำตง เป็นการแสดงของชาวกะเหรี่ยงที่ใช้คนรำ 16 คน จัดแถว แถวละ 4 คน 4 แถว ร่ายรำและแปลแถวตามจังหวะของเพลง มีเวהל้าเคาะ (เกราะ) เป็นเครื่องประกอบจังหวะที่สำคัญ กำกับจังหวะอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งเพลง ผู้รำทุกคนต้องร้องเพลงและรำไปพร้อมกัน รำตงมีหลายประเภท เช่น ตงอะบละ ตงไอมิ ตงคะเณะ ตงต้องยอง ตงเวียดุก ตงพุลีวเฮ่ ตงกมองเนเจ้ละ ฯลฯ

ตงมิซา เป็นรำตงชนิดหนึ่ง หรือรำตงคนแก่ ผู้แสดงทุกคนต้องเป็นผู้หญิงที่มีอายุมาก หรือผู้หญิงที่แต่งงานแล้วรำเท่านั้น ดนตรีที่ประกอบการรำตงมิซานั้น ใช้เวהל้าเคาะ (เกราะ) เพียงชิ้นเดียวก็ได้ หรืออาจใช้โป้ว (กลอง) มาตีประกอบจังหวะก็ได้ ปกติเครื่องดนตรีที่ใช้แสดงรำตงมิซานั้น เป็นเพียงเครื่องประกอบจังหวะเท่านั้น ทำนองและความไพเราะของบทเพลงอยู่ที่เนื้อร้อง ที่มีทำนองสั้น ๆ ไม่กี่ทำนอง ร้องซ้ำทำนองเดิมเปลี่ยนเนื้อเพลงไปเรื่อย ๆ อีกทั้งสำเนียงของภาษามีความไพเราะที่เป็นเอกลักษณ์ของกะเหรี่ยง เนื้อหาของบทเพลงมีมากมาย เช่น ตำนาน นิทานต่าง ๆ เรื่องประวัติของชนเผ่า เรื่องของพุทธประวัติ บางครั้งภาษาอาจลึกซึ้งถึงธรรมะ เช่นเรื่องของฌาน และนิพพาน เป็นต้น

ตัวอย่างเนื้อเพลงรำตงที่แปลเป็นไทยแล้ว

จะกล่าวถึงพระพุทธองค์	แสวงหาธรรมหกปีไม่พบ
ไม่แตะต้องอาหารเฝ้าอดอาหาร	ไม่แตะต้องอาหารเฝ้าอดอาหาร
ร่างกายซูบผอมอย่างมากมาย	พระองค์หาธรรมโดยไม่รับอาหาร
ร่างกายซูบผอมไปทั้งกาย..	พระองค์ก็หาธรรมไม่พบ
หกปีที่นั่งหาธรรม	แต่ธรรมก็ไม่เกิดในพระองค์
หนึ่งด้วยน	เนื้อก็น้อยลง...

(สมพงษ์ จันเรื่อง แปลจากภาษากะเหรี่ยง อ่างโน เขาวภา ภริตานนท์ , รำตง , หน้า 12)

บางครั้งดนตรีประกอบการแสดงรำตง สามารถใช้วงปาดาล้า บรรเลงประกอบการแสดงได้ บรรเลงตามทำนอง เครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบการรำตง คือ วงปาดาล้า ประกอบด้วย ปาดาล้า (ระนาดเหล็ก) , โหม่งวาย (ฆ้องวง), ฆะนวย (ปี), โป้ว(กลอง 4 ใบ) , ตะโพ้ว(ตะโพนมอญ), ตาคู้ (ตะโพนเล็ก), เวהל้าเคาะ(เกราะ), และ เจ้งจี(ฉาบใหญ่)

6.4 เพลงร้องโต้ตอบกัน

เพลงร้องโต้ตอบ เป็นการร้องโต้ตอบระหว่าง ชาย – หญิง หนุ่มสาวจะร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราสิ เรื่องของความรัก เช่น

ชาย	เยิงปิงนั่งโย้ยบ้อนั่งเสียง ร้องเพลงสักบทเถอะน้องเฮ้ย	ฉายเออโปลักริ้วว้าง มีเท่าไรก็ร้องมา
ชาย	ค่าล้งไค้ยเนอเส็งแผ่ยะเสียง คายหมากออกเสียดก่อนเถอะ	เยอเฮ็งบ้ำเนออุ้งदैยะ พี่อยากจะได้ยินเสียง
หญิง	เซ้อเหลอซี้ลาบะเว้ไบ้ น้องร้องมาเป็นทรอกพี	เนอเฮ็งบ้ำเมอเลียไล้ พี่ถึงไม่ได้ยินเสียง

ฯลฯ

(บุญเทอด อรมุต, เพลงกะเหรี่ยง สวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี)

เพลงร้องโต้ตอบกันของหนุ่มสาว มีการแบ่งระดับชั้นของบทเพลง คือ "เถอะคูพ้อ" เป็นเพลงรักแบบพื้น ๆ หรือเพลงที่กล่าวถึงดอกไม้ใบหญ้าทั่วไป ส่วนเพลงชั้นที่สูงขึ้นมาเรียกว่า "เถอะคูผะดู" ซึ่งจะกล่าวถึงโลก นรก สวรรค์ ฌาน และธรรมะ หากฝ่ายชายร้องเพลง "เถอะคูผะดู" หรือเพลงระดับสูงแล้ว ฝ่ายหญิงยังคงตอบเพลงมาในระดับต้น ฝ่ายหญิงจะถูกวิจารณ์ว่ามีความรู้น้อย

(เบญจมาศ ชุมวรฐายี และคณะ, 2546 : 96)

ตัวอย่างเพลงเถอะคูผะดู

เนื้อเพลง	ไต้สงเลอหนึ่งปองบ้อเหนอ ไหยไต่เก้อไต่วดีอฮ้องหมี่	เทอสาสิกง่ามวยแจอะ ไซลโยกาก็ยเหลือกจี
คำแปล	ขอเธอร่วมกลับนิพพานเถิด ยังไกลอีกมาเมืองถืออกซ้าว	ไซแล้วด้วยคนทั้งสี่นำพา(ธาตุทั้งสี่) อย่าพูดว่าเป็นการง่ายเลย

(บทเพลงโดยนายสมภพ สังข์ชลาธาร)

เพลงร้องโต้ตอบกันของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่สำคัญอีกเพลงหนึ่ง คือ เพลงฟาดข้าว เพลงฟาดข้าวเป็นเพลงที่มีความยากของภาษา และการตีความ ลักษณะเพลงดังกล่าวนี้เป็นเพลง 2 วรรค หรือเรียกว่า "ตะคูนี่มุง" ซึ่งเป็นเพลงที่หนุ่มสาวไม่นิยมร้องกัน เพราะเป็นเพลงที่มีความยาก ผู้ที่สามารถร้องเพลงลักษณะนี้ได้ จะได้รับการยกย่องว่า เป็นผู้ที่มีภูมิปัญญาคนหนึ่งในชุมชน ส่วนมากผู้เฒ่าผู้แก่ก็ยังสามารถร้องกันได้ อยู่ในเพลงฟาดข้าวทุกวันนี้ มีแต่ผู้สูงอายุร้องเพลงฟาดข้าว หนุ่มสาวอาจจะเป็นได้เพียงลูกคู่เท่านั้น ส่วนพ่อเพลงและแม่เพลงเป็นหน้าที่ของผู้เฒ่า

เพลงฟาดข้าว นับว่าเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง เรื่องพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง เนื้อหาของเพลงเริ่มจากการเชิญชวนฝ่ายตรงข้ามเข้ามาช่วยฟาดข้าว ต่อมาอาจเป็นการร้องเกี่ยวพาราสีก็ได้ ช่วงแรกของเพลงยังมีเนื้อหาที่ง่าย หนุ่มสาวสามารถแสดงฝีมือได้ เมื่อตอบคำถาม แก่กะทู้มากขึ้น เนื้อหาที่ยังยากขึ้น ในที่สุดก็เข้าสู่เรื่องของธรรมะ ยิ่งดีก ยิ่งลึก ยิ่งเข้าหานิพพาน และโลกหน้า ช่วงชิงปฏิภาณไหวพริบ ของแต่ละฝ่าย หากฝ่ายใดร้องโต้ตอบผิดก็ถูกตำหนิหรือพ่ายแพ้ไป

เพลงฟาดข้าว

โดย นายโลงซีไฟ

28 ม.ค. 47 : บ้านกอม่องทะ

ชาย	เหวเว่เปอมาทุเบ่อโท	ไตเคอฉายหยุดองไฟ
<u>คำแปล</u>	พี่เหมือนนกทุเบ่อโท	บินไปมาหาน้ำหวานดอกไม้
ชาย	เซหล่องเนอคองมือหนองน่วย	เว้คว่าเมอหลี่ใจก้วย
<u>คำแปล</u>	ให้เอาบันไดลง	พี่จะไปเที่ยวหา
ชาย	แก้หล่องฟือโนพูแก้หล่อง	แก้หล่องเพาะส่งบือบอง
<u>คำแปล</u>	น้องเอ๋ย ลงมา	ลงมาร่วมฟาดข้าว เหลืองอร่าม
หญิง	เพี้ยะหล่อเซอไซลู่เบ่อที่	มวยเสาะเปอเหยอ้ออ้อ
<u>คำแปล</u>	วางลง คำพูดเย็นเหมือนน้ำ	ฉันได้ครอบครองจริงหรือ

ชาย	ดาเด้อมิเจอโตทะเนย	พื่อเสาะเทียเหยอองเกย
<u>คำแปล</u>	พบหน้าน้องติดตาเรา	ขอให้น้องศรัทธาพี่ เชื่อพี่
หญิง	เคอญววยพ้อเรียวเลอะเปี้ยะ	เกอโทเลื่อปะเออฮ้า
<u>คำแปล</u>	ตะกูดดอกไม้ที่ไม่หอม	นกอะไรก็ไม่กินดอกไม้
ชาย	พ้อฉีกุหล่งพ้อมือซา	เตียงไซมววยเหนอเลอก่า
<u>คำแปล</u>	ดอกไม้สิบบงเขา ดอกพ้อมือซา	มีสิทธิแค่ดอกเดียว เธอคนเดียว
หญิง	เรียเสี้ยเอเปยอองขนวย	เวสะไกเหยอตาเอ้
<u>คำแปล</u>	เสียงดังเพราะเหมือนบี	พี่ใจคนน้องมองไม่เห็น
ชาย	สะเหล่อไกเหว่ยเลอไกห้วง	สะเด่พื่อเสี้ยวจงชง
<u>คำแปล</u>	จิตใจไม่คิดไม่ออกไปทางไหน	จิตใจคงอดตามเหมือนน้อง
หญิง	เมอชงเปี้ยะเหนอเลาะเปอโท	กือล้องลาเวัยคุบ้อง
<u>คำแปล</u>	ถ้าตามพี่ชายไป	จะโคกเศรำก็ได้
ชาย	เสาะเจี้ยะลีเหมยชะเหว่ยว่อง	ลี้ใจเหว่ยคลุโทหลง
<u>คำแปล</u>	ลัจจะ 4 อย่างติดตัวพี่	ศีล 10 พี่ฝากกับน้อง
หญิง	เปอะไต้ยล่านอวีล้องโต	เลอเฮยไมโดตะโก
<u>คำแปล</u>	ยกตัวอย่างพระเวสสันดร	ยังโคกเศรำมีเนื้อคู่แท้
ชาย	เดอะไปโบปารมียะ	เพอไปโบวสีโทตะ
<u>คำแปล</u>	ให้บารมีนี้สมบุญ	สร้างบุญให้สิทธิ์ดตะ
หญิง	กาเกอเล่เจตะหน้าเหยอ	จีเรียงโบวเลื่อเกเพ้อ
<u>คำแปล</u>	ยากมากเจตนาฉัน	สร้างบุญไม่ได้ผล

ชาย	เบียดผอทิเจียะเลเตอเลย	เงาะไปโชวยเกลียไต๋
<u>คำแปล</u>	ถ้าทำตามพระพุทธเจ้าไม่หลง	มีอยู่ 3 ทั้งทั่วโลก ทั้งแผ่นดิน
หญิง	เหว้ยเลอบาตะพอเพอตี	เกลาะเลอโต้ ส่องเคียหนี
<u>คำแปล</u>	เดินทางไม่ถูกเส้นทาง	มีธรรมะ สมัยปฏิสนธิ

ฯลฯ

6.5 เพลงในงานศพ

เป็นบทเพลงที่ใช้ร้องประกอบในงานศพ เพื่อเป็นการส่งวิญญาณของผู้ตายให้ไปอยู่ในสรวงสวรรค์ เพลงที่ใช้ร้องในงานศพนี้ ชาวกะเหรี่ยงมีข้อห้ามไม่ให้ร้องในงานอื่น ๆ หรือร้องเล่นตามหมู่บ้านไม่ได้ ถือเป็นผิดประเพณี

เพลงงานศพ

ขับร้องโดย : นายหลง เกียรติเกื้อกุล

เมตารี : นายมะโชพู

บันทึก 6 มกราคม 2547 สถานที่ นอกหมู่บ้าน

เนื้อร้อง

<u>เนื้อร้อง</u>	กอม่องทะตะว่อมอว่ายะ ตว่องซ่งหลอติคูลหลอยั่ว ซ้องโวช่วยเลยูเลอสะ	ตว่องตุงอตะลีหลอสะ พอมือซาผ้าเลเลียเพ่งกละ (5 พรรค)
<u>คำแปล</u>	ในหมู่บ้านกอม่องทะสนุกสนาน นอกหมู่บ้านมีแม่น้ำรันตีไหลมา นกกาเหว่าร้องรู้สึกเศร้าใจ	หมู่บ้านใหญ่และยาว มีดอกไม้ออกมาจากยอดไม้
<u>เนื้อร้อง</u>	ซ้องโวพลูช่วยเลยูเลอสะ ซ้องนาเอทีเล็กู้เอเก่า	ชูสี้องนาซาเล็เยอเมือผ้า เยพลินอเมยท้อเลอป่วยกล้า
<u>คำแปล</u>	นกกาเหว่าร้องเศร้าใจ ฟังให้ชัดเจนทุกคน	จะเอ่ยชื่อคนตาย เราจะส่งวิญญาณ อวยพร

<u>เนื้อร้อง</u>	เอพลี้นอเมยท้อเลอบวยกล้า เนอใหม่เนื้อไม้เนื้อเยอบ่าผ้า	หน่อชาไห้เลย่าน่อชาน่อชาไห้เลย่าน
คำแปล	เราจะส่งวิญญาณ ชื่อยายนี้เราจะเรียก	วิญญาณไปแล้วพ้นจากโลกแล้ว
<u>เนื้อร้อง</u>	เยอพลี้นอเมยนอเลเยอบ่าผ้า ไก่อ่าล้าลี้เล็ปอเลอถ่า	มะชูโท พลีณาเอ็ก็กว่ามะชูโท
คำแปล	เราจะส่งวิญญาณ ถึงที่นิพพาน	อวยพร สิ่งที่ดี
<u>เนื้อร้อง</u>	เยอพลี้นออะชูโบวกี่อั่ว ไท้ออเปอ่อมอโถดตีหล่า	ไท้ออถ่อ เลอเดอเดอตีต้า ไท้ออถ่อ (3 พรรค)
คำแปล	ยายนี้บุญกุศลดีมาก ให้ถือศีลและภวนาอยู่บนสวรรค์	ขึ้นไปถึงสวรรค์
<u>เนื้อร้อง</u>	เยอพลี้นอหวยเอ็อเซอไป้วสอง น้ำเซอหมีนาชาเก็อสอง	ไทววยมา ววยมาเทอปอถ่ง ไทววยมา
คำแปล	บุญกุศลของยายชื่อตรง เทวดามากมายมารับ	ที่เดินทางไปด้วยถนนทอง
<u>เนื้อร้อง</u>	เยอพลี้นอหวยเอ็อเซอโบวกี่ น้ำเซอหมีนาชาเก็อเทอด้วย	ไทววยวาม่าววยมาเทอพ้อจี่ไทววยมา
คำแปล	ยายมีบุญกุศลดีมาก เทวดามารุงมือไปสวรรค์	ได้เดินทางถนนเงิน
<u>เนื้อร้อง</u>	เยอพลี้นอเอ็อเซอไป้วก็กว่า ไถ้คลอบ้า คลอบ้าอริยะ	ไท้ออม่า ลีลี้ป้อเลอถ่าไท้ออม่า

คำแปล	ยายบุญคุณดีมาก ไปพบพระอริยะ	ได้ไปถึงนิพพานแล้ว
เนื้อร้อง	ไถ่ค้อบ้ำ ค้อบ้ำอริยะ ไถ่แก้บ้ำ แก้บ้ำใจ เตอก่า	โบวกี่อ้ว เยอลี่พีเลอก่า โบวกี่อ้ว
คำแปล	ไปพบพระอริยะ ยายเข้าถึงพระอริยะ	มีบุญคุณดียายคนนี้
เนื้อร้อง	เยอพลีนอได้ลีปอเลอก่า บ่าวเทติไซฉ่า	คลุทอไถ่ พูดีตีพูว่า คลุโทไถ่ มาโบมีชิกล้ำเม้าช่า (4 วรรค)
คำแปล	ย้ายนี้ถึงนิพพานแล้ว ญาติพี่น้องทั้งหมด	ทั้งลูก หลาน ผัว คินนี้ทำบุญให้ยายมีความสุข
เนื้อร้อง	มาโบวพลีเยอลี่พีเลอก่า ซิคล้ำเม้าช่า เจอป่ามี	เลอมูใจ เลอมูดีส่องค่า โบวนาเว ติคล้ำมีเยอจ่า
คำแปล	ที่ถูกหลานทำบุญไว้ให้ บุญมีคนมาร่วม ถวายสิ่งของ	นิมนต์พระพุทธรูป และพระสงฆ์ ถวายให้พระภิกษุ
เนื้อร้อง	มามาเล้าเยอสิพีเลอก่า ก็โกคู โพลอฮิบาส่องค่า เหมอหมาเลาะเยอพลีเลอก่า	โบนาเว ชูโบวเม้าช่าโบนาเว โพลวไคลที่ชาหุณีไถ่ ล้ำ จูเนอวิบงอ้องย่าเกอลูป่า
คำแปล	จะส่งยายที่อยู่บนนิพพาน พรุ่งนี้เช้าเราไหว้พระกรวดน้ำ	บุญงานในคินนี้สนุก ยายกับพวกเรายกมือสาธุ พร้อมกัน

กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะ เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ที่มีทั้งด้านชีวิตวัฒนธรรม และศิลปวัฒนธรรม ดำเนินควบคู่กันไป การเรียนรู้และการถ่ายทอดดนตรี มีมิติของความสัมพันธ์ที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืน การเรียนรู้และการถ่ายทอดดนตรี จึงดำเนินควบคู่กันในสังคมชนเผ่าตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันของสังคมชนเผ่า

การเรียนรู้ดนตรี เปรียบเสมือนการเรียนรู้วัฒนธรรมสาขาย่อยสาขาหนึ่งของสังคม วัฒนธรรมดนตรีนั้น ยังมีเนื้อหา และองค์ความรู้ แยกแยกออกไปอีกหลายอย่าง เช่น การไหว้ครู การสร้างเครื่องดนตรี รวมถึงการฝึกหัดเล่นดนตรี เป็นต้น

1.1 การไหว้ครูดนตรี

การไหว้ครู หมายถึง การแสดงความเคารพและระลึกถึงครูบาอาจารย์ ที่ถ่ายทอดความรู้ให้ศิษย์ การไหว้ครูนี้เป็นพิธีการหนึ่งที่เป็นประเพณีของผู้ที่เล่นดนตรีทุกคน เป็นกิจกรรมหนึ่งในวัฒนธรรม เป็นประเพณีปฏิบัติทางดนตรี และอยู่ในส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอด ซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหญ่ เมื่อผ่านพ้นพิธีการแล้วถือว่าได้รับอนุญาตจากครูทั้งที่เป็นคนและเป็นจิตวิญญาณที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือ และที่สำคัญ คือ จะเป็นที่ยอมรับ เป็นที่เชื่อถือของคนในชุมชนด้วย ในฐานะเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ที่จะทำหน้าที่เล่นดนตรีที่เป็นคณะประจำของหมู่บ้าน เมื่อมีกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งศิษย์ที่มีความกตัญญูรู้คุณพึงต้องปฏิบัติ และสำนึกอยู่ตลอดเวลา เมื่อศิษย์ได้ระลึกถึงครูและได้ทำตามประเพณีที่ตั้งงาม ความเป็นสิริมงคลจึงเกิดแก่ตัวศิษย์ ส่งผลให้มีความสุขกายสบายใจ และมีกำลังใจที่จะทำหน้าที่ของตน โดยใช้ความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดมา นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป

คล้ายกับการไหว้ครูดนตรีของไทย ซึ่งเป็นที่สำคัญที่สุดที่ผู้เล่นดนตรีไทยทุกคน นักดนตรีทุกคน ต้องผ่านพิธีกรรมการไหว้ครูตั้งแต่เริ่มฝึกหัดดนตรี ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกที่ต้องกระทำเพื่อเป็นการปฏิบัติตามประเพณี โดยมีนายผู้มนั้นได้ขออนุญาตศึกษาวิชาดนตรี และฝากตัวเป็นศิษย์เรียบร้อยแล้ว หลังจากได้ผ่านพิธีกรรมแล้วสถานะของผู้เข้าร่วมพิธีจะเปลี่ยนไป กลายเป็นผู้ที่อยู่ในระบบการสืบทอดดนตรีไทยอย่างเต็มตัว และสามารถพัฒนาความรู้ และมีมือของตนเองต่อไปได้ โดยต้องอยู่ในธรรมเนียมปฏิบัติของนักดนตรีไทยที่ตั้งงาม ที่ครูบาอาจารย์ด้านดนตรีไทยท่านได้วางระเบียบไว้แล้วอย่างดี

การไหว้ครู ในมุมมองด้านดนตรีของชาวกะเหรี่ยงนั้น เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คณะดนตรี และคณะรำตงของทุกหมู่บ้านต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำคณะ เพื่อให้ท่านช่วยดูแล ปกป้องอันตราย ช่วยคลบบันดาลให้คนในคณะมีความเจริญก้าวหน้า ครูดนตรี ที่กล่าวนี้ไม่ใช่ครูดนตรีที่เป็นบุคคล แต่เป็นครูที่เป็นนามธรรม อยู่ภายใต้ความเชื่อที่มีในจิตใจของคนในคณะดนตรีและคณะรำตง

ภายในสังคมชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นผู้ที่เชื่อเรื่องของจิตวิญญาณ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เชื่อว่าป่าไม้ ผืนดิน แม่น้ำ และสิ่งต่าง ๆ มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องดูแลอยู่ หากจะมีการทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ต้องขออนุญาตเจ้าป่าเจ้าเขาก่อน ส่งผลสืบเนื่องจนมาเป็นธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติที่เคร่งครัดในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามด้วยความเคารพ

ความเชื่อดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์มาถึงเรื่องของดนตรี ซึ่งก็ต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่แฉวยเช่นกัน คำว่า ครูดนตรีหรือครูแห่งศิลปะ ที่เป็นนามธรรมนั้น ไม่มีคำกลางที่ชัดเจนสำหรับเรียกเทพยดาด้านดนตรี และนาฏศิลป์ของกะเหรี่ยงเองก็ไม่มีแบ่งแยกไว้อย่างชัดเจน พิธีการไหว้ครูดนตรี จะกระทำโดยการทำพิธีบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือในหมู่บ้านไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลทางด้านจิตใจที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดงของชาวกะเหรี่ยงนั้นได้นำเข้าไปเชื่อมความสัมพันธ์กับแนวความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณที่ดูแลสรรพสิ่งบนโลก จิตวิญญาณนี้ คือ เจ้าพ่อผู้ปกป้องดูแลผืนป่า และดูแลหมู่บ้านกองม่องทะเล ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ด้านความเชื่อเรื่องครูดนตรีกับเจ้าพ่อนั้น เป็นสิ่งที่ผสมผสานกันอยู่

ตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของครูดนตรี ในคณะดนตรี คณะรำตง ก็คือ "กะเต๊ะปวย" เป็นสิ่งสำคัญของคณะ ทุกหมู่บ้านที่มีคณะดนตรีจะต้องมีกะเต๊ะปวยประจำคณะ ผู้ที่เป็นหัวหน้าคณะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลและรักษา กะเต๊ะปวย กะเต๊ะปวยนี้ นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์แทนครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ในอีกมุมมองหนึ่ง กะเต๊ะปวย ยังเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นเจ้าของคณะ หรือแสดงความเป็นหัวหน้าของคณะดนตรีอย่างชัดเจน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีและได้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน จะเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะได้เป็นหัวหน้าคณะ และได้บูชากะเต๊ะปวย สำหรับผู้ควบคุมวงดนตรีและรำคณะใดที่ยังไม่มีกะเต๊ะปวยประจำคณะ ถือว่ายังเป็นคณะสมัครเล่นอยู่ แต่หากมีกะเต๊ะปวยประจำคณะ สถานะของคณะนั้น จะเปลี่ยนจากมือสมัครเล่นเป็นมืออาชีพทันที

กะเต๊ะปวย เป็นถาดที่ใส่เครื่องเซ่นบูชาครู ประกอบด้วย

1. มะพร้าวมีขั้ว	1	ลูก
2. กล้วยน้ำว่า	2	หวี
3. ฐูปเทียนอย่างละ	5	ดอก
4. น้ำมันส้มป่อย	1	แก้ว
5. สตางค์	5	บาท
6. เหล้า	1	ขวด (บางคณะ)

กะเต๊ะปวย เป็นสิ่งจำเป็นที่คณะดนตรีและรำตงประจำหมู่บ้าน จะต้องมิได้บูชานักดนตรี และคนรำทุกคนจะต้องไหว้ครู ก่อนเข้าคณะ และก่อนการแสดงเสมอ แต่สำหรับผู้ที่เล่นนาเด่ย หรือเล่นเมตารีนั้น ไม่จำเป็นต้องมีกะเต๊ะปวยที่บ้าน กะเต๊ะปวยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคณะดนตรีและคณะรำตงเท่านั้น

การไหว้ครูดนตรีกับการเคารพกะเตี๊ยะปวยเป็นความหมายเดียวกัน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลกะเตี๊ยะปวยนั้น คือเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ความเคารพศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านได้เชื่อมโยงมาสู่ครูด้านดนตรี และรำตงของหมู่บ้าน หรือจะกล่าวว่าเป็นสิ่งเดียวกันก็ได้ เพราะเจ้าพ่อคือจิตวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องดูแลผู้คนในหมู่บ้าน ไม่มีใครกล้าลบหลู่ดูหมิ่นทั้งทางกาย วาจาและใจ ฉะนั้นความรู้สึกถึงความเคารพเจ้าพ่อ จึงมีอยู่ในกะเตี๊ยะปวยเช่นเดียวกัน เพราะประเพณีการไหว้ครูดนตรีและรำตงนั้น หัวหน้าคณะต้องไปไหว้และบอกกล่าวที่ศาลเจ้าพ่อ โดยการนำกะเตี๊ยะปวยไปด้วย การไหว้ครูดนตรีและรำตงของชาวกะเหรี่ยงนั้นมีกาละ และโอกาสในการไหว้ครู ดังนี้

1.1.1 เริ่มตั้งคณะ

ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีและรำตงที่เป็นที่ยอมรับจากชุมชนให้เป็นหัวหน้าคณะคนแรก เมื่อเริ่มตั้งคณะต้องมีการไหว้ครูครั้งแรก โดยการจัดถาดไหว้ครู เตรียมอุปกรณ์ไหว้ครูหรือกะเตี๊ยะปวยนั้น ไปไหว้ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน ถือเป็นกรเริ่มตั้งคณะใหม่ สำหรับผู้ที่เป็นผู้รับมอบ ถ่ายทอดให้เป็นหัวหน้าคณะคนใหม่ ก็ต้องไปไหว้บอกกล่าวที่ศาลเจ้าพ่ออีกเช่นกัน

1.1.2 ก่อนการแสดง

เมื่อมีการแสดงดนตรี รำตง ละครก้วยเจี๊ยะ ก่อนการแสดงทุกครั้งจะต้องไหว้กะเตี๊ยะปวยก่อน โดยหาเครื่องบูชาใหม่ทั้งหมดมาใส่ในถาด หัวหน้าคณะจุดเทียน 1 เล่ม ปักไว้ที่ขั้วมะพร้าวหรือวางในถาด จุดธูป และยกถาดกะเตี๊ยะปวยขึ้นเหนือศีรษะ แล้วอธิษฐาน โดยไม่มีบทสวดหรือคำกล่าวไหว้ครูที่เป็นแบบเฉพาะ เมื่ออธิษฐานเสร็จใช้น้ำส้มป่อยพรมเครื่องดนตรีและนักดนตรีที่นั่งอยู่ในวง เพื่อความเป็นสิริมงคล

1.1.3 การเข้าสู่คณะดนตรี รำตง

เมื่อต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ไม่ว่าจะเป็นนักดนตรีหรือรำตง ผู้ที่เป็นสมาชิกใหม่ต้องไหว้และบอกกับกะเตี๊ยะปวยก่อน หรือหัวหน้าจะเป็นผู้บอกเองก็ได้ โดยสามารถไหว้อธิษฐานกับกะเตี๊ยะปวยที่อยู่ที่บ้านของหัวหน้าคณะได้โดยไม่ต้องไปที่ศาลเจ้าพ่อ

1.1.4 การลาออกจากคณะ

การลาออกจากคณะก็เช่นเดียวกัน ต้องให้บอกกับกะเตี๊ยะปวย เพื่อขออนุญาตเช่นกัน

1.1.5 ไปแสดงนอกหมู่บ้าน

การนำคณะไปแสดงนอกหมู่บ้าน ก็หัวหน้าคณะและสมาชิกทุกคนต้องไปไหว้ศาลเจ้าพ่อทุกคน เพื่อให้เจ้าพ่อดูแลคุ้มครองการเดินทางให้ปลอดภัย

บางคณะมีกะเตี๊ยะปวย 2 ชุด ชุดหนึ่งของฝ่าย อีกชุดหนึ่งเป็นของผู้หญิง กะเตี๊ยะปวย 2 ชุดนี้ห้ามแลกเปลี่ยนกันถือ ผู้ชายต้องถือของผู้ชาย ผู้หญิงต้องถือของผู้หญิง

1.1.6 การตั้งกะเตี๊ยะปวยประจำปี

การตั้งกะเตี๊ยะปวยประจำปีนั้น จะทำช่วงออกพรรษา หัวหน้าคณะจะเป็นผู้ไหว้โดยจะไปไหว้ที่ศาลเจ้าพ่อ เพื่อให้เจ้าพ่อมาปกป้องดูแลนักแสดงตลอดทั้งปี และจะบอกลา เพื่อเลิกการแสดงช่วงเวลาเข้าพรรษา จะยุบกะเตี๊ยะปวย และต้องไปบอกเจ้าพ่อ เพื่อให้เจ้าพ่อ ได้กลับสู่ที่เดิม หลังจากอยู่ดูแลคณะและนักแสดงมาตลอดทั้งปี เมื่อเริ่มออกพรรษา

ในปีหน้า ก็จะตั้งกะเตี๊ยะปวยใหม่อีกครั้งหนึ่ง

การบอกกล่าวแก่กะเตี๊ยะปวย เป็นความเชื่อที่มีความสำคัญทางด้านขวัญและกำลังใจของคนในคณะและทุกคนในหมู่บ้าน เพราะกะเตี๊ยะปวยเปรียบเสมือนตัวแทนของเจ้าพ่อที่เป็นจิตวิญญาณปกครองดูแล ทุกคนในหมู่บ้านให้มีความสุขหรือหากแม้มีกิจกรรม ประเพณีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ผู้นำพิธีก็ต้องบอกกล่าวแก่เจ้าพ่อที่ศาลเจ้าพ่อทุกครั้งเช่นกัน การไม่บอกกล่าวหรือไม่ขออนุญาตแก่เจ้าพ่อนั้นเป็นเรื่องที่ผิดประเพณี โดยเฉพาะการนำคณะรำตงหรือละครไปแสดงนอกหมู่บ้านเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่ต้องบอกขออนุญาตแก่เจ้าพ่อ หากไม่ปฏิบัติชาวกองมอจะเชื่อว่า จะเป็นการลบหลู่และไม่แสดงความเคารพต่อจิตวิญญาณที่ทุกคนนับถือ หัวหน้าคณะหรือคนในคณะอาจจะต้องประสบกับเรื่องไม่ดี หรือร้ายแรงกับตนเองได้ (นายหลัง เกียรติเกื้อกูล, สัมภาษณ์)

เรื่องการนำคณะละครไปแสดงนอกหมู่บ้านและไม่บอกกล่าวกับเจ้าพ่อหรือกะเตี๊ยะปวยนั้น ผู้วิจัยได้ประสบมาด้วยตนเองคือ เมื่อกลางดึกวันที่ 28 ธันวาคม 2546 ขณะที่ผู้วิจัยได้กำลังสัมภาษณ์นายหลัง เกียรติเกื้อกูล ที่บ้านของนายอภิชาติ เสดะพันธ์ บ้านกองมอ นายหลังเล่าว่า “เมื่อสามวันก่อนคณะละครเยาวชนในหมู่บ้านได้ไปแสดงนอกหมู่บ้าน และได้บอกกับเจ้าพ่อ ไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น คราวก่อนไม่ได้บอกเจ้าพ่อก็มาเข้าทรงคนในหมู่บ้านและบอกให้

ไปขอโทษ” เมื่อสอบถามกันด้วยความไม่กินาที ผู้วิจัยก็ได้ยินเสียงคนร้องตะโกนอะอะมาจากในหมู่บ้าน มีเสียงผู้หญิงตะโกนเสียงดัง ไม่ทันไร ก็มีคนในหมู่บ้านมาบอกว่า เจ้าพ่อเข้าทรงผู้หญิงในหมู่บ้านและมาตามนายหลังให้ไปดู นายหลังก็ไปให้ผู้วิจัยรออยู่ที่บ้าน เพราะว่าเป็นเรื่องภายในชุมชน ผู้วิจัยเป็นคนนอกไม่สมควรที่จะไปร่วมในเหตุการณ์ลักษณะนี้ พักใหญ่ ๆ นายหลังก็กลับมาและบอกกับผู้วิจัยว่า “เจ้าพ่อมาพูด มาบอก มาว่า หลายเรื่อง มีคนในหมู่บ้านทำผิด ประเพณี และไม่พอใจที่คณะละครไปแสดงนอกหมู่บ้าน แล้วไม่ได้บอกกล่าวท่าน” ผู้วิจัยก็สอบถามต่อว่าคนที่เจ้าพ่อเข้าทรงนั้นเป็นใคร นายหลังบอกว่า “เป็นผู้หญิงในหมู่บ้าน และมักจะถูกผีเข้าอยู่บ่อย ๆ เขาเป็นคนจิตอ่อน” แล้วเจ้าพ่อมาเข้าทรงบ่อยหรือเปล่า “เจ้าพ่อจะมา เวลาที่คนในหมู่บ้านทำผิด หรือมีเรื่องไม่ดีเกิดขึ้นในหมู่บ้าน”

เหตุการณ์นี้ ผู้วิจัยได้ประสบเหตุการณ์ขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนามเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2546 พร้อมด้วยผู้วิจัยอีก 1 คน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในบ้านกอม่งทะเล

1.2 การสร้างเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ชาวกะเหรี่ยงสามารถสร้างขึ้นเองได้ และเป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง คือ นาเดย์

นาเดย์ เป็นเครื่องดนตรีที่สร้างเพื่อบรรเลงเองได้ง่าย เพราะสามารถหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาสร้างเป็นเครื่องดนตรีได้ ในหนึ่งหมู่บ้านจะมีผู้ที่ทำนาเดย์ได้ไม่กี่คน ส่วนมากจะเป็นผู้ที่เล่นนาเดย์ได้ ช่างประจำหมู่บ้านที่ทำนาเดย์สำหรับชายจึงไม่มีในสังคมกะเหรี่ยง หรือหากผู้ที่เล่นนาเดย์คนใดไม่มีความสามารถในงานช่าง ก็สามารถบอกคนที่ทำได้ทำนาเดย์ให้

หมู่บ้านกอม่งทะเลนั้นมีผู้ที่ทำนาเดย์ได้คือนายทอง ครอบจิตธรรม อายุ 71 แต่เล่นนาเดย์ไม่ได้ คนที่สองที่สามารถทำนาเดย์ได้คือ นายโลงซีโพ ไทรสังขवालลิน อายุ 42 ปี และเป็นผู้ที่เล่นนาเดย์ได้คนหนึ่งของหมู่บ้าน

1) การเตรียมอุปกรณ์และหาไม้

ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์คือ การหาไม้ที่ใช้ทำนาเดย์ และเครื่องมือต่าง ๆ เช่น มีดขนาดต่าง ๆ สิว กบไสไม้ สว่านเจาะ กระดาษทราย สายลวด(สายกีตาร์ 6 สาย) ตะปู แผ่นสังกะสี

การหาไม้มาทำนาเดย์นั้น นายโลงซีโพ ช่างทำนาเดย์อธิบายว่า การทำนาเดย์ต้องใช้ไม้ 3 ชนิด คือ

ก. ไม้ตีนเปิด หรือพระยาสัตบรรณ เป็นไม้เนื้ออ่อน นำมาทั้งต้นตัดพอประมาณ เพื่อนำมาทำเป็นตัวนาเคย และชุดโพรงเพื่อทำเป็นกล่องเสียงตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ไม้ที่ใช้ทำนาเคยนั้นจะใช้ไม้เนื้อแข็ง ซึ่งเป็นตอไม้ที่แห้งและจะใช้ตรงส่วนโคนต้น แต่สาเหตุที่ใช้ไม้ตีนเปิดก็เพราะว่า ไม้ตีนเปิดเป็นพรรณไม้ที่มีเนื้ออ่อน สามารถขุดเนื้อไม้ได้ง่าย เพราะอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมือนั้นมีจำกัด แต่คุณภาพของไม้ตีนเปิดนี้ เสียงจะอยู่ในโทนนุ่ม หากเป็นไม้เนื้อแข็ง เสียงจะดังกังวานต่างจากไม้ตีนเปิด เมื่อตัดไม้ตีนเปิดมาแล้วต้องตากให้ไม้แห้งอย่างน้อย 15 วัน

ข. ไม้เถาว์ลย์ นำมาทำเป็นส่วนคอของนาเคย ที่มีลักษณะโค้ง เจาะรูใส่ลูกบิด การหาไม้เถาว์ลย์นี้ แต่ก่อนต้องหาเถาว์ลย์ที่ห้อยระยงจากภูเขา บริเวณที่มีน้ำตก เถาว์ลย์ที่ดีต้องเป็นเถาว์ลย์ที่ห้อยลงมา แล้วมีน้ำจากน้ำตกไหลผ่าน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า เถาว์ลย์ดังกล่าวจะมีคุณสมบัติเหนียว และสามารถเลือกส่วนโค้งที่พอเหมาะได้ แต่ลักษณะของเถาว์ลย์ที่กล่าวมานั้นปัจจุบันหาได้ยาก จึงสามารถเลือกเถาว์ลย์ที่ขึ้นในป่าที่ใดก็ได้ แต่ต้องมีขนาดพอเหมาะไม่อ่อนไม่แก่เกินไปและไม่เหนียวเกินไป สะดวกในการเจาะรู การเตรียมเถาว์ลย์เพื่อนำมาทำเป็นคอของนาเคยนี้ เมื่อตัดมาแล้วต้องนำไม้เถาว์ลย์รมควันไฟให้ทั่ว และทิ้งไว้อย่างน้อย 15 - 20 วัน เพื่อให้เนื้อไม้นั้นแห้งสนิท

ค. ไม้รวก นำมาทำเป็นลูกบิดตั้งสาย สาเหตุที่ใช้ไม้รวก เพราะไม้รวกนั้นเหนียวและยืดหยุ่นได้ดี ที่สำคัญคือเป็นพรรณไม้ที่หาง่าย และมีมากในชุมชน

2) วิธีทำนาเคย

ก. เจาะไม้ เพื่อทำเป็นกล่องเสียง

หลังจากที่เนื้อไม้เริ่มแห้งแล้ว ก็นำไม้มาวัดขนาดและเจาะเนื้อไม้ออกเป็นร่อง โดยใช้สิ่วเจาะเนื้อไม้ออก ขั้นตอนนี้ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมากเพื่อไม่ให้ไม้แตก แล้วเหลือขอบไม้ไว้ประมาณ 2 - 3 เซนติเมตร เพื่อเหลือไว้เจาะตะปู

ข. ตกแต่งรูปทรงครั้งแรก

เสร็จจากเจาะเนื้อไม้เป็นร่องได้ขนาดแล้ว ใช้กบไสไม้ตกแต่งรูปทรงด้านนอกของตัวนาเคย ให้มีรูปทรงโค้งมน และเก็บรายละเอียดจากขุยไม้ด้านในของร่องไม้ ไม่ให้มีเสี้ยนหรือเศษไม้ที่ยังหลงเหลืออยู่ แล้วนำไปตากให้แห้งอีกครั้งเพื่อกันเชื้อราขึ้นไม้

ค. เจาะรูลูกบิดที่คอกนาเคย

นำเถาว์ลย์ที่วัดขนาดแล้ว นำวัดกับตัวนาเคย เพื่อกะระยะการผูกโยงสายโดยใช้สว่านเจาะ สมัยก่อนไม่มีสว่านใช้ต้องแทงเหล็กเผาไฟ แล้วค่อย ๆ เผาเนื้อไม้ออกจนเป็นรู ส่วนของคอกนาเคยนั้นต้องยาวกว่าตัวนาเคยพอประมาณ ระยะรูลูกบิดที่จะเจาะนี้ ต้องห่างกันพอดีประมาณ 8 - 10 ซม.

และต้องขึ้นอยู่กับขนาดของนาเดย์ที่จะทำด้วยว่าต้องการขนาดใหญ่หรือเล็ก หากต้องการขนาดเล็กระยะของรูลูกบิดก็ชิดกันมากกว่า แล้วตอกด้วยลิ้มไม้ยึดเข้าด้วยกัน

ง. ประกอบส่วนคอกับกล่องเสียง

นำส่วนคอกาเดย์กับตัวนาเดย์มาประกอบเข้าด้วยกัน ต้องวัดระยะและกะองศาความเอียงของคอกาเดย์ให้ดี แล้วตอกด้วยลิ้มไม้ยึดเข้าด้วยกัน

จ. ปิดกล่องเสียงด้วยสังกะสี

หลังจากประกอบส่วนคอกับส่วนตัวเข้าด้วยกันแล้ว วัดขนาดของสังกะสีให้มีความกว้างกว่าขนาดของตัวนาเดย์ ข้างละประมาณ 1-2 นิ้ว เพื่อตีพับสังกะสีตรงกลางให้เป็นสัน เพื่อเป็นฐานเจาะรูร้อยสายลวด เมื่อตีประกบแผ่นสังกะสีปิดกล่องเสียงแล้ว ต้องใช้ปลายมีดเจาะรูเล็กที่สังกะสีเพื่อให้เสียงกังวานมากขึ้น

ฉ. ใสลูกบิด

ขั้นตอนการใสลูกบิดนั้น ต้องหลาวไม้ลูกบิดที่ละอัน และวัดขนาดให้พอดีกับรูที่เจาะไว้เพื่อลูกบิดจะได้ไม่คลายตัวเวลาตั้งสาย การหลาวลูกบิดนิยมหลาวเป็นลักษณะไม้พาย เพื่อสะดวกในการจับเวลาหมุนลูกบิดตั้งสาย

ช. ใสสาย

ขั้นตอนการใสสายนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้าย ก่อนการใสสายลวดต้องวัดระยะและเจาะรูร้อยสายลวดที่แผ่นสังกะสี 6 รู ระยะห่างของแต่ละรูประมาณ 4-5 ซม. ต้องให้สายลวดขานกันทุกเส้นถึงจะสวยงาม การใสสายที่ลูกบิดนั้นนิยมผ่าปลายไม้ที่ลูกบิดแล้วใช้สายลวดสอดพับ แล้วหมุนตามเกลียวเพื่อให้สายลวดติดแน่น ที่สำคัญคือ ยังไม่ควรตั้งสายทดลองเสียง ควรตั้งสายให้ตั้งพอประมาณแล้วปล่อยให้สายลวดยึดตัวก่อน แล้วค่อยปรับสายให้ตั้งอีกครั้งเพื่อป้องกันสายขาด

2. คนตรีในประเพณี และพิธีเกี่ยวกับชีวิต

2.1 การเกิด

ประเพณีการเกิดของชาวกะเหรี่ยง ตามความเชื่อดั้งเดิม เมื่อคลอดบุตร บิดาจะต้องเอากะบอกไม้ไผ่ใส่รกไปผูกไว้ที่ใต้ต้นทองหลางที่มีดอกสีแดง โดยมีความเชื่อว่าเมื่อเด็กโตขึ้นจะเป็นคนที่มีเสน่ห์ ถ้าเป็นลูกชายจะต้องหาไม้เท้าด้ามจอบแล้วกระแทกสุนัขสามครั้งก่อนที่จะนำไปวางขวางบนแม่เตาไฟ เพื่อให้ทำราวตากผ้าอ้อม โดยเชื่อว่าเมื่อลูกชายโตขึ้นจะหาเนื้อได้เก่งเหมือนสุนัข เมื่อลูกชายอายุได้สามขวบแม่จะต้องทอเสื้อสีขาวทรงกระสอบยาวแค่เข่าให้เสร็จในวันเดียว แล้วให้ลูกชายใส่ทันทีเป็นเวลา 3 วัน

ติดต่อกัน หากได้ลูกสาวแม่จะต้องทอเสื้อทรงกระสอบสีขาวยาวถึงน่องให้ใส่ จนอายุประมาณ 15 ปี จึงทำพิธีเปลี่ยนผ้าถุงและเสื้อสีแดงให้

ดนตรีที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดนี้ มีอยู่ในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูลูก ที่ปรากฏคือ เพลงกล่อมลูก

เพลงกล่อมลูก เป็นเพลงที่แม่ร้องกล่อมให้ลูกนอนหลับสนิท เป็นการถ่ายทอดความรักจากแม่สู่ลูก เพลงกล่อมลูกนั้นนอกจากกล่อมให้เด็กนอนหลับแล้ว ยังเป็นสื่อของการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้กับลูกน้อยอีกด้วย เนื้อหาของเพลงกล่อมลูกนี้ อาจมีเนื้อหาเป็นนิทาน เป็นคติสอนใจ หรืออาจเป็นภาษิตสั้น ๆ ซึ่งแต่ละคนก็จะมีทำนองร้องต่างกัน บางคนมีร้องแบบเอื้อนที่เป็นแบบเฉพาะบุคคล ปัจจุบันนี้หาโอกาสที่จะฟังได้ยาก เนื่องจากไม่ค่อยร้องเพลงกล่อมลูกกันแล้ว จะมีร้องก็เฉพาะแม่เฒ่า และผู้อาวุโสเท่านั้น

แม่เฒ่าอายุประมาณ 80 กว่าซึ่งเป็นแม่ของครูอภิชาติ เสตะพันธ์ หมู่บ้านกองม่องทะ แม่เฒ่าถึงอายุมากแล้ว แต่ก็ยังแข็งแรง สามารถเดินไปมาในหมู่บ้านได้ปกติ แม่เฒ่ามีหลานคนเล็กอายุประมาณ 3 เดือน เด็กคนนี้เป็นลูกสาวคนเล็กของครูอภิชาติ เสตะพันธ์ ซึ่งเป็นบ้านพักของผู้วิจัย ยามเก็บข้อมูลภาคสนาม แม่เฒ่านี้พูดภาษาไทยไม่ได้ พูดได้แต่ภาษากะเหรี่ยง สามารถสื่อสารกับผู้วิจัยด้วยภาษาทางกาย และรอยยิ้ม บางครั้งก็มีครูชาติและภรรยาช่วยแปลให้ คุณยายมักจะเดินมาจากบ้านเพื่อมาหาหลานคนเล็กอยู่เสมอ ๆ ระยะทางจากบ้านคุณยายถึงบ้านครูชาติประมาณ 500 เมตร ยายมักจะมาร้องเพลงกล่อมหลานสาวชื่อ มะท่งแซ่ว ตอนสาย ๆ เสมอ บางครั้งคุณยายก็อุ้มหลานในอ้อมแขนแกว่งเบา ๆ แล้วร้องเพลงกล่อม ตามสำเนียงของยาย บางครั้งก็อุ้มหลานให้นอนในเปลที่ทำด้วยผ้าถุง แกว่งเบา ๆ ให้เปลไกว แล้วร้องเพลงกล่อมด้วยภาษากะเหรี่ยง ที่ฟังแล้วแยกไม่ออกว่า ช่วงไหนเป็นคำเอื้อน ช่วงไหนเป็นคำร้อง ครูชาติบอกว่า คุณยายมักจะร้องเพลงกล่อมหลานเสมอ ส่วนแม่ของมะท่งแซ่ว ก็นาน ๆ ครั้ง นั่นก็แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันนี้เพลงกล่อมลูกก็เริ่มแสดงการขาดช่วงในการสืบทอด เพลงกล่อมลูกเริ่มมีข้อจำกัดที่ผู้ร้องได้จะเป็นคนเฒ่า คนแก่เฒ่านั้นและก็ยังคงร้องกล่อมอยู่ แต่แม่อายุวัยกลางคนและวัยรุ่นนั้น ไม่ร้องเพลงกล่อมลูกแล้ว

ตัวอย่างเพลงกล่อมลูก

	มิ่งมิ่งหื้อผู้ มิ่งมิ่งหื้อขังผู้	
คำแปล	นอนนอนเออะลูกนอนนอนเออะลูกไก่อ	
	เลยเส็งเนอคู่	ดาบังเพล้ยเนอไค้
คำแปล	อีเหี่ยวจกหัว	ตะขบกัดตุต
	เออเกอซำมิ่ง ม้าสำไพล่	
คำแปล	ลูก เอ้ย นอนให้สบาย	

เพลงกล่อมลูกเพลงนี้เป็นเพลงที่มีเนื้อร้อง อบรมสอนเด็ก ให้รู้จักกับสัตว์ 4 ชนิด คือ นก ไก่ นก เหยี่ยว และตะขาบ โดยสอนให้รู้ว่าลูกนกและลูกไก่อั้น ต้องคอยระวังภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น ระวังนก เหยี่ยวที่จะมาจิกหรือกินลูกไก่อ และตะขาบจะตอยก้นเอา นอกจากสอนให้รู้จักสัตว์ต่าง ๆ แล้วยังมีอีก ความหมายคือ ไว้สำหรับชุ่เด็ก บอกให้เด็กนอน โดยเปรียบเด็กเหมือนลูกนกลูกไก่อ หากไม่นอนจะลูกนก เหยี่ยวจิกหัว และตะขาบกัดก้น

2.2 การแต่งงานและความรัก

ประเพณีการแต่งงาน ชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปจะแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 15 ปีขึ้นไป การเลือก คู่ครองเป็นการตัดสินใจของคู่บ่าวสาว โดยมีญาติผู้ใหญ่ของสองฝ่ายให้การรับรู้ ประเพณีการเลือก คู่ครองที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการย่องสาว ซึ่งฝ่ายหญิงเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มมาหาที่บ้านของตนในเวลา กลางคืน เป็นการเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มได้มีโอกาสพบปะพูดคุยและทำความคุ้นเคยกับฝ่ายหญิง เพื่อ เลือกเป็นคู่ครอง การย่องสาวนี้จะไม่มีการล่วงละเมิดทางเพศ เพราะเป็นการผิดผี และเป็นข้อห้ามที่ผิด ร้ายแรง หากฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีความรักต่อกัน และตกลงที่จะเป็นคู่ครองกัน ฝ่ายหญิงจึงยินยอมให้ ชายหนุ่มนอนค้างคืนได้แต่จะต้องบอกให้บิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงทราบ และจะต้องทำ พิธีแต่งงานหรือไหว้ผีในวันต่อไป

การแต่งงานไหว้ผีตามประเพณีเดิมใช้เครื่องไหว้คือ ชัน ดอกไม้ และด้ายผูกมือ เงิน 2 สลึง เพื่อให้ผู้ทำพิธีใช้เงินโยนลงน้ำและโยนขึ้นต้นไม้อย่างละ 1 สลึง เพื่อเป็นการไหว้ผีน้ำ และผีต้นไม้ที่ชาว กะเหรี่ยงนับถือ ในการทำพิธีผูกข้อมือโดยญาติผู้ใหญ่ นั้น ฝ่ายชายต้องนำเงิน 7 บาท พร้อมดอกไม้ธูป

เทียนให้ผู้ทำพิธีด้วย ภายหลังจากพิธีแล้วคู่บ่าวสาวจะต้องอยู่ร่วมกันตลอดเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน โดยทั่วไปแล้วฝ่ายชายจะต้องไปอยู่ร่วมกับครอบครัวฝ่ายหญิง

ดนตรีในงานแต่งงานนั้น จะเป็นเพลงร้องโต้ตอบกันอย่างสนุกสนาน ขณะที่เดินไปบ้านของเจ้าสาว ฝั่งเจ้าบ่าวก็จะร้องเพลงไปตามทาง ด้วยความรื่นเริง และยังเป็นกรบอกเจ้าสาวว่าเตรียมตัวให้พร้อม เจ้าบ่าวจะมาถึงบ้านแล้ว

ตัวอย่างเพลงร้องในวันแต่งงาน

	ต่ายทั้งเนอสะซังผ้าโว (เล เล เล) ซังผ้าโว
คำแปล	เตรียมแต่งตัวเอะน้องเอ๋ย (เล เล เล) เอะน้องเอ๋ย
	เออไค้เอ๋ยบ้ำซี้ไผ่ (เล เล เล) บ้ำซี้ไผ่
คำแปล	ถึงเวลาที่ไปแล้วน้อง (เล เล เล) ไปแล้วน้อง
	เนอมานี้เอยวังพังขัว วังพังขัว
คำแปล	เธอเอาเพื่อนฉันไปแล้วหรือ (เล เล เล) ไปแล้วหรือ
	เซ่งเหลอคำพื่อกาเหลอเคล้ (เล เล เล) ดาเหลอเคล้
คำแปล	ไม้ไม้หักฟากไม้กระจาย (เล เล เล) ไม้กระจาย
	เจยเต้เฮอสังทังซี้เอ้ (เล เล เล) ซี้เอ้
คำแปล	ไม่ใช่ที่จะแต่งงานได้ (เล เล เล) แต่งงานได้
	ไค้ยล้งไวยเนอทังทังเกียะ (เล เล เล) ทังทังเกียะ
คำแปล	ทังกระบอกนำเอะน้องเอ๋ย (เล เล เล) เอะน้องเอ๋ย

เพลงที่ใช้ในงานแต่งงานนี้ นอกจากสร้างความบันเทิงให้งานแล้ว เนื้อหาบางเพลงเป็นการสอนคู่บ่าวสาว ในการใช้ชีวิตคู่ ให้รู้จักอดทน เข้าอกเข้าใจกันและกัน ต่างคนต่างทำหน้าที่ของสามี และภรรยาที่ดี และให้มีความสุขสมบูรณ์ตลอดไป เป็นต้น

2.3 งานศพ

กะเหรี่ยง จ.กาญจนบุรีเชื่อว่า คนที่ตายไปแล้ว วิญญาณจะวนเวียนอยู่ในบ้านอีกเจ็ดวัน ดังนั้น พวกเขาจะต้องทำบุญไปให้กับดวงวิญญาณภายในเจ็ดวัน หากพวกที่ตายด้วยโรคติดต่อร้ายแรง เช่น อหิวาต์ โรคเอดส์ ฯลฯ พวกเขาจะนำไปฝัง หรือเผาให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งวัน หากตายนอกบ้าน เช่น เกิดอุบัติเหตุ ถูกลอบฆ่า ถูกสัตว์ทำร้ายหรือตายในโรงพยาบาล พวกเขาจะไม่นิยมนำศพมาไว้ที่บ้านแต่จะนำไปบำเพ็ญกุศลที่วัดอย่างน้อยสามวัน บางคนฐานะดีจะเอาไว้หลายวัน จะนำศพมาไว้ที่วัด ชาวบ้านจะช่วยกันประกอบอาหารเลี้ยงแขกที่มาในงานศพ และอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพจนกว่างานเสร็จ ในตอนกลางคืนจะมีพิธีทางสงฆ์มีอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ล่วงลับ จากนั้นจะมีการละเล่นพื้นบ้านมีดนตรีขับกล่อมให้ความสนุกสนานรื่นเริงตลอดคืน ทางเจ้าภาพจะมีอาหารเลี้ยงแขกที่มาในงานทุกคืน อาหารส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นบ้าน โดยยึดน้ำพริกผักจิ้มเป็นหลัก

งานศพ ชาวกะเหรี่ยงถือเป็นงานสำคัญที่สุด ทุกคนจะต้องไปร่วมงาน ช่วยงานเพื่อแสดงน้ำใจ การจัดงานศพของชาวบ้านกองม่องทะเป็นไปอย่างเรียบง่าย หากผู้ที่เสียชีวิตในตอนเช้าก็จะจัดการเผาศพให้เสร็จภายในวันนั้น แต่หากเสียชีวิตในตอนหลังเที่ยงก็จะเผาในตอนบ่ายของวันรุ่งขึ้น ปัจจุบันนี้เมื่อมีพระพุทธรูปเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พิธีกรรมทางพุทธจึงเข้ามามีบทบาทต่อชาวกองม่องทะมาก การผสมผสานของพิธีกรรมทางความเชื่อได้ปรับมาใช้ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนพิธีกรรม

คืนแรกของงานศพ เจ้าภาพจะนิมนต์พระมาสวดอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้เสียชีวิต ค่าคืนนี้อาจมีการแสดงรำตง และบรรเลงดนตรีวงปาดาล่า เพื่อเป็นการแสดงน้ำใจแก่เจ้าภาพ และไม่ให้บรรยากาศของงานนั้นมีความเศร้าโศกเสียใจจนมากเกินไป

ช่วงเช้าวันที่สองเจ้าภาพก็ทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาช่วยงาน และเตรียมที่จะนำศพไปเผาที่ป่าช้าในตอนบ่าย วงดนตรีบรรเลงระโคมก่อนเคลื่อนศพออกจากบ้าน พวกผู้ชายมีหน้าที่ทำคานหามโลงศพที่ทำด้วยไม้ไผ่ 5 อัน ไม้ยาวขนาด 3 เมตร สองอัน และขนาดประมาณ 1.5 เมตร สามอัน มัดไม้ไผ่ที่เป็นคานหามอย่างแข็งแรงเพื่อเป็นคานหาม แล้วยกโลงศพวางด้านบนคานและผูกติดกับคานอย่างแน่นหนาเช่นกัน

ก่อนเคลื่อนศพออกไปป่าช้านั้น เจ้าของบ้านจะทำการเรียกวิหล่าของคนเป็น ญาติพี่น้องและคนในครอบครัว โดยการนำสรวงไปช้อนบริเวณใกล้ ๆ ศพ เพื่อไม่ให้วิหล่าของคนในครอบครัวติดตามวิญญาณของผู้ตายไป

ช่วงการเคลื่อนย้ายศพ คนในครอบครัวนิมนต์พระมาทำพิธีเชิญวิญญาณ บอกกล่าววิญญาณผู้ตายเพราะจะเคลื่อนย้ายศพไปที่ป่าช้าในช่วงบ่าย พระเป็นผู้ถือสายสิญจน์ที่โยงมาจากโลงศพเดินนำหน้าขบวน ชาวบ้านก็จับสายสิญจน์ต่อจากพระเดินเป็นแถวเป็นขบวน ต่างคนต่างช่วยกันถือสิ่งของต่าง ๆ ที่จะใช้ในพิธีที่ป่าช้า เช่น ดอกไม้จันทร์ เสื่อและอาสนะสำหรับพระสงฆ์และเณร ขบวนแห่ศพไปป่าช้านี้จะเดินอ้อมหมู่บ้าน ไม่เดินผ่านหมู่บ้านเพราะไม่เป็นมงคลสำหรับคนเป็น ขณะที่เดินไปเข้าเขตป่าช้าคนที่ห้ามศพที่เป็นชายหนุ่ม จะทำกิจกรรมตามประเพณีอย่างหนึ่งคือ แยงศพ การแยงศพ คนที่ห้ามโลงศพด้านหน้า ด้านหลังและด้านข้างจะผลัดกันไปยั้งฝ้ายตรงข้าม ขึ้นบ้าง ลงบ้าง โดยออกแรงดันอย่างเต็มที่ ทุกคนก็ต้องออกแรงดันกลับ เพื่อไม่ให้มือของตนเองนั้นหลุดออกจากคานหาม การแยงศพนี้เหมือนกับการทดสอบเรี่ยวแรงของผู้หาม หากผู้หามไม่แข็งแรงพอก็จะโดนแรงดันนั้นหลุดไปจากลุ่มหามบางคนถึงกลับเสียหลักหกล้ม ได้ขาดแผลไปหลายคน การแยงศพนี้จะทำเป็นช่วง ๆ ขณะเดินทางไปป่าช้า ขณะที่แยงศพนั้น มีผู้ทำหน้าที่หักกิ่งไม้กิ่งเล็ก ๆ ครั้งละสามอัน วางขวางขบวนแห่ เพื่อเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกว่าทางนี้เป็นทางของวิญญาณที่กำลังเดินทางไปป่าช้า

เมื่อถึงป่าช้า พระที่ถือสายสิญจน์นำขบวนมาจะพาศพวนรอบเชิงตะกอน 3 รอบ แล้วยกโลงศพขึ้นไปวางอยู่บนเชิงตะกอนเผาศพ โดยที่มีท่อนพินขนาดใหญ่กองอยู่ก่อนแล้ว ต่อจากนั้นนิมนต์พระสงฆ์ 4 รูป สวดอภิธรรมสำเนียงแบบพระมอญ โยงสายสิญจน์จากโลงศพไปที่ศาลาและวางไว้ที่พานข้างพระประธาน เมื่อเสร็จจากพิธีสงฆ์แล้ว เริ่มขึ้นตอนเผาศพ ดนตรีเดินปิดท้ายขบวนมานั้น หาดที่ตั้งวงและบรรเลงเพลงประโคมขณะเริ่มเผาศพ

ก่อนเผาศพ สัปเหร่อจะเปิดฝาโลง จะใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ พร้อมทั้งสาดข้าวสารไปรอบ ๆ พื้นที่ตั้งศพ ทุกคนที่มาร่วมงานจะช่วยกันหักกิ่งไม้คนละสองสามกิ่งมาวางที่กองพินและเพื่อจุดไฟ เผาศพ

บทบาทของดนตรีในงานศพ

ดนตรีในงานศพนั้นสามารถใช้วงดนตรี วงปาทาล่า บรรเลงประโคมในงานได้เพื่อไม่ให้บรรยากาศของงานนั้นโศกเศร้า เริ่มต้นด้วยการบรรเลงเพลงไหว้ครู เพื่อตั้งกะเตี๊ยะปวยก่อน แล้วก็บรรเลงเพลงสำหรับส่งวิญญาณของผู้ตาย

ขณะที่เดินไปป่าช้านั้น วงดนตรีเป็นคณะที่ปิดท้ายขบวน โดยนักดนตรีจะเดินไปด้วยบรรเลงไปด้วยตลอดทางจนถึงป่าช้า ชาวบ้านช่วยกันใช้ไม้ไผ่ขนาดยาวสอดไปที่หัวของกลองเพื่อคนสองคนหามกลอง คนตีกลองหนึ่งคน ส่วนปาทาล่า(ระนาดเหล็ก) ต้องใช้ผู้ช่วยหามสองด้าน ด้านละสองคน นักดนตรีเดินและบรรเลงไปด้วย ผู้เป่าชะน่วย(ปี่) เดินอยู่ข้างปาทาล่า ดนตรีที่ใช้ในการแห่ศพนี้ แต่ก่อนนั้นไม่ปรากฏว่ามีประเพณีดังกล่าว และไม่มีให้เห็นบ่อยนัก เพราะสมัยก่อนนั้น ดนตรีในงานศพจะมีเฉพาะ

การร้องเพลงส่งวิญญาณผู้ตายโดยผู้เฒ่าผู้แก่ และการร้องเพลงเกี่ยวกับของหนุ่มสาวยามค่ำคืน เพื่ออยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพไม่ให้เจ้าภาพรู้สึกโศกเศร้า เมื่อก่อนจะเผาศพ จะมีการร้องเพลงส่งวิญญาณผู้ตายอีกครั้งหนึ่ง จะใช้นาเดย์หรือเมตารี บรรเลงประกอบก็ได้ เพลงที่บรรเลงนี้คือเพลง ตะคุชโบว

ภาพประกอบ 64 วงปาดาล่า บรรเลงในงานศพ บ้านกอม่องทะ

1. รำอะเย้ย

รำอะเย้ยเป็นการแสดงนาฏศิลป์อีกชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงนิยม แตกต่างจากรำตง คือ การแต่งกาย ผู้แสดงรำอะเย้ยนั้น จะแต่งกายเหมือนชุดการแสดงละคร เสื้อผ้ามีสีสันต่างๆ คนรำแต่งหน้า และมีดอกไม้ประดับบนศีรษะ สามารถรำได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย รำอะเย้ยนี้ จะแสดงบนเวทีเดียวกับเวทีที่ใช้แสดงละคร รำอะเย้ยนี้เป็นการรำที่ได้รับอิทธิพลมาจากมอญและพม่า ทั้งท่าทางการรำ และชุดแต่งกาย

ดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการรำอะเย้ยนั้น คือ วงปาดาล่า วงดนตรีจะบรรเลงเพลงต่างๆ ตามชุดของการแสดง เพลงต่างๆ มีเนื้อร้องและมีเนื้อหาต่างๆ มากมายเช่นเดียวกับรำตง การแสดงรำอะเย้ยนั้นเป็นการแสดงที่เป็นพื้นฐานของการแสดงละคร (ก่วยเจ๊าะ)

2. ละครก่ายเง้าะ

ละครก่ายเง้าะ เป็นการแสดงอย่างหนึ่งที่แสดงเป็นเรื่องราว มีตัวละครหลายตัว พระเอก นางเอก ไจร ตัวตลก มีหลายเรื่องราว เช่น พุทธประวัติ ชาดก ฯลฯ บางครั้งก็สามารถนำเรื่องของเหตุการณ์เมืองมาเพิ่มสีสันในการแสดงได้ การแสดงละครนี้ต้องแสดงบนเวที และทุกครั้งต้องสร้างเวทีกลางแจ้งให้คณะละคร นักแสดงจะต้องรำและร้องเพลงเอง ซึ่งการแสดงละครก่ายเง้าะของชาวกะเหรี่ยงนั้น มีความคล้ายคลึงกับการแสดงละครของชาวมอญ และพม่าในจังหวัดกาญจนบุรี และชาวไทยใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ละครก่ายเง้าะนี้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญได้เป็นอย่างดี คือ เพราะเนื้อเพลงที่คนรำร้องนั้น บางครั้งร้องเป็นภาษากะเหรี่ยง และบางครั้งร้องเป็นภาษามอญ ทั้งนี้แล้วแต่ผู้แสดง

สถาบันครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุด และมีความสำคัญที่สุดที่จะปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้กับลูก หลาน ตามความเชื่อตามประเพณี ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญระดับแรกที่เป็นตัวกำหนดสิ่งต่างๆ ให้อยู่ในกรอบ ตามระบบความคิดดังกล่าว ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในเรื่องสายตระกูล มีการนับถือผีบรรพบุรุษและยึดถือต้นไม้โตต้นไม้หนึ่งเป็นหลักของสายตระกูล

ผู้หญิงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในครอบครัว เพราะเป็นผู้ที่สืบทอดสายตระกูลในอนาคต ผู้หญิงจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในครัวเรือนมาก ทั้งการดูแลกิจการต่างๆ ในครัวเรือน การหุงหาอาหาร ดูแลบ้านเรือน เป็นหน้าที่ของผู้หญิงและที่สำคัญคือ การดูแลใส่ใจการไหว้ผีบรรพบุรุษและเป็นแกนนำของสายตระกูลในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งผู้ชายที่แต่งงานด้วยจะเป็นฝ่ายเข้ามาอาศัยอยู่ในครอบครัวของภรรยา เมื่อถึงเวลาสมควรจึงสามารถแยกออกไปตั้งครอบครัวต่างหากได้

1.3 บทบาทและสถานภาพ

การถ่ายทอดดนตรี

วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษมาสู่รุ่นลูกหลาน มาเป็นระยะเวลาช้านาน วัฒนธรรมประเพณีทั้งหมดเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีและนำมาสู่การดำรงอยู่ของชนเผ่า คำสอน คำบอกเล่าของปู่ย่าตายาย ปากต่อปาก อีกทั้งการประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างกับลูกหลาน ยิ่งเป็นสิ่งที่สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความดีสุจริตใจของทุกคนตามประเพณีและความเชื่อของชนเผ่า วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า มีทั้งวัฒนธรรมด้านความเชื่อ และวัฒนธรรมด้าน

การปฏิบัติ ซึ่งวัฒนธรรมด้านการปฏิบัติ นั้น เป็นผลมาจากความเชื่ออันเป็นปฐมของการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ จากความเชื่อ จึงกลั่นกรองมาเป็นประเพณีปฏิบัติและผสมผสานภูมิปัญญาของชนเผ่าไว้ได้อย่างลึกซึ้ง และทรงค่า

ประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา ที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง หากแยกออกเป็นเรื่องต่างๆ สามารถแยกได้ดังนี้คือ หนึ่งความเชื่อเรื่องศาสนาและจิตวิญญาณที่ปกป้องคุ้มครองโลกมนุษย์ เป็นปฐมที่จะก่อเกิดประเพณีต่างๆ สองวัฒนธรรมการทำไร่หมุนเวียน คือ สิ่งที่เป็นเนื้อหาของชีวิตอย่างแท้จริง ในฐานะผู้สร้างและผู้รักษาไปพร้อมกัน สิ่งที่สาม คือ ประเพณีและกิจกรรมตามวันสำคัญต่างๆ ในรอบปี สามสิ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตที่แท้จริงของชาวกะเหรี่ยงได้ดีที่สุด

ดนตรีและบทเพลงต่างๆ เป็นสิ่งที่สร้างความเติมเต็มให้กับวิถีชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ดนตรีมีอยู่ในทุกจังหวะของการดำเนินชีวิต ซึ่งได้สืบทอดต่อกันมา เล่าขานบอกต่อจากปากต่อปาก (มุขปาฐะ) ถ่ายทอดสู่คนในสังคมเดียวกันในโอกาสต่างๆ ที่เหมาะสม จึงทำให้ดนตรีชาวกะเหรี่ยงบ้านกองมอองทะนั้น ยังคงได้รับสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

การถ่ายทอดดนตรีในที่นี้หมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวของบทเพลงร้อง (เถา) ชนิดต่างชนิดต่างๆ ของชนเผ่า และการถ่ายทอดด้านการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เช่น นาเดย์ เมตารีและเครื่องดนตรีที่อยู่ในวงปาดาล่าและความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีของชนเผ่า

การคงอยู่ของดนตรีของชาวกะเหรี่ยง บ้านกองมอองทะนั้น มีลักษณะการสืบทอด อยู่สองลักษณะ คือ การถ่ายทอดดนตรีระบบครูกับศิษย์และการถ่ายทอดดนตรีตามโอกาสของการดำเนินชีวิต

1) การถ่ายทอดระบบครูกับศิษย์

ในสังคมชาวกะเหรี่ยง ผู้ที่มีความรู้เรื่องรำตง เรื่องดนตรี รวมถึงเรื่องละคร (ก่วยเจ้า) จะได้รับการยกย่องจากชุมชนให้เป็น ชาร์่า(อาจารย์) ชาร์่า ถือเป็นผู้มีบทบาทในเรื่องวัฒนธรรมด้านดนตรี และด้านการแสดง มีหน้าที่ดูแลสอนรำตงและดนตรีให้กับเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อแสดงในงานต่าง ๆ ทั้งในหมู่บ้าน และเพื่อเป็นตัวแทนของหมู่บ้านเดินทางไปแสดงที่หมู่บ้านอื่น ๆ

ช่วงว่างจากการทำไร่ ชาร์่าจะนำเด็กหนุ่มสาวในหมู่บ้าน มาซ้อมดนตรีและรำตงที่ลานหน้าวัดหรือบริเวณลานกว้าง ๆ ในช่วงกลางคืน สมัยก่อนหากมีเด็กที่เล่นดนตรีและรำตง สมัครมาเป็นสมาชิกใหม่ ชาร์่า หรือหัวหน้าคณะต้องทำการบอกกล่าวกะเต๊ะปวย (ไหว้ครู) ตามธรรมเนียม การไหว้ครูนี้ เรียกว่า การตั้งกะเต๊ะปวย การตั้งกะเต๊ะปวยจะเริ่มช่วงเวลาออกพรรษา หลังจากตั้งกะเต๊ะปวย(พานไหว้ครู) ก็สามารถที่จะชักซ้อมหรือแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวกะเหรี่ยงได้ไปตลอดทั้งปี และ

หลังจากนั้นจะต้องบอกลาครูอีกที่ช่วงก่อนเข้าพรรษา เพื่อให้เจ้าพ่อที่เป็นจิตวิญญาณที่นับถือของหมู่บ้าน ที่คอยดูแลและเต้าปวยนั้น ได้กลับไปสู่ที่เดิมที่สิงสถิตเพื่อพักผ่อน หลังจากได้ดูแลคณะมาตลอดทั้งปี

การซ้อมรำตงและดนตรีนี้ คนรำทั้งหมดจะตั้งแถวตอนลึกสี่แถว นักดนตรีนั่งกับพื้นหันหน้าเข้าหาคนรำ บริเวณรอบ ๆ จะมีชาวบ้านมานั่งดูให้กำลังใจอยู่ วันนี้ถือว่าเป็นวันที่รู้สึกผ่อนคลายของชาวบ้าน ได้มาดูเด็ก ๆ ซ้อมรำตง ซึ่งภาระหน้าที่ในตอนกลางคืนนี้ก็ไม่มี จึงสามารถอยู่ดูได้ตลอดทั้งคืนหรือจนเด็ก ๆ จะซ้อมเสร็จ

ระบบครูกับศิษย์นี้ ยังมีความสำคัญกับสังคมชาวกะเหรี่ยงอย่างมาก เพราะผู้ที่เป็นชารำจะเป็นที่เคารพนับถือของเด็ก ๆ มุมมองที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ ที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่นั้น ทุกหมู่บ้านจะมีคณะรำตงประจำหมู่บ้าน หากหมู่บ้านใดไม่มีผู้สอนดนตรีและรำตงให้กับเด็กในหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้านจะไปเชิญชารำจากหมู่บ้านอื่นมาสอนดนตรีและรำตงเด็ก การเชิญชารำที่ชุมชนยอมรับนั้นก็จะเป็บบุคคลที่ใกล้ชิด และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับของทุกคนมาสอน ซึ่งการสอนของชารำที่ได้รับเชิญมานั้น จำเป็นจะต้องมาพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ เป็นระยะเวลาานเป็นเดือน ๆ คือหนึ่งเดือนหรือสองเดือน ส่วนค่าจ้างการฝึกซ้อม การสอนที่ใช้เวลานานขนาดนั้น ก็แล้วแต่กรณีที่ชาวบ้านจะตกลงมอบสินน้ำใจให้กับผู้มาสอน บางครั้งชาวบ้านไม่มีเงิน ชารำก็เต็มใจที่จะมาสอนให้ฟรี โดยไม่คิดค่าตอบแทน ถือว่ามาช่วยเหลือด้วยน้ำใจและความรักในศิลปะอย่างแท้จริง

ดงกรณ์หมู่บ้านเกาะสะเดิง ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านกองม่องทะเลประมาณ 10 - 15 กิโลเมตร และเส้นทางการเดินทางก็ต้องใช้การเดินทางเท้าถึงถึงสามชั่วโมง การเดินทางที่ยากลำบากดังกล่าว ทำให้ชารำที่มาสอนดนตรีต้องมาพักอาศัยนานเป็นเดือน ๆ จนกว่าเด็ก ๆ จะสามารถเล่นดนตรีได้ ที่หมู่บ้านเกาะสะเดิงนี้มีเครื่องดนตรี(วงปาดาล่า)ครบ มีหัวหน้าคณะคือ นายใจได้ดี เป็นผู้ดูแลเครื่องดนตรีอยู่ และเป็นครูสอนรำตง รำจะเย้ยให้กับเด็ก ๆ ในหมู่บ้านด้วย แต่เรื่องสอนดนตรี(วงปาดาล่า)นั้น ใจได้ดี ได้ไปเชิญชารำเป็ยว ชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านอื่นมาสอนดนตรีกับเด็ก ๆ ด้วยความหวังที่จะอนุรักษ์และสืบทอดดนตรีและรำตงให้กับเยาวชนในหมู่บ้าน และช่วยกันวงแหวนศิลปะดนตรี นาฏศิลป์ ของชนเผ่าให้คงอยู่ต่อไป

ชารำ เป็ยว เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและสอนดนตรีได้ทุกชนิด ทั้งเพลงประกอบรำจะเย้ย และละคร (ก้วยเจ้า) มีคณะดนตรีและละครประจำอยู่ที่ วัดศรีสุวรรณ อำเภอสังขละบุรี ชารำเป็ยวมาสอนดนตรีให้กับเด็ก ๆ ในหมู่บ้านเกาะสะเดิงนาน ประมาณ 2 เดือน จนเด็ก ๆ สามารถเล่นดนตรีได้ดีระดับหนึ่ง ทำให้ดนตรีบ้านเกาะสะเดิงนั้นเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น (ใจได้ดี, สัมภาษณ์ 14 ม.ค. 46) สำหรับหมู่บ้านกองม่องทะเลนั้น ผู้ที่รับผิดชอบสอนดนตรีและรำให้กับเด็กคือ ชารำคองเจ็ง แต่อย่างไรก็ตาม ชารำเป็ยวก็เคยมาสอนดนตรีให้กับเด็ก ๆ หมู่บ้านกองม่องทะเลเช่นกัน จะเห็นว่า เรื่องดนตรีในพื้นที่ตำบลไล่โว่นั้น ชารำ

เป็ยวเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดดนตรีให้กับเด็ก ๆ เยาวชน ภายในสังคมชาว กะเหรี่ยงที่ยังอยู่ในระบบครูกับลูกศิษย์

2) การถ่ายทอดดนตรีตามโอกาสของการดำเนินชีวิต

การถ่ายทอดดนตรีตามโอกาสของการดำเนินชีวิต ของชาวกะเหรี่ยงหมายถึง การถ่ายทอดดนตรี ระหว่าง พ่อสู่ลูก เพื่อนสู่เพื่อน เป็นต้น ซึ่งการถ่ายทอดดนตรีดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบระบบครูกับ ศิษย์ ไม่ต้องมีครูให้ไว้ครูก่อนเรียน การถ่ายทอดดนตรีในลักษณะนี้จึงสามารถถ่ายทอดได้ทุกจังหวะของ การดำเนินชีวิต และโอกาสที่เหมาะสมของปัจเจกบุคคล การถ่ายทอดดนตรีตามโอกาสของการดำเนิน ชีวิตนี้ จึงมีน้ำหนักไปทางเครื่องดนตรีประเภท นาเดย์ เมตารี ปี่บา หรือแม้กระทั่งการร้องเพลง การ แต่งตะลุงประเภทต่าง ๆ ฯลฯ

การพบปะของชาวกะเหรี่ยงจะเป็นช่วงกลางวัน หลังจากทำงาน ชาวกะเหรี่ยงจะมาพบปะ พุดคุยกันรอบกองไฟ หรือบ้านใครบ้านหนึ่ง เพื่อปรึกษาหารือ ทบทวนเรื่องต่าง ๆ ของชีวิต หรือบางครั้ง อาจเป็นเรื่องความเป็นอยู่ การปกครอง รวมไปถึงปรัชญาของการดำเนินชีวิต การสนทนารอบกองไฟนั้น เหมือนกับโรงเรียนชีวิตขนาดย่อม ที่ทุกคนมาแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกันตามมุมมองของแต่ละคน เพราะฉะนั้นโรงเรียนชีวิตขนาดย่อมของชาวกะเหรี่ยงนั้น สามารถถ่ายทอดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้มากมาย เรื่องดนตรีก็เช่นเดียวกัน สามารถเกิดขึ้นในวงสนทนาวงนี้ได้ วิชาดนตรีจะมีอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ก็ต่อเมื่อมี ผู้ที่สนใจในเรื่องดนตรีสนทนากัน การสอนดนตรีเช่น นาเดย์ เมตารี จึงเกิดขึ้น ผู้ที่สามารถเล่นร้องได้ก็จะ สอนให้เพื่อนในวงสนทนาเล่นนาเดย์ และเมตารี ในโอกาสนี้ผู้ที่มีความสนใจอยากจะทำนาเดย์(พิณ กะเหรี่ยง) หรือเมตารี(แมนโดลิน) จริง ก็จะทำให้คนที่เล่นเป็นสอนให้ หรืออาจมีการนัดแนะกันในโอกาส ต่อไปได้ ฉะนั้นบรรยากาศแบบนี้การถ่ายทอดดนตรีได้เกิดขึ้นแล้ว การสืบทอดในลักษณะนี้เราไม่ สามารถทราบจำนวนนักเรียนในแต่ละปีได้ เพราะเป็นเรื่องที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต มีจังหวะชีวิตเป็น รูปแบบของระบบการถ่ายทอดช่วงหนึ่ง เมื่อประมาณ 20 – 30 ปีก่อน หมู่ ๆ ชาวกะเหรี่ยงนิยมหัดเล่น นาเดย์ กันมาก เพราะสามารถผ่อนคลายและเติมชีวิตชีวาให้กับชีวิตได้มากขณะที่ทำงานหนัก หรือ เอาไว้บรรเลงให้สาวที่ตนเองหมายปองฟัง เพื่อสะท้อนความรัก ต่อมาหลังจากที่ เมตารี (แมนโดลิน) ได้ เข้ามาสู่สังคมชาวกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่ จึงทำให้วัยรุ่นสนใจหัดเล่นเมตารีกันมาก หัดเล่นกันตามสมัยนิยม เหมือนวัยรุ่นไทยชอบหัดเล่นกีตาร์ เมตารี ได้แพร่กระจายในสังคมวัยรุ่นชาวกะเหรี่ยงมากขึ้น ถือว่าเป็น เครื่องดนตรีสำหรับวัยรุ่นอย่างแท้จริง หมู่ที่หัดเล่นเมตารีได้แล้ว ก็จะหัดแต่งเพลงหรือแต่งตะลุงไว้ร้อง เล่น ซึ่งบางเพลงก็เป็นเพลงเก่าที่รุ่นบรรพบุรุษได้แต่งเอาไว้ก่อน ก็สามารถนำมาร้องเล่นกับเมตารีได้ หรือแต่งเพลงใหม่ก็สามารถทำได้แล้วแต่ความสามารถของแต่ละบุคคล

ตัวอย่างการสืบทอดในลักษณะนี้คือ กรณีของนายอภิชาติ เสดะพันธ์ (ครู กคน.) ได้เล่าว่า ได้หัดนาเตยมาจากเพื่อนรุ่นน้องคนหนึ่ง เพราะความชอบ นาเตย จึงให้เพื่อนรุ่นน้องคนนั้นสอนให้ นาเตยยังไม่มีการตั้งชื่อนาเตยจากคนสอนก่อน ขณะเล่นไปรู้ว่าเสียงเพี้ยน แต่ก็ยังปรับสายตั้งเสียงนาเตยไม่เป็นก็ต้องเดินไปกลางดึกเพื่อให้ผู้สอนนั้นตั้งสายให้ บางครั้งก็ฟังคนอื่นเล่นและสังเกตเองบ้าง ชักถามผู้ที่เล่นเป็นคนอื่น ๆ บ้าง (นายอภิชาติ เสดะพันธ์, สัมภาษณ์ 28 ธ.ค. 46) ซึ่งต่อมานายอภิชาติ เสดะพันธ์ ได้นำการเล่นนาเตย เข้าไปบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัยของ การเรียนการสอนในระบบ กคน. บ้านกอม่งทะเล ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง

การถ่ายทอดดนตรีระบบตามโอกาสของการดำเนินชีวิตนี้ เป็นลักษณะการถ่ายทอดดนตรีในลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมชาวกะเหรี่ยง ซึ่งปัจจุบัน การถ่ายทอดในลักษณะดังกล่าวนี้อาจไม่มีให้เห็นในสังคมชาวกะเหรี่ยงกอม่งทะเลแล้ว เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป อิทธิพลของสังคมเมืองกำลังเริ่มเข้ามาสู่สังคมชาวกะเหรี่ยง ทิว วิถีชีวิต กีตาร์ และสื่อบันเทิงต่าง ๆ ที่เป็นของจากภายนอกวัฒนธรรมกำลังเข้ามา นาเตย เมตารี และตะลุง(เพลงร้อง) จะคงอยู่หรือค่อย ๆ จางหายไป ก็ต้องขึ้นอยู่กับปรับตัวของชาวกะเหรี่ยงกอม่งทะเลเป็นสำคัญ

เพลงกะเหรี่ยงในฐานะสัญลักษณ์ของความศรัทธาต่อพุทธศาสนา

จากอดีตชาวกะเหรี่ยง ถูกกีดกันทางเชื้อชาติจากชาติพันธุ์ใกล้เคียงที่มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ยอมให้ชาวกะเหรี่ยง บวชพระเพื่อศึกษาพุทธศาสนา ซึ่งในปัจจุบันนั้นผู้ที่ได้ผ่านการบวชเรียนแล้วจะได้รับการยกย่องและนับถือของทุกคน ตะลุง(บทเพลง) เป็นทางออกหนึ่ง เป็นการตอบโต้ด้วยความสงบ บรรพบุรุษจึงได้นำหลักคำสอนต่าง ๆ ของพุทธศาสนา เรียบเรียงถ้อยคำเป็นบทเพลง ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ฟังในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เพื่อที่จะได้รู้ ได้ศึกษา พุทธศาสนาในทางอ้อม บทเพลงที่ปรากฏอยู่ส่วนมากจึงมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น เพลงฟาดข้าว เพลงประกอบรำตง เพลงร้องประกอบนาเตย เพลงร้องประกอบเมตารี เพลงร้องส่งวิญญาณ

ชาวกะเหรี่ยง(เผลว) นี้ แต่เดิมมีภาษาเขียน ภาษาพูดของตนเอง แต่ได้ถูกบังคับให้เรียนภาษามอญ และพม่า(เบญจมาศ ชุมวรฐายี และคณะ.2546) ภาษาชนเผ่าของตนนั้นได้ถูกบังคับไม่ให้เปิดเผยและสืบทอด ด้วยอำนาจการปกครองของชนชาติที่มีอำนาจเหนือกว่าขณะนั้นกตจี สิ่งที่ยังหลงเหลือไว้ในปัจจุบัน คือ ภาษาพูดเท่านั้น ตะลุงจึงเป็นมรดกชิ้นหนึ่งของวัฒนธรรมภาษา ที่ทำให้คำต่างๆ ของภาษาเผลวยังคงอยู่ จนถึงปัจจุบัน ตะลุง(บทเพลง) จึงเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ทำให้ภาษาเผลวนั้นยังคงอยู่ อีกประการหนึ่งเรื่องราวประเพณี ของชนเผ่าได้ถ่ายทอดร้อยเรียงมาเป็น บทเพลงต่าง ๆ บันทึกบอกต่อ เช่น เพลงในพิธีผูกข้อมือ เปรียบเสมือนคำสั่งสอนและคำบอกเล่า ของบรรพบุรุษผ่านโดยใช้บทเพลง ที่

กล่าวถึงการผูกข้อมือและสร้างจิตสำนึกความเป็นโผล่ด้วยความภูมิใจในประเพณีอันดีงามของตน บันทึกลงไว้ในบทเพลงบอกต่อลูกหลานเพื่อให้รู้ และปฏิบัติตามประเพณีของชนเผ่าต่อไป

ดนตรี และบทเพลง ของชาวกะเหรี่ยงกองมอ่งทะนี้ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถ เชื่อมโยงอธิบายเรื่อง วัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านี้ ละคร(บทเพลง) ของชาว กะเหรี่ยง ไม่ได้เป็นเพียงเพลงที่ร้องเล่น เพื่อสร้างความบันเทิงเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญนั้นคือสิ่งที่ซ่อนไว้ในบท เพลง สิ่งแฝงอยู่ในเนื้อหาของบทเพลงที่สื่อออกมา ล้วนแล้วแต่มีความหมายต่อชาวกะเหรี่ยง ละครแฝงไว้ ด้วยการถ่ายทอดศาสนา การคงอยู่ของภาษา และประเพณีต่างๆ ดนตรีเป็นสิ่งที่สร้างความชัดเจนของ วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงได้ดียิ่งขึ้น และเป็นที่ยืนยันได้ว่า หากในสังคม และ วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยง (โผล่) ไม่มีละคร และดนตรีอยู่ในวัฒนธรรม ทุกวันนี้เรื่องราวต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงก็คงไม่มีให้เรา ได้ ศึกษาถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ดนตรีชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองมอ่งทะในปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองมอ่งทะ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมด้านดนตรีของชน เผ่ามาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า (Oral Tradition) มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มี การจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด ประวัติความเป็นมาของดนตรีกับชนเผ่านั้นก็ได้ออกเล่า สืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ และเริ่มมีความชัดเจนเมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาโดยการอพยพของชาว กะเหรี่ยงที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีและนาฏศิลป์ เข้าสู่ประเทศไทย การอพยพครั้งนี้ไม่ได้เป็นการ อพยพ ระลอกใหญ่แต่อย่างใด เป็นเพียงการย้ายครอบครัว และขออนุญาตมาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอสังข ละบุรีเพียงกลุ่มเล็กเท่านั้น บุคคลเหล่านี้ต่อมาได้มี บทบาทสำคัญด้านดนตรี และนาฏศิลป์ของชาว กะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่ สาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวกะเหรี่ยงในบริเวณ ตำบลไล่โว่นั้นยังคงเข้มแข็งอยู่ เพราะชาวกะเหรี่ยงนิยมการมีวิถีชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติ ป่าเขา ห่างไกลจาก กระแสวัฒนธรรมเมืองที่จะเข้าสู่ชุมชนได้ง่าย อีกประการเพราะชาวกะเหรี่ยงในเขตประเทศไทย และ ประเทศพม่า นั้นยังมีความสัมพันธ์กันด้านเชื้อชาติ ติดต่อกัน และต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงไว้ไม่ให้สูญหาย

วรรณกรรม และบทเพลงต่างๆ ของชาวกะเหรี่ยงกำลังเริ่มมีการฟื้นฟู รวบรวมไว้เพื่อ บันทึกเป็น มรดกของวัฒนธรรม บทเพลง(ละคร) ต่างๆ ได้ซึมซับอยู่ในจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงทุกคน โดยเฉพาะ ผู้ที่เป็นผู้นำด้านพิธีกรรม รวมทั้งชาวบ้านและ ผู้อาวุโสในชุมชน จะมีความรู้เรื่องเพลง ไม่เรื่องใดก็เรื่องหนึ่ง ที่จะมีโอกาสถ่ายทอดภายในชุมชนเองในโอกาสที่เหมาะสม การรู้สึกภูมิใจกับวัฒนธรรมของตนเองนี้ จึง ทำให้ทุกหมู่บ้านนั้นมีคณะรำตง (นาฏศิลป์กะเหรี่ยง) ประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นตัวแทนของหมู่บ้านไป

ร่วมงานในหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อสร้างบรรยากาศให้มีความ รื่นเริง สนุกสนานสามัคคี ขณะเดียวกันก็ได้แฝง เนื้อหาเรื่องต่างๆ ไว้ในบทเพลงที่ใช้ร้องด้วย

นอกจากร้อง ก็ยังมีดนตรีชนิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมของชาวกะเหรี่ยง คือ นาเดย์ (พิณกะเหรี่ยง) ผู้ที่เล่นนาเดย์ เปรียบเสมือนศิลปินอิสระ ที่ชุมชนยกย่องให้เป็นผู้มีความสามารถและเป็นตัวแทนในการ บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆ

ปัจจุบันหมู่บ้านกองม่องทะ เป็นหมู่บ้านแรกๆ ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และกระแสสังคม เมือง เนื่องจากการเดินทางติดต่อกับภายนอกสะดวกมากกว่าหมู่บ้านอื่น เปรียบเสมือน หมู่บ้านหน้าด่าน ที่ต้องพบกับกระแสวัฒนธรรมจากภายนอก สื่อต่างๆ เริ่มเช่น โทรทัศน์ โทรศัพท์ วิทยุ เริ่มเข้ามาในชุมชน เมื่อประมาณปี 2540 โดยเริ่มมีในหมู่บ้านกองม่องทะหมู่บ้านแรก และเริ่มแพร่เข้าสู่หมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ ห่างไกลออกไป วิดีโอภาพยนตร์ และ วีซีดีเพลง กำลังเป็นที่นิยมของชุมชน และเด็ก ทำให้เด็กและวัยรุ่น กำลังซึมซับดนตรีสมัยนิยมมากขึ้นจากสื่อดังกล่าว เป็นผลให้บางกลุ่มในชุมชนเริ่มมองข้ามดนตรีของชน เผ่าเอง ไม่สนใจดนตรีของชนเผ่า อาจเป็นผลทำให้ขาดผู้สืบทอด และผู้ถ่ายทอดในวัฒนธรรมดนตรีของ ชาวกะเหรี่ยงบ้านกองม่องทะ อันจะนำมาสู่การสูญสิ้นด้านดนตรีของชนเผ่าได้ในอนาคต

ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะ เป็นกลุ่มหนึ่งในหกหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ได้อย่างเคร่งครัดเหมือนกับทุกๆ หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลไล่โว่ และยังมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนอยู่ ขณะเดียวกัน ปัจจุบันนี้ถือว่ากำลังเป็นรอยต่อของการเริ่มวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าสู่วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง จึง เริ่มมีผลกระทบกับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมากขึ้นทุกขณะ ซึ่งบางอย่างนั้นได้มีความขัดแย้งกับ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน จึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา

ดนตรี และวัฒนธรรม เป็นเรื่องของสื่อ และการถ่ายทอด ที่จะต้องดำเนินไปพร้อมกันหากให้ กระแสสื่อจากภายนอกมีอิทธิพล และขาดผู้ถ่ายทอด ก็เป็นเรื่องยากที่จะรักษาวัฒนธรรมดนตรีให้คงอยู่ ดั้งเดิมได้

การปรับตัวของคนตรีกะเหรี่ยง

ดนตรีชาวกะเหรี่ยงกองม่องทะ ที่ปรากฏในชุมชน แบ่งได้ตามลักษณะดังนี้ คือ

1) ดนตรีที่ของชนเผ่าดั้งเดิม ได้แก่ นาเดย์(พิณกะเหรี่ยง) ปี่บา(แคน) เขยย(จ้องหน่อง) ร่วง(ปี่ เขาควาย) และกลู๊ (กลองมโหระทึก) เครื่องดนตรีทั้งหมดนี้เป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในวัฒนธรรมชนเผ่ามา ตั้งแต่อดีต ชื่อของเครื่องดนตรีมีปรากฏอยู่ในบทเพลง หรือ ละคร ต่างๆ มากมาย ขณะเดียวกันนั้น กลอง มโหระทึก ยังเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีตำนานเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชนเผ่า โดยกลอง

มโหระทึกนี้เป็นสัญลักษณ์แทนประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่า ไม้ตีกลอง เป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจ ในการบริหาร ควบคุมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นนัยที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

2) ดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก จากการศึกษาพบว่า เครื่องดนตรีในวงปาดาล่า นั้นได้รับ อิทธิพลมาจาก ชนชาติมอญที่อาศัยอยู่ในเขตชายแดนไทยพม่า ของจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ รวมถึงบ้านกองม่องทะนั้น มีความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติกับชนชาติ มอญอย่างใกล้ชิด อีกทั้งศาสนาพุทธ และภาษา มอญก็มีอิทธิพลสำคัญของชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสังข ละบุรี ด้านดนตรี และการแสดงละคร(ก๊วยเจ๋ง) ผู้ที่มีความสามารถด้านดนตรี (วงปาดาล่า) ก็เป็นผู้ที่มี เชื้อสายมอญ-กะเหรี่ยง จากการศึกษาพบว่าปาดาล่า (ระนาดเหล็ก) ของหมู่บ้านกองม่องทะนั้นได้ซื้อ มา จากหมู่บ้านมอญในเขตประเทศพม่าโดยนายอภิชาติ เสตะพันธ์ และเครื่องดนตรีต่างๆ ก็หาซื้อมาจาก หมู่บ้านมอญเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้สร้างเครื่องดนตรีในวงปาดาล่าด้วยตนเอง เครื่องดนตรีที่หาซื้อ มาอีก ชนิดคือเมตารี (แมนโดริน) นั้นสามารถหาซื้อได้ที่หมู่บ้านชาวพม่าในเขตประเทศพม่า และปรากฏว่า นอกจากดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากมอญแล้ว ขณะนี้กีตาร์ และเพลงสมัยนิยม กำลังแพร่เข้าสู่วัยรุ่น ชาว กะเหรี่ยงอย่างรวดเร็วอีกด้วย

3. ดนตรีเกี่ยวกับความเชื่อ การปฏิบัติในการดำรงชีวิต

ความเชื่อและการปฏิบัติในการดำรงชีวิต คือการประกอบอาชีพ อาชีพที่มีคุณค่าต่อความรู้สึก ของชาวกะเหรี่ยงคือ การทำไร่หมุนเวียน โดยเฉพาะการปลูกข้าวไร่ คือวัฒนธรรมหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยง ภูมิใจและหวงแหน ในขณะเดียวกัน ในกระบวนการผลิตนี้ได้มีกิจกรรมบางกิจกรรมที่มีดนตรีเข้าไป เกี่ยวข้อง มีบทบาทในวัฒนธรรมด้านนี้ ดังจะอธิบายต่อไป

3.1 กระบวนการผลิตในรอบปี

ในรอบปี ชาวกะเหรี่ยงมีพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการทำไร่หมุนเวียน และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องขวัญ (วิหล่า) พิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ มีความสำคัญทางด้านจิตใจ ช่วยให้การดำเนินชีวิตนั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ภายใต้ความ เชื่อเรื่องจักรวาลวิทยา และพระพุทธศาสนา จึงทำให้ประเพณีต่าง ๆ บางประเพณีนั้น ได้มีการ ผสมผสานระหว่างความเชื่อทั้งสองได้อย่างลงตัว

การทำไร่หมุนเวียน (Land Rotation) เป็นกระบวนการผลิตที่ชาวกะเหรี่ยงกองม่องทะ สืบทอด ต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งมีขั้นตอนการผลิต ดังนี้ (ไกวิท แก้วสุวรรณ. 2542 : 58-60)

ตาราง 4 ขั้นตอนการผลิตในรอบปี ชาวกะเหรี่ยงกองมิ่งทะเล

เดือนกะเหรี่ยง	เดือนจันทรคติไทย	กิจกรรมการทำมาหากิน	กิจกรรมทางความเชื่อ
1. หล้าไถ่คองพู (เดือนตัดไม้เล็ก)	เดือนยี่	เลือกพื้นที่ทำไร่ (ยูล่องเหมยละพ้อ) - พันไม้เล็ก	- บุญข้าวใหม่ (โบวบือส่องคู) - พิธีตีป่า(ดูเหมยละ)

เดือนกะเหรี่ยง	เดือนจันทรคติไทย	กิจกรรมทำมาหากิน	กิจกรรมทางความเชื่อ
2. หล้าไถ่คองผะดู (เดือนตัดไม้ใหญ่)	เดือนสาม	ฟันไร่ - พันไม้ใหญ่ - ผึ่งไร่ (ตากไร่)	- ไหว้เจดีย์ตามสถานที่ต่างๆ (ป่ากลุง)
3. หล้าเตลื้อ (เดือนที่สามหรือเดือน ต่อไม้เป็นสีดำ)	เดือนสี่	เผ่าไร่ (ด้วยเขอะ) - เผ่าไร่ - ปลุกพริก - ปลุกข้าวโพด - ปลุกมะเขือ - ปลุกแมงลัก - เก็บยาสูบ - ซ่อมแซมบ้าน	
4. หล้าดำ (เดือนลูกตาล)	เดือนห้า	รื้อไร่ (ฮูวเมอะ) และ ดายหญ้าครั้งแรก (พิน องมิคู) - ดายหญ้า - หาพิน - หั่นใบยา - สร้างกระต๊อบในไร่	- บุญสงกรานต์ (โบวต้า) - ไหว้เจดีย์กรวดหรือเจดีย์ดิน ค้ำไทร ทอดสะพาน (ป่ากลุง ปะตี ดูโคล่บุงรุ่ง) - สะเดาะเคราะห์ (ปะจะกรือ) - ไหว้เจ้าป่าเจ้าเขา (ฉิละ เหมาะ, ป่าละไล, ป่าละเด็ง ฯลฯ)

เดือนกะเหรี่ยง	เดือนจันทรคติไทย	กิจกรรมทำมาหากิน	กิจกรรมทางความเชื่อ
5. หล้าญา (เดือนพลับพึงป่า)	เดือนหก	หยอดข้าว -หยอดข้าว -ปลูกถั่ว -ปลูกแตง -ปลูงบา, ปลูกดอกไม้ต่างๆ	-ปลูกข้าวแก๊กอ (บือ ฉิเบาะว) -ไหว้ผีบรรพบุรุษ (ช่องเซ่, ป่าไฉย, ป่าไฟ)
6. หล้าน่วย (เดือนไหมข้าวโพด)	เดือนเจ็ด	ดายหญ้าครั้งที่สอง (พินองหญู) -ดายหญ้า -เก็บถั่วฝักยาว	
7. หล้าชู (เดือนขี้ผึ้ง)	เดือนแปด	แยกกล้าข้าว (ผละบือ) -แยกกอข้าว -หว่านยาสูบ -เก็บข้าวโพด	-บุญเข้าพรรษา (เก่อหลูตะเคอว)
8. หล้าเซาะว (เดือนตะกวด)	เดือนเก้า	ดายหญ้าครั้งสุดท้าย (พินองหยานหรือพินองเย) -เก็บแตง -เผ่าไร่	-เรียกวีหล้าประจำปี (ไซ้จุกกล้าเซาะว)
9. หล้าฉีมือ	เดือนสิบ	เผ่าไร่และเก็บเกี่ยว ผลผลิต -เผ่าไร่ -เก็บแตง	-ทำบุญให้ญาติ (ซุงผลือ)
10. หล้าฉีชา	เดือนสิบเอ็ด	เกี่ยวข้าว (เกาะวบือ) -เกี่ยวข้าว -เก็บพริก	-บุญออกพรรษา (ตะเคอว เปาะว) -ไหว้เจดีย์ไฟ (ปากลุ่มมี)
11. หล้าน่อง (เดือนงาหอม)	เดือนสิบสอง	ฟาดข้าว (เผาะวบือ) -ฟาดข้าว -เอาข้าวขึ้นยุ้ง	-กินข้าวหัวยู้ (อ่องบือฟอง คู)

เดือนกะเหรี่ยง	เดือนจันทรคติไทย	กิจกรรมทำมาหากิน	กิจกรรมทางความเชื่อ
		-เก็บงา (เคย)	
12. หล้าเหล้ย (เดือนมือสิก)	เดือนอ้าย	เก็บผลผลิตในไร่ -เก็บงาหอม -เก็บพริก -เก็บยาสูบ -เก็บผลผลิตอื่น เช่น ฟักทอง แดงไร่	

ดนตรีมีความสัมพันธ์กับกระบวนการผลิตของชาวกะเหรี่ยงอยู่ 2 กิจกรรมคือ

1. การเกี่ยวข้าว

ฤดูเกี่ยวข้าว ช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี เป็นเวลาที่ทุกคนในหมู่บ้านจะต้องลงแขกเกี่ยวข้าวกัน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปจนครบทุกครัว สัญลักษณ์ของฤดูเกี่ยวข้าว คือ เสียงฆ้องหรือปี่เขาควายน ก่อนเริ่มเกี่ยวข้าวจะต้องมีผู้เป่าปี่เขาควายนก่อน ปี่เขาควายเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญมากในพิธีกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว ในความรู้สึกของชาวกองม่องทะ เสียงปี่เขาควายเป็นเสียงของขวัญและกำลังใจที่เป็นสิริมงคล เสียงปี่เขาควายนที่ตั้งกองสะท้อนหุบเขา ได้ยินมาถึงหมู่บ้านก็เป็นที่รู้กันว่า ตอนนั้นเริ่มเกี่ยวข้าวแล้ว ถึงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตที่รอคอยมาเป็นเวลานานแล้ว ที่สำคัญคือ นอกจากเสียงของปี่เขาควายนจะเป็นเสียงของขวัญและกำลังใจแล้ว ยังเป็นเสียงที่สื่อระหว่างแม่โพสพ (พิบือโย) กับ ไผ่ลั่ว (อภิชาติ เสตะพันธ์, สัมภาษณ์)

การเป่าปี่เขาควายนมีความหมายสำหรับชาวกะเหรี่ยงมาก ความหมายแรกเป็นการเป่าเพื่อความสนุกสนาน เป็นเสียงดนตรีที่ไพเราะจับใจในฤดูการเกี่ยวข้าว ปี่เขาควายเป็นดนตรีเฉพาะของฤดูเก็บเกี่ยวนี้ หากไปเป่าในฤดูอื่นๆ เสียงขบซึ่งไม่เท่า อีกความหมายหนึ่ง เสียงปี่เขาควายนเป็นสัญญาณแห่งการระดมกำลัง เพื่อการมาลงแขกช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การร่วมแรงร่วมใจของหนุ่มสาว เพื่อให้งานเสร็จลุส่งไปได้ด้วยดี ฆ้อง (ปี่เขาควายน) เป็นเครื่องดนตรีของชนเผ่ากะเหรี่ยงที่สำคัญและมีความหมายต่อชาวกะเหรี่ยง โดยมีความหมายถึง ศิลปวัฒนธรรมทั้งหมดของชาวกะเหรี่ยง เลือของชาวกะเหรี่ยงบางคนได้ปักรูปกลองมโหระทึกและปี่เขาควายนไว้ที่อกด้านซ้ายของเสื้อ เพื่อเป็นการย้ำเตือนของจิตวิญญาณของชาวไผ่ลั่วร่วมกัน โดยใช้สัญลักษณ์ของปี่เขาควายนเป็นสื่อกลาง

การลงแขกเกี่ยวข้าว นั้น ยังมีดนตรีสอดแทรกในกิจกรรมอีกประเภทหนึ่ง คือ การร้องเพลงโต้ตอบกันของหนุ่มสาว ในฤดูการเกี่ยวข้าว สมัยก่อนจะเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้มีโอกาสใกล้ชิดกัน ได้ทำงาน

ร่วมกัน ได้ดูใจของกันและกัน เพลงร้องในการเกี่ยวข้าว จึงเป็นสื่อบอกความในใจได้ดีที่สุดของหนุ่มสาว นอกจากให้ความสนุกสนานบันเทิงเพื่อคลายเหนื่อยแล้ว ยังเป็นการทดสอบความจริงใจของแต่ละฝ่ายอีกด้วย (หลัง เกียรติเกื้อกูล, สัมภาษณ์)

เพลงเกี่ยวข้าว เป็นเพลงร้องโต้ตอบกันของหนุ่มสาว มีเนื้อเพลงได้หลากหลาย อาจเริ่มต้นด้วยการร้องเชิญชวนให้มาช่วยเกี่ยวข้าว เรื่องดินฟ้าอากาศ เรื่องความรัก เป็นต้น

(ชาย)	ชะเอตต้องเวมาทุดอง	เนหล่องคองว่องตีคูหล่อง
คำแปล	พี่รักน้องจะยกตัวอย่าง	กว้างเท่าปารันตีเท่าภูเขา
(หญิง)	เวคี่สัจจาคลุชะเอชาตินี้คา	บีทุกลูกละม่อมล้ำกล้า
คำแปล	จริงไหมพี่ว่ารักน้อง	น้องรักพี่ให้เป็นพยาน

2. การฟาดข้าว

งานฟาดข้าว เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวงจรการทำไร่หมุนเวียน ของชาวกะเหรี่ยงที่สำคัญงานหนึ่งที่มีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจกรรม การฟาดข้าวถือว่าเป็นกิจกรรมสุดท้ายของการทำมาหากินในรอบหนึ่งปี และวันนี้เป็นวันที่เจ้าของไร่รู้สึกดีใจที่จะได้เห็นน้องเมล็ดข้าวเปลือกที่เหลืองอร่ามอยู่ตรงหน้า ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจกับผลผลิตตนเอง จะได้เห็นผลผลิตของตนเองที่ทำมาตลอดทั้งปี และจะได้ทราบว่ามีข้าว พอกินตลอดทั้งปีหรือเปล่า

ตั้งแต่ช่วงเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงที่เริ่มเกี่ยวข้าวในไร่ พอเกี่ยวเสร็จก็จะนำกองข้าวทั้งหมดไปกองรวมกัน หากมีการเกี่ยวข้าวในตอนเช้า ตอนเย็นของวันเดียวกันจะต้องทำการฟาดข้าว การฟาดข้าวทั่วไปจะตรงกับเดือนธันวาคม เจ้าของไร่จะทำลานฟาดข้าวในบริเวณไร่ เรียกว่า "ช่องหมุง" มีเสื่อผืนใหญ่วางรอบข้าวสำหรับฟาดใช้เสื่อทั้งหมดจำนวน 7 ผืน ในช่วงที่มีการตั้งหลักฟาดข้าว จะต้องมีการยิงปืน 1 นัด เพื่อส่งข่าวให้แม่โพสพได้รับรู้ ในช่วงนี้เจ้าของไร่จะสานไม้ไผ่เป็นรูปตะกร้า แต่มีก้านยาว เรียกว่า "ชะสีทองมือ" ให้เอาข้าวเหนียว ข้าวเจ้า, กล้วย อ้อย ใส่ลงไปในชะสีทองมือหรือตะกร้า จากนั้นเอาชะสีทองมือกล้วย 1 ต้น อ้อย 1 ต้น ดอกหงอนไก่ ไปวางไว้ที่โคนไม้ที่ผูกมือ (แม่ข้าว โดยการนำเอาข้าว เข้ากอมมาทำเป็นแม่ข้าวและมีดอกไม้ประดับประดาที่มือหรือแม่ข้าว) เอาไว้ ใช้เทียน 5 เล่ม ดอกไม้ 7 ดอก ใช้ใบไถ่ลา และใบฟง อย่างละ 7 ใบ เอาไปกลาดลานฟาดข้าว กวาดในลักษณะทวนเข็มนาฬิกาเพื่อเป็นการปิดกวาดเอาสิ่งไม่ดี สิ่งอุบาทว์จัญไรออกไปให้หมด จากนั้นเอาใบไถ่ลาและใบฟงอย่างละ 7 ใบ กวาดในลักษณะ

ตามเข็มนาฬิกา แล้ววางเอาไว้ใต้ช่องหม่ง (ลานฟาดข้าว) ให้จุดเทียนปักเอาไว้บนช่องหม่ง 3 เล่ม จุดเทียนบนหลักข้าว 1 เล่ม จุดเทียนใต้บือมูอีก 1 เล่ม

ประเพณีการฟาดข้าว

ให้เอาฟอนสุดท้ายที่เกี่ยวข้องจากไร่ผูกติดกับหลัก ให้เอามาฟาดเป็นมัดแรก แล้วพูดว่า "เออะไถนี้ยะ เออะขานีเหลือ เออะลู่กะชู เออะลากะทุ่ง" หมายความว่า ขอให้ข้าวต้นโตเท่ากล้วย เม็ดข้าวโตเท่าฟัก ลำต้นข้ามไปถึงแม่น้ำสาละวิน ใบข้าวยาวไปถึงแม่น้ำโขง ข้าวที่นกกากินขอให้เป็นข้าวที่ดี ข้าวที่ผอแปบก็ให้เป็นข้าวที่ดี จากนั้นก็ทำการฟาดข้าวสามครั้ง ในช่วงนี้เจ้าของไร่ก็ทำการฟาดข้าว โดยเจ้าของไร่จะฟาดข้าวเพียงคนเดียวเป็นคนแรก ต่อจากนี้ผู้ที่มาช่วยงานก็จะช่วยกันฟาดข้าวจนเสร็จ (เบญจมาศ ชุมวรฐายี และคณะ. 2546 : 201-202) ในขณะที่ทุกคนช่วยกันฟาดข้าวนี้ จะมีการร้องเพลงโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง ตั้งแต่เรื่องเกี่ยวพาราสี เชิญชวนมาช่วยกันฟาดข้าว และลึกซึ่งขึ้นเรื่อยๆ ตามกระทุ้งที่ฝ่ายตรงข้ามตั้ง ถามกระทุ้งดังกล่าวนี้ มักมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศาสนา หลักการปฏิบัติตน ฌาน จนถึงนิพพาน การฟาดข้าวจะมีบรรยากาศของความร่วมมือ ร่วมแรงกันตลอดทั้งคืนจนข้าวจะหมดกอง

บทบาทของเพลงในพิธีฟาดข้าว

เพลงร้องในพิธีฟาดข้าวที่กล่าวนี้ คือบทเพลงที่ใช้ร้องโต้ตอบกัน มีองค์ประกอบของคนตรีอยู่ คือ มีทำนอง มีจังหวะ มีบันไดเสียง บางครั้งอาจมีการประสานเสียง ซึ่งเพลงร้องต่างๆ นั้น จะเป็นเพลงในลักษณะใดก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางทฤษฎีดนตรีเป็นสำคัญ แต่บทเพลงฟาดข้าวนี้ มีลักษณะเป็นเพลงพื้นบ้าน เพราะเป็นเพลงที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่นำมาใช้ในกิจกรรม ประเพณีของหมู่บ้าน เพื่อเป็นสิ่งเติมเต็มให้กับชีวิตได้มีความหมายมากขึ้น เพลงฟาดข้าวที่กล่าวในตอนต้นแล้วนั้น เป็นบทเพลงที่มีความสำคัญมากเพลงหนึ่ง เพราะเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจ เพลงฟาดข้าวของชาว

กะเหรี่ยงไม่ได้เป็นเพียงบทเพลงที่สร้างความบันเทิงหรือความสนุกสนาน แต่แท้ที่จริงแล้ว เพลงฟาดข้าวมีความหมายลึกซึ้งไปกว่านั้น เพราะเพลงฟาดข้าวนี้ถือว่าเป็นเพลงระดับสูง หรือที่เรียกว่า “ละคู่ผะดู” เป็นเพลงที่มีเนื้อหาของศาสนา โดยเป็นการตั้งกระทู้อาการธรรมและตอบกระทู้อาการให้ได้ หากร้องระดับของเพลงผิดจากกระทู้อาการก็จะถูกตำหนิ เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ไป

เพลงฟาดข้าวมีลักษณะเป็นเพลงสองวรรค หรือที่เรียกว่า “ละคูหนี่มุง” เป็นเพลงที่ยาก มีความลึกซึ้งของภาษาเป็นภูมิปัญญาแฝงอยู่ เพราะฉะนั้นจึงเป็นบทเพลงที่ผู้เฒ่าผู้แก่และผู้ที่มีภูมิปัญญาของชุมชนร้องโต้ตอบกัน จึงทำให้หนุ่มสาวนั้นยังไม่สามารถร้องโต้ตอบกันได้ หนุ่มสาวบางคนที่มีความสนใจและมีความสามารถก็สามารถที่จะเป็นลูกคู่ ตามพ่อเพลงและแม่เพลงได้

บทบาทที่แท้จริงของเพลงฟาดข้าวนี้ นอกจากจะสร้างบรรยากาศของการฟาดข้าวให้มีความสนุกสนานเพื่อที่จะทำงานกันได้อย่างดีตลอดทั้งคืน ในคืนที่มีอากาศเย็นหรือหนาวเหน็บ เพราะช่วงนี้เป็นช่วงของฤดูหนาวแล้ว เพลงฟาดข้าวยังมีบทบาทที่สำคัญอีกประการคือ เป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาสังคมอย่างหนึ่ง ชัดเกลาสังคมในด้านจิตสำนึกด้านการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบ ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา เพื่อจะได้มีความสุขที่ยั่งยืนของชีวิต เนื้อหาทางธรรมที่แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนนี้ เป็นสิ่งที่สามารถซึมซับในเจตคติของคนได้มากกว่าการเรียนหนังสือในชั้นเรียน เพราะฉะนั้นจึงมีคำกล่าวที่ว่า ศิลปะเป็นสื่อที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ ศิลปะเป็นเรื่องของความรู้สึกและการถ่ายทอด เพราะฉะนั้นการที่ศิลปะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ จะเป็นสิ่งที่เข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ได้ดีที่สุด เพลงพื้นบ้านต่างๆ ถือเป็นศิลปะทางดนตรีแขนงหนึ่ง ที่มีความผูกพันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน และเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ทั้งเรื่องความเชื่อ ศาสนา จารีต ประเพณี และหากร้องเพลงได้ถูกที่ถูกเวลาแล้ว ก็จะทำให้สังคมหรือชุมชนนั้นซึมซับสิ่งที่ดีได้งายที่สุด การฟาดข้าวเป็นกิจกรรมที่รวมกลุ่มทางสังคมของชนเผ่าทุกคน มาร่วมมือร่วมแรงกัน บรรยากาศของยามค่ำคืน ในไร่ที่แวดล้อมด้วยความนิ่งสงบของป่าเขาในยามค่ำคืน ได้สัมผัสกับความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง ฉะนั้นการร้องเพลงโต้ตอบกัน ในเรื่องศาสนา เรื่องของชีวิต ยิ่งสูงมาก เนื้อหาเข้าจากชั้นโศดาบัน อนาคามี สกทาคามี อรหันต์ ได้มรรค 4 ผล 4 โดยมีนิพพานเป็นอารมณ์ เข้าใกล้นิพพานมาก ก็เข้าถึงความจริงของชีวิตที่เป็นสัจจะทางธรรมชาติมากเท่านั้น เพราะหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่เป็นความจริงของชีวิตทุกชีวิตในธรรมชาติ ที่มีเกิด-ดับ หากต้องการมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขก็ต้องใช้แนวทางตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา ขณะที่อยู่กับธรรมชาติ มีวิถีที่เคารพธรรมชาติ และกำลังถ่ายทอดศิลปะที่เกี่ยวข้องกับสัจจะแห่งสิ่งมีชีวิตทั้งหมดเป็นสิ่งที่เหมาะสม ลงตัวและสมกับบรรยากาศของกิจกรรมเป็นที่สุด เพลงฟาดข้าวจึงมีบทบาทที่สำคัญมากของวิถีชีวิต ชาวกะเหรี่ยง

หากไม่มีการสืบทอดในสังคมแล้ว ถือว่าอาจจะเป็นการสูญเสียมรดกอันล้ำค่าทางภูมิปัญญาของชนเผ่าไป
ในที่สุด

เพลงฟาดข้าว

โดย นายโคงชีโพ : บ้านกอม่องทะ

ชาย	เหวเว่เปอมาทุเปอโท	โตเคองายหญู่โองโพ
<u>คำแปล</u>	พี่เหมือนนกทุเปอโท	บินไปมาหาน้ำหวานดอกไม้
ชาย	เซหล่องเนอค่องมือหนองน่วย	เว้คว่าเมอหลี่ใจก้วย
<u>คำแปล</u>	ให้เอาบันไดลง	ที่จะไปเที่ยวหา
ชาย	ดาข่งฟือเหยอเสื่อสะเดอะ	ไซล์ได้เรวเซาะเพียะสะ
<u>คำแปล</u>	พบน้องที่มีความสุข	พูดอย่างระวัง พูดตั้งใจ
ชาย	เก้หล่องฟือไปพูเก้หล่อง	เก้หล่องเพาะส่งบือบ่อง
<u>คำแปล</u>	น้องเฮ้ย ลงมา	ลงมาร่วมฟาดข้าว เหลืองอร่าม
หญิง	เพียะหล่อเซอไซล์ชูเบอที่	มวยเสาะเปอเหยออ้ออี่
<u>คำแปล</u>	วางลง คำพูดเย็นเหมือนน้ำ	ฉันได้ครอบครองจริงหรือ
ชาย	ดาเดอมีเจอโตทะเนย	ฟือเสาะเยเหยอองเกย
<u>คำแปล</u>	พบน้องนั่งติดตาเรา	ขอให้น้องศรัทธาที่ เชื่อพี่
หญิง	เคอกูมวยพ้อเรียวเลอะเปียะ	เกอโทเลื่อปะเออฮ้า
<u>คำแปล</u>	ตะกูดดอกไม้ที่ไม่หอม	นกะอะไรก็ไม่กินดอกไม้
ชาย	พ้อจี้คุณหล่งพ้อมือซ่า	เตียงไซทมวยเหน่อเลอก่า
<u>คำแปล</u>	ดอกไม้สิบลูกเขา ดอกพ้อมือซา	มีสิทธิแค่ดอกเดียว เธอคนเดียว
หญิง	เรียเสี่ยเอเปออยองขน่วย	เวสะโกเหยอตาเอ้
<u>คำแปล</u>	เสียงดังเพราะเหมือนบี	พี่ใจคดน้องมองไม่เห็น
ชาย	สะหล่อไก้เหว้ยเลอไก้ว่อง	สะเด่ฟือเลี่ยวจงขง
<u>คำแปล</u>	จิตใจไม่คดไม่ออกไปทางไหน	จิตใจคดงอตามเหมือนน้อง
หญิง	เมอขงเปียะเหน่อเสาะเปอโท	กือสั่งลาเว้ยคุบ้อง
<u>คำแปล</u>	ถ้าตามพี่ชายไป	จะโคกเศร้าก็ได้

ชาย	เสาะเจี๊ยะลีเหมยชะเหว่ยว่อง	สี่ใจเหวยคลุโทหล่อง
<u>คำแปล</u>	สี่จจะ 4 อย่างติดตัวที่	ศีล 10 ที่ฝากกับน้อง
หญิง	เปอะไต้ยล่านอวีสี่งโต	เลอเฮยไมโดตะโก
<u>คำแปล</u>	ยกตัวอย่างพระเวสสันดร	ยังโคกเครำมีเนื้อคู่แท้
ชาย	เดอะไปโบปารมียะ	เพอไปโบวสีโตตะ
<u>คำแปล</u>	ให้บารมีนี้สมบุญ	สร้างบุญให้สิทธิ์ตะ
หญิง	กาเกอเล่เจตะหน้าเหยอ	จีเรียงโบวเลอเกแพ้อ
<u>คำแปล</u>	ยากมากเจตนาฉัน	สร้างบุญไม่ได้ผล
ชาย	เปียวผ่อทิจีเยะเลเตอเล้ย	เงาะไปโอช่วยเกลี้ยไต้
<u>คำแปล</u>	ถ้าทำตามพระพุทธเจ้าไม่หลง	มีอยู่ 3 ทิ้งทั่วโลก ทิ้งแผ่นดิน
หญิง	เหว่ยเลอบาตะพอเพอตี	เกลาะเลอไถ่ ส่องเคียหนี
<u>คำแปล</u>	เดินทางไม่ถูกเส้นทาง	มีธรรมะ สมัยปฏิสนธิ

ดนตรีในพิธีสำคัญในรอบปี

ดนตรีในพิธีสำคัญในรอบปี หมายถึง มีระยะเวลาที่กำหนดที่ตายตัวประจำปี เพื่อนัดหมายให้ทุกคนมาร่วมงานกัน ณ หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง หมุนเปลี่ยนเวียนไปทุกปี ซึ่งดนตรีในพิธีสำคัญในรอบปีนี้ มีความสัมพันธ์กับกิจกรรม การทำมาหากินหรือการทำไร่ เช่นกัน ดนตรีในพิธีสำคัญในรอบปีนี้มีลักษณะของดนตรีประกอบพิธีกรรม (Ceremonial Music) เช่น ดนตรีในพิธีทำบุญข้าวใหม่และดนตรีผูกข้อมือประจำปี เป็นต้น

ในรอบปีของชาวกะเหรี่ยงนั้น จะให้เวลากับการทำไร่ ปลูกข้าวตลอดทั้งปี เริ่มตั้งแต่การเลือกพื้นที่ทำไร่ การถางไร่ การตากไร่ การปลูกข้าว การดายหญ้า จนกระทั่งถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะต้องทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้อยู่ในช่วงเดือนที่เหมาะสม เพราะมีธรรมชาติเป็นผู้กำหนดฟูตต่างๆ หากไม่ทำตามขั้นตอน ตามช่วงเวลา และตามประเพณี ถือว่าผิดประเพณีที่สืบทอดกันมา การปฏิบัติตามขั้นตอนของการทำไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยงที่ที่บรรพบุรุษได้เหลือเป็นมรดกของแผ่นดินไว้นั้น เป็นสิ่งที่ดีที่สุดของการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง และปกป้องรักษาผืนป่าไปพร้อมกัน

กิจกรรมในรอบปี มีกิจกรรมด้านดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องหลายๆ โอกาส ตามฤดูกาลต่างๆ ที่เหมาะสมและถูกกาลเทศะ ระหว่างกิจกรรม เช่น ดนตรีประกอบพิธีกรรม ดนตรีเพื่อความบันเทิง ดนตรีประกอบการแสดงรำตง รำอะเฮ้ยและละคร (ก้วยเจ๊าะ) ซึ่งในรอบปี ดนตรีได้เข้าไปเกี่ยวข้องในโอกาสต่างๆ ดังนี้

ความสัมพันธ์ของการทำไร่หมุนเวียน ประเพณีและดนตรีในรอบปี

เดือน	ไร่หมุนเวียน	ประเพณี	ดนตรี
1. เดือนมกราคม หล้าไถ่คองพู	เลือกพื้นที่ทำไร่	- บุญข้าวใหม่ (โบวปือส่องคู)	- เพลงสรรเสริญแม่ โพสพ - รำตง - รำอะเย้ย - ละคร (ก้วยเงาะ)
2. เดือน กุมภาพันธ์ หล้าไถ่คองมะดู	- พันไร่ - ตากไร่	-	-
3. เดือนมีนาคม	เผาไร่ (ตวยเมอะ) - ปลูกพริก, ข้าวโพด, มะเขือ	- ไหว้เจดีย์	-
4. เดือนเมษายน (หล้าต่า)	รื้อไร่ (ฮวยเมอะ) - ดายหญ้าครั้งแรก (พินองมิคู)	- สงกรานต์ - ไหว้เจดีย์ ค้ำไทร - สะเดาะเคราะห์ - ไหว้เจ้าป่าเจ้าเขา	- การละเล่น - รำตง - รำอะเย้ย - ละครก้วยเงาะ
5. เดือน พฤษภาคม (หล้าญา)	- หยอดข้าว - ปลูกถั่ว, แดง, งา	- ปลูกข้าวแก๊กอ - ไหว้ผีบรรพบุรุษ	-
6. เดือนมิถุนายน (หล้านุ่ย)	- ดายหญ้าครั้งที่สอง - เก็บถั่ว	-	-
7. เดือนกรกฎาคม (หล้าชู)	- แยกกล้าข้าว - เก็บข้าวโพด	- บุญเข้าพรรษา	- ลากะเต้าปวย (ไหว้ครูคณะดนตรี รำ ตง เพื่อหยุดพักการ แสดง)
8. เดือนสิงหาคม (หล้าเขา)	- ดายหญ้าครั้งสุดท้าย - เก็บแดง - เผาไร่	- เรียกวีหล้าประจำปี (พิธีผูกข้อมือประจำปี)	- นาเดยเพลงผูกข้อมือ - เมตารี - รำตง

9. เดือนกันยายน (หล้าชิมือ)	- ฝ้ายไร่, เก็บเกี่ยวผลผลิต - เก็บแต่ง, เก็บพริก	ทำบุญให้ญาติ	-
10. เดือนตุลาคม (หล้าชิวา)	- เกี่ยวข้าว - เก็บพริก	- บุญออกพรรษา - ไหว้เจดีย์	- ช่วย (ปีเซาควาย) เดือนเกี่ยวข้าว - เพลงเกี่ยวพาราฮี - ตั้งกะเต้าะปวย (ไหว้ครูเริ่มตั้งคณะ)
11. เดือน พฤศจิกายน (หล้านอง)	- ฟาดข้าว - เอาข้าวขึ้นยุ้ง	- กินข้าวหัวย้ง	- เพลงฟาดข้าว - เพลงโต้ตอบธรรมะ
12. เดือนธันวาคม (หล้าเหล้ย)	- เก็บผลผลิตในไร่	-	-

พิธีทำบุญข้าวใหม่ (โบวบือส่องคู่)

งานทำบุญข้าวใหม่หรือที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า โบวบือส่องคู่ เป็นงานบุญที่รวมกิจกรรมหลายอย่างที่มีอยู่แล้วในชุมชน แต่เป็นรูปแบบของกิจกรรมในแต่ละครอบครัว ได้แก่ การกินข้าวหัวย้ง อันเป็นกิจกรรมหลังจากการเก็บเกี่ยวและการผูกข้อมือเดือนหล้าเซาะ ที่เป็นพิธีกรรมเรียกวิหล่าประจำปี โดยมีกิจกรรมขึ้นปีใหม่เป็นหลักการขึ้นปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยงเริ่มต้นปีตามกิจกรรมการทำมาหากิน เห็นได้จากการเรียกชื่อเดือนต่างๆ ตามแบบของกะเหรี่ยงไป ซึ่งเป็นการเรียกชื่อตามกิจกรรมในไร่และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังนั้นการขึ้นปีใหม่ในความคิดของชาวกะเหรี่ยงไปในพื้นที่ตำบลไล่โว่ จึงหมายถึงกิจกรรมที่เริ่มต้นการทำไร่ในปีใหม่ ชื่อที่นำมาใช้ในกิจกรรมที่จัดขึ้นมาในช่วงเริ่มต้นฤดูการทำไร่ จึงเรียกว่า "โบวบือส่องคู่" ถ้าหากพิจารณาตามความหมายของคำว่า "โบว" แปลว่า บุญ หมายถึงลักษณะของกิจกรรมที่เป็นงานบุญ "บือ" แปลว่า ข้าว (ข้าวเปลือก) "ส่อง" แปลว่า ใหม่ "คู่" แปลว่า หัว, ส่วนหัว ดังนั้นโบวบือส่องคู่ จึงหมายถึงงานบุญที่เกี่ยวกับการเริ่มต้นการปลูกข้าวครั้งใหม่ (โกวิท แก้วสุวรรณ. 2542 : 88)

พิธีกรรมบือส่องคู่ เป็นการทำบุญข้าวใหม่ บือส่องคู่คือการเก็บเครื่องมือทุกชนิดในการผลิต จอบ เคียว มีด มาวางรวมกันบนบ้านภายหลังจากการเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ทุกบ้านจะต้องหุงข้าว ทำกับข้าว ให้เครื่องมือในการผลิตได้กินข้าวก่อน ถือว่าเป็นผู้ที่มีพระคุณทำให้คนได้กินข้าว มีข้าวกิน บือส่องคู่ เป็นการแสดงความเคารพต่อแม่โพสพ (พิบือโย) เทพผู้ดูแลพืชผล ทำให้พวกเรา得有ข้าวกินกันอย่างอุดมสมบูรณ์ (เบญจมาศ ชุมวรฐายี. 2546 : 195)

งานทำบุญข้าวใหม่เป็นพิธีกรรมที่แสดงการขอบคุณและเคารพต่อข้าว ต่อยายข้าวหรือพิบือโย นอกจากนี้ยังให้ความเคารพต่อเครื่องมือทำกินอีกด้วย เพราะเชื่อว่า ขวัญของข้าว (วีหล่าบือ) อยู่ที่เครื่องมือทำกิน หลังจากทำงานหนักมาตลอดทั้งปี เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ นี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้คนได้มีอาหารอุดมสมบูรณ์ ภายได้จิตสำนึก จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงนั้นไม่ลืมที่จะตอบแทนบุญคุณกับทุกสิ่งที่เป็นผู้ให้ ทั้งสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม

ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า ข้าวมีจิตวิญญาณอยู่ที่ข้าว เรียกว่า พิบือโยหล่า หมายถึง ขวัญของยายข้าว (พิ หมายถึง ยาย หรือย่า, บือ หมายถึง ข้าวเปลือก, วีหล่า หมายถึง ขวัญ) พิบือโย มีสภาพเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลต้นข้าวและพืชต่างๆ ในไร่ เป็นจิตวิญญาณแห่งความอุดมสมบูรณ์ คอยช่วยเหลือด้านการทำมาหากินให้ชาวกะเหรี่ยง โดยมีตำนานเกี่ยวกับพิบือโย ดังนี้

ตำนานเรื่องเล่า ถึง พิบือโย

พิบือโย เป็นเทพธิดาตนหนึ่ง เป็นน้องคนเล็ก เรียกกันว่า "น้องบือ" หมายถึง เป็นลูกสาวคนสุดท้อง เป็นเทพธิดาตนที่เจ็ด เทพธิดาคนเล็กนี้มีความปรารถนาจะช่วยมนุษย์ จึงอธิษฐานให้ตนเองมาเกิดบนโลกมนุษย์ เมื่อลงมาเกิดนั้น ด้วยบารมีที่ได้สร้างไว้ได้เกิดเป็นผู้หญิงและร่างกายมีกลิ่นหอม อาศัยอยู่ในป่า ซึ่งในขณะนั้นมีฤๅษีตนหนึ่งชื่อว่า "มีมิ" (ตาไฟ) นั่งบำเพ็ญเพียรอยู่ในป่าเดียวกัน อยู่มาวันหนึ่งเทพธิดา น้องบือได้เดินเข้าไปใกล้ๆ กับที่ฤๅษีนั่งภาวนาอยู่ ฤๅษีมีมิได้กลิ่นหอมที่ไม่เคยได้กลิ่นมาก่อนจึงลืมตา ออกมาดู ทันใดนั้นร่างกายของเทพธิดาน้องบือนั้น ถูกไฟไหม้กลายเป็นเถ้าถ่านไป ฤๅษีมีมิตกใจมากที่เผลอทำร้ายผู้อื่นโดยมิได้ตั้งใจ จึงได้อธิษฐานว่า "ผู้ที่กลายเป็นเถ้าถ่านนี้ มีจิตใจบริสุทธิ์ก็ขอให้เถ้าถ่าน กลับฟื้นขึ้นดังเดิม แต่ถ้าผู้ที่กลายเป็นเถ้าถ่านนี้มีจิตใจไม่บริสุทธิ์ก็ขอให้เถ้าถ่านอยู่อย่างนั้น" อธิษฐานแล้วจึงได้นำไม้ที่เรียกว่า โคนตายปลายซึ่งเป็น ชีไป เถ้าถ่านนั้นก็กลายเป็นเทพธิดาน้องบือขึ้นมา เมื่อชกถามจนเข้าใจในความปรารถนาแล้ว ฤๅษีจึงเสกให้เทพธิดาน้องบือ กลายเป็นเถ้าถ่านอีกครั้งหนึ่ง เอน้ำศักดิ์สิทธิ์พรหมไปจนครบเจ็ดวัน มีต้นข้าวงอกออกมา เมื่อต้นข้าวขึ้นสูงขึ้นก็ออกลูกผลเป็นข้าวผลเดียว สามารถทานได้เลยโดยไม่ต้องตำ เมื่อผ่านไปเจ็ดวันผลข้าวนั้นก็สุก ฤๅษีมีมิก็ไปปลิดมา แล้วนั่งสมาธิเอาไม้โคนตายปลายเป็น ตีลงไปผลข้าว ผลข้าวนั้นก็แตกกระจายไปแปดทิศ กลายเป็นพันธุ์ข้าวที่เป็นอาหาร แก่มนุษย์และสัตว์โลกตั้งแต่บัดนั้น (อ้างถึงโกวิท แก้วสุวรรณ สัมภาษณ์ ผู้เสี่ยวเฮ้)

เมื่อชาวกะเหรี่ยงได้รับความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในชุมชน การประชันแข่งขันทางความเชื่อระหว่างพุทธศาสนากับฤๅษีได้เกิดขึ้นในตำนานของยายข้าว เกิดการตั้งกระทู้ถกเถียงกันว่าระหว่างยายข้าวกับพระพุทธเจ้า ผู้ใดสำคัญกว่ากัน ชาวกะเหรี่ยงเมื่อยอมรับในความสูงใหญ่ของพุทธศาสนาต่างสรุปว่า พระพุทธเจ้าสำคัญกว่ายายข้าว ยายข้าวรู้สึกน้อยใจ จึงกลับไปสวรรค์ ทิ้งให้มนุษย์

และสัตว์ทั้งหลายอดข้าว จนต้องให้ฤาษีเป็นผู้ทำหน้าที่เชิญยายข้าวลงมาเป็นอาหารแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอีกครั้งหนึ่ง ฤาษีอ่อนวอนจนยายข้าวยินยอมลงมาโลกมนุษย์ แต่จะลงมาในลักษณะของ ทูพีบิโย (นกยายข้าว : เหยี่ยว) คอยดูแลไร่และต้นข้าวให้ ต่อเมื่อไม้ในไร่เป็นสีดำ (โกวิท แก้วสุวรรณ. 2542 : 66)

ตำนานเรื่อง พิบิโย ที่คล้ายคลึงกันอีกตำนานหนึ่งได้มีเรื่องเล่าว่า

พิบิโย หรือแม่โพสพนี้ เดิมเป็นนางเทพธิดาผู้เป็นสนมเอกของท้าวสักกะเทวราช ชื่อว่า "โพสพเทวี" มีผิวพรรณสวยงามดุจทองคำ มีกลิ่นหอมดุจกับดอกไม้ มีหน้าที่รักษาสวนบุปผชาติในสวรรค์และเป็นผู้นำดอกไม้ไปถวายท้าวสักกะราชในวันพระขึ้น 8 ค่ำและ 14 ค่ำ ของทุกเดือน

มีอยู่วันหนึ่งท้าวสักกะราชเห็นว่าผิวพรรณของนางเศร้าหมอง จึงรู้ว่านางหมดบุญจะต้องไปเกิดในเมืองมนุษย์ แต่ก่อนนั้นก่อนที่นางจะเกิดมาเป็นเทพธิดา นางได้เคยเกิดเป็นมนุษย์มาก่อน ด้วยจิตใจที่มีความบริสุทธิ์และชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ บุญกุศลจึงส่งให้นางไปเกิดเป็นเทพธิดา แต่ตอนนี้บุญหมดแล้ว นางต้องกลับไปเกิดที่โลกมนุษย์อีกครั้ง ท้าวสักกะราชบอกว่าขอให้นางไปทำบุญใหม่ โดยลงไปเกิดในเมืองมนุษย์แล้วบริจาคเนื้อหนังมังสาของนาง เป็นทานแก่ชาวโลกที่อดอยาก แล้วนางก็ได้รวบรวมดอกไม้ไปยังป่าหิมพานต์เพื่อไปขอพรจากฤาษีผู้วิเศษ ให้นางได้สมปรารถนา แต่ฤาษีได้นั่งสมาธิอยู่ และจะลืมตาเพียงครั้งเดียวเมื่อถึงฤดูกาลออกดอกออกผล หากลืมตาขึ้นมาโดยมิได้ออกจากฌาน ไฟจะลุกไหม้ทุกอย่าง ขณะนั้นนางโพสพเทวี ได้นำดอกไม้ไปบูชาฤาษี เมื่อฤาษีได้กลิ่นหอมของดอกไม้จึงเฉลอตัว ลืมตาขึ้น ทำให้ไฟเผาผลาญนางโพสพเทวีเป็นเถ้าถ่าน ตอนนั้นฤาษีตกใจมาก เลยอธิษฐานว่า ผู้ใดที่มาหาเรา ด้วยจิตใจบริสุทธิ์ ขอให้ฟื้นกายขึ้น กองเถ้าถ่านนั้นกลายเป็นกองข้าวสูงเหลืออร่าม แต่มีอยู่เมล็ดเดียวที่โตเท่าลูกฟัก ฤาษีดูด้วยความสงสัยแล้วต้นข้าวก็กลายเป็นร่างเทพธิดา แล้วแจ้งให้ฤาษีทราบ จากนั้นก็ได้ถวายเมล็ดรวงข้าวแก่ฤาษี ขอให้แจกจ่ายแก่ชาวโลกได้กินเป็นอาหาร ว่าแล้วแม่โพสพก็กลายเป็นต้นข้าว ฤาษีหยิบเอาไม้วิเศษขึ้นมาอธิษฐานว่า ถ้าหากเรามีบุญบารมีร่วมกับเทพธิดาองค์นี้และเพื่อรักษาโลกให้อยู่เป็นสุข ขอให้เมล็ดข้าวที่เราตีด้วยไม้เท้าวิเศษแตกกระจายไปยังสถานที่ต่างๆ แล้วใช้ไม้วิเศษตี ทันใดนั้นเมล็ดข้าวก็แตกกระจายไปทั่วทุกทิศบนแผ่นดิน มนุษย์เราจึงได้เก็บเมล็ดข้าวมาปลูกไว้ให้ลูกหลานได้กินจนถึงทุกวันนี้ (เบญจมาศ ชุมวรฐายี. 2546 : 195-196)

ขั้นตอนพิธีกรรม

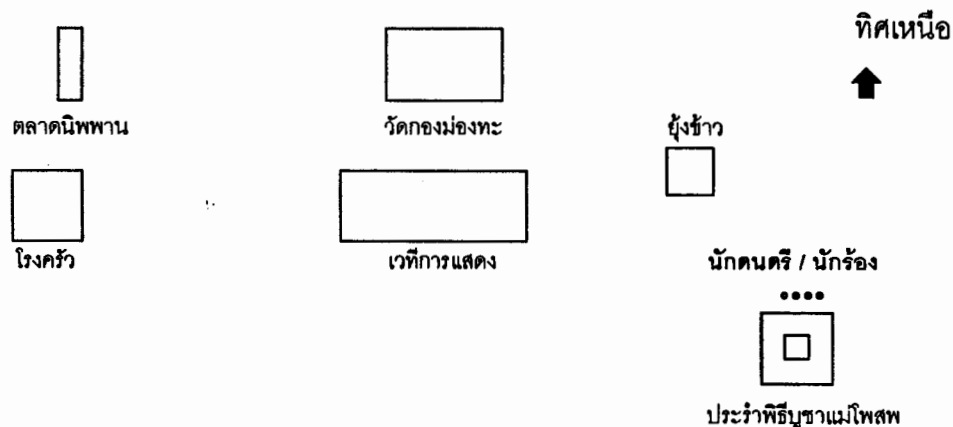
งานทำบุญข้าวใหม่ เริ่มจัดขึ้นในวันขึ้น 13 ค่ำเดือนยี่ หรือประมาณเดือนมกราคมของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดงานตามความสะดวกและความพร้อมของแต่ละหมู่บ้าน งานนี้เป็นอีกงานหนึ่งที่แสดงถึงความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีของ

ชาวบ้าน ถึงแม้การเดินทางจะยากลำบากก็ไม่ใช่อุปสรรคที่จะเดินทางไปร่วมงานและช่วยงาน ที่สำคัญงานทำบุญข้าวใหม่นี้ยังมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย ที่หนุ่มสาวจะได้มีโอกาสพบกัน

งานวันแรก เริ่มวันขึ้นสิบสามค่ำ เรียกวันนี้ว่า "วันโบวหล่อง" หรือวันงานลง ชาวบ้านเริ่มเตรียมงานตั้งแต่ช่วงเช้า ทุกคนแบ่งหน้าที่กันทำด้วยความร่วมมือร่วมใจ ผู้เฒ่าผู้แก่และผู้เฝ้าพิธีกรรม เป็นผู้ก่อสร้างประรำพิธีบูชาแม่โพสพที่ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของบริเวณวัด ยุงข้าวถูกสร้างขึ้นในทิศเดียวกับประรำพิธีที่สร้างเสร็จก่อนวันงานประมาณหนึ่งอาทิตย์ เพื่อให้คนนำข้าวเปลือกมาร่วมทำบุญโดยใส่ไว้ในยุงข้าว ส่วนร้านค้าสวรรค์ที่สร้างด้วยไม้ไผ่ทั้งหลังถูกสร้างขึ้นเสร็จก่อนวันนี้ อย่างน้อยสองสามวัน หนุ่มสาวแบ่งหน้าที่กันเตรียมอาหารหุงข้าว ทำกับข้าว ส่วนหนึ่งจัดสถานที่ ตกบายประรำพิธีบูชาพระแม่โพสพก็เสร็จ บริเวณลานหน้าวัดก็เตรียมสร้างเวทีแสดงละครทั้งหมดต้องให้เสร็จภายในหัวค่ำของวันนี้ ประมาณหกโมงเย็น ชาวบ้านนิมนต์พระมาเจริญพุทธมนต์ที่ประรำพิธีบูชาแม่โพสพ หลังจากเสร็จพิธีสงฆ์แล้วชาวบ้านก็ทยอยกันไปจ้งจ้องนั่งหน้าเวทีที่ลานหน้าวัดเพื่อรอดูการแสดงรำตงและละคร การแสดงจะเริ่มหลังจากพิธีสงฆ์ไปตลอดทั้งคืน บางที่อาจยาวไปถึงรุ่งเช้า

วันขึ้น 14 ค่ำ ตอนเช้า จะมีการทำบุญ ตักบาตร เสร็จแล้วประมาณเก้าโมงเช้าจะเป็นการทำพิธีบูชาแม่โพสพที่ประรำพิธี พร้อมด้วยผู้ช่อมือเรียกขวัญของผู้ไปร่วมพิธีทุกคน

สถานที่จัดงานทำบุญข้าวใหม่ที่วัดกองม่องทะเล

อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

1. อุปกรณ์ตีวีหล่า ประกอบด้วย ไม้พาย หรือท่อนไม้ไผ่ผ่าปลายให้แยกเป็นเจ็ดซี่ (หนุตะหระ) เพื่อเรียกขวัญทั้งเจ็ดวัน และภาชนะใส่อุปกรณ์ผูกข้อมูล
2. อุปกรณ์สำหรับผูกข้อมือ ประกอบด้วยด้ายดิบและมีด

3. อุปกรณ์สำหรับให้วีหล่าประกอบด้วย อ้อย กล้วย มะพร้าว เผือก มันดำ ข้าวแตงงา ข้าวห่อ ข้าวสุก (ข้าวใหม่) ข้าวเหนียว ทองยกน้ำ เงิน ดอกไม้ ฯลฯ
4. อุปกรณ์แสดงดนตรีประกอบด้วย ช่วย(ปีเขาสัตว์) นาเดย(พิณกะเหรี่ยง) เมตารี (แมนโดริน)
5. อุปกรณ์รำตง (เทอลียโตว) ประกอบด้วย เวหล่าเคาะ (เกราะ) โป้ว (กลองใบเล็ก)

เมื่อทุกคนมาที่ประรำพิธีแล้ว เริ่มต้นด้วยการเป่าช่วย(ปีเขาควาย) เพื่อเป็นสัญญาณของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าว ส่งสัญญาณเริ่มงานและยังสร้างขวัญและกำลังใจกับผู้ร่วมพิธีอีกด้วย เมื่อเป่าปีเขาควายเสร็จแล้ว นักดนตรีเริ่มบรรเลงเพลงสรรเสริญแม่โพสพ เครื่องดนตรีที่ใช้คือ เมตารี ผู้ที่ร้องเพลงสรรเสริญแม่โพสพเป็นหญิงสาววัยรุ่นในหมู่บ้านเย็นเรียงแถวแต่งชุดประจำเผ่า เมื่อร้องเพลงจบ ผู้นำพิธีจึงเริ่มสวด ปฐุหล่า (เรียกขวัญ) ขณะนี้นักดนตรีจะบรรเลงเพลงเกี่ยวกับแม่โพสพ โดยเล่นนาเดย เมตารีและคนร้องทั้งชายหญิง และต่อด้วยการแสดงรำตงของหนุ่มสาว เมื่อดูทูล่าเสร็จ ผู้ประกอบพิธีกรรมจะผูกข้อมือด้วยด้ายขาวมาจุ่มน้ำ ก่อนผูกจะกวาดด้ายขาวที่ข้อมือย้อนขึ้นไปทางแขนสามรอบ พร้อมทั้งปฐุหล่าและเรียกชื่อของผู้ที่ผูกมือ เอาด้ายขาวพันสามรอบแล้วผูกมือ เมื่อผูกข้อมือแล้วผู้ประกอบพิธีกรรมจะหยิบอาหารที่อยู่ในถาดอย่างละนิด ใส่มือผู้ที่มาผูกแล้วนำวางบนศีรษะหรือหัวไหล่ของผู้มาผูกข้อมือ เพื่อให้วีหล่ากิน ต่อจากนั้นผู้ร่วมพิธีทุกคนก็จะเริ่มทยอยเข้ามาผูกข้อมือคนครบทุกคน

ในวันขึ้น 15 ค่ำ ช่วงเช้าทำบุญตักบาตร ในช่วงเย็นวันนี้จะเป็นวันสำคัญคือเป็นวันเปิดร้านค้าสวรรคค์ เริ่มต้นการเปิดร้านสวรรคค์จะนิมนต์พระมาสวดเพื่อรับศีล หลังจากนั้นก็จะเชิญผู้อาวุโสของหมู่บ้านเข้าไปนั่งที่โต๊ะอาหารในร้านค้าสวรรคค์ พร้อมทั้งอาหารและขนมหวานมากมายที่ชาวบ้านตั้งใจมาร่วมทำบุญ พร้อมทั้งถวายเงินที่ต้นผ้าป่า (เตอปวย) ทุกคนสามารถเข้ามาทานอาหารฟรีได้ในร้านค้าสวรรคค์ ภายในร้านค้าสวรรคค์จะมีหญิงสาวแต่งชุดกะเหรี่ยงสีขาวยาวคลุมเข่า เป็นหญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานคอยช่วยดูแล ยกอาหารเพิ่มเติมให้ตลอด หญิงสาวทุกคนนี้เป็นเหมือนตัวแทนของนางฟ้า ภายในร้านค้าสวรรคค์ก็มีอาหารมากมาย ชาวบ้านจะทยอยกันเข้ามาในร้านค้าสวรรคค์เพื่อทานอาหาร เมื่อทานอาหารเสร็จก็ไปชมละครที่เตรียมแสดงอยู่ที่เวที

ในวันแรมหนึ่งค่ำ เป็นวันสุดท้ายของงาน ช่วงเช้ามีการทำบุญ ตักบาตรร ตอนเย็นรับศีลและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลและบอกกล่าวแม่ธรณี (ปะจะชงละรี) ถือเป็นอันเสร็จพิธี

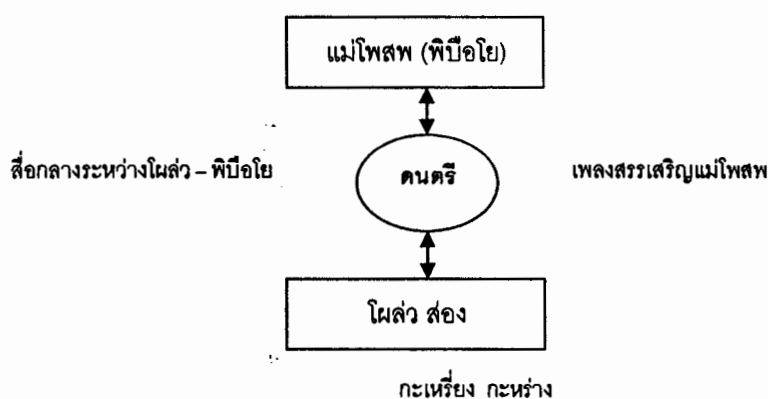
บทบาทของดนตรีในพิธีกรรม

ดนตรีประกอบพิธีกรรมงานทำบุญข้าวใหม่ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของพิธีกรรมที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนและจิตวิญญาณที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือ คน หมายถึง ชาวกะเหรี่ยงที่เข้าร่วม

พิธีกรรม จิตวิญญาณนั้นคือ แม่โพสพ หรือพิบอโย พิธีกรรมนี้เป็นการบูชา สรรเสริญแม่โพสพเพื่อแสดงความเคารพและขอบคุณที่แม่โพสพคอยปกป้องดูแลข้าวและพืชผลต่างๆ ให้มีกินอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี

ดนตรีและเพลงร้องนั้น คือ สื่อกลางระหว่างชาวกะเหรี่ยงและแม่โพสพที่เชื่อว่า เมื่อร้องเพลงและบรรเลงดนตรีแล้ว แม่โพสพจะรับรู้และลงมาสู่ประรำพิธี เนื้อหาของบทเพลงมีความสำคัญอยู่ที่เนื้อร้อง ความหมายของเนื้อร้องจะกล่าวถึงบุญคุณของแม่โพสพและเชิญแม่โพสพมาสู่ประรำพิธีเพื่อกินของเส้นสังเวยและส่งแม่โพสพขึ้นไปบนสวรรค์ เนื้อหาของบทเพลงนั้นมีความเกี่ยวข้องกับตำนานความเชื่อเรื่องแม่โพสพที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ความเชื่อเรื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมสรรเสริญแม่โพสพ (พิบอโย)

เนื้อเพลงสรรเสริญแม่โพสพ

เนื้อเพลง	พิบอโยได้เซอพูฟอง อองก่อโอช่วยเฒ่าสองพูดโหย ยาเทอยาเหย้อออกแก่ทอง	แก้ไถโอโก่งกะตะว่อง เบเมอกีเซยปล่อง เดใจเดเอ่ยูล่อง
คำแปล	แม่โพสพกลับบนท้องฟ้า กินอิมี่มอิมี่ คนเฒ่า สองนับถือ ภาวนาเราขอภาวนาขึ้น	กลับลงมาอยู่รวมกันทุกหมู่บ้าน ให้มันดีสะอาดเรียบร้อย ให้พระพุทธรู้เจ้าและเทวดามองลงมา
เนื้อเพลง	เกอหลูทองพิบอโย พิบอโยคควต่ำละเนยละบปล่อง อูทอง เดช่วย เอ่อลูไซ ปฐูล่า เก้ไถ เก้ไถ พิบอโย	มูกองคุณเลอโค้วตาเหมาะจะดู บาทมาโบวสง เดกดูเดโหม่ง เคยก็ เคยสุ ยุคอง เสอม่อง

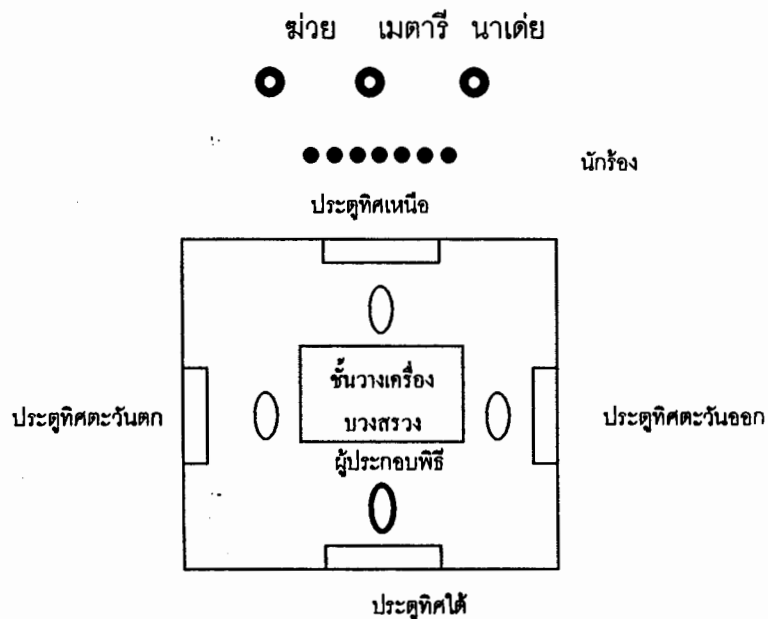
<p>คำแปล</p> <p>ขอขมา แม่โสภ</p> <p>แม่โสภมียุคน หนึ่งปีหนึ่งครั้ง</p> <p>เป่าขึ้น ปี่เขาควาย เสียงดัง</p> <p>ขอให้ได้กินคืนเริ่มต้น</p> <p>ขวัญจงกลับมาแม่โสภ</p>	<p>แม่โสภมียุคน</p> <p>ทำบุญร่วม กลอง โหม่ง</p> <p>เพื่อนฝูงร่วมกันสามัคคีกัน</p> <p>ขอภาวนา</p>
--	--

จากบทเพลงเป็นการกล่าวถึงแม่โสภและเชิญให้แม่โสภ ลงมาจากสวรรค์เพื่อช่วยเหลือชาว
กะเหรี่ยงให้มีกินอุดมสมบูรณ์ และขอให้แม่โสภลงมาร่วมงานบุญที่ชาวบ้านตั้งใจระลึกถึงแม่โสภ ใน
วันที่ถึงวันทำบุญ เป่าปี่เขาควายและร้องเพลงเพื่อเชิญแม่โสภ ก็ขอเชิญแม่โสภให้ลงมาช่วยในพิธี

เครื่องดนตรีที่มีกล่าวถึงในบทเพลงนั้น มีกลอง โหม่งและปี่เขาควาย ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องดนตรีส่ง
สัญญาณเริ่มงานให้ทุกคนรู้ว่าพิธีกรรมได้เริ่มขึ้น อีกนัยหนึ่งมีความหมายถึง เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ส่ง
สัญญาณระหว่างคนกับแม่โสภ ให้แม่โสภรับรู้ว่ ขณะนี้งานบุญได้เริ่มขึ้น

ช่วย หรือปี่เขาควายนี่ เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุดในประเพณีที่เกี่ยวข้องกับข้าว ในพิธีบูชาแม่
โสภนี้ ช่วยจะต้องทำหน้าที่เป็นสัญญาณเริ่มต้นงาน เสียงช่วยเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล
และความดีงาม ผู้เป่าช่วย เป่าอย่างอิสระสามครั้ง หลังจากนั้นเป็นหน้าที่ของนักดนตรีเริ่มเล่นเพลง
สรรเสริญแม่โสภ ขณะบรรเลงเมตารีและร้องเพลงนั้น กลุ่มนักดนตรีจะต้องยืนอยู่บริเวณด้านข้างของประ
รำพิธี นักร้องจะเป็นกลุ่มหญิงสาวทั้งหมด

ตำแหน่งนักดนตรีขณะร้องเพลงสรรเสริญแม่โสภ

แผนผังตำแหน่งนักดนตรีที่ประรำพิธีบูชาแม่โสภ วัดกองมืองทะ

พิธีผูกข้อมือ (หล่าเขาะไซจู)

พิธีผูกข้อมือ (หล่าเขาะไซจู) พิธีกรรมนี้จะจัดในเดือน 9 ตรงกับเดือนหล่าเขาะ เป็นพิธีที่สำคัญ และมีความหมายต่อชาวกะเหรี่ยงมาก พิธีผูกข้อมือนี้เป็นพิธีกรรมเรียกขวัญของทุกคนให้กลับมายุ่งที่ตัว เพราะเชื่อว่าในช่วงเวลาหนึ่งปีนี้ทุกคนต่างต้องทำงานหนัก ต้องประสบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นอันตรายและในบางครั้งอาจมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ต้องทำให้ตกใจ จิตใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ทำให้ขวัญหลุดออกจากร่างกายไปอยู่ตามสถานที่ต่างๆ เป็นผลทำให้ผู้ที่ประสบเหตุต้องล้มป่วยลง ฉะนั้นรอบหนึ่งปีนี้ จะต้องมีการเรียกขวัญ (วีหล่า) ให้กลับมายุ่งกับเจ้าของวีหล่า เพื่อจะได้มีกำลังใจและมั่นใจที่จะดำเนินชีวิตและทำสิ่งต่างๆ ต่อไปได้ ทุกครอบครัวจะต้องทำพิธีผูกข้อมือเพื่อเรียกขวัญให้กับทุกคนในบ้านในเดือนหล่าเขาะ เมื่อถึงเวลาทุกคนจะต้องกลับมาบ้านเพื่อทำพิธีตามประเพณีโดยเฉพาะผู้หญิง ซึ่งแต่เดิมพิธีผูกข้อมือประจำปีนั้นจะกระทำกันเฉพาะภายในครอบครัว โดยแต่ละบ้านจะต้องทำพิธีนี้โดยหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกที่เป็นผู้หญิงต้องกลับมาบ้านร่วมพิธี เพราะต่อไปผู้หญิงจะต้องมีบทบาทสำคัญ ต้องเป็นผู้สืบทอดพิธีกรรมต่อไป

แต่ปัจจุบันนี้การผูกข้อมือประจำปี ได้ปรับเปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มของชุมชน จากที่เคยทำภายในครอบครัวเปลี่ยนมาเป็นงานประเพณีของชุมชน ที่ทุกคนในหมู่บ้านต้องมาร่วมพิธีด้วยกัน ขั้นตอนและพิธีการต่างๆ ก็เพิ่มตามความเหมาะสม พิธีการที่ปรับเปลี่ยนมาเป็นพิธีกรรมของส่วนรวมนั้น เป็นการรักษาประเพณีอันดีงามให้คงอยู่ เพราะปัจจุบันบางครอบครัวก็ไม่ได้ปฏิบัติพิธีกรรมนี้อย่างเคร่งครัด เพราะสภาพสังคมเมืองเข้ามามีอิทธิพลในหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงานในเมือง และไม่สามารถกลับมาบ้านได้ แต่อย่างไรก็ตาม จิตสำนึกในการที่จะรักษาประเพณีการผูกข้อมือของชาวกะเหรี่ยงทุกคนยังมีอยู่ ไม่เสื่อมคลาย เพราะบางคนที่ทำงานในเมืองหรือไปศึกษาในเมือง และไม่สามารถกลับมาบ้านได้ แต่ก็ยังจัดรวมกลุ่มให้มีพิธีกรรมผูกข้อมือในสถานที่ต่างๆ ที่สะดวกและทุกคนสามารถมาร่วมพิธีกรรมได้

ตำนานเรื่องพิธีกรรมผูกข้อมือ

ผูกข้อมือเดือนเก้านี้มีประวัติความเป็นมาว่า แต่เดิมสมัยบรรพบุรุษชาวเผลว (ชู) มีเชื้อสายมาจากชาวมองโกลเลีย ซึ่งอาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทือกเขาปาร์มีย์ (อยู่ในประเทศจีนปัจจุบัน) ต่อมาประชาชน จึงได้อพยพมาทางใต้ของทะเลทรายโกบีจนถึงลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ประมาณก่อนศักราชสองพันหกร้อยกว่าปี (แม่น้ำแยงซีเกียงหรือที่คนในชนเผ่าเรียกกันว่า "ที่แยกจี่รองหรือที่ฉินมีหยั่ว")

บรรพบุรุษของเผลว ได้อพยพลงมาข้ามทะเลทรายโกบี ตอนนั้นได้รับความทุกข์ทรมานมากจากความอดอยากหิวโหย และโรคภัยไข้เจ็บทั้งกายและใจ จากธรรมชาติอย่างแสนสาหัส ทำให้ขวัญหนีดีฝ่อ

ผู้นำของชนเผ่าต่อนั้นชื่อว่า "พูบิงถูก่อ" แปลว่า บานเต็มโลก จึงได้รวบรวมเอาลูกหลานทำการเรียกขวัญผูกข้อมือด้วยด้ายขาว ซึ่งตรงกับฤดูฝนในเวลานั้น โดยมีจุดประสงค์ให้ขวัญและกำลังใจกลับคืนมาอยู่กับเนื้อกับตัวและให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนด้ายที่ผูกข้อมือนั้นเป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่า จงมีความรักสามัคคีกัน จึงทำให้เกิดประเพณีผูกข้อมือเดินเท้าของชนเผ่าและยึดถือประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาทุกปี (เบญจมาศ ชุมวรฐายีและคณะ. 2546 : 92) ความเชื่ออีกประการหนึ่งที่เป็นปัจจัยให้จัดพิธีเรียกวันล่าประจำปีขึ้นในช่วงเดือนหล้าเขา (เดือนสิงหาคม) เพราะสภาพทางธรรมชาติแวดล้อมในช่วงหล้าเขานี้ มักเกิดน้ำหลากท่วมพื้นที่ลุ่มต่างๆ ทำให้การเดินทางไปมาไม่สะดวก ซึ่งมีสภาพคล้ายคลึงกับเหตุการณ์อุทกภัยที่เคยเกิดขึ้นกับบรรพบุรุษของชาวกะเหรี่ยง และยังมีความหมายในฐานะของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคน ซึ่งผ่านเหตุการณ์ยากลำบากที่สุดในรอบปี ของการทำมาหากินครั้งสุดท้ายและเป็นขั้นตอนที่ตึงเครียด เมื่อผ่านสภาวะตึงเครียดจึงได้กลับมาอยู่ในหมู่บ้านและอยู่ครอบครัวซึ่งตรงกับเดือนหล้าเขา (โกวิท แก้วสุวรรณ. 2542 : 93)

ส่วนประกอบของการผูกข้อมือ มี 7 อย่างคือ

1. ข้าวปั้น มีความหมายว่า เผ่าพันธุ์ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนและจะต้องรู้จักสักการบูชาสิ่งที่ควรเคารพเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
2. ข้าวเหนียวห่อ มีความหมายว่า ความซื่อสัตย์สุจริต รักกันปรองดองกัน เอื้อประโยชน์แก่กันและกัน ดังเช่นข้าวเหนียวห่อ มีความเหนียวแน่น หล่อหลอมติดกัน ไม่แตกแยกหลุดออกจากกัน
3. กัลลวย มีความหมายว่า เป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักใคร่มีไมตรีต่อกันตามระเบียบเช่นดังกัลลวย
4. อ้อย มีความหมายว่า ความผูกพันหรือการสืบทอดผูกพันมาเป็นทอดๆ ให้จงเจริญขึ้นเหมือนอ้อยจะนำไปปลูกที่ไหนก็ขึ้นที่นั่นเสมอ ไม่สูญหายไปไหนจะสืบทอดต่อกันตลอดไป
5. ด้ายขาว มีความหมายว่า ความงามและความบริสุทธิ์แห่งจิตใจให้มีความพร้อมเพรียงกัน อายุมั่นขวัญเย็น
6. ดอกเข็มลาย มีความหมายว่า มีความมั่นคงในอุดมการณ์ในการรักษาประเพณีวัฒนธรรมของตนให้แพร่ไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน
7. น้ำ มีความหมายว่า มีความร่มเย็นอยู่เสมอที่มีความจำเป็นต่อทุกชีวิต

ขั้นตอนพิธีกรรม

พิธีกรรมผูกข้อมือจะจัดขึ้นที่วัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของทุกคน วันแรกจะเป็นการเตรียมงาน ทุกคนในหมู่บ้านจะแบ่งหน้าที่กันทำ ชาวบ้านฝ่ายหญิงจะอยู่ในครัว เพื่อคอยหุงหาอาหารให้ทุกคนกิน และเตรียมทำขนมที่จะใช้ประกอบในพิธี พวกผู้ชายจะเป็นฝ่ายตกแต่งและเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ดู หล่ำ ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้อาวุโสจะเป็นคนจัดการ รวมทั้งการหล่าวไม้พายเป็น เพื่อที่จะนำมาดูหล่ำด้วย ช่วงตอนเย็นมีการแสดงของเด็กๆ ในหมู่บ้าน โดยมีการแสดงรำตง

ขั้นตอนพิธีกรรม ปัจจุบันได้มีพิธีสงฆ์เข้าร่วมในพิธี ซึ่งแต่เดิมยังไม่มีพิธีกรรมทางสงฆ์แต่อย่างใด แต่เนื่องจากอิทธิพลทางพุทธศาสนาที่ชาวบ้านนับถือจึงได้ผสมผสานพิธีกรรมอยู่ด้วยกันอย่างลงตัว

พิธีกรรมผูกข้อมือเริ่มในเช้าวันรุ่งขึ้น หลังจากที่ทุกคนทานอาหารเช้าที่โรงครัวเรียบร้อยแล้ว ก็ไปพร้อมกันที่ศาลาวัดเพื่อกราบพระและรับศีล ทุกคนจะต้องแต่งกายชุดประจำเผ่า มรรคทายกกล่าวคำบูชา พระรัตนตรัย พระสงฆ์นำทุกคนสวดมนต์แผ่เมตตา ผู้นำพิธีกรรมกล่าวกับผู้ร่วมพิธีถึงความสำคัญของการจัดงานและขอให้ทุกคนตั้งมั่นอยู่ในความดีและให้ทุกคนนั่งสมาธิเพื่อทำจิตใจให้สงบพร้อมที่จะทำพิธีต่อไป

เสียงฆ้อง (ปี่เขาควาย) เป่าดังขึ้น 3 ครั้งเพื่อส่งสัญญาณว่าพิธีกรรมได้เริ่มขึ้นแล้ว นักดนตรีก็เริ่มบรรเลงนาเดย์และร้องเพลงที่เกี่ยวกับการประเพณีการผูกข้อมือ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของประเพณีผูกข้อมือและช่วยกันรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าต่อไปรุ่นลูกหลาน เมื่อร้องเพลงจบ ผู้ประกอบพิธีจึง ปูหล่ำ (เรียกขวัญ)

คำเรียกขวัญหล่ำ

ปฐู๋ ๙ หล่ำเก้ไต่ เก้ไต่ เก้ไต่โอเลอเกยเผอโหย เก้ไต่ โอเลอหญ่เผอโหย เก้ไต่ของจี้
ทุ เก้ไต่ของสะก๊วย เก้ไต่ของหมี่ เก้ไต่ของไต่ เก้ไต่ของโผล่ลัวชา เก้ไต่ของยคุถี้ เก้ไต่ของหมี่สิ เก้ไต่
ของหมี่รุ่ง

ปฐู๋ ๙ หล่ำเก้ไต่ย เก้ไต่ เก้ไต่

ความหมาย

ปฐู๋ ๙ (คำเรียกขวัญหล่ำ) กลับมา กลับมา กลับมา กลับมาอยู่บนบ้านนี้ กลับมาอยู่ที่
บันไดบ้านนี้ กลับมากินอ้อย กลับมากินกล้วย กลับมากินข้าว กลับมากินข้าวเหนียว กลับมากิน
มะพร้าว กลับมากินเผือก กลับมากินมัน กลับมากินข้าวแดงกา กลับมากินข้าวหอ

ปฐู๋ ๙ กลับมา กลับมา กลับมา

คำเรียกขวัญนี้ เป็นตัวอย่างคำเรียกขวัญที่ใช้ในพิธีกรรม แต่ความจริงแล้ว เรียกขวัญนี้ยังมีบทที่ใช้เฉพาะงาน หากเป็นเรียกขวัญในบุคคลก็จะเอ่ยชื่อเจ้าของวีหาล่าอยู่ในคำสวดด้วยหรือหากเรียกขวัญเป็นหมู่คณะก็ใช้คำสวดแบบกลางๆ ไม่เจาะจงชื่อผู้ใด แต่จะบอกให้มาร่วมในงาน หลังจากสวดเรียกขวัญแล้ว นักดนตรีก็สลับผลัดเปลี่ยนกันเล่นเมตารี นาเด่ย

บทบาทของดนตรีในพิธีกรรมผูกข้อมือ

ดนตรีที่มีอยู่ในพิธีกรรมการผูกข้อมือนั้น คือ หม่วย (ปี่เขาควาย) นาเด่ย (พิณกะเหรี่ยง) เมตารี (แมนโตริน) เนื้อหาสำคัญของดนตรีอยู่ที่เนื้อร้องของบทเพลงที่เกี่ยวกับประเพณีการผูกข้อมือ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีต่อไป

ขั้นตอนของดนตรีนั้น มีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. เป็นสัญญาณบอกการเริ่มต้นของพิธีกรรม โดยการเป่าหม่วย (ปี่เขาควาย) 3 ครั้ง
2. เพื่อเป็นการสร้างสมาธิและนำจิตใจของทุกคนเข้าสู่พิธีกรรม โดยฟังการร้องเพลงผูกข้อมือที่มีเนื้อหาในเชิงประวัติศาสตร์ และความสำคัญของพิธีกรรม

เมื่อนักดนตรีเล่นดนตรีจบ ผู้ประกอบพิธีกรรมจึงทำพิธีเรียกขวัญ เป็นลำดับต่อไป เมื่อจบจากคำสวดของผู้นำพิธีกรรมแล้ว บรรยากาศของงานจะอยู่ในลักษณะผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด เวลานี้ นักดนตรีสามารถบรรเลงเพลงขับกล่อมให้บรรยากาศของงานนั้นดียิ่งขึ้น

เพลงประกอบพิธีผูกข้อมือ

เนื้อร้อง 1	ขามูเตี้ยะเหยียโทเกาะเซอ กุงองเต๊ะชองนาลาเอ่อ	เหล่อวีเซอโคล่มะโหล่วเหนอ เอบ้าเอ่อหล่องมาเตียวเถอะ
คำแปล	สมมติฐานธรรมอันเป็นกุศล เธอฟังดูพิจารณาเอาเอง	นานแล้วมีคำพูดจะบอกเธอ ถ้าถูกก็ขานรับผิดก็ไม่ยอมรับ
เนื้อร้อง 2	เราะก่องเมี้ยะทองเจียวสองตา มือหนึ่งเอถึงบ้าเออคำ	เก้อเค้อหม่วยเลอะเมียววีหาล่า กู๋ก่องไปบงเด็ลหว่า
คำแปล	ร่างกายทั้งหมดเป็นคนอยู่ได้ วันใดวันหนึ่งเมื่อถึงเวลา	เรามั่นคงอยู่เพราะมีจิตวิญญาณ เรียกขวัญผูกมือด้วยด้ายขาว

เนื้อร้อง 3	ทุ้มเมอเลียเผลว สอง ใช้เดจกว่าเดลุคว้อง	มาเกอล้าเลอไน้เลอบล่อง ฤเทด้วยตุตุเดหม่อง
คำแปล	ประเพณีของเผลว สอง เรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว	ทำด้วยกันปีละครั้ง ซิดจันติดกันเคาะบันได
เนื้อร้อง 4	ปรีหล่า ปรีหล่า เก้ไถ่ ซีพุดากุ่ยไอ้สอเปี้ยะ	เก้ไถ่ออเซอะฮุยหมี่อั่ว หม่าหมวยเก้ไถ่หล่าพยิวหล่า
คำแปล	ขวัญเฮย ขวัญเฮย กลับมา มีของหวานอ้อยกล้วยมากมาย	กลับมากินข้าวกินแกง กลับมา กลับมาเถอะขวัญ
เนื้อร้อง 5	วีนล่าช่องโคล่เลอเอ่อกลง เปอม่องล้าหน่องชาสะบง	เก้ไถ่คอกเวอเอ้อเปอหลง โอช่องโคล่อายุรรโรน
คำแปล	ขวัญที่แรง แรงคุด ดูแลรักษาตัวเรา ชีวิตเรา	ให้กลับมาอยู่กับตัวเรา ให้อยู่เป็นสุขอายุยั่งยืน

นอกจากดนตรีที่ประกอบในพิธีกรรมแล้ว ยังมีดนตรีที่อยู่ภายในพิธีกรรมอีกคือ วงปาดาล่า แต่วงปาดาล่านี้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินพิธีกรรมแต่อย่างใด เป็นดนตรีที่สร้างบรรยากาศให้ความบันเทิงมากกว่า เพราะใช้บรรเลงประกอบการรำตงของเด็กในหมู่บ้าน หลังจากที่พิธีกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ช่วงเวลาที่เสร็จสิ้นพิธีกรรมแล้ว ทุกคนที่เล่นดนตรีได้ สามารถแสดงฝีมือเล่นนาเด่ย เล่นเมตารีและร้องเพลงอื่นๆ ได้ ตามความสมัครใจ

เพลงแต่ละเพลงที่ร้องหรือเล่น

1. บ่งบอกความหมายให้พวกเขารำลึกถึงอดีตประวัติความเป็นมาของเผ่ากะเหรี่ยงและบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดประเพณี และรักษาระเบียบแบบแผนมาถึงปัจจุบัน
2. เป็นการรวมพลัง ความสามัคคี เพลงปลุกใจ และการพลัดพราก

ดนตรีประกอบการแสดง

การแสดงของชาวกะเหรี่ยงบ้านกองมืองทะและชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ที่มีปรากฏนั้น มีการแสดงอยู่ 3 ประเภทด้วยกันคือ รำตง รำอะเย้ย และละคร(ก่วยเจ๊าะ)

1. รำตง

รำตง เป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงในแถบพื้นที่ตำบลไล่โว่ รำตง คือ นาฏศิลป์พื้นบ้านที่ชาวกะเหรี่ยงยังคงรักษาและอนุรักษ์ไว้อย่างหวงแหน ทุกหมู่บ้านจะต้องมีรำตงเพื่อเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน เพื่อไปแสดงในงานประเพณีต่างๆ

รำตง ภาษากะเหรี่ยงออกเสียงว่า "ไตว" แต่ไทยออกเสียงว่า "ตง" ตงนั้น มาจากเสียงของเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ใช้ตีประกอบการแสดงรำชุดนี้ คือ เกราะไม้ เวลาตีมีเสียงดัง ตง ตงฯ หรือเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า "เวหล่าเคาะ" นั่นเอง เวหล่าเคาะ คือ เครื่องประกอบจังหวะยาวประมาณ 30 ซม. ขุดเนื้อไม้เป็นร่องเพื่อให้เกิดกลองเสียงเวลาตี (โหล่ง, สัมภาษณ์)

การแสดงรำตง จะแสดงในโอกาสต่างๆ ที่มีการจัดกิจกรรมตามประเพณีในรอบปีของชุมชน ในแต่ละครั้งต้องใช้ผู้แสดง 16 คน ยืนเป็นแถวสี่แถว แถวละสี่คน ขณะรำ คนรำทุกคนต้องช่วยกันร้องประกอบการรำด้วยตัวเอง เพลงที่ใช้ในการรำตงนั้น จะมีเนื้อหาต่างๆ เช่น เรื่องประวัติของชนเผ่า เรื่องของพุทธศาสนา เรื่องจารีต ประเพณี ฯลฯ ผู้รำตงและนักดนตรีจะนิยมแสดงที่พื้น โดยผู้รำตงจะรำที่พื้นที่เป็นลานกว้าง และนักดนตรีก็นั่งบรรเลงที่พื้น หันหน้าเข้าหาผู้รำ เพราะรำตงนี้ไม่นิยมแสดงบนเวที จะต้องแสดงที่พื้น ถือเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง ส่วนการแสดงที่ต้องแสดงบนเวที คือ รำอะเย้ย และละคร (ก่วยเจ๊าะ)

รำตง มีหลายประเภท ตามเรื่องราวและเนื้อหาของบทเพลง และรูปแบบการแสดง ซึ่งมีอยู่สองประเภทหลักๆ คือ

3. ตงมิซา หรือรำตงคนแก่ ผู้แสดงจะเป็นผู้หญิงที่แต่งงานแล้วหรือเป็นผู้อาวุโส

4. รำตงที่แสดงโดยเด็กและหนุ่มสาว รำตงประเภทนี้จะมีการแสดงหลายชุด ตามแต่

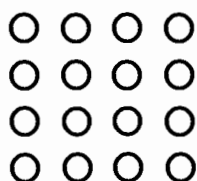
เนื้อหาของบทเพลง เช่น ตงพู่เลี้ยเฮ้ คือรำตงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวพุทธชาดก ตงอะบละ ตงไอ้มี ตงคะเงะ ตงต้องยง ตงเวียดุก ตงกม่องเนเจ้ละ ฯลฯ ซึ่งการแสดงรำตงนั้นผู้แสดงจะต้องแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าทุกครั้ง

ดนตรีที่ใช้ในรำตงนี้ สามารถนำมาประกอบการแสดงได้สามลักษณะคือ

1) ใช้เฉพาะเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะ เช่น เวหล่าเคาะ จี (เกราะ) ไม้ว (กลอง)

- 2) ใช้วงปาดาลำบรรเลงประกอบการแสดง ประกอบด้วย ปาดาลำ (ระนาดเหล็ก) โหม่งววย (ฮ้อง) ขะน่วย (เปี) ตะโพ้ว (ตะโพน) ตาคู้ว (ตะโพนเล็ก) โป้ว (กลอง 4 ใบ) เวהל่ำเคาะ (เกราะ) เจ่งจี (ฉาบ)
- 3) ใช้เมตารี หรือ นาเค่ย บรรเลงประกอบการร้องเพลงของนักร้อง ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำตงนี้ สามารถเลือกใช้ได้ตามโอกาสความเหมาะสม ซึ่งบางครั่งนั้น สามารถใช้เวהל่ำเคาะ (เกราะ) เพียงชิ้นเดียวตีประกอบจังหวะให้ผู้รำ และผู้ตีเวהל่ำเคาะจะต้องร้องเป็นลูกคู่ ให้กับคนรำด้วย เวהל่ำเคาะ (เกราะ) ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุดของการแสดงรำตง การแสดงทุกครั้งต้องมีเวהל่ำเคาะ (เกราะ) ไม่มีไม่ได้ (หม่องรุงเสย, สัมภาษณ์ 29 ธ.ค.2545) และในบางโอกาสก็สามารถนำวงปาดาลำมาบรรเลงประกอบการแสดงได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะดนตรีที่มีความสำคัญในการแสดงรำตง อยู่ที่การร้องเพลงเป็นสำคัญ เนื้อหาที่ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ออกมาผ่านคนร้องและคนรำที่เป็นคนคนเดียวกัน

คนรำตง 16 คน

นักดนตรี

นั่งหันหน้าเข้าหาผู้รำ

ตอนที่ 2 เขมร

2.1 วัฒนธรรมเขมร

เขมรถิ่นไทยเป็นชื่อทางวิชาการ ได้กำหนดขึ้นเพื่อเรียกผู้ที่พูดภาษาเขมรซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย (ประกอบ 2538, น.1) โดยทั่วไปว่า "คแมร" หรือ "คแมร-ลือ" แปลว่าเขมรสูง เรียกภาษาเขมรและชาวเขมรในกัมพูชาว่า "คแมร - กรอม" แปลว่า เขมรต่ำ และเรียกคนไทย "สยาม" ในภาษาไทย (ประกอบ 2538, น.1) เมื่อพิจารณาเขตการปกครอง นักภาษาศาสตร์ได้แบ่งภาษาเขมรเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ภาษาเขมรถิ่นไทย 2) ภาษาเขมรกลาง เป็นภาษาของผู้ที่อยู่ในกัมพูชา 3) ภาษาเขมรใต้ เป็นภาษาของคนเวียดนามเชื้อสายเขมร ปัจจุบันพบในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นครราชสีมา อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ปราจีนบุรี ตราด จันทบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว

นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดี สันนิษฐานว่าบริเวณที่ราบสูงโคราช เคยเป็นที่อยู่ของชาวขอม หรือชาวเขมรโบราณ ดูจากกลุ่มปราสาท ประติมากรรมที่พบมากในบริเวณดังกล่าว เช่น ปราสาทภูมิโปน ปราสาทไพร่มัดน้อย ปราสาทพนาวัน ปราสาทหินพิมาย เป็นต้น

ครอบครัวของชาวเขมรถิ่นไทยมีความคล้ายคลึงกับครอบครัวไทยพื้นเมือง คือ พ่อบ้านเป็นหัวหน้าครอบครัวแม่บ้านดูแล กิจกรรมภายในบ้าน ชาวเขมรถิ่นไทยให้เกียรติแก่เพศชายในการดำเนินกิจกรรมหรือตัดสินใจต่าง ๆ ครอบครัวเขมรถิ่นไทยมีการอยู่รวมกันหลายครอบครัว อาจประกอบด้วยปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา พ่อแม่ ลูกหลาน พี่น้องจำนวนมาก ครอบครัวใดที่มีลูกสาวหลายคน สมาชิกก็มีแนวโน้มขยับมากขึ้น การแต่งงาน (แซนการ) ของชาวเขมรถิ่นไทยนี้ ผู้เป็นฝ่ายชายต้องเสียเงินและ บรรณาการให้ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นการเปิดปาก (เบิกเมียด) ฝ่ายชายต้องจัดขันหมากไปให้ฝ่ายหญิง ประกอบด้วย หมู เหล้า ขนมห้าว ข้าวต้ม ผลไม้และเงินทอง ฝ่ายหญิงต้องล้างเท้าให้ฝ่ายชายก่อนขึ้นบ้าน (ประกอบ 2538, น.27)

เขมรถิ่นไทยมีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ อาหารหลักของชาวเขมรถิ่นไทยคือ ข้าวเจ้า ปลายข้าว เสมร ปลาจ่อม ปลาแห้ง ปลาอย่าง ปลาดำ น้ำพริกจิ้มผัก ผลไม้ได้แก่ กล้วย น้อยหน่า มะม่วง มะพร้าวและขนม ได้แก่ ขนมหอค ขนมนีล ขนมหันตาราง ขนมกระมอด ขนมหูก เป็นต้น

ชาวเขมรถิ่นไทยนับถือศาสนาพุทธ ช่วงเข้าพรรษาจะมีประเพณี "กันขง" ซึ่งเป็นประเพณีการถือศีล นำอาหารไปทำบุญ ที่วัด 8 วัน หรือ 15 วัน นอกจากนั้นยังมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ จะมีประเพณี

ไหว้บรรพบุรุษ เรียกว่า ประเพณีเป็นหรืองาน แคนเป็น ซึ่งตรงกับสารทไทย พิธีมังกิวลจองได เป็นพิธีสู่ขวัญ แบบพื้นบ้าน นิยมจัดในงานมงคล เช่น งานมงคลสมรส ขวัญนาค

โกนจุก ยกเสาเอก ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น พิธีอมมวด เป็นพิธีที่เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วย โดยผู้เข้าทรงจะ เชิญวิญญาณมาเข้าสู่ ร่าง และจะมีผู้คอยซักถามว่าเหตุใดถึงได้เจ็บป่วย นอกจากนั้น ชาวเขมรถิ่นไทยยัง เชื่อเรื่องโชคราง ของขลัง ฤกษ์ยามเครื่องราง ของขลังบางอย่างสามารถป้องกันภัยและรักษาโรคได้ (ประกอบ 2538, น.27)

การแต่งกายของชาวเขมรถิ่นไทย ผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง (ซำบิวัด) ซึ่งเป็นผ้าไหมพื้นเมืองที่มีชื่อคือ ผ้า โยล ผ้าอำปรม ผ้าซิน ผ้าซาคุ ส่วนผู้ชายนุ่งโสร่ง สำหรับเสื้อ ผู้หญิงใส่เสื้อแขนกระบอก ผู้ชายใส่เสื้อคอ กลม เครื่องประดับจะเป็นเครื่องเงิน เรียกว่า ประเก็อิม (ประคำ) นำมาร้อยเป็นสร้อย ต่างหู เป็นต้น (ประกอบ 2538, น.22) เขมรถิ่นไทยมีการละเล่นพื้นบ้านได้แก่ จเรียง เป็นการขับร้องหรือแหล่กลอนสด เนี่ยะจเรียง หมายถึง ผู้ขับร้อง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาเขมร จเรียงมีด้วยกันหลายประเภท เช่น จเรียงนอรแกว เป็นการร้องโต้ตอบระหว่าง ชายหญิง จเรียงอาโย มีการรำประกอบการร้อง จเรียงชันตุจ เป็นการ สนุกสนานของหนุ่มสาวซึ่งไปช่วยแต่งงานและงานมงคลในยาม ค่ำคืน จเรียงตรัว จะเป็นการร้องประกอบ เสียงซอ จเรียงจรวง เป็นการร้อง ประกอบเสียงปี่ นอกจากนั้นยังมี กันตริ้ม เป็นการละเล่นประกอบดนตรี รำตฤษ เล่นในเทศกาลสงกรานต์ (แคแจต) รำสาก เป็น การรำประกอบเสียงดนตรี และเสียงกระทบสาก ผู้ รำประกอบด้วยชายหญิงรำเป็นคู่ ๆ รอบวงกระทบสาก (ประกอบ 2538, น.29-30)

ท่ามกลางสภาวะปัญหาความถดถอยทางศีลธรรม จริยธรรมที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนกำลังขบ คัด หาทางเยียวยาให้แก่เยาวชนของชาติ ซึ่งกำลังตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อความเสื่อมลงของชีวิต ไม่ว่าจะ เรื่องการใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับห้างสรรพสินค้าเพื่อร้องเพลงคาราโอเกะกันในตู้ ปะปนกันทั้งหญิงชาย ตั้งแต่ห้างเปิดได้เพียง 5 นาที หรือเล่นเกมสโคมพิวเตอร์กับเพื่อนที่นัดพบกันในเกมส์หรือสนทนากันใน ห้อง chat ด้วยถ้อยคำที่ล่อแหลมและชักนำให้เกิดการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากคนที่ไม่เคยรู้จัก เหตุการณ์ต่าง ๆ ล้วนเป็นสัญญาณอันตรายที่ชี้ให้เห็นถึงการรับวัฒนธรรมใหม่โดยขาดความรู้เท่าทัน ชุมชนที่ขาดการเอาใจใส่หรือขาดความรอบคอบ ก็ขาดอำนาจในการต่อรองกับวัฒนธรรมบริโภคนิยม ที่มากับโลกาภิวัตน์ไปด้วย ชุมชนที่พ่ายแพ้ก็จะกลายเป็นชุมชนที่ขาดภูมิคุ้มกันหรือขาดราก อ่อนไหวตาม วัฒนธรรมภายนอก ไม่สามารถรักษามรดกวัฒนธรรมของตนเองร่วมกันต่อไปได้

ส่วนชุมชนที่แกนหลักเป็นผู้ที่รู้เท่าทันหรือให้ความสำคัญกับการปรับตัว หรือต่อรองเพื่อลดกระแสของการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ได้ ก็จะสามารถดำรงอยู่ต่อไป ในฐานะชุมชนที่มีรากต่อไปได้ สิ่งที่จะช่วยทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ประการหนึ่ง คือ การสร้างแนวร่วมเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีใช้เรื่องง่ายที่จะทำได้เพียงชั่วข้ามคืน

ชุมชนบ้านกันทรารมย์ ตำบลกันทรารมย์ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนไทยที่ใช้ภาษาเขมร อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองบุรีรัมย์ไปทางจังหวัดสุรินทร์ประมาณ 35 กิโลเมตร ถือเป็นตัวอย่างที่ดีในการร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านดนตรีของตนเองไว้ได้อย่างเข้มแข็ง โดยชักนำเยาวชนในชุมชนทั้งเด็กเล็ก เด็กโต เข้ามาร่วมกันสืบสานตำนานวงเบียร์ตระนาด (เป็พาทย์) ที่วัดประจำหมู่บ้านคือ วัดคันธารมย์ นับเป็นโชคดีของชุมชนและเด็ก ๆ ในชุมชนที่มีผู้ที่เป็นเสาหลักทางพระพุทธศาสนาและมีบารมีแผ่คลุมไปทั้งอำเภอกระสัง คือ "หลวงตา" พระครูสังวรวิริรักษ์ เจ้าคณะอำเภอกระสัง และเจ้าอาวาสวัดคันธารมย์ เป็นผู้ริเริ่มโครงการนี้ขึ้นด้วยทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ของคุณท่านเอง โดยมีอาจารย์ถนอม กลีบม่วง อาจารย์โรงเรียนบ้านกันทรารมย์ ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่รับอาสาเป็นผู้ช่วยดูแลเด็ก ๆ และจัดหากิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสบรรเลงตามโอกาสต่าง ๆ และยังมีอีกคนหนึ่งคือ ตาเฮาะ หรือครูเซี่ย ก็กรัมย์บ้านหนองแวม ปราชญ์ดนตรีชาวบ้านที่รับหน้าที่เป็นครูวง ทำหน้าที่ฝึกสอนดนตรีให้แก่เด็ก ๆ ในชุมชนตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา

เด็ก ๆ ของบ้านกันทรารมย์ เป็นตัวจักรสำคัญที่ร่วมกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่านมิติทางดนตรี ซึ่งเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนของเขา ที่จะไม่ถูกถาโถมจากแรงของวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกวัดคันธารมย์ โดยหลวงตาเจ้าคณะอำเภอนั้น นอกจากจะอำนวยความสะดวกการเรียนดนตรีแล้ว พระคุณท่านยังให้ความสำคัญกับการอบรมเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย ฯลฯ แก่เยาวชนในวงดนตรีด้วย เด็ก ๆ มีความสุขสนุกสนานรื่นเริงไปตามวัย แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความอ่อนน้อมสำรวมควบคุมกันไปด้วยเสมอ ทุกคนประนมมือตลอดเวลาเมื่อสนทนากับหลวงตาของเขา รับผิดชอบหน้าที่การฝึกซ้อมและเก็บทำความสะอาดภาชนะหลังใส่อาหารหลังรับประทานอาหารเสร็จทุกครั้ง

ชุมชนตระหนักถึงประโยชน์ของดนตรี คุณย่าอู นุชาญรัมย์ คุณยายเจียง สายแก้ว และคุณตาเลื่อน นุพันธ์รัมย์ คุณตาคุณยายของเด็ก ๆ ที่ไปเรียนดนตรีที่วัด เล่าถึงความรู้สึกว่าดีใจที่เห็นหลานไปเรียนดนตรีที่วัด ดีกว่าไปวิ่งเล่นหรือตามเพื่อนไปนั่งเล่นเกมส์และดูทีวีทั้งวัน และที่สำคัญ คือ หลาน ๆ เรียนหนังสือดีขึ้น กิริยามารยาทดีขึ้น เขียนหนังสือสวยขึ้น ซึ่งครูประจำชั้นของเด็ก ๆ ก็เห็นด้วย

จนผู้ปกครองคนอื่น ๆ เริ่มสนใจและชักชวนกันส่งบุตรหลานไปเรียนดนตรีไทยที่วัดบ้าง ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการอบรมสั่งสอนของหลวงตา อาจารย์ถนอม และตาเฮาะ แต่อีกส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากการได้รับดนตรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายและจิตใจ เพราะเสียงดนตรีสามารถช่วยในการกระตุ้นและ

พัฒนาสมองในส่วนที่เรียกว่า คอร์ปัส คอลโลซัม (Corpus Callosum) ที่เป็นกลุ่มใยประสาทที่มีหน้าที่เชื่อมข้อมูลข่าวสารของสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาให้สื่อสารถึงกัน ทำให้สมองทั้งสองซีกทำงานร่วมกันได้ และอะมิกดาลาที่เป็นสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความคิดสร้างสรรค์ สร้างความสงบและสมาธิในการทำงานให้กับเด็ก ทฤษฎีทางดนตรีศึกษาและการแพทย์เหล่านี้ จึงอาจเป็นอีกหนึ่งคำอธิบายที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นของเด็ก ๆ จากเสียงสะท้อนของเหล่าผู้ปกครอง

การเรียนดนตรีไทยที่บ้านกันทรารมย์ เป็นการรวมตัวของเยาวชนในท้องถิ่นชนบท ถึงแม้จะห่างไกลจากความเจริญทางวัตถุ แต่เยาวชนดนตรีที่นั่นกับอยู่ใกล้ชิดกับความเจริญทางจิตใจ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมอย่างยิ่ง ท่ามกลางความผันผวนของสังคมยุคใหม่ ชุมชนบ้านกันทรารมย์และบ้านใกล้เคียง เช่น บ้านกะเนียบ เป็นต้น ได้ใช้วิธีการร่วมกันเรียนดนตรีไทยแบบฉบับของชุมชน เพื่อร่วมกันสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีของตน และปลูกจิตสำนึกชุมชนที่มีมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันอีกหลายประการ เช่น ภาษาเขมร ศาสนาพุทธ ฯลฯ ให้เข้มแข็งขึ้น สามารถยืนหยัดและรักษาความเป็นชุมชนที่มีรากทางวัฒนธรรมไว้ได้สามารถต่อรองกับวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่อาจสร้างความเสื่อมแก่ชุมชนและเยาวชนของเขาได้ ผลพลอยได้ คือ เยาวชนได้รับผลของการพัฒนาทางสมองและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ดีขึ้น อันเกิดจากคุณประโยชน์ของดนตรี

ทั้งหลายทั้งปวงนั้น สิ่งที่มีความน่าสนใจ คือ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งที่เกิดขึ้น อันเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน ทั้งตัวแทนสถาบันศาสนา โรงเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ปกครองที่อุทิศแรงกายแรงใจและทุนทรัพย์จนบังเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ อบต. ก็ได้ให้ความสนใจและสนับสนุนงบประมาณในที่สุด จึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจสำหรับชุมชนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ได้ศึกษาเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนดนตรีแก่เยาวชน ที่สอดคล้องทั้งปรัชญาการเรียนรู้ หลักสูตรท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่เกิดการบูรณาการอย่างสมบูรณ์อีกด้วย

ชุมชนบ้านกันทรารมย์สามารถเอาชนะปัญหาในการจัดการเรียนการสอนดนตรีภายในชุมชนได้อย่างสง่างาม แต่ยังมีปัจจัยภายนอกชุมชนที่รอการแก้ไขอยู่อีกมาก เช่น เยาวชนที่ไปศึกษาต่อในสถาบันต่าง ๆ ทางด้านดนตรีขั้นสูงขึ้นไป ยังไม่ได้รับการยอมรับเรื่องทางเพลงและวิธีการบรรเลง อันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งเกิดจากอคติทางวัฒนธรรมดนตรีไทย อันเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมดนตรีไทยภาคกลาง ที่แพร่กระจายไปทั่วประเทศ เด็ก ๆ ต้องเริ่มเรียนใหม่ตามแบบฉบับของภาคกลางและลิ้มเพลงของบ้านกันทรารมย์ไปในที่สุด ก็คงให้เป็นหน้าที่ของเยาวชนที่เรียนดนตรีรุ่นต่อ ๆ ไป ที่จะต้องต่อสู้เพื่อให้

ได้รับการยอมรับจากภายนอกชุมชน ขอขอบคุณหลวงพ่อพระครูสังวรวิริรักษ์ อาจารย์ถนอม กลีบม่วง ตาเฮาะ (เขียวกักรัมย์) และเยาวชนนักดนตรีไทยที่บ้านกัทรารมย์มา ณ ที่นี้ด้วย

2.2 องค์ความรู้ทางดนตรีเขมร

ระนาดกลาง

ระนาดกลาง

ระนาดกลาง หรือระนาดเอกเป็นเครื่องตีชนิดหนึ่ง ที่วิวัฒนาการมาจากกรับเช่นเดียวกันกับระนาดเอกของภาคกลาง มีลูกระนาดจำนวน 22 ลูก ผูกติดกันเป็นแผ่นเดียวกันเรียกว่า "ผืน"

ลูกระนาดนี้ทำด้วยไม้แก่น เช่นไม้ชิงชัน ไม้มะหาด ไม้พยุงก็ได้ โดยนำมาเหลาให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ แล้วทำรางเพื่ออุ้มเสียงเป็นรูปคล้ายลำเรือ ให้หัวและท้ายโค้งขึ้น เรียกว่า รางระนาด แผ่นไม้ที่ปิดหัวท้ายราง ลูกต้นมีขนาด 39 ซม กว้างราว 5 ซม และหนา 1.5 ซม มีขนาดลดหลั่นลงไปจนถึงลูกที่ 22 หรือลูกยอดที่มีขนาด 29 ซม เมื่อนำผืนระนาด มาแขวนบนรางแล้ว หากวัดจากโคนหัวรางข้างหนึ่งไปยังโคนหัวรางอีกข้างหนึ่ง จะมีความยาวประมาณ 120 ซม มีเท้ารอง เป็นที่ตั้งรางระนาดกลาง

ระนาดทุ้ม

ระนาดทุ้ม

เป็นเครื่องตีที่สร้างเลียนแบบระนาดเอก ใช้ไม้ชนิดเดียว กันกับระนาดเอก ส่วนใหญ่นิยมไม้ไผ่ ลูก
ระนาดทุ้มมีจำนวน 17 หรือ 18 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 42 ซม กว้าง 6 ซม และลดหลั่นลงมาจนถึงลูก
ยอด ที่มีขนาดยาว 34 ซม กว้าง 5 ซม รางระนาดทุ้มนั้นประดิษฐ์ให้มีรูปร่างคล้ายทึบไม้ แต่เว้าตรงกลางให้
โค้ง โขนปิดหัวท้ายเพื่อ เป็นที่แขวนผืนระนาดนั้น ถ้าหากวัดจากโขนด้านหนึ่งไปยังโขนอีกด้านหนึ่ง ราง
ระนาดทุ้มจะมีขนาดยาวประมาณ 124 ซม ปาก รางกว้างประมาณ 22 ซม มีเท้าเตี้ยๆรองไว้ 4 มุมราง

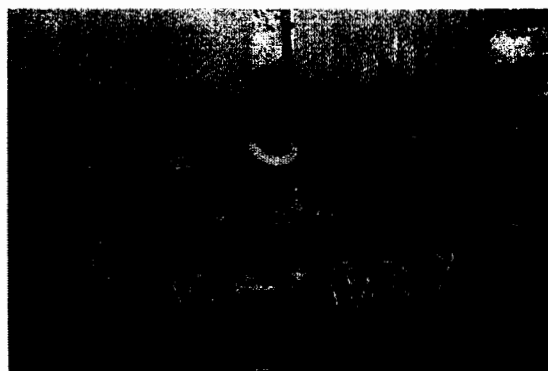
ระนาดเด็ก

ระนาดเด็ก เป็นเครื่องตีลักษณะเหมือนกับระนาดเอกเหล็กของภาคกลาง ลูกระนาดทำด้วยเหล็ก
ระนาดเอกเหล็กมีจำนวน 20 หรือ 21 ลูก โดยวางไว้บนรางที่มีไม้ระกำ หรือผ้า หรือสายยางพลาสติกขนาด
เล็กวางพาดไปตามของราง ลูกต้น ของระนาดเอกเหล็กมีขนาด 23.5 ซม กว้างประมาณ 5 ซม ลดหลั่นขึ้น
ไปจนถึงลูกยอดที่มีขนาด 19 ซม กว้างประมาณ 4 ซม รางของระนาดเอกเหล็กนั้น ทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม มี
เท้ารองรับไว้ทั้ง 4 ด้าน

ระนาดทุ้มเด็ก

ระนาดทุ้มเด็ก เป็นเครื่องตีลักษณะเหมือนกับระนาดทุ้มเหล็กของภาคกลาง ลูกระนาดทำอย่าง
เดียวกับระนาดเด็ก ระนาดทุ้มเด็ก มีจำนวน 16 หรือ 17 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 35 ซม กว้างประมาณ 6
ซมและลดหลั่นลงไปจนถึงลูกยอดซึ่งยาวประมาณ 29 ซม กว้างประมาณ 5.5 ซม ตัวรางระนาดยาว
ประมาณ 1 เมตร ปากราง กว้างประมาณ 20 ซม ใช้ไม้ตี 2 อัน

กวางโขน (ฆ้องวงใหญ่)

ฆ้องใน

เป็นเครื่องตี วงกว้างใช้ตีหนังไปงทำเป็นร้าน สูงประมาณ 24 ซม ระหว่างหวายเส้นนอกกับหวายเส้นในห่างกันประมาณ 14 - 17 ซม ตัดให้โค้งเป็นวงรอบตัวคนนั่งตี เปิดช่องด้านหลังคนตีเป็นทางเข้า ระยะห่างประมาณ 20 - 30 ซม วงกว้างต้องตัดให้พอดีสำหรับคนเข้าไปนั่งตีได้ไม่อึดอัด วงหนึ่งมีลูก 16 ลูก ลูกต้นวัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 17 ซม อยู่ทางซ้ายมือด้านหลังผู้ตี ลูกยอดวัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 12 ซม อยู่ทางขวามือ ด้านหลังผู้ตี ไม้ตีทำด้วยแผ่นหนังดิบ ตัดเป็นวงกลมเจาะกลางสอดด้ามไม้สำหรับถือ

กวางแหบ (ฆ้องวงเล็ก)

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี มีขนาดย่อมกว่ากวางใน วัดจากขอบวงในด้านซ้ายมือ ถึงของวงในด้านขวา กว้างประมาณ 80 ซม เรือนฆ้องสูง 20 ซม กวางแหบมีทั้งหมด 18 ลูก ลูกต้นวัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 13 ซม ลูกยอดมีขนาดประมาณ 9.5 ซม

ตะโพน

ตะโพนเป็นเครื่องดนตรีที่ขึงด้วยหนัง ตัวตะโพนทำด้วยไม้สัก ไม้ขนุน ไม้ประดู่ หรือไม้มะม่วง เป็นต้น เรขาคณิตเป็นโพรงภายใน ขึ้นหนัง 2 ด้าน หน้าใหญ่มีความกว้างประมาณ 25 ซม ติดหน้าด้วยข้าวสุกบดผสมกับขี้เถ้าเพื่อถ่วงเสียง หน้าเล็กมีขนาดประมาณ 22 ซม ตัวกลองยาวประมาณ 48 ซม ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับต่างๆ

กลองตึง กลองตุ้ม (กลองทัด)

กลองตึง กลองตุ้ม เป็นกลองชนิดหนึ่งมีลักษณะเหมือนกลองทัดของภาคกลาง เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่ขึ้นหน้าทั้งสองข้างด้วยหนังวัวหรือหนังควาย ตีด้วยหมุด ตัวกลองทำจากไม้เนื้อแข็ง กลึงคว้านข้างในจนเป็นโพรง ป่องตรงกลางนิดหน่อยหมุดที่ตีตั้ง กลองตึง กลองตุ้ม มีขนาดหน้ากว้างเท่ากันทั้งสองข้าง วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ 46 ซม ตัวกลองยาวประมาณ 41 ซม กลองทัดมี 2 ลูก

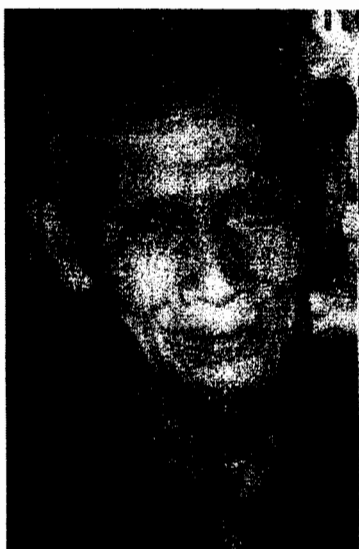
สไล (ปีโป)

สไลเป็นเครื่องเป่า ลักษณะคล้ายปี่ของภาคกลาง ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่นไม้ชิงชันหรือไม้พยุง กลึงให้เป็นรูปบานหุบบานท่าย ตรงกลางป่อง เจาะภายในให้กลวงตลอดเลา ทางหัวของปี่เป็นช่องรูเล็กส่วนทางปลายของปี่ ปากรูใหญ่ใช้ชัน เจาะรูนิ้วสำหรับเปลี่ยนเสียงลงมาจำนวน 6 รู ด้านบนสำหรับใส่ลิ้นปี่ที่ทำด้วย ใบตาลซ้อนกัน 4 ชั้น ตัดให้กลมแล้วนำไปผูกติดกับกำพวด เรียวยาวประมาณ 5 ซม ส่วนใหญ่กำพวดทำด้วยทองเหลือง สไล มี 2 ขนาด คือ

- (1) ไสลแหบ คล้ายป็นอก มีขนาดเล็ก ยาวประมาณ 31 ซม กว้าง 3.5 ซม
- (2) สไล คล้ายป็นใน มีขนาดใหญ่ มีความยาวประมาณ 41 – 42 ซม กว้างประมาณ 4.5 ซม

นักดนตรี

นายเชย กักรัมย์

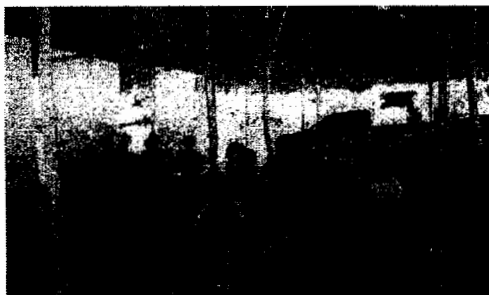
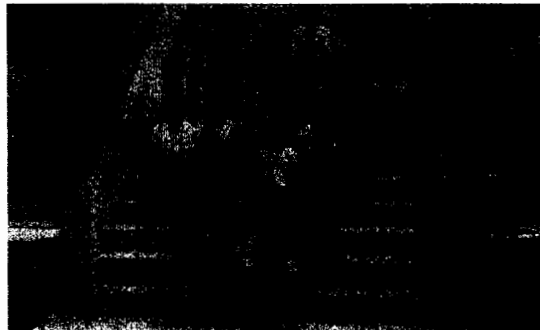
ครูเชย กักรัมย์ หรือตาเฮาะ เป็นครูดนตรีวงเป็ยตระขนาดคนเดียวที่ยังถ่ายทอดดนตรีแก่เด็กรุ่นหลังได้ เกิดเมื่อปี 2467 ปัจจุบันอายุ 81 ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ บ้านปาบุ ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ตาเฮาะ ได้รับการถ่ายทอดวิชาดนตรีจากครูดนตรีเก่าแก่ในท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ เช่น ครูสี บ้านสวายสอ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ครูคิน บ้านร่น ครูยศ บ้านโคกควาย และครูแพล บ้านจะแกไกลน จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น ตาเฮาะ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับเรื่องฝีมือการบรรเลงระนาดและ ก่วง มากที่สุด

นายโละ กักรัมย์

นายโละ กักรัมย์ เป็นนักดนตรีอาวโต มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเป่าสไล หรือ ปี่ ทุกชนิด ปัจจุบันอายุ 80 ปี แต่สุขภาพไม่สู้ดีนัก จึงไม่ค่อยได้ไปบรรเลงหรือถ่ายทอดดนตรีให้ผู้อื่น ประกอบกับ ภรรยาอายุมากเหมือนกันและตามองไม่เห็น จึงต้องคอยดูแลกัน นายโละ ได้รับการถ่ายทอดดนตรีจาก ครูคิน บ้านรุน ครูสมร บ้านสวาย และครูขอ บ้านหนองแขม

กลุ่มเยาวชนบ้านกันทรารมย์และบ้านกะน็อบ

วัดคันธารมย์ โดยหลวงพ่อดวงพระครูสังวรวิริภักษ์ เจ้าคณะอำเภอกระสังได้จัดกิจกรรมเรียนดนตรีให้กับเยาวชนในละแวกวัด โดยมีครูเขีย กักรัมย์หรือตาเฮาะ เป็นผู้สอน มีเยาวชนผ่านโครงการและสามารถบรรเลงดนตรีสีบทยอดต่อไปมากกว่า 50 คน

บทเพลง

การเรียนดนตรีที่บ้านกันทรารมย์นั้น ครูเขีย กักรัมย์จะวางพื้นฐานให้เด็กคล้ายกับการเรียนดนตรีในภาคกลาง คือ เริ่มเรียนเพลงใหม่โรง ซึ่งเป็นลักษณะเพลงชุด แล้วจึงจะเริ่มเรียนเพลงอื่นได้ เพลงจึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มเพลงใหม่โรง

ประกอบด้วย

1. เพลงสาธุการ
2. เพลงตระ (คล้ายตระนอน 2 ชั้น)
3. เพลงชะมัน (คล้ายเพลงเข้ามา)
4. เพลงรัว 3 ลา
5. เพลงปากปญม
6. เพลงเสมอ
7. เพลงเชิด
8. เพลงกลม
9. เพลงนกขมิ้น
10. เพลงกราวใน
11. เพลงกราวนอก
12. เพลงลา

กลุ่มเพลงบรรเลง

เพลงบรรเลงกลุ่มนี้มีชื่อและทำนองของบางเพลงใกล้เคียงกับเพลงไทยภาคกลาง เช่น

เพลงเขมรไบโกลง (แปลว่า เขมรขุ่มลูก) คล้ายกับเพลงเขมรบีแก้ว

เพลงเขมรไบแคลง (แปลว่า เขมรขุ่มว่าว) คล้ายกับเพลงไม้คั้ง

เพลงเบิกพนมรุ่ง คล้ายกับ เพลงแป๊ะ

เพลงคะยอย คล้ายกับ เพลงทยอย

2.3 บทบาทและสถานภาพ

การถ่ายทอดดนตรี

การถ่ายทอดดนตรีเขมรที่เรียกว่า วงเป็ยตระนาด ของชุมชนบ้านกันทรารมย์ ได้หยุดชะงักลงชั่วคราว เมื่อนักดนตรีในท้องถิ่น อายุล่วงเข้าวัยชรา และไม่มีผู้รับการถ่ายทอด จนชุมชน โดยการนำของ หลวงพ่อพระครูสังวรวิริรักษ์ เจ้าคณะอำเภอกระสังและเจ้าอาวาสวัดคันธารมย์ได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนที่กำลังจะสูญหาย จึงริเริ่มให้มีการสอนดนตรีขึ้นที่วัดคันธารมย์ โดยพระคุณเจ้า ได้อนุเคราะห์ทั้งสถานที่ อาหาร กำลังทรัพย์เพื่อจัดซื้อเครื่องดนตรีใหม่ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอน คุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ถนอม กลีบม่วง เป็นผู้ช่วยในการดูแลเยาวชนและประสานงานการออกงานแสดง สำหรับภาระการถ่ายทอดดนตรีเป็นหน้าที่ของครูเซีย ก๊กรัมย์ (ตาเฮาะ)

ตาเฮาะได้รับมอบหมายจากหลวงพ่อพระครูสังวรวิริรักษ์ ให้เป็นผู้สอนดนตรีเนื่องจากเป็นครูดนตรีอาวุโสของชุมชนที่ยังมีกำลังพอที่จะถ่ายทอดดนตรีได้ นักเรียนโรงเรียนบ้านกันทรารมย์ เป็นกลุ่มเป้าหมายเริ่มแรกในการสืบต่อวัฒนธรรมดนตรีแขนงนี้ โดยมีผู้ปกครองที่ใกล้ชิดกับหลวงพ่อและอาจารย์ถนอม เป็นกลุ่มบุกเบิกในการส่งบุตรหลานมาเรียนดนตรีที่วัดในเสาร์ถึงวันอาทิตย์ทุกสัปดาห์ โดยอาศัยอาหารบิณฑบาตจากพระมาเป็นอาหารกลางวันและยังมีเงินค่าขนมจากหลวงพ่อเป็นแรงจูงใจอีกประการหนึ่งด้วย

เยาวชนดนตรีของบ้านกันทรารมย์ เริ่มต้นการเรียนดนตรีด้วยการไหว้ครูที่จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 มีเครื่องไหว้(เครื่องสังเวย) ประกอบด้วยตรวย (ใบตองห่อดอกไม้เป็นรูปกรวย) รูป 2 ดอก เทียน 2 เล่ม หัวหมู 1 หัว ไก่ 1 ตัว และเงินกะนือต (ก้านล) 26 บาท แล้วจึงเริ่มเรียนการปฏิบัติดนตรีด้วยเพลงโหมโรง การถ่ายทอดดนตรีที่บ้านกันทรารมย์ยังคงยึดถือขนบเดิมที่ว่าจะต้องเรียนเพลงโหมโรงให้จบจึงเรียนเพลงอื่นได้

เพลงโหมโรงเป็นเพลงเบื้องต้นในการเรียนดนตรีที่บ้านกันทรารมย์ ประกอบด้วยเพลง 12 เพลง ได้แก่

13. เพลงสาธุการ
14. เพลงตระ (คล้ายตระนอน 2 ชั้น)
15. เพลงชะมัน (คล้ายเพลงเข้าม่าน)
16. เพลงรัว 3 ลา
17. เพลงปากปญม

18. เพลงเสมอ
19. เพลงเชิด
20. เพลงกล่อม
21. เพลงนกขมิ้น
22. เพลงกราวใน
23. เพลงกราวนอก
24. เพลงลา

เด็กๆ ที่สมัครใจเรียนดนตรีเหล่านี้ นับเป็นผู้มีความมานะพยายามสูงมาก ด้วยเหตุที่ต้องใช้เวลาหลายเดือน หรือแรมปีจึงจะเรียนเพลงใหม่ร้องได้จบ แล้วจึงจะมีโอกาสเรียนเพลงอื่นต่อไปได้

การใช้ดนตรีสร้างสัมพันธ์ในชุมชน

วงเป็ยตระนาดของบ้านกันทรารมย์ เป็นวงดนตรีที่มีเยาวชนเป็นผู้สืบทอด และยังคงเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มกันของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการสนับสนุนทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ที่จะสร้างความมั่นคง ให้แก่วงดนตรีของชุมชน จะเห็นได้จากการบรรเลงดนตรีในงานต่าง ๆ เช่น งานทอดผ้าป่า กฐิน หรือแม้แต่งานทำบุญวันพระ ที่ตรงกับวันหยุด เด็ก ๆ ก็จะมาช่วยกันบรรเลงเป็นศาสนบูชา ฝ่ายพ่อแม่ผู้ปกครองก็จะมาร่วมงานบุญที่วัดโดยพร้อมหน้ากัน ด้วยเหตุแห่งการทำบุญประการหนึ่ง แต่อีกประการหนึ่งคือ การมาชมบุตรหลานบรรเลงดนตรี และอาจจัดหารางวัล เช่น เสื้อผ้าใหม่ หรือชุดสำหรับการบรรเลงดนตรี แก่บุตรหลานตนเอง เพื่อความทัดเทียมกันในหมู่เยาวชน

ตอนที่ 3 ม้ง

3.1 วัฒนธรรมม้ง

คำว่า "ม้ง" (Hmong) เป็นชื่อที่ชาวม้งใช้เรียกตัวเอง กล่าวกันว่าหมายถึง "อิสระชน" (liberal man) ส่วนคำว่า "แม้ว" (Meo Meau Miao) เป็นชื่อที่ได้มาจากคำว่าชาวจีนใช้เรียกชาวม้ง ซึ่งอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจีนในภาษาจีนว่า "Miao" คำว่า "แม้ว" ในระยะต้นบาวคนก็ให้ความหมายว่า "ต้นข้าวขณะที่ยังไม่ออกรวง" (rice shoot) บางคนก็ให้ความหมายว่า "บุตรของดิน" ในช่วงหลังสมัยอัน คำว่าแม้วนี้มีความหมายไปในทางว่า "ชนเถื่อนทางใต้" (southern barbarians) หรือ "คนป่า" และก็มี ความหมายแฝงในทางดูถูกเหยียดหยามมากขึ้นเรื่อยๆ (Lebar et als 1964: 64) ถ้าจะสืบค้นความหมายของคำว่า "ม้ง" ให้ต้องแท้โดยสืบกลับลงไปในประวัติศาสตร์ของจีนด้วย ก็ยังไม่สามารถหาคำตอบสุดท้ายของความหมาย และที่มาขอคำว่า "แม้ว" ได้ ทั้งนี้เพราะนอกจากจะพบคำว่า Meo Meau Miao ที่กล่าวแล้วข้างต้น ก็ยังมีคำที่ใช้เรียกชาวม้งอีก เช่นคำว่า "Man" และคำว่า "Hmong" ในบันทึกของจีน (สุจิตริลักษณ์ ดีผดุง. 2538:2)

ชาวม้ง เป็นสาขาหนึ่งของชนชาติจีน เป็นกลุ่มจีนเก่า มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า แม้ว แต่พวกนี้เรียกตนเองว่า ม้ง บรรพบุรุษของชาวม้งเคยอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำ เหลือง แถบมณฑลยูนนาน กวางสี กวางเจาในประเทศจีน เมื่อราว 2,000 ปีก่อน คริสตกาล สมัยนั้นม้งเคยต่อต้านการขยายตัวของจีน ในที่สุดก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้และ ถูกบังคับให้ยอมรับวัฒนธรรมจีน แต่ก็ยังมีม้งจำนวนมากถอยร่นเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่ยากแก่การเข้าถึง

ในสมัย 1,000 ปีต่อมา ยุคของขงจื้อ เอกสารจีนเล่มหนึ่งได้กล่าวถึงกล่าวถึงชนพวกนี้ว่า เป็น "พวกอนารยชนแห่งขุนเขา" และเป็นพวกกบฏ ที่เฟื่องรังเกี่ยวของจีน ในระยะแรกของการรวมเป็นเผ่าพันธุ์ ชาวม้งได้สร้างวัฒนธรรม ประจำเผ่าของตนเองไว้อย่างมั่นคง แล้ว ซึ่งยังคงปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ (ขจิต ภัย 2538, น.22)

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 และ 24 ชาวม้งได้อพยพมาทางตอนใต้ เข้าสู่ตั้งเกี้ยวและ ประเทศญวน ได้มีการสู้รบกับพวกญวน แต่ต่อมา พวกม้งก็ได้ถอนตัวออกจากที่ราบ ซึ่งมีอากาศขึ้นด้วยความสมัครใจ ของพวกเขาเอง ค่อย ๆ ถอยกลับขึ้น สูภูเขา และได้อยู่ต่อมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ก็มีม้งอีกพวกหนึ่ง อพยพเข้าสู่พม่าและตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ ภูเขาเช่นเดียวกัน

มีชาวม้งบางส่วนได้อพยพจากประเทศลาวและพม่าเข้าสู่ประเทศไทย มาอาศัย อยู่ทางเหนือของประเทศไทย ม้งในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ม้งนำเงิน(ม้งลาย ม้งดำ ม้งดอก) และม้งชาว การแบ่งม้งเป็น 2 สาขาดังกล่าวนี้นี้ ก็โดยอาศัยความแตกต่าง ทางภาษา เครื่องแต่งกาย และชื่อที่พวกเขา เรียกตัวเอง

ม้งในประเทศไทยอาศัยกระจัดกระจายกันอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น ในจังหวัดน่าน เชียงราย เชียงใหม่ และยังพบหมู่บ้านม้งตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดตาก แพร่ เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ชาวม้งในประเทศไทย มีสายสัมพันธ์กับพวกม้งชาว ในประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นพวกที่อพยพมากที่สุด ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 (Lebar and others 1964, p.77)

ม้งในประเทศไทยพูดภาษาที่มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่ใช้อยู่ทางตอนใต้ ของ ประเทศจีน ภาษาพูดของม้งกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในประเทศไทย สามารถจะใช้ ติดต่อกัน ได้แม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน

ประเภทของม้ง

ชาวม้งในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม โดยแบ่งตามความแตกต่าง ทางด้านภาษา การแต่งกายและชื่อที่ชาวม้งใช้เรียกตัวเองเป็นหลัก กลุ่มแรกเรียกว่า กลุ่มม้ง (น) จั่ว (Mong Njua) ซึ่งแปลตามศัพท์จะหมายถึง "ม้งเขียวหรือม้งน้ำเงิน" และบางทีในทางท้องถิ่นอาจเรียก กลุ่มม้งนี้ว่า "ม้งลาย ม้งดำ หรือม้งดอก" และกลุ่ม(ฮ) ม้งเดือว (Hmong Daw) ซึ่งแปลตามศัพท์ว่า "ม้ง ชาว" (สุจริตลักษณ์ ตีนดุง. 2538: 5)

ม้งที่เข็กน้อย

ชาวเขาเผ่าม้ง ได้อพยพเข้ามาอยู่ในเขต 3 จังหวัด ประมาณ 70 ปีมาแล้ว โดยชาวเขาชุดแรก อพยพมาจากอำเภอปัว จังหวัดน่าน ผ่านมาทางอำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ และลงมาทางอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร แล้วเดินทางมายังอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งไปอาศัยอยู่บ้านทับเบิก เป็นชุดแรก ต่อมาได้มีชาวเขาอพยพตามมาจากหลังอีกและ ได้ขยายหมู่บ้านขึ้นเป็นบ้านป่ายาบ บ้านซี้เก้า บ้านเข็ก เก้า บ้านป่าหวาย และบ้านเล็กบ้านน้อยต่าง ๆ ในเขต จังหวัดดังกล่าว ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 - 2515 กอ.ปค.จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ขอพื้นที่ที่บ้านเข็กน้อยประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร และได้อพยพชาวเขา จากศูนย์แรกรับทั้ง 3 แห่ง รวมทั้งบ้านป่าหวายมารวมกันที่บ้านเข็กน้อย โดยมีนายโก๊ะ สืบทายาท เป็น ผู้นำ พ.ศ.2518 ได้ทำการอพยพชาวเขามาจากบ้านเล่าล้อมารวมกันที่บ้านเข็กน้อย เพื่อเป็นแหล่งเดียวกัน พ.ศ.2524-2525 พตท. 33 ได้เปิดยุทธการผาเมืองเกรียงไกร และผาเมืองเผด็จศึก เพื่อกวาดล้างกองกำลัง ผกค. ทำให้ ผกค.ได้รับความพ่ายแพ้ทั้งทางทหารและทางการเมือง

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลเข็กน้อย เป็นพื้นที่ที่มีความหนาวเย็นตลอดปี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 600-800 เมตร มีถนนลาดยาง จากบ้านเข็กน้อยถึงบ้านห้วยน้ำขาว 1 สาย

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
 ทิศใต้ ติดต่อดำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
 ทิศตะวันออก ติดต่อดำบลบ้านเนิน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
 ทิศตะวันตก ติดต่อดำบลนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 9,625 คน เป็นชาย 4,819 คน เป็นหญิง 4,806 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำสวนทำไร่ อาชีพเสริม ค้าขาย หัตถกรรม

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) โรงเรียน 2 แห่ง
- 2) โบสถ์ 2 แห่ง
- 3) น้ำตกเข็กน้อย
- 4) สถานีอนามัย 1 แห่ง
- 5) ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ 2 แห่ง
- 6) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 7 ศูนย์
- 7) พิพิธภัณฑ์ชาวเขาเผ่าม้ง หมู่ที่ 6

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ชาวเมืองชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงๆ ในระดับความสูงราว 3,000 – 5,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเล ถ้ายอดเขามีที่ราบมากพอก็จะรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน แต่ถ้ามีที่ราบไม่พอก็จะตั้งหมู่บ้านกระจัดกระจายตามไหล่เขา และที่สำคัญชาวเมืองนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ต้นน้ำ ชาวเมืองจะนำน้ำมาใช้โดยการไปตักหรือการต่อลำรางไม้ไผ่เข้ามาใกล้หมู่บ้าน ในบรรดาชนกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทย ชาวเมืองจะเป็นกลุ่มชนที่ชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาที่ราบสูงกว่าชนกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความเคยชินที่มีมาในอดีต การตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่สูงย่อมจะได้เปรียบในแง่ที่ว่าอยู่ใกล้ต้นน้ำมากกว่าชนกลุ่มอื่นๆ ทั้งยังมีป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์สามารถจะหาอาหารการกินได้อย่างเพียงพอ ประกอบกับยังเป็นการยากต่อการ

รุกรานของชนกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีอากาศเย็นซึ่งเป็นลักษณะอากาศที่มักจะปลอดภัยจากเชื้อไข้มาเลเรีย อหิวาตกโรค และเชื้อไข้ต่างๆ ที่มักจะเป็นกันในระดับพื้นที่ราบ

การตั้งถิ่นฐานในระดับสูงเช่นนี้ก็สอดคล้องกับอาชีพที่ทำกันมาแต่ดั้งเดิมคือ การปลูกฝิ่น ฝิ่นชอบอากาศเย็นและเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ดีให้กับชาวม้ง แต่ในปัจจุบันชาวม้งจะตั้งบ้านเรือนในระดับความสูงที่ต่ำลงมา หรืออาจจะตั้งบ้านเรือนในบริเวณพื้นที่ราบ ทั้งนี้เนื่องจากการที่มีประชากรทั้งที่เป็นชาวเขาและชาวพื้นราบไปอยู่ที่สูงมากขึ้น เป็นผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ รัฐจึงมีนโยบายควบคุมจำนวนประชากรบนพื้นที่สูง ชาวม้งจึงไม่อาจเลือกพื้นที่อาศัยได้เสรีดังแต่ก่อนและชาวม้งก็ต้องหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นทดแทนการปลูกฝิ่นด้วย

ชาวม้งนิยมปลูกบ้านอยู่ใกล้ๆ กับญาติพี่น้องในแต่ละหมู่บ้านจะมีบ้านตั้งแต่ 4 - 5 ครัวเรือนขึ้นไปจนถึงประมาณ 50 - 100 ครัวเรือน

บ้านของชาวม้งจะมีลักษณะเป็นโรงคลุมพื้นดินด้านหน้าบ้านจะหันออกทางลาดเขา จะมีส่วนยกจากพื้นดินเฉพาะส่วนที่ใช้เป็นที่นอนเท่านั้น แต่เดิมชาวม้งนิยมใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ใบหญ้าคา หรือไม้อื่นๆ ที่พอหาได้ ในปัจจุบันมีการใช้วัสดุก่อสร้างที่หาซื้อได้ในท้องตลาด เช่น อิฐบล็อก สังกะสี กระเบื้อง

ภายในบ้านของชาวม้งแบบดั้งเดิมนั้น จะมีบริเวณมุมหนึ่งที่ยกพื้นสูงสำหรับเป็นที่นอน อีกมุมหนึ่งจะใช้เป็นที่เก็บพืชผล เช่น ข้าว ข้าวโพด พักทอง ซึ่งที่พื้นบริเวณนี้จะมีครกกระเดื่อง (จ้อ) สำหรับตำข้าวอยู่ด้วย ส่วนอีกมุมหนึ่งของบ้านจะเป็นเตาไฟใหญ่ (ขอสอ) ซึ่งใช้ดินก่อขึ้นเป็นสี่เหลี่ยมด้านเท่าสูงจากพื้นประมาณระดับเข่า เตาไฟใหญ่นี้ปรกติจะใช้หุงต้มอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง แต่ถ้าเป็นงานเลี้ยงมีคนมา มากก็จะใช้เตาไฟใหญ่หุงหาอาหาร มุมที่เหลืออาจจะยกพื้นใช้เป็นที่นอนอีกมุมหนึ่ง ตรงกลางบ้านจะมีเตาไฟเล็ก (ขอ จี) ก่อที่พื้นดินสำหรับผิงไฟหุงหาอาหารในชีวิตประจำวันหรือต้มน้ำชา และเป็นที่นั่งคุยรับแขกไปด้วย ในบ้านชาวม้งจะมีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ (สือ กัง) ซึ่งเป็นแผ่นกระดาศสี่เหลี่ยมติดอยู่บนข้างฝาบ้าน ตรงข้ามกับประตูทางเข้าหน้าบ้าน ถ้าเป็นบ้านของชาวม้งเขี้ยวก็จะมีประตูทางเข้าหน้าบ้านประตูเดียว แต่ถ้าเป็นข้างของม้งชาวกาก็จะมีประตู 2 ประตูคือ ประตูทางเข้าหน้าบ้านและประตูด้านข้างบ้าน แต่ไม่ว่าจะม้งเขี้ยวหรือม้งชาวกาก็จะมีสือกั้งติดอยู่บนข้างฝาบ้านตรงข้ามกับประตูทางเข้าหน้าบ้านเหมือนกัน ถ้าบ้านนั้นเป็นบ้านของหมอผีก็จะมีหิ้งผี (ท่า เน้ง) แขนงอยู่ที่ข้างฝาบ้านด้วย บ้านของชาวม้งจะไม่มีหน้าต่าง

ลักษณะนิสัยใจคอ

ลักษณะนิสัยใจคอของชาวม้งโดยทั่วไปที่พอจะรวบรวมได้ก็คือ ชาวม้งส่วนใหญ่จะเป็นคนฉลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กชาวม้งในโรงเรียนมักจะเก่งวิชาคณิตศาสตร์ พ่อแม่จะส่งเสริมให้ลูกเข้าโรงเรียน

นอกจากนี้ชาวมังยังเป็นคนขยัน จะเห็นได้ว่าทั้งวันแทบจะไม่มีเวลาว่างจากการทำงาน ไม่ว่าจะป็นงานบ้าน งานไร่ งานซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์การเกษตรและบ้านเรือน ไม่ว่าจะหญิงหรือชายก็ต้องไปไร่ด้วยกันเมื่อเวลาทำงานไร่เร่งรัด ฝ่ายหญิงยังมีงานเย็บปักถักร้อยเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอีกด้วย

ชาวมังนั้นค่อนข้างจะดูไม่ค่อยเป็นมิตร ในระยะแรกถ้าพบกับคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า แต่เมื่อได้ใช้เวลาสังเกตศึกษาพอสมควรแล้ว ชาวมังก็จัดได้ว่าเป็นคนเปิดเผยและจะให้ความเป็นมิตรที่ดี ทั้งนี้เพราะตามปกติแล้วชาวมังนั้นแม้จะมีความผูกพันกันมากในส่วนที่นับอยู่ในเครือญาติแซ่ตระกูลเดียวกัน แต่ก็เป็นตัวของตัวเองค่อนข้างสูง สังเกตได้จากการที่ชาวมังจะไม่ค่อยมีการทำงานด้วยกันในลักษณะช่วยกันที่เรียกว่า "ลงแขก" มักจะใช้การจ้างจ่ายค่าแรงกันเป็นส่วนใหญ่ และแม้แต่การเล่นดนตรีและฟ้อนก็จะไม่มีการแสดงเป็นกลุ่ม แต่จะเป็นการแสดงเพียงคนเดียวทั้งเป่าแคนและทั้งฟ้อนไปด้วย

ครอบครัว

ระบบเครือญาติของม้ง ยึดถือระบบวงศ์ตระกูล (หรือแซ่) โดยนับถือตระกูลทางฝ่ายชาย ตระกูลที่สำคัญ 11 ตระกูล ได้แก่ ช้าง ลี ซอง วัง มัว เต้า ฮู วู โล (เลา) คิน และยาง สำหรับในประเทศไทย ตระกูลของม้งกระจัดกระจายทั่วไป ซึ่งแต่ละตระกูล จะมีพิธีกรรมทางศาสนาของตัวเอง ระบบครอบครัวของม้ง โดยปกติ ผู้ชายจะมีภรรยาคนเดียว อย่างไรก็ตามก็มีข้อห้าม เช่น ห้ามแต่งงานกับภรรยาของบิดา ห้ามแต่งงานกับสมาชิกของครอบครัวที่ใช้นามสกุลเดียวกัน ห้ามแต่งงานกับญาติชั้นหนึ่งและ ชั้นสอง หรือน้องข้างเคียง เป็นต้น ผู้ชายม้งถือว่าการแต่งงาน คือการหาแรงงานมาเพิ่มเติม เมื่อชายต้องการภรรยา เขาจะไปสูขอกับบิดามารดาของสตรีผู้นั้น พร้อมกับนำเงินที่ได้ตกลงกันไปให้ เงินชนิดนี้ เรียก "เงินซื้อเมีย" (บุญช่วย 2506, น.601) สตรีผู้นั้นจะเป็นภรรยาของตนทันที (ขจัดภัย 2538, น.39)

หน้าที่ของภรรยาต้องบำเรอความสุขให้สามี ต้องทำงานบ้านทุกประเภท เช่น ทำอาหาร เลี้ยงสัตว์ ตักน้ำ เก็บฟืน ตัดไม้ ถางหญ้า กรีดฝืน บั่นฝ้าย ทอผ้า เลี้ยงเด็ก ส่วนผู้ชายจะนั่งจิบน้ำชา ผู้ชายที่มีภรรยาซึ่งไม่สามารถมีบุตรสืบตระกูล สามารถหาภรรยาคนใหม่ได้ และต้องมาช่วยภรรยาคนแรกทำงาน (บุญช่วย 2506, น.599) การสืบมรดกของม้ง ทรัพย์สินส่วนตัว จะแยกจากของครอบครัว เมื่อหัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต ทรัพย์สินของครอบครัว เช่น บ้านของ บิดา และหิ้งผีบรรพบุรุษ จะตกเป็นของหัวหน้าครอบครัวคนใหม่ ได้แก่ลูกชายคนเล็กที่สุดที่แต่งงานแล้ว ส่วนทรัพย์สินส่วนตัว จะแบ่งกันระหว่างทายาท เช่น เงินสด เครื่องประดับ หรือเครื่องเงิน ลูกชายที่อาวุโสที่สุดจะได้ก่อน (ขจัดภัย 2538, น.41-42 และ Lebar and others 1964, p.80)

ด้านความเป็นอยู่ในบ้าน เวลาพวกม้งรับประทานอาหาร จะนั่งบนตั่งเตี้ย ๆ มีถาดไม้สานต่อขา สูงจากพื้นดินประมาณ 1 ศอก ใช้วางถ้วยอาหาร ใช้ตะเกียบพวยข้าวและหยิบอาหารอย่างชาวจีน (บุญช่วย 2506, น.592)

การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวม้งมีลักษณะเป็นเฉพาะของกลุ่มชน ม้งแต่ละกลุ่มก็ยังมี การแต่งกายที่แตกต่างกัน คนทั่วไปจึงเรียกม้งตามลักษณะการแต่งกาย สีและลักษณะของเครื่องแต่งกายของชาวม้ง แยกออกเป็น "ม้ง (น) จิว" (Mong Njua) หรือที่คนไทยเรียกว่า ม้งดำ ม้งน้ำเงิน ม้งเขียวหรือม้งลาย ผู้ชาย จะนุ่งกางเกงสีดำที่มีเป้ากว้างและยาว ลักษณะตัวหลวม และรัดที่ข้อเท้า คาดเอวด้วยผ้าผืนใหญ่สีแดง อาจจะมีเข็มขัดเงินคาดทับบนผ้าคาดเอวหรือไม่ก็ได้ ตัวเสื้อของชายชาวม้งเขียวจะเป็นเสื้อลำตัวสั้นแขน ยาวถึงข้อมือ ด้านหน้าจะผ่าด้านข้างทางซ้ายจากคอเสื้อมาจนถึงเอว ชายชาวม้งเขียวจะสวมหมวกสีดำมี พู่สีแดงบนยอดหมวกด้วย

ส่วนหญิงชาวม้งเขียวจะนุ่งกระโปรงจีบรอบตัวกระโปรงประกอบด้วยผ้า 3 ชั้น เย็บต่อกันเป็น ช่วง ช่วงบนสุดจะเป็นผ้าขาวล้วน ช่วงกลางจะเป็นผ้าที่เขียนลวดลายด้วยขี้ผึ้ง แล้วนำไปย้อมสีน้ำเงินเข้ม หรือสีกรมท่า เมื่อต้มลอกขี้ผึ้งออกแล้ว จะเกิดเป็นลวดลายตลอดผืน ส่วนช่วงล่างสุดจะเป็นผ้าสีดำหรือสี น้ำเงินเข้มที่มีการปักลวดลายและปักด้วยผ้าสีสวยงาม นำผ้าทั้ง 3 ช่วงเย็บติดกันแล้วจับจีบรอบตัว ข้าง หลังมีปกเสื้อแบบปกทหารเรือปักลวดลาย ซึ่งด้านที่ปักลวดลายจะอยู่ด้านในตัวเสื้อจะยาวถึงเอว จากเอว จะมีแผ่นผ้ามีชายห้อยลงไปถึงหน้าแข้งด้านหน้า หญิงม้งเขียวจะใช้ผ้าพันแข้งสีขาวหรือสีดำ และนิยมเกล้าผมเป็นมวยขนาดใหญ่พูนไว้ข้างบนศีรษะ

อีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า "(ฮ)ม้งเดือว" (Hmong Daw) หรือที่คนไทยเรียกว่า ม้งขาว ฝ่ายชายจะนุ่ง กางเกงสีน้ำเงินหรือสีดำมีเป้ายาน กางเกงชาวม้งขาวจะไม่รัดข้อเท้า ขากางเกงเป็นทรงกระบอกกว้างแบบ กางเกงขาก๊วยของจีนที่รู้จักกันทั่วไป ชายชาวม้งขาวจะใส่เสื้อตัวสั้นรัดตัวเปิดหน้าท้อง แขนยาวมีลักษณะ เหมือนของชาวม้งเขียว และสวมหมวกเหมือนชาวม้งเขียวแต่อาจจะต่างที่ตัวเสื้อของชายม้งขาว บางคนจะติดแถบผ้าสีขาวขนาดสองถึงสามนิ้วที่ปลายแขนเสื้อ

ส่วนหญิงชาวม้งขาวเมื่ออยู่กับบ้านหรือเวลาทำงาน ในชีวิตประจำวันรวมทั้งเวลาไปทำงานในไร่ จะนุ่งกางเกงสีดำหรือสีน้ำเงินยาวลักษณะเหมือนของผู้ชาย และจะสวมกระโปรงสีขาวจีบรอบเอวสั้นแค่ หัวเข่า เวลาเข้าเมืองหรือมีงานพิธีต่างๆ เช่น งานปีใหม่กระโปรงของม้งขาวจะไม่ปักลวดลาย หญิงชาวม้ง ขาวสวมเสื้อสีน้ำเงินดำหรือสีดำ ตัวยาวถึงเอวและแขนยาวถึงข้อมือเหมือนหญิงม้งเขียว มีลวดลายปักที่ ขอบแขนและด้านหน้าตรงบริเวณหน้าอก มีผ้ามีชายห้อยคาดจากเอวลงมาทั้งด้านหน้าด้านหลัง ตัวเสื้อมี

ปกแบบทหารเรือปักกลดลายสวยงาม และด้านที่มีลวดลายจะอยู่ด้านนอก ทรงผมของมังฆวนิยมเกล้า เป็นมวยขนาดเล็กไว้บนศีรษะค่อนข้างมาทางด้านหน้าของศีรษะ

ทั้งผู้ชายและผู้หญิงชาวมังไม่ว่าจะเป็นมังเขี้ยวหรือมังฆวนิยมใช้เครื่องประดับเงินทำเป็นกำไลข้อมือห้วงประดับคือเป็นขิดติดกัน 5 ชั้น ตุ่มหู และเหรียญเงินที่ใช้ประดับเสื้อ ถ้าในหมู่บ้านใดมีช่างตีเหล็กอยู่ในหมู่บ้าน ก็จะทำเครื่องประดับใช้เองในครอบครัวและรับจ้างคนในหมู่บ้านและคนนอกหมู่บ้านทำเครื่องประดับต่างๆ ด้วย ส่วนเหรียญเงินที่ใช้ประดับเสื้อนั้น มีทั้งที่ใช้เหรียญเงินรูป หรือเหรียญเงินฝรั่งซึ่งมีเนื้อเงินแท้ประสมอยู่ในปริมาณสูง เจาะเย็บติดประดับเสื้อ และมีทั้งที่ไปซื้อเหรียญเงินที่ทำเลียนแบบ ซึ่งมีขายในตลาดหรือมีรถพ่อค่านำมาขายในหมู่บ้านมาประดับเสื้อ ส่วนการทอผ้า การย้อมผ้า การตัดเย็บ การเขียนลายและการปักลายผ้า นั้น เป็นงานฝีมือของหญิงชาวมังที่ทำสืบต่อกันมาแต่โบราณ ในปัจจุบันหญิงชาวมังอาจจะซื้อผ้าย้อมสำเร็จจากในเมืองมาใช้แทนการทอและการย้อมเอง แต่หญิงชาวมังก็ยังคงเย็บปักและเขียนลายเองอยู่และก็มีบ้างที่ซื้อผ้าพิมพ์ลายมาใช้

ภาษา

ภาษามัง เป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษามัง-เมียน (Hmong-Mien) หรือที่รู้จักกันในชื่อตระกูลภาษาแม้ว-เย้า (Strecker 1987:1) ภาษามังที่พูดกันในประเทศไทยนั้นแบ่งเป็นภาษาย่อยที่สำคัญ 2 ภาษา คือ

1. ภาษามัง(น)จิว (Mong Njua) หรือที่เรียกกันในภาษาไทยว่า ภาษามังเขี้ยว (มังดำ มังน้ำเงิน หรือมังลาย)
2. ภาษา(ฮ)มังเดิว (Hmong Daw) หรือที่เรียกกันในภาษาไทยว่า ภาษามังขาว

ถึงแม้จะมีการแบ่งภาษามังในประเทศไทยออกเป็นภาษาย่อยที่แตกต่างกัน แต่ชายมังที่พูดภาษาย่อยคนละภาษา ก็สามารถสื่อสารและเข้าใจกันได้ โดยต่างฝ่ายต่างใช้ภาษาของตนเอง ทั้งนี้เพราะภาษามังทั้ง 2 ภาษาจะมีลักษณะคล้ายกัน ทั้งทางด้านระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ จะต่างกันก็ในเรื่องรายละเอียดของเสียงจำนวนหน่วยเสียงและคำบางคำเท่านั้น

ลักษณะภาษา ภาษามังเป็นภาษาคำโดด หนึ่งคำประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น สระและวรรณยุกต์ โดยไม่มีเสียงพยัญชนะสะกด และมีลักษณะสำคัญที่พบกันก็คือลักษณะของวรรณยุกต์สนธิ (Tone Sandhi) ส่วนลักษณะไวยากรณ์ก็คล้ายๆ กับของภาษาไทย นั่นคือมีการเรียงคำในประโยคบอกเล่าพื้นฐานตามลำดับแบบประธาน – กริยา – กรรม เหมือนในภาษาไทย ไม่มีการเปลี่ยนรูปคำเพื่อแสดงกาล (Tense) เมื่อต้องการแสดงกาลเวลา ก็ซ้ำคำบอกกาลเวลาเติมเข้าไปเหมือนในภาษาไทย ประโยคปฏิเสธ โดยทั่วไปก็ซ้ำคำแสดงปฏิเสธ “ไม่” (จี้) เติมลงข้างหน้าคำกริยา ตามลำดับ ประธานคำแสดงปฏิเสธ-กริยา-

กรรม ส่วนประโยคคำถามโดยทั่วไปนั้นก็สามารถใช้คำแสดงคำถามต่อท้ายประโยคบอกเล่าพื้นฐานได้เลย (สุริยา รัตนกุล 2515:2)

นอกจากนี้ภาษาม้งยังมีการใช้คำลักษณะนามเหมือนในภาษาไทยอีกด้วย แต่ตำแหน่งของคำลักษณะนามของภาษาม้งจะอยู่ข้างหน้าคำนาม นั่นคือ จะมีการเรียงลำดับแบบ จำนวนนับ-ลักษณะนาม-คำนาม ในขณะที่ในภาษาไทยจะมีการเรียงลำดับแบบวรรคคำนาม-จำนวนนับ-ลักษณะนาม (สุจิตลักษณ์ ตีพิมพ์. 253826-38)

ระบบเสียงของภาษาม้งนั้น มีเสียงพยัญชนะมากกว่าภาษาอื่นๆ ไป ทั้งระบบเสียงวรรณยุกต์ก็ยังมีจำนวนมากอีกเช่นกัน เมื่อรวมถึงลักษณะของการสนธิของเสียงวรรณยุกต์แล้ว ก็ทำให้ภาษาม้งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ภาษาม้งก็มีระบบสระที่ค่อนข้างจะไม่ซับซ้อนเท่าใดนัก

ภาษาม้งขาวจะมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 58 เสียง มีทั้งที่เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงเดี่ยว (simple consonant phoneme) และที่เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ (complex consonant phoneme) ส่วนในภาษาม้งเขียวจะมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 54 หน่วยเสียง ซึ่งส่วนใหญ่จะตรงกับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาม้งขาว ในภาษาม้งขาวและภาษาม้งเขียวจะมีหน่วยเสียงสระทั้งสระเดี่ยวและสระประสมทั้งหมด 13 หน่วยเสียง และมีหน่วยเสียงสระที่ออกเสียงต่างกัน 3 หน่วยเสียง นั่นคือ หน่วยเสียงที่ออกเสียงเป็นเสียงสระ "เอีย" "อา" และ "เอ็ง" ในภาษาม้งขาว จะออกเสียงเป็นเสียงสระ "อา" "อ้ง" และ "เอ็ง" ในภาษาม้งเขียว ตามลำดับ (Smalley 1976: 85 – 123)

ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาม้งนั้นมีทั้งหมด 7 หน่วยเสียง คือเสียงต่ำ-ตก มีการกักของเส้นเสียงเป็นเสียงที่มีลักษณะคล้ายเสียงเอกกึ่งเสียงโทในภาษาไทยเสียงต่ำ-ขึ้น เสียงนี้คล้ายกันกับเสียงจัตวาในภาษาไทยเสียงกลาง-ระดับ เสียงนี้คล้ายเสียงสามัญในภาษาไทย เสียงต่ำ-ระดับ เสียงนี้คล้ายเสียงเอกในภาษาไทย เสียงกลาง-ตก เสียงนี้คล้ายเสียงโทในภาษาไทย แต่เสียงจะต่ำกว่าและมีลมออกมามากกว่าเสียงสูง-ขึ้น เสียงนี้คล้ายเสียงตรีในภาษาไทย และเสียงสูง-ตก เสียงนี้คล้ายเสียงโทในภาษาไทย การเกิดเสียงวรรณยุกต์ของคำในภาษาม้งเขียวและม้งขาวส่วนใหญ่จะใช้เสียงตรงกัน ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาม้งนั้นค่อนข้างง่าย เพราะสามารถเทียบได้กับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย แต่สิ่งที่ทำให้การออกเสียงวรรณยุกต์ในภาษาม้งยากก็คือ การเกิดวรรณยุกต์สนธิที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ของคำ ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของเสียงวรรณยุกต์ของคำ ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของเสียงวรรณยุกต์ข้างเคียง ในเวลานำคำในภาษาม้งมาเรียงต่อกันเป็นคำประสม เป็นวลี หรือเป็นประโยค ทั้งหมดนี้ก็เป็นระบบเสียงโดยสังเขปของภาษาม้งเขียว และภาษาม้งขาวในประเทศไทย (ถ้าต้องการศึกษาระบบเสียงโดยละเอียดดู Smalley 1976:85-123

วิถีชีวิต

ชาวม้งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลังทางเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ผัก ไร่ ข้าวฟ่าง นอกจากการเพาะปลูกแล้วชาวม้งก็ยังเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ ม้า ชาวม้งทุกคนครอบครัวจะมีไร่อย่างน้อยหนึ่งแห่ง สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะช่วยกันทำไร่ การทำไร่ของชาวม้งจะเริ่มจากเลือกหาพื้นที่ที่มีดินดีทำเลเหมาะ อยู่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้าน วิธีการทำไร่ จะใช้วิธีถางป่าในราวฤดูแล้ง เมื่อถางป่าหมดแล้วก็จะทิ้งไว้ให้แห้ง จากนั้นก็จะเผา จนเข้าฤดูฝนจึงเริ่มปลูกพืช พืชหลักที่ปลูกกันทุกครัวเรือน คือ ข้าว นอกจากนั้นก็อาจจะเป็นข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันเทศ ผักปลอดจนพืชผักต่างๆ เช่น กะหล่ำ พักทอง พริกไทย ส่วนผัสนั้นมีการปลูกกันน้อยลง มีบ้างก็ที่ปลูกไว้เพื่อบริโภคเอง เมื่อเพาะปลูกพืชไร่ในพื้นที่เดิมต่อเนื่องกันประมาณ 3 – 5 ปี ชาวม้งก็จะย้ายไปเพาะปลูกในที่แห่งอื่น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพดินเสื่อมลง

ในปัจจุบันนี้ มีการปลูกผัสน้อยลงมาก เหตุผลประการหนึ่ง ก็เนื่องมาจากชาวม้งได้เข้าร่วมในโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยหันไปเพาะปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ และพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว และนี่ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวม้งบางส่วนเลือกการทำไร่เลื่อนลอยอีกด้วย

โดยทั่วไปแล้วสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะช่วยกันทำไร่ แต่ในทางปฏิบัติก็มีบ้างเหมือนกันที่ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายออกไปทำไร่ ถางหญ้า ตักน้ำ เก็บฝืนและให้อาหารสัตว์ ส่วนฝ่ายชายจะเฝ้าบ้านนั่งล้อมวงคุยกัน จิบน้ำชา สูบบ้องยาสูบ ฝืน และคอยรับแขกผู้มาเยือน ชายชาวม้งสามารถมีภรรยาหนึ่งคนหรือสองคนหรือสามคนจนถึงสี่คนได้โดยไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ซึ่งการมีภรรยาหลายคนนี้เป็นเหมือนการเพิ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัว และทำให้มีคนช่วยงานบ้านและงานไร่มากขึ้นด้วย

ลักษณะอาหารของชาวม้ง

อาหารในชีวิตประจำของชาวม้งโดยทั่วไปจะเป็นอาหารจำพวกแป้ง ได้จากการเพาะปลูกเองในไร่ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ส่วนอาหารจากเนื้อสัตว์และเครื่องในสัตว์จะไม่บริโภคกันเป็นประจำทุกวัน มักจะบริโภคในโอกาสการนำเนื้อสัตว์เหล่านั้นมาใช้ในพิธีกรรม และชาวม้งจะบริโภคเนื้อสัตว์ทำชนิดไม่ว่าจะเป็นวัว หมู ไก่ หรือแพะ รวมทั้งสัตว์ป่าที่ล่าได้พืชผักสวนครัวหลายชนิดที่ชาวม้งปลูกเอง และที่ขึ้นเอง ตามธรรมชาติก็นำมาบริโภค เช่น ผักกาด พัก พักทอง กะหล่ำปลี ต้นหอม มะเขือ ผักกูดน้ำ และยอดอ่อนของต้นถั่ว ในปัจจุบันชาวม้งสามารถปลูกพืชผักตามโครงการพระราชดำริ เช่น ปรือคโครี แครอท ผักสลัด จึงทำให้มีพืชผักเหล่านี้บริโภคด้วย

การดูแลสุขภาพของตนเอง

ทั้งในอดีตและปัจจุบันชาวเมืองส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอยู่มาก กล่าวคือ ชาวเมืองจะมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีอยู่มาก กล่าวคือชาวเมืองจะมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชา ทั้งผีดีและผีร้าย ซึ่งการบูชาผีดีก็จะเป็นไปเพื่อเป็นการตอบแทนที่ผีดีให้ความคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สิน ทั้งหลายให้อยู่ดีส่วนการบูชาผีร้ายก็เพื่อป้องกันไม่ให้มาทำอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินทั้งปวง แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนอกจากความเชื่อในเรื่องที่ว่าผีจะเป็นผู้ทำให้เกิดโรคร้ายหรือปราศจากโรคร้าย ชาวเมืองยังรับรู้อีกว่านอกจากการรักษาความเจ็บป่วยด้วยหมอผีแล้ว ยังมีหมอจากสถานอนามัยประจำ ตำบล หรือหมอในโรงพยาบาลที่สามารถจะบรรเทารักษาโรคได้ ดังนั้นชาวเมืองจึงรู้จักที่จะหายาแก้ไข้เล็กๆ น้อยๆ มารักษาเอง โดยหาซื้อได้ที่กองทุนยาในหมู่บ้าน หรือไปขอมาจากครูที่ประจำอยู่ในหมู่บ้านหรือ อาจจะไปรักษาที่อนามัยประจำตำบล รวมทั้งที่โรงพยาบาลในจังหวัดด้วย

การรักษาแบบพื้นบ้านของชาวเมืองนั้น พอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก การรักษาใช้แบบไม่รู้สาเหตุของความเจ็บไข้ ซึ่งวิธีนี้จะนิยมไปหาหมอผีร่างทรง (สือ เน่ง) ให้ประกอบพิธี เข้าทรงหรือลงผี (อัว เน่ง) เพื่อดูว่าขวัญของคนไข้ออกจากร่างไปหรือไม่ และเพื่อดูว่าอะไรเป็นสาเหตุของความเจ็บไข้และหาวิธีบรรเทาอาการเจ็บไข้ ส่วนการรักษาใช้อีกลักษณะหนึ่งเป็นการรักษาใช้แบบ คาดคะเนสาเหตุ ซึ่งวิธีนี้จะต้องไปหาหมอสมุนไพร (กือ ชั่ว) หมอสมุนไพรเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการใช้ ยาพื้นบ้าน แต่หมอสมุนไพรจะไม่สามารถทำหน้าที่ติดต่อกับผีได้ ดังนั้น ผู้ที่เจ็บป่วย นอกจากจะไปหาหมอ ผีร่างทรงที่สามารถติดต่อกับผี โดยการเสี่ยงทางด้วยไม้คู่ที่ใช้ในการเสี่ยงทาย (กัวะ) หรือด้วยการลงผีแล้ว ก็อาจจะไปหาหมอสมุนไพรเพื่อรักษาด้วยยาสมุนไพรอีกด้วยก็ได้

ในกรณีที่ผู้เจ็บป่วยนั้นเจ็บป่วยด้วยอุบัติเหตุ เช่น ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก กระจกหัก ตาแดง ปวด หัว ก็อาจจะใช้การรักษาพยาบาลโดยการใช้คาถาอาคม โดยหมอคาถา (คือ กัง) ซึ่งจะใช้วิเปาคาถาที่ บริเวณนั้น ๆ หรือใช้วิธีเปาคาถาลงในน้ำให้คนไข้ดื่มก็ได้

นอกจากการรักษาความเจ็บไข้โดยหมอผีร่างทรง หมอสมุนไพรหรือหมอคาถาแล้ว ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการต่ออายุให้กับผู้สูงอายุที่ตนเคารพนับถือ โดยให้ใส่กำไลข้อมือ ข้อมเท้า และกำไลคอที่ทำด้วยเงิน ซึ่งเชื่อกันว่ากำไลที่ใส่จะป้องกันไม่ให้ผีเข้ามาใกล้ ผู้สวมใส่ก็จะปลอดภัย ในกรณีของเด็กเกิดใหม่ก็เช่นกัน เมื่อเกิดได้ครบ 3 วัน พ่อแม่ก็จะทำห้วงคอกขนาดเล็กที่ทำด้วยเงินใส่คอเด็กทารกไว้ เพื่อกันไม่ให้ผีเข้ามาใกล้ ถ้าเด็กเจ็บป่วยไม่สบาย หมอทรงจะทำห้วงคอกที่มีลวดทองแดงและเหล็กพันเป็นเกลียว โดยรอบห้วงเงิน (เปาะ ฮู) และทำพิธีลงผีแล้วจึงจะใส่คอกนี้ให้เด็กเพื่อกันไม่ให้ผีมาเข้าใกล้ สำหรับผู้ป่วยไข้ เมื่อหายจากเจ็บไข้ก็จะใส่ห้วงคอกที่ทำด้วยทองแดงหรือเหล็ก ซึ่งเชื่อกันว่าการใส่ห้วงคอกจะทำให้ผู้ป่วยนั้นเป็นคนใหม่ ผีจะจำไม่ได้ ผู้นั้นจะได้ไม่เจ็บไข้อีก

ข้อห้ามของชาวม้ง

แต่เดิมข้อห้ามของสังคมชาวม้งมีอยู่มากมายเพื่อช่วยควบคุมดูแลสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข ในปัจจุบันข้อห้ามบางอย่างได้เปลี่ยนไปหรือถูกละเลยไป ยังคงมีเหลืออยู่ตามสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน เท่าที่ปฏิบัติกันอยู่พอรวบรวมได้ 11 ข้อ บางข้อก็ยังปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด บางข้อก็อาจจะผ่อนปรนไปบ้าง ดังนี้คือ

1. ห้ามใช้ชายอื่นแต่งชุดของสามีตน โดยที่สามีไม่อนุญาต ซึ่งอาจจะถือเป็นเรื่องการนอกใจกันได้
2. ห้ามเป่าเพลงแคนที่ใช้ในงานพิธีศพในบริเวณภายในบ้าน เพราะส่วนใหญ่เพลงงานศพจะใช้กันในพิธีกรรมงานศพเท่านั้น และห้ามตีกลองในหมู่บ้านม้ง เพราะการตีกลองจะใช้ในงานศพแต่อย่างเดียว
3. ห้ามหนุ่มสาวเกี่ยวพาราสีกันในที่สาธารณะและต่อหน้าผู้คน โดยเฉพาะต่อหน้าผู้ใหญ่ เพราะถือว่าไม่ให้เกียรติกัน ไม่เคารพพ่อแม่ของฝ่ายหญิง จะทำได้ก็เมื่อญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงหลับหมดแล้ว ดังนั้นการเกี่ยวพาราสีกันจึงทำได้ตอนกลางคืน โดยการกระซิบผ่านฝาบ้านจนกว่าฝ่ายหญิงจะเห็นใจ และยอมออกจากบ้านมาคุยกันในป่าบริเวณใกล้หมู่บ้านหรือบริเวณทิวไม้ใกล้ๆ บ้าน การเกี่ยวพาราสีจะทำได้ในตอนกลางวันได้เฉพาะในงานฉลองวันปีใหม่ ซึ่งจะเริ่มขึ้นในรวมแรม 15 ค่ำ หรือขึ้น 1 ค่ำ ในเดือนธันวาคม
4. ห้ามงานงานกับคนแค่เดียวกัน
5. ห้ามหญิงที่ยังไม่ทำพิธีแต่งงานคลอดในบ้านพ่อแม่เพราะจะผิดผีผิดบ้าน การตั้งท้องก็เท่ากับขาดจากผีของครอบครัวไปแล้ว เมื่อไม่มีใครรับผิดชอบก็ต้องสร้างกระท่อมเล็กๆ บริเวณใกล้บ้านให้เธออยู่ หลังจากคลอด 1 เดือนแล้วจึงกลับเข้ามาในบ้านพ่อแม่ได้เหมือนเดิม โดยไม่ต้องทำพิธีกรรมอะไร แต่ถ้าเกิดมีสิ่งไม่ดีขึ้นในครอบครัว เช่น ลูกไม้ทิ่มแทง ลูกของมีคมบาด มีการเจ็บไข้บ่อยๆ ก็จะต้องมีการประกอบพิธีกรรมโดยคนเข้าทรงก็จะทำพิธีเข้าทรงหรือลงผี และเมื่อพบว่าเป็นเพราะพ่อแม่ให้ลูกสาวที่มีลูกไม่มีพ่อเข้ามาอยู่ในบ้านก็ต้องเรียกญาติพี่น้องตระกูลเดียวกันมาประชุม และทำพิธีขอขมาต่อผีบรรพบุรุษ
6. ห้ามหญิงที่คลอดลูกใหม่ ๆ นั้นคือยังอยู่ในระหว่างเดือนในช่วง 30 วัน หลังคลอดเข้าไปในบ้านคนอื่น เพราะเชื่อว่าลูกของหญิงคนนั้นจะไปเหยียบบันไดเงินบันไดทองของบ้านนั้นหักจะทำให้บ้านนั้นทำมาหากิน คำขายไม่ขึ้น

7. ห้ามแขกผู้มาเยือนนอนขนานกับหิ้งผี เพราะเป็นบริเวณที่ใช้ประกอบพิธีกรรม หากจำเป็นจริงๆ ในกรณีที่ห้องรับแขกไม่มีหรือเต็มแล้ว ให้นอนขวางได้ ทั้งนี้เพราะการนอนตามขนานหิ้งผีจะเป็นการนอนแบบศพถือว่าไม่เป็นมงคลต่อแขกและเจ้าของบ้าน
8. ในกรณีที่มีเด็กเกิดใหม่ และมารดาอยู่ระหว่างอยู่เดือน 30 วัน ห้ามผู้ที่ไม่ใช่คนในครอบครัวเข้าประตูบ้าน แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องเข้าประตูบ้านจริงๆ ห้ามผู้นั้นใส่รองเท้าหรือสพายยามเข้าไปด้วย เพราะเชื่อว่าจะทำให้น้ำนมแม่ของเด็กแห้ง จะทำให้เด็กไม่มีอาหาร แต่ถ้าเผลอนำเข้าไปจะต้องทิ้งสิ่งของนั้นไว้ในบ้านนั้นเป็นเวลาราว 1 เดือน และต้องทำการขอมาโทษด้วยการเสียเงินค่าปรับจำนวนหนึ่ง
9. ในช่วงปีใหม่จะต้องทำพิธีบูชาผี เช่นไหว้บรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้องทำหิ้งผีหรือสือกั้งใหม่ โดยนำกระดาษมาปิดที่หิ้งผีใหม่ ส่วนอันเก่าให้นำไปเผาและในช่วงงานปีใหม่นี้จะมีการกินอาหารดีๆ มีการละเล่นสนุกสนาน จะหยุดการทำงาน ห้ามทำงานบ้านห้ามกวาดขยะและจะไม่ขายของใดๆ ทั้งสิ้น
10. เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ศพจะวางขนานไว้กับฝาบ้านบริเวณที่แขวนหิ้งผี และให้เอาศพไปฝังไว้ในวันดี เช่น วันวัว ซึ่งคนตายจะได้ไปเกิดเป็นคนที่มียุ้ยยืนห้ามนำไปฝังในวันไม่ดี เช่น วันงู วันกระต่าย วันลิง วันไก่ วันหมา เพราะหากฝังวันไก่อจะทำให้เกิดมาเป็นคนอายุสั้น วันกระต่ายจะทำให้เป็นคนขี้เกียจ ส่วนวันหมาจะเป็นคนไม่ดี ผิดลูกผิดเมียคนอื่น และเป็นคนขี้ขโมย
11. ห้ามเยียบธรณีประตู เพราะจะทำให้ผีประตูไม่พอใจ อาจเกิดการเจ็บไข้ต่างๆ ได้ ดังนั้นเมื่อจะเข้าบ้านให้ข้ามธรณีประตูไป

ธรรมเนียมการต้อนรับ

ตามปกติในหมู่ชาวเขาด้วยกัน เมื่อบุคคลผู้หนึ่งมีธุระจำเป็นต้องติดต่อกับเพื่อนบ้าน เขาจะไปหยุดอยู่ที่หน้าประตูบ้านของเพื่อนบ้านนั้นพร้อมกับร้องถามว่า "พวกคุณอยู่บ้านกันหรือเปล่า" (เน่ปั่ว(น) ย้อเจ้: nej puas nyob tsev) แม้ในกรณีที่ประตูบ้านเปิดและมองเห็นว่ามีคนอยู่ก็ตาม ฝ่ายเจ้าของบ้านจะตอบว่า "อยู่ เชิญเข้าบ้าน" ((น)ย้อเที้ย หล่อเจ้: nyob thiab los tsev) แขกผู้มาเยือนจะถามต่อด้วยประโยคว่า "พวกคุณไม่ได้อยู่กรรมกันหรือ" (เน่จีใจ้อ: nej tsis caiv ov) หรืออาจพูดว่า "พวกคุณอยู่กรรมกันหรือเปล่า" (เน่ปั่วใจ้: nej tsis caiv ov) หรือ อาจพูดว่า "พวกคุณอยู่กรรมกันหรือเปล่า" (เน่ปั่วใจ้: nej puas caiv) เจ้าของบ้านจะตอบว่า "ไม่ได้อยู่กรรม เชิญเข้าบ้านสิ" (จีใจ้ หล่อเจ้อ: tsis caiv los tsev os) แขกผู้มาเยือนจึงจะก้าวล่วงเข้าไปในบ้าน ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ถือเป็นมารยาทอันเหมาะสม แต่มิได้เข้มงวด

ในทุกสถานการณ์ ในรายที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอันดีอาจเข้าไปในบ้านได้เลยโดยไม่ต้องผ่าน ประโยคคำถามเหล่านี้ก็ได้

เมื่อมีแขกมาเยือนบ้าน คำแรกที่เจ้าของบ้านจะร้องทักทาย ขณะแขกเข้ามาในบ้านแล้ว คือ “คุณมาหรือ” – ก้อตัวหลอ: koj tuaj lov (ใช้กับแขกคนเดียว) – เน้ตัวหลอ: neb tuaj lov (ใช้กับแขกสองคน) – เน้ตัวหลอ nej tuaj lov (ใช้กับแขกคนเดียว) – เน้ตัวหลอ: neb yusj lob (ใช้กับแขกสองคน) – เน้ตัวหลอ nej tuaj lov (ใช้กับแขกสามคนขึ้นไป) เป็นคำถามที่ให้เกียรติและรับรู้การมาของแขกส่วนผู้มาเยือน จะตอบรับว่า “ผมมา” – กู้ตัวอ้อ: kuv tuaj os (คนเดียว) – อี้ตัวอ้อ: wb tuaj os (สองคน) – เป้ตัวอ้อ: peb tuaj os (สามคนขึ้นไป)

หรืออาจเพียงตอบรับว่า “เฮ้อ” (awj) ก็ได้ และเจ้าของบ้านจะเชื้อเชิญให้นั่งด้วยคำว่า “หย่อวอ้อ” (Zaum os) โดยจัดหาม้านั่งให้แขกด้วยจากนั้นจึงค่อยสนทนากันในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

ระหว่างเวลาที่แขกยังอยู่ในบ้านเจ้าของบ้านคนใดคนหนึ่งจะนั่งเป็นเพื่อนสนทนา ไม่ปล่อยให้แขกนั่งเฉยอยู่คนเดียว แม้จะเป็นเวลาติดตื้นเพียงไรก็ตามจะไม่ขอให้แขกกลับไปเพื่อคนจะได้พักผ่อนเป็นอันขาด ซึ่งก็เหมือนกับธรรมเนียมรับแขกในที่อื่นๆ โดยทั่วไป และแขกที่ดีย่อมจะรู้เวลาอันสมควรของตนเช่นกัน

จนเมื่อการเยี่ยมสิ้นสุดลง ถ้าเป็นแขกที่สนิทสนมกันมากอาจพูดเพียงว่า “อยู่นะ((น)ย้อ: nyob) หรือเพียงลุกขึ้นยืนเจ้าของบ้านจะบอกว่า “ไปแล้วมานะ” – (หมุฮอตัวอ้อ: mus ho tuaj os) แขกจะตอบรับเพียง “เฮอ” (aw) แล้วจึงออกจากบ้านไป และถ้าเป็นแขกที่พอจะรู้จักกันอยู่บ้างเมื่อลากลับ คำอำลากันจะเป็นไปในลักษณะดังนี้

แขก -“พวกคุณอยู่กันนะ” (เน้ (น)ย้ออ้อ: nej nyob os)

เจ้าบ้าน -“จะต้องไปแล้วหรือ อยู่อีกสักประเดี๋ยวนั่งสิ” (ตีหย้วหมุหลอ (น)ย้อเท (น) จิจจ

หม้อ: twb yuav mus los nyob mè ntsis tso mog)

แขก -“เฮ้อ จะไปละ” (เฮอ หย้ว หมุอ้อ: aw yuav mus os)

เจ้าบ้าน -“ไปแล้วมาอีกนะ” (หมุฮอตัวอ้อ: mus ho tuaj os)

แขก -“มาเยี่ยมที่บ้านบ้างสิ” (ตั้งน่าต่อเจอช้อ: tuaj tsham tom tsev os)

แล้วจึงกลับไป แต่ถ้าเป็นแขกที่เดินทางมาจากต่างถิ่น (และมีที่พักค้างคืนในหมู่บ้านแล้ว) การบอกลากันจะเป็นไปในทำนองนี้

แขก -“พวกคุณอยู่กันนะ” (เน้ (น)ย้ออ้อ: nej nyob os)

เจ้าบ้าน -“คุณจะต้องไปแล้ว(หรือ?) อยู่อีกสักสามวันสิ แล้วค่อยไป” (ก้อตีหย้วหมุ หลอ

(น)ย้อเฮ้อเป็ญจอหมะลีหมุหม้อ: kej twb yuav mus los no ob peb hnuv tso mam li mus moj)

แขก -“เอ้อ จะไปละ” (เออ หยัว หม่ออ: aw yuav mus os)

เจ้าบ้าน -“ไปแล้วคุณมาเยี่ยมเราอีกนะ” (หม่ออฮอตัวจ่าเปืออ: mus koj ho tuaj tsham peb os)

แขก -“อยู่กันนะ แล้วพวกคุณมาเยี่ยมพวกผมบ้างละ” ((น)ย้อ เนฮอตัวจ่าติเปืออ: nyob nej ho tuaj tsham tim peb os)

แล้วจึงกลับออกไป

ในกรณีที่แขกอยู่สนทนาจนถึงเวลาอาหาร หรือมาเยี่ยมในขณะที่เจ้าของบ้านกำลังกินอาหารกัน หลังจากทักทายกันแล้ว (โดยปกติแขกมักจะเลี่ยงการเยี่ยมเยือนในขณะที่เจ้าของบ้านกำลังกินอาหารด้วยความเกรงใจ แต่มีไซ้ข้อห้ามเคร่งครัดว่าจะเยี่ยมเยือนกันไม่ได้ในเวลาเช่นนี้) เจ้าของบ้านจะต้องร้องเชื้อเชิญว่า “กินข้าว” (น่อหมอ: noj mov) หรือ “กินข้าวกับเรา” ((น)ตร้อ เป็นน่อหมอ : nrog peb noj move) แขกจะปฏิเสธว่า “กินเถอะ” (น่อโจส :noj tsau) ถ้าเป็นแขกที่มาเยี่ยมในขณะที่กินอาหารอาจปฏิเสธเพิ่มเติมว่า “กินเถอะ ผมกินมาแล้ว” (น่อโจว :noj tsau kuv noj tas lawm) การร้องเชิญแขกร่วมกินอาหารนี้ ถือได้ว่าเป็นมารยาทของเจ้าบ้านที่ดีที่ต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดการเชื้อเชิญและปฏิเสธอาจกล่าวซ้ำซ้อนกันหลายครั้ง โดยฝ่ายเจ้าของบ้านเชิญตามมารยาทหรือตั้งใจจะเชิญให้ร่วมกินอาหารด้วย สำหรับการเชิญแขกหลายๆ คนร่วมกินอาหาร เจ้าของบ้านจะต้องระบุชื่อแขกหรือเรียกชื่อตำแหน่งตามความผูกพันที่มีกับตน เช่น พ่อตา ลุง อาเป็นต้น ถ้าเป็นญาติหรือเพื่อน ที่สนิทกัน เจ้าของบ้านอาจเพียงแต่ร้องเชิญรวมๆ กันไปทั้งหมดก็ได้ ในกรณีที่มีแขกมาจากต่างถิ่นและเจ้าของบ้านเชิญให้ร่วมกินอาหารด้วยนั้น ถ้าเป็นการกินอาหารตามธรรมดาจะเริ่มลงมือกินอาหาร แขกจะกล่าวขอบคุณสั้นๆ ด้วยประโยคที่ว่า “ขอบคุณข้าว” (อ้วโจ้วหมอ: ua tsaug mov) หรืออาจพูดว่า “กินข้าวแต่ไม่ได้ขอบคุณ” (น่อหมอดีจ้อโจ้ว: noj mov twb tsis ua tsuag) ซึ่งมีความหมายว่า “ผมกินข้าวของคุณแต่ไม่ได้ขอบคุณคุณ” คือตามปกติการกล่าวขอบคุณตามแบบแผนผู้กล่าวจะต้องใช้มือประกอบคำพูดด้วย โดยการหงายฝ่ามือทั้งสองข้างประสานกัน ยกขึ้น-ลงประกอบคำพูด แต่ความหมายของคำว่าไม่ได้ขอบคุณ คือเพียงพูดด้วยปาก มิได้ใช้มือประกอบด้วย ทั้งนี้แขกต่างถิ่นนั้นจะกล่าวคอบขอบคุณเฉพาะครั้งแรกที่ได้รับเชิญให้ร่วมกินอาหารด้วยเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำกล่าวขอบคุณแบบเป็นพิธีการ เช่น งานเลี้ยงในพิธีบางอย่าง หรืออาจเป็นเพียงการฆ่าสัตว์มาประกอบอาหาร แล้วเชิญแขกมาร่วมกินด้วย เมื่อเจ้าของบ้านเชิญแขกแล้วจะจูงมือแขกเข้านั่งที่หัวโต๊ะ (จ่าจุ: sam tsum) ขณะตักข้าวส่งให้แขกแขกจะกล่าว “(คุณ)ไม่อยู่เฉย คุณยังอุตสาหักตักข้าวให้ผมกินอีก” (จี้ เจียตัวหยี ก้อเจ่งหยัว (น) เต่าหมตัวกู๋น่อ: tsis cia tuab ywm koj tseem yauv ntaus move rau kuv noj) เจ้าของบ้านจะตอบว่า “ให้ผมตักให้เถอะ” (เจีย กู๋ (น)เต่า: cia kuv ntaus) แล้วแขกจึงรับข้าวที่วางลงไว้บนโต๊ะ และกล่าวคำขอบคุณด้วยถ้อยคำค่อนข้างยาว ซึ่งจะมีรายละเอียดปลีกย่อย

แตกต่างกันไปแต่ละคน แต่โดยทั่วๆ ไปจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนี้ "พวกคุณมิได้อยู่เฉยๆ แต่พวกคุณได้เกียรติกองผมเป็นคนใหญ่โต ปรงเนื้อปรงอาหารอย่างดีมาจัดวางไว้บนโต๊ะ แล้วจงมือผมให้มานั่งที่หัวโต๊ะ ซึ่งเกรงว่าเมื่อผมกลับไปแล้ว เมื่อเงินมาเก็บภาษีจะไม่มีเสียให้เขา (เพราะได้นำมาเลี้ยงผมหมด)" (เนจิตัวหยีเนจัวมัวกู๋เทียฮ้อ ฮัว(น) ไก้อัวฮนอ ก่อ (น) เตาะตรอฉ่าตริงจี้กู๋เต่ก้อหย่อตรอฉ่าจ้อฮัว (น) ไฉกู่ต้อต้อจ้อฮัวเฟียจ้อเซต้อจี้เปาะก้าม้วนอ : nej tsis tuab ywm nej tsuas muab kuv thiaj hlob ua nqaij ua hno qos ntog rau saum rooj tsub kuv tes qos zog rau sam tsum uas ntshai kuv rov dua suav phiam suav se tuaj tsis pom qab muab no) และอีกตัวอย่างหนึ่งคือ "พวกคุณมิได้อยู่เฉยๆ ได้ยกย่องให้ผมดูเป็นคนใหญ่โตมาไถ่ถอนน่อยมาให้ผมกิน ซึ่งเกรงว่าเมื่อผมกลับไปแล้ว เมื่อเงินจะมาเก็บภาษีจะไม่มีเสียให้เขา (เพราะได้นำมาเลี้ยงผมหมด) (เนจิตัวหยีเนจัวมัวกู๋เทียฮ้อ ฮัว(น) ไก้อัวฮนอ ก่อ (น) เตาะตรอฉ่าตริงจี้กู๋เต่ก้อหย่อตรอฉ่าจ้อฮัว(น) ไฉกู่ต้อต้อจ้อฮัวเฟียจ้อเซต้อจี้เปาะก้าม้วนอ : nej tsis tuab ywm nej tsuas muab kuv thiaj hlob ua nqaij ua hno qos ntog rau saum rooj tsub kuv tes qos zog rau sam tsum uas ntshai kuv rov dua suav phiam suav se traj tsis pom qab muab no) และอีกตัวอย่างหนึ่งคือ "พวกคุณมิได้อยู่เฉยๆ ได้ยกย่องให้ผมดูเป็นคนใหญ่โตมาไถ่ถอนน่อยมาให้ผมกิน ซึ่งเกรงว่าเมื่อผมกลับไปแล้ว เมื่อเงินเก็บภาษีมา จะไม่มีเสียให้เขา" (เนจิตัวหยีเนจัวมัวกู๋เทียฮ้อ ฮัว(น) ไก้อัวฮนอ ก่อ (น) เตาะตรอฉ่าตริงจี้กู๋เต่ก้อหย่อตรอฉ่าจ้อฮัว(น) ไฉกู่ต้อต้อจ้อฮัวเฟียจ้อเซต้อจี้เปาะก้าม้วนอ : nej tsis tuab ywm rau muab kuv saib hlob tua me noog rau kub noj ual kuv rov dua suav phiam suav se tuaj tsis pom qab muab) จากตัวอย่างที่ยกมานี้ ยังจะช่วยชี้ให้เห็นวงชีวิตส่วนหนึ่งเมื่อครั้งสมัยที่ชนเผ่านี้ยังอยู่ใต้อำนาจของจีน ต้องเสียภาษีให้ผู้ปกครองจนถึงกับนำมาใช้เป็นค่ากล่าวสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน ฝ่ายเจ้าของบ้านจะกล่าวตอบว่า "ไม่ต้องขอบอกขอบใจกันหรอก ผักข้าวธรรมดาเท่านั้น เสียเวลาขอบใจเปล่าๆ" (จี้ฮ้อฮัว โจ้วฮ้อฮมดต้าต้อวะ(น) กิลอโจ้วฮ้อ : tsis txhob ua tsaug zuab mov dab tuag nkim lo tsaug xwb) หรืออีกสำนวนหนึ่งว่า "คุณมานี้ก็เปรียบเสมือนมาในเมืองของเขา (จีน) อย่าขอบใจกันเลย เสียเวลาขอบคุณเปล่าๆ" (ก้อต้อต้อต้อฮัวฮวมะไฮอัวฮ้อฮ้อฮ้อ ฮ้อฮัวโจ้ว(น) กิลอโจ้ว : koj tuaj tiv li tuaj hau suav li yam txhob ua tsaug nkim lo tsaug) สำนวนนี้เป็นการถ่อมตัวของเจ้าของบ้านทำนองว่า ตนเลี้ยงแขกได้ไม่เต็มที่เหมือนกับการเดินทางเข้าเมือง (จีน) ซึ่งไม่ใช่บ้านเมืองของเรา ดังนั้นจึงไม่ควรขอบคุณกันให้เสียเวลา

สำหรับแขกผู้เดินทางมาจากต่างถิ่นและมาพักอาศัยอยู่กับเจ้าของบ้าน 2-3 วัน เมื่อจะกลับต้องมีคำกล่าวขอบคุณเช่นกัน ซึ่งจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังตัวอย่างนี้ "ผมมาอยู่กินอยู่อื่นสองสามวัน มาดูตึงแรงงาน เวลาของคุณ การงานของคุณหลายอย่าง" (กู๋ต้อ(น) ย้อฮ้อ(น) ย้อฮ้อ (น) ฮ้อเปือฮ้อฮ้อฮ้อฮ้อฮ้อ ก้อต้อโก้ว ก้อฮ้อฮ้อฮ้อฮ้อฮ้อฮ้อ : kuv tuaj nyob haus ob peb hnuab tuaj zog koj tab kaum koj hauj lwmm ob peb yam) เจ้าของบ้านจะตอบว่า "คุณมาเปล่ากลับเปล่า ไม่มีอะไรจะให้คุณกิน อย่าขอบคุณกันเลย"

(ก้อตัวเต๋อตรอเต๋อ จิมัวอีหะ ตรวก้อน่อ ซ้อฮัวโจ้ว : koj tuaj dawb rov dawb tsis muaj ib yam rau koj noj txhob un tsaut) จากนั้นแขกจึงลากลับบ้านโดยไม่ลืมที่กล่าวเชิญกันดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นๆ

คำกล่าวตามแบบพิธีที่กล่าวมานี้ คนรุ่นหนุ่มจะต้องศึกษากับผู้อาวุโสเพื่อจะได้นำไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ถึงขนาดที่ว่าถ้าผู้ใดไม่รู้หรือใช้ไม่ถูกในงานที่เป็นพิธีการ จะต้องถูกว่ากล่าวตีเตียน สอบถามกันว่าเป็นลูกเต้าเหล่าใคร มีเทือกเถาเหล่ากอมาจากไหนทีเดียว

มารยาททางสังคมประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึงในที่นี้ คือ เมื่อมีบุคคล 2-3 คนขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันเดินทางกลับจากธุระร่วมทางกันมา เมื่อถึงหมู่บ้าน ถ้าผ่านบ้านของผู้ร่วมทางคนใดก่อนผู้นั้นจะกล่าวคำเชิญ ให้ผู้ร่วมทางอื่นๆ เข้าบ้าน หรืออาจพูดว่า "ถ้าขยันละก็ คุณมาเยี่ยมเยียนเรานะ" ((น) ก้วก้อตัวซ่าเป็ : nquag koj tuaj tsham teb) อีกฝ่ายหนึ่งก็จะตอบด้วยถ้อยคำเช่นเดียวกัน หรืออาจใช้ถ้อยคำใดๆ ที่มีความหมายเชื้อเชิญอีกฝ่ายหนึ่งมาเยี่ยมตนบ้าง แล้วจึงแยกกันกลับยังบ้านของตน

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้พบเห็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาที่ยังขาดความเข้าใจในมารยาททางสังคมเหล่านี้ของชาวเขาเผ่ามั่ว ซึ่งอันที่จริงแล้วมีความละม้ายเหมือนมารยาทในการต้อนรับแขกของไทยอยู่มาก เช่น การเชิญแขกร่วมกินอาหารด้วย การกล่าวเชิญให้แขกกลับมาเยี่ยมอีกในโอกาสหน้า ข้าพเจ้าเคยได้ยินเจ้าหน้าที่กล่าวทักทายชาวเขาที่มาเยี่ยมยังที่พัก ด้วยคำว่า "มาทำไม" ได้พบเห็นเจ้าหน้าที่ผู้ละเอียดจะร้องเชิญชาวเขาให้ร่วมกินอาหารด้วยตามมารยาทเจ้าของบ้านที่ดี (ทั้งธรรมเนียมมั่วและธรรมเนียมไทย) และได้เห็นเจ้าหน้าที่ผู้บอกกับชาวเขาที่มาเยี่ยมในเวลาคำว่า "เราจะนอนแล้ว เราร่วง" ข้าพเจ้าไม่ปลงใจเชื่อว่าเหล่านี้เป็นความพลั้งเผลอของเจ้าหน้าที่ แต่คิดว่านั้นคือการมองข้ามความสำคัญของตัวชาวเขาผู้จะรับความเปลี่ยนแปลง แต่ข้าพเจ้าได้เคยพบเห็นบ้างเหมือนกัน ที่ชาวเขามาเชิญเจ้าหน้าที่ไปร่วมกินอาหารที่บ้านตน ซึ่งหมายถึงความเป็นผู้มีเกียรติของเจ้าหน้าที่และความศรัทธาที่ชาวเขามอบให้ อาจมีความคิดเห็นขัดแย้งว่า "เมื่อจะพัฒนาเขา จะเปลี่ยนแปลงเขา ทำไมจะต้องเสียเวลาไปปฏิบัติอย่างเขา ควรจะสอนให้เขามาปฏิบัติอย่างเรา พูดอย่างเรา จึงจะถูกต้อง" ดังได้กล่าวไว้ในตอนแรกของข้อเขียนนี้แล้วว่า เมื่อท่านไม่ยอมรับเขา ท่านจะหวังให้ใครมายอมรับท่านเล่า ถ้ามีชาวต่างประเทศที่เจริญแล้วสักประเทศหนึ่ง มุ่งมาพัฒนาชาวไทย โดยมีความเห็นว่าวัฒนธรรมไทยยังล้าหลังป่าเถื่อน จะต้องพัฒนาเปลี่ยนแปลงเสียให้หมด ท่านจะรู้สึกและสนองตอบอย่างไร

ศาสนาและประเพณี

ชาวม้งมีการนับถือวิญญาณ (Animism) วิญญาณที่ชาวม้งนับถือมีหลายชนิด มีทั้งที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและที่เป็นวิญญาณของบรรพบุรุษ บ่อยครั้งที่เด็ยที่มักจะใช้คำเรียกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือนี้ว่า "ผี" (กลั้ง ในภาษาม้งเขียวหรือ ด้า ในภาษาม้งขาว) ซึ่งที่จริงแล้วอาจจะแบ่ง

ได้หลายระดับ นั่นคือ มีทั้งที่เป็นเทพเจ้า (โซ่ว) ทั้งที่เป็นผีซึ่งคอยช่วยเหลือผู้คนเมื่อเจ็บไข้ (เน้ง) ผีเรือน (กั้ง เญ่ หรือ กั้ง โฮว เจ้) ซึ่งอยู่ประจำประตูหน้าบ้าน เสากลางบ้าน เตาไฟใหญ่ เตาไฟเล็ก ฯลฯ วิญญาณบรรพบุรุษ (ปู่เหยอะ ลือ กัง) ผีป่า (กั้ง กู) และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เช่น ที่อยู่บนฟ้า ในลำน้ำ ประจำต้นไม้ ภูเขา ไร่นา ฯลฯ ในแต่ละปีชาวม้งจะต้องเซ่นสังเวยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เหล่านี้ปีละครั้ง ชาวม้งจึงต้องมีหมอมผีเป็นผู้ติดต่อกับผีต่างๆ โดยการเข้าทรงติดต่อกับผี นอกจากหมอมผี "คนทรง" แล้ว ในหมู่บ้านยังอาจจะมีหมอมผี "คาถา" และหมอม

"สมุนไพร" อีกด้วย ทั้งสองคนหลังนี้ ไม่มีอำนาจในการติดต่อกับผี แต่สามารถรักษาไข้ได้ด้วยการสวดคาถาและใช้ยาสมุนไพร ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวม้งนับถือวิญญาณ ก็คือ การไม่กล่าวสิ่งไม่ดีและประพจน์ไม่ดีต่อสิ่งที่ชาวม้งเคารพว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน 5 แห่ง อันได้แก่ ประตูหน้าบ้าน เสากลางบ้าน หรือเสาที่อยู่ใกล้กับเตาไฟเล็ก ฝานั่งตรงข้ามประตูหน้าบ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของหิ้งบูชา เตาไฟใหญ่และเตาไฟเล็ก ทั้งนี้โดยไม่นั่งบนธรณีประตู ไม่ใช้มีดสับหรือฟันเสาะ ไม่ถ่มน้ำลายใส่เตาไฟ เป็นต้น

งานปีใหม่เป็นเทศกาลเฉลิมฉลองที่สำคัญในชีวิตของชาวม้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อคนหนุ่มสาว ชาวม้งเรียกพิธีฉลองปีใหม่ว่า "กินสามสิบ" (น่อ เป็ โจ้วห) เทศกาลนี้จะเริ่มในราวเดือนธันวาคม เมื่อเดือนดับวันไหน ในเดือนธันวาคมก็ถือว่าวันนั้นเป็นวันสิ้นปีเก่า ซึ่งเป็นเวลาหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวม้งก็จะหยุดงานต่างๆ เตรียมตัวฉลองปีใหม่กันอย่างพร้อมเพรียง ชาวม้งมีความเชื่อว่าการร่วมฉลองปีใหม่จะนำมาซึ่งชีวิตที่ดีและมีความสุข โดยจะมีการฆ่าสัตว์ เช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษ และผีเรือนอื่นๆ มีการเดินทางไปพบปะเยี่ยมผู้ใหญ่และญาติพี่น้อง คนหนุ่มสาวก็มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน หนุ่มสาวที่ชอบพอกันจะได้มีโอกาสใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น โดยการเล่นโยนลูกบอลที่ทำจากผ้า (จู่ ป้อ) หากฝ่ายใดแพ้ จะถูกปรับเป็นเครื่องประดับหรือผ้าเช็ดหน้า และมักจะมีการไต่ถอนกันในช่วงเย็น ก่อนที่ต่างคนต่างจะแยกย้ายกันกลับบ้าน ในเทศกาลปีใหม่นี้ ชาวม้งจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า มีการเลี้ยงฉลองและดื่มสุรากันอย่างสนุกสนาน การฉลองนี้จะมีติดต่อกันไปเป็นเวลานานถึง 1 สัปดาห์ หรืออาจนานกว่านั้น ในปัจจุบันนี้ เด็กๆ ชาวม้งที่มาเรียนหนังสือในเมืองหรือในกรุงเทพฯ ก็จะพยายามกลับไปฉลองปีใหม่ที่บ้านของตน เทศกาลฉลองปีใหม่ จึงเป็นเสมือนการพบปะรวมญาติพี่น้องของชาวม้ง

การแต่งงาน ชาวม้งมีข้อห้ามที่ยึดถือกันมากข้อหนึ่ง คือ จะไม่เกี่ยวพาราสีหรือแต่งงานกับคนแซ่หรือตระกูลเดียวกัน เพราะเป็นพี่น้องกัน แต่จะนิยมแต่งงานกันระหว่างญาติลูกพี่ลูกน้องซึ่งมีแซ่ต่างกัน เช่น ลูกของพี่ หรือน้องชายของมารดา หรือลูกของพี่ หรือน้องสาวของบิดา ชาวม้งนิยมแต่งงานกันในวันอายุ 15-18 ปี พ่อแม่ของฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายออกค่าสินสอดให้แก่ลูกชายของตนในการแต่งงาน ส่วน

ใหญ่สินสอดจะเป็นเงิน ถ้าเป็นเงินแท่ง ก็จะใช้เงินที่ 1 แท่งมีน้ำหนัก 25 บาท บางทีก็ใช้เหรียญเงิน รูปี ซึ่ง 1 รูปีจะหนัก 3 สลึง และบางทีก็ใช้เหรียญเงินฝรั่งเศส ซึ่ง 1 ฝรั่งเศสจะหนัก 7 สลึง ส่วนจะใช้เงินแท่งจำนวนเท่าใด หรือเงินรูปี หรือเงินฝรั่งเศสจำนวนเท่าใด ก็แล้วแต่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงกัน แต่ในปัจจุบันก็มีอยู่มากที่ใช้สินสอดเป็นตัวเงินบาทจริงๆ เมื่อแต่งงานกันแล้ว ฝ่ายหญิงจะย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านของฝ่ายชาย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มสมาชิกในครอบครัว ชายชาวมังอาจมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน และทุกคนจะเข้ามาอยู่รวมกันในบ้านของฝ่ายสามี

พิธีกรรมงานศพของชาวเขาเผ่าม้ง

เมื่อคนตายในบ้าน หากบ้านใดมีปืน จะยิงปืนเพื่อเป็นสัญญาณให้คนอื่นทราบว่ามีคนตายเกิดขึ้นในบ้านนั้น พิธีหลังจากนั้นก็คือจะอาบน้ำศพ ญาติพี่น้องจะช่วยกัน ล้างหน้า ทาแป้ง และแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ให้แก่ศพ ทั้งนี้เนื่องจากมีความเชื่อว่า คนตายจะได้เป็นที่ชื่นชมและได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากคนอีกโลกหนึ่ง ทางผู้ร่วมทำความสะอาดศพก็เชื่อว่าจะได้บุญได้กุศล เมื่อแต่งตัวศพเสร็จแล้ว จะวางศพนอนขนานกับฝาผนัง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับประตูหน้าบ้าน เจ้าภาพจะเชิญให้คนที่รู้จักการสวดเทอกี ทำการสวด เพื่อให้คนตายได้ทราบว่าตนได้ตายไปแล้ว และกำลังจะเดินทางไปหาผีพ่อแม่ซึ่งอยู่ยังอีกโลกหนึ่ง

พิธีศพจะกินเวลานานพอสมควร ทั้งนี้เพื่อรอให้ญาติพี่น้องซึ่งอยู่ไกลออกไปได้มีโอกาสมาร่วมในงานพิธีด้วย รวมทั้งรอวันดีซึ่งเหมาะกับการฝังศพ เพราะเชื่อว่าถ้าฝังในวันดี คนตายจะไปเกิดที่ดีมีความสุข ทั้งลูกหลานข้างหน้าจะทำกินรำรวยมีความสุขด้วย ศพดังกล่าวนี้จะมอบหมายงานบางอย่างให้ญาติพี่น้องผู้ตายช่วยทำ เช่น สร้างที่ตั้งศพภายในบ้าน เช่นอาหารคนตาย เป่าแก๊ง ตีจั่ว หุงข้าว ทำอาหารต่อหีบศพ ฆ่าวัวฆ่าควาย รวมทั้งการชำระหนี้สินของผู้ตาย งานที่ต้องทำหนักมาก เพราะต้องกระทำติดต่อกัน ได้แก่ การเป่าแก๊งและตีจั่ว เสียงแก๊งนั้นมีเพลงที่ใช้บรรเลงเฉพาะในพิธีศพเท่านั้น จะนำเขาไปเป่าเล่นในงานอื่นไม่ได้ ส่วนจั่วนั้นถ้าไม่มีพิธีศพ ห้ามตีโดยเด็ดขาด การตายด้วยโรคระบาดนั้นจะนำไปฝังโดยทันที ไม่มีการจัดพิธีศพแต่อย่างใด

การทำบุญศพผู้มีอายุมาก ซึ่งมีลูกหลานเป็นจำนวนมาก มักจะเป็นงานใหญ่เพราะลูกชายทุกคนจะต้องฆ่าวัวหรือควายให้บิดามารดาคนละ 1 ตัว ส่วนลูกสาวนั้นอาจร่วมเงินซื้อวัวหรือควายฆ่าทำบุญให้พ่อแม่ของตนด้วย โดยเหตุนี้จึงพบว่ามังชอบมีบุตรชายเป็นจำนวนมาก เพราะว่าเมื่อตนถึงแก่ความตายจะได้มีคนช่วยทำบุญให้ใหญ่โตสมเกียรติ สำหรับศพของเด็กหนุ่มจะไม่มีการฆ่าวัวควายทำบุญ แต่ถ้าบิดามารดาเป็นผู้มีฐานะดีก็อาจฆ่าวัวฆ่าควายในพิธีศพ

เมื่อได้ฤกษ์นำศพไปฝัง จะต้องย้ายศพนั้นไปตั้งไว้ที่ไม้กางเขน 2 ต้น เสร็จแล้วจะประกอบพิธีเรียกผู้ตายให้มารับวัวหรือควายซึ่งลูกหลานมอบให้ จากนั้นจึงจะฆ่าวัวควาย และทำการฆ่าแหละให้เรียบร้อย

จากนั้นคนครัวจะแบ่งเนื้อให้ญาติผู้เกี่ยวข้องและทำอาหารเลี้ยงแขกในบริเวณนั้น ได้เวลาประมาณ 16.00 น. จึงเคลื่อนย้ายศพไปฝัง

มังจะนิยมฝังศพในตอนเย็น เพราะเชื่อว่าถ้าฝังในตอนเช้าผีคนตายจะกลับมารบกวนทางบ้าน แต่ถ้าฝังในตอนเย็น ผีผู้ตายจะเดินทางไปตามทางของตนเหมือนตะวันตกดิน จะไม่กลับมารบกวนทางบ้านอีก เมื่อแห่ศพไปฝังผู้เป่าแก้งจะเป่าแก้งเดินนำหน้าขบวน หลังจากพ้นบ้านผู้ตายไปแล้ว 1 กม. ผู้เป่าแก้งจะหยุดเป่าแก้ง แล้วเดินรอดใต้ศพ แล้ววิ่งกลับบ้าน ญาติผู้หนึ่งจะถือโคมไฟส่องทางให้คนตายหลงทาง และกลับบ้านเดิมไม่ได้ พอถึงเวลาเย็นใกล้ค่ำ ญาติจะไปจุดโคมไฟที่ถูกทิ้งไว้ โดยมีความเชื่อว่า เมื่อผีคนตายจะกลับบ้าน เมื่อมาพบโคมไฟ จะฝังไฟ แล้วเดินกลับไปยังที่ฝังศพ หลังจากฝังศพ 3 วัน ญาติผู้ตายจะนำกองหินไปกองเรียงไว้บนหลุมฝังศพ โดยเชื่อว่าเป็นการสร้างบ้านให้ผีผู้ตายอยู่ หลังจากนั้นประมาณ 13 วัน จะทำพิธีเชิญวิญญาณผู้ตายกลับไปเยี่ยมบ้านเพื่อกินไก่ ภายใน 1 ปี ทางญาติผู้ตายจะทำพิธีปล่อยผีผู้ตายให้ไปเกิด หากไม่ประกอบพิธีนี้ ผู้ตายไม่สามารถไปเกิดได้ และจะกลับมารบกวนญาติพี่น้อง บันดาลให้เจ็บป่วยหรือทำให้สัตว์ตาย

ข้อห้ามในการฝังศพ

ศพของผู้ตายมีอายุ จะถูกฝังตามไหล่เขา ซึ่งมีสันเขาขนานอยู่รอบด้าน มังจะห้ามฝังศพลูกในวันคล้ายวันฝังบิดามารดา เพราะเชื่อว่าจะทำให้ทำมาหากินไม่เจริญ หากได้นำศพไปฝังไว้บน ไหล่เขาแห่งใดแห่งหนึ่งแล้ว ห้ามนำศพอื่นไปฝังในระดับเดียวกันอีก เพราะเชื่อว่าถ้าฝังศพอยู่ในระดับเดียวกัน จะทำให้ผู้ตายแย่งที่ทำกินกัน กลับมารบกวนทำให้ญาติพี่น้องต้องเจ็บป่วย ห้ามฝังศพไว้บนไหล่เขาซึ่งมีหมู่บ้านตั้งอยู่ สำหรับศพเด็กมักนิยมฝังไว้ในบริเวณเดียวกัน เพื่อให้เป็นเพื่อนเล่นแก้เหงา

การไว้ทุกข์

เกี่ยวกับการไว้ทุกข์นั้น ญาติของผู้ตายจะไว้ทุกข์ให้ประมาณ 13 วัน ไม่มีการแต่งตั้งเป็นพิเศษแต่อย่างใด แต่ห้ามปฏิบัติกิจบางอย่าง ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายไปเกิดไม่ได้ คือ

- 1) ห้ามเย็บผ้า เพราะเชื่อว่าผู้ตายจะถูกเข็มตำ
- 2) ห้ามต่อด้าย เพราะเชื่อว่าด้ายจะพันแข้งพันขาผู้ตาย
- 3) ห้ามซักเสื้อผ้าและหวีผม เพราะเชื่อว่าสิ่งสกปรกในผ้าจะเข้าไปในอาหารของผู้ตาย
- 4) ถ้าสามีหรือภรรยาตาย ห้ามแต่งงานใหม่ในทันทีจนกว่าจะพ้น 13 วันไปแล้ว เพราะเชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายมีความกังวลในสามีภรรยาของตน

การฆ่าสัตว์เช่นสังเวทวิญญาน

สัตว์ที่นำมาฆ่าเพื่อเสนสังเวทมี 2 ชนิดคือ ไกชนสีด้า และหมูชนสีด้า เมื่อฆ่าสัตว์แล้ว โดยเฉพาะหมู ชาวมังจะแบ่งเนื้อเพื่อนำไปเสนนายหยั่งกะอะที่หน้าพิธีในบ้าน ส่วนหนึ่งจะแบ่งให้กำสี ให้ตุลีสองเค่ง และผู้ที่ช่วยงาน อีกส่วนนำไปประกอบอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน การเช่นครั้งนี้ออนุญาตให้ผู้หญิงเข้าไปจุดรูปเทียนไหว้วิญญานได้ ผู้หญิงที่เข้าร่วมตอนนี้ ต้องเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์ ได้รับคำอธิบายว่าผู้หญิงที่เอาผ้าแล้ว คือแต่งงานแล้ว ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมพิธีไหว้วิญญาน ตอนบ่ายมีพิธีส่งวิญญานมาร่วมเลี้ยงสังสรรค์กับญาติมิตร และเสนสังเวทอาหารแล้ว จึงขอส่งปล่อยวิญญาน ผู้ทำพิธีนำกระดังเครื่องพิธีสัญลักษณ์มาหมุนให้คว่ำเรียกว่า

ตุล่อว่าง ถ้ากระดังยังหงายอยู่แสดงว่าวิญญานยังไม่ไป ต้องทำซ้ำใหม่จนกระดังคว่ำ แสดงว่าวิญญานพร้อมที่จะไป มีการตีกองพิธีอย่างต่อเนื่อง สังเกตว่าการตีกองชวงนี้ตีค่อนข้างถี่ กระชั้น รุกเร้าอารมณ์ ส่วนตุลีสองเค่งก็เป่าเค่งจนเสร็จ

3.2 องค์ความรู้ทางดนตรีมัง

ทำนองเพลงเค่ง

เพลงที่ใช้เป่าตลอดงานพิธีตจอผลี่นี้ เป่าทำนองวนเวียน จะหยุดพักจะเป็นชวงพิธีฆ่าไก่ ฆ่าหมู ทำนองเพลงที่ใช้เป่ามี 4 ชวงเวลา คือ

- 1) ทำนองจ้งผลี่ เป็นเพลงแรกที่เป่าเพื่อเชิญวิญญานผู้ตาย ให้กลับมาพร้อมพิธีร่วมกัน ตีฆ้องร่วมกับญาติมิตรที่เคยคุ้นเคยกันเมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่
- 2) ทำนองเค่งจำ เป็นทำนองเพื่อการฆ่าสัตว์สังเวท เค่งเป่าก่อนเพื่อบอกให้วิญญานผู้ตายทราบว่าญาติมิตรได้ฆ่าสัตว์อันมีไก่และหมูเพื่อสังเวท ขอให้วิญญานมารับเอาอาหารเหล่านี้ไปด้วย สำหรับการลงมือฆ่าจริง เค่งไม่เป่า
- 3) ทำนองไ้อัดสุด เป็นทำนองเพลงเพื่อการตระเตรียมอาหาร ขอให้วิญญานมารับประทานอาหารที่จัดเพื่อมอบให้ครั้งนี้
- 4) ทำนองตจอผลี่ เป็นเพลงที่มีความประสงค์เพื่อแจ้งให้วิญญานทราบว่าบัดนี้วิญญานควรไปเกิดใหม่ได้แล้ว

การที่ชาวมังใช้ฆ้องพิธีและเครื่องในพิธี ตจอผลี่นี้ เครื่องดนตรีทุกชนิดได้ทำหน้าที่ตามความเชื่อที่เป็นรูปธรรมคือ กลอง ด้วยชาวมังเชื่อว่าเสียงกลองมีอำนาจ มีความเกี่ยวข้องกับวิญญาน โดยเฉพาะ จึงใช้กับงานศพและวิญญานหรืองานเกี่ยวข้องกับความตาย การถือที่ว่าความตายเป็นเรื่อง

ของการพลัดพรากที่ทุกคนไม่ปรารถนา ตัวกลองพิธีชั่วคราวที่สร้างขึ้น เมื่อใช้แล้วต้องทำลายทิ้งไป หากเป็น กลองถาวร เมื่อใช้แล้วก็ต้องนำไปเก็บรักษาอย่างดีไว้ในที่ที่เหมาะสม ห่างไกลจากเด็ก เสียงกลองมีความหมายเพื่อการเชิญ นำทาง และส่งวิญญาณ เพราะเสียงกลองมีความดัง ย่อมส่งเสียงให้สัญญาณกับวิญญาณได้ ส่วนเค้งแม้ว่ามีเสียงเบา แต่สีสนของเค้งที่มีเสียงร่วมแทรกอยู่ด้วย เรียกว่าเสียงโตนนั้น ด้วยความเชื่อว่าเสียงนี้มีพลังอำนาจที่สามารถโอนนำสื่อความรู้สึกนึกคิดของจิตวิญญาณชาวมังได้อย่างสนิทสนม เสียงเค้งจึงเป็นเสียงที่มีคุณค่าต่อชาวมัง มีความผูกพัน เป็นสาระที่ฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมังตลอดมา

เครื่องดนตรีชิ้นสำคัญที่ใช้ในงานพิธีศพของชาวมังคือ **แคน** จะมีเพลงที่ใช้เฉพาะในพิธีศพ แคน และคนเป่าแคนในพิธีศพ ถือเป็นบุคคลที่จำเป็นที่สุดคนหนึ่งในการประกอบพิธีเมื่อมีคนตายในบ้าน และ แคนก็เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการฟ้อนซึ่งเป็นงานรื่นเริงด้วย

กลอง เป็นเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่ใช้เฉพาะเวลามีคนตายในหมู่บ้านเท่านั้น กลองนี้จะมีสองชนิด กลองชนิดแรกเป็นกลองที่มีประจำหมู่บ้าน เมื่อมีคนตายที่บ้านใดก็จะต้องนำกลองนี้มาใช้ตีเพื่อแจ้งข่าวว่า มีการตายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เมื่อเสร็จงานพิธีศพก็จะต้องส่งกลับไปเก็บยังเจ้าของเดิม ส่วนกลองชนิดที่สองเป็นกลองที่สร้างขึ้นใช้เฉพาะแต่ครั้งที่มีการตาย เมื่อใช้เสร็จแล้วก็ต้องทำลายทิ้งไป นำกลับมาใช้ใหม่ไม่ได้ ถ้าหมู่บ้านใดไม่มีกลองถาวรประจำหมู่บ้าน ก็จะต้องทำกลองขึ้นใหม่ทุกครั้งที่มีการตายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน

เครื่องดนตรีในพิธีตจอผลี่

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในพิธีตจอผลี่ มี 2 ชนิด คือ กลองและเค้ง เครื่องดนตรีทั้งสองนี้มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบพิธี ไม่มีไม่ได้ ขอแนะนำเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีนี้ก่อน

กลองพิธี เรียกว่า ตจัว ชาวมังมีความเชื่อและถือว่า กลองเป็นสัญลักษณ์ของวิญญาณและความตาย ชาวมังแต่ละตระกูลจะมีกลองพิธีของตนเอง โดยเฉพาะในบ้านของตจือเค้ง ความเชื่อดังกล่าวจึงมีการปฏิบัติที่เคร่งครัดมาก ในยามปกติชาวมังจะไม่ตีกลองในบ้านหรือในหมู่บ้านอย่างเด็ดขาด กฎนี้หากฝ่าฝืนด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ถือว่ามีความผิดร้ายแรง บางหมู่บ้านกำหนดว่าผู้ตีต้องถูกปรับและทำพิธีขอขมาต่อผีโดยการฆ่าหมู และใช้เลือดหมูนั้นขอขมาต่อผี การตีกลองจึงตีได้เมื่อมีคนตายหรือการจัดพิธีเกี่ยวกับวิญญาณหรือเกี่ยวกับคนตายเท่านั้น กลองพิธีที่ชาวมังใช้ มี 2 ชนิด คือ

1. **กลองถาวร** เป็นกลองที่สร้างขึ้นอย่างประณีต แข็งแรง ทุ่นกลองทำด้วยไม้ท่อนใหญ่ ประเภทไม้เนื้อแข็ง นำมาขุดเจาะภายในและตกแต่งรูปทรงด้านนอก ขนาดหน้ากลองทั้งสองด้านแตกต่างกันเล็กน้อย ใช้หนังวัวขึ้นหน้าซึ่งหนังทั้งสองด้านด้วยหมุดไม้ ลักษณะเช่นเดียวกับกลองทัด ตะโพน หรือ

กลองปูลา มีห่วงสำหรับแขวน ใช้ไม้ตี 2 อัน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมเป็นผู้ดูแลและรักษา ในชุมชนชาวม้งแต่ละแห่งอาจจะมีกลองถาวรเพียงหนึ่งหรือสองใบเท่านั้น กลองถาวรนี้ต้องมีการทำพิธีเช่นไหว้ เรียกว่า รักษากลองหรือการเลี้ยงกลอง บุตรชายคนโตเป็นผู้มีสิทธิ์ในการรับทอด และนำไปใช้ในพิธีกรรมที่จัดขึ้น ในบ้านของชาวม้งที่มีกลองถาวรนี้มีวิธีเก็บกลองให้อยู่ในที่ซึ่งมีความเหมาะสม โดยใช้การแขวนไว้บนที่สูงได้หลังคาบ้าน บางบ้านห่อผ้าอย่างมิดชิดและเก็บไว้ในที่ที่มีความเชื่อมั่นว่ารอดพ้นจากมือเด็ก

2. กลองชั่วคราว เป็นกลองที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เฉพาะในงานพิธีแต่ละครั้ง เสร็จกิจกรรมของพิธีนั้นแล้วต้องนำไปทิ้ง ในพิธีตจอผลี่ ที่หมู่บ้านม้ง บ้านแม่ตะละ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวม้งเริ่มทำกลองตั้งแต่เช้ามืด ใช้ถึงน้ำพลาสติกสีดำ ตัดส่วนที่เป็นหูหิ้วออก นำหนังวัวซึ่งมีอยู่แล้วมาหุ้มที่ส่วนบนของถัง หุ้มพันด้วยไพล่อนสีขาวและเชือกฟาง กลองชั่วคราวที่ทำเสร็จแล้วนี้ได้นำไปผูกห้อยกับไม้เถิงจั่วะ สำหรับไม้เถิงจั่วะนี้คือไม้ไผ่ลำยาวพาดกับเสาเอกกลางบ้าน กลองผูกแขวนอยู่สูงระดับศีรษะหรือประมาณ 150 ซม. มีไม้ท่อนยาวประมาณ 40 ซม. สำหรับใช้ตีจำนวน 2 อัน แต่ที่พบระหว่างการศึกษาศิธีชาวม้งใช้ไม้ตีเพียงอันเดียว ข้อสังเกตคือกลองที่ติดตั้งนี้หันด้านหน้ากลองไปทางทิศเหนือ

เค่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าลักษณะเดียวกับแคน บางแห่งเรียกว่าแก้ง เต้ง หรือแคนน้ำเต้าก็มี การเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า เค่ง เพราะเรียกตามการออกเสียงของชาวม้ง เค่งจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องลม (aerophone) การกำเนิดของเสียงกระทำได้ทั้งการเป่าและดูดผ่านลิ้น ที่มีลักษณะเป็นลิ้นอิสระ เมื่อเป่าในพิธีกรรมใช้ครั้งละ 1 เต้า เค่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป่าได้หลายโอกาสทั้งที่เกี่ยวกับความบันเทิงและเกี่ยวกับวิญญาณและความตาย ยกเว้นงานแต่งงานเท่านั้นที่ไม่ใช้ ผู้ชายเท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้เป่าเค่งได้ ทำนองเพลงที่ใช้ในงานศพหรือพิธีที่เกี่ยวกับความตายห้ามนำมาเป่าเล่นในบ้านที่ไม่มีคนตายโดยเด็ดขาด ชายชาวม้งที่มีความสามารถหรือเป่าเค่งเก่ง มักได้รับความสนใจจากหญิงสาวชาวม้งเป็นพิเศษเพราะถือว่าเป็นผู้มีความสามารถ โอกาสที่ชาวม้งเป่าเค่ง มี 6 อย่าง คือ

1. เป่าเพื่อความบันเทิงทั้งในเทศกาลและทั่วไป
2. เป่าในพิธีเลี้ยงกลอง
3. เป่าในพิธีศพ
4. เป่าในพิธีฆ่าวัวให้แก่วิญญาณผู้ตาย
5. เป่าในพิธีชื้อ
6. เป่าในพิธีตจอผลี่

เค่งมีหลายขนาด ส่วนประกอบสำคัญมี 3 อย่าง คือ เต้าเค่งเป็นส่วนของปากเป่า เลาเค่งมีไม้ประเภทไม้ตระกูลไผ่ขนาดเล็ก และลิ้นเค่งทำด้วยทองเหลืองแบน ตัดให้มีขนาดเล็กเป็นรูปเหลี่ยม ติดอยู่

ด้านในของเลาเค่ง โดยใช้ไขว้เป็นตัวเชื่อมให้ติดกัน ส่วนระบบเสียงของเค่งมีระบบแบบห้าเสียงที่เรียกว่า เพนทาโทนิก ระหว่างเป่ามีเสียงโดรนหรือเสียงร่วมแทรกอยู่ด้วย

ลักษณะเครื่องดนตรีม้งที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน

1. Qecj จำนวน 67 เลา
2. Ncas จำนวน 40 อัน
3. Raj จำนวน 69 เลา

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับดนตรี

การแต่งกายของนักดนตรี เมื่อบรรเลงดนตรี

การแต่งกายของนักดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง เมื่อบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น การแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าอย่างเรียบง่าย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะแต่งกายตามแบบคนไทยพื้นราบ แต่เมื่อต้องบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรม จะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าอย่างพร้อมเพรียง

โอกาสในการบรรเลง

ดนตรีของชาวเขาเผ่าม้ง มีลักษณะการบรรเลงดนตรีแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน โอกาสในการบรรเลงดนตรีมีค่อนข้างจำกัด คือ ดนตรีมีโอกาสบรรเลงได้เฉพาะเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการดำเนินพิธีกรรมใหญ่ ๆ หรือที่สำคัญตามคัมภีร์การประกอบดนตรีที่ระบุไว้ว่าต้องใช้ดนตรีเท่านั้น เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ พิธีขึ้นปีใหม่ม้ง และในบรรดาพิธีกรรมทั้งหมด พิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพถือว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด

การผสมวงดนตรี

เนื่องจากเครื่องดนตรีของชาวเขาเผ่าม้งมีเพียงไม่กี่ชนิด ดังนั้นการผสมวงดนตรีจึงเป็นลักษณะการรวมเครื่องดนตรีทุกชนิดมาบรรเลงร่วมกัน ประกอบไปด้วย เก้ง จ้าง ย่าง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักของวงที่ใช้บรรเลงทำนอง และจั่ว เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

วงดนตรีของชาวเขาเผ่าม้งทุก ๆ แห่ง จะมีเครื่องดนตรีเพียง 4 ชิ้นเท่านั้น ซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ในพิธีกรรมงานศพ วงดนตรีที่บรรเลงประกอบพิธี จะมีเครื่องดนตรีเพียง 2 ชิ้นคือ เก้งและจั่วเท่านั้น

เครื่องดนตรี

สิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ประจำชาวเขาเผ่าม้งอีกอย่างหนึ่งคือ เครื่องดนตรีที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ โดยการนำวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ซึ่งเครื่องดนตรีของเผ่าม้งมีดังนี้

1. เค้ง

ชื่อและที่มา

ชาวเขานั้นมี 6 เผ่า คือ ม้ง เย้าหรือเมี่ยน, ลีซอหรือริซอ, กะเหรี่ยงหรือยาง, อาข่าหรืออีก้อ และมุเซอหรือลาฮู

ชาวเขาที่ใช้แคนเป็นเครื่องดนตรีประจำเผ่าในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีอยู่เพียง 4 เผ่า และเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ชาวเขาเผ่าลีซอ (ริซอ) เรียกแคนของตนว่า "ฝูลู" มี 3 ขนาด ขนาดเล็กเรียกว่า ฝูลูปานี ขนาดกลางเรียกว่า ฝูลูแล ขนาดใหญ่เรียกว่า ฝูลูนะโฮ ชาวเขาเผ่าลาฮู (มุเซอ) เรียกแคนของตนว่า นอ มี 3 ขนาด ขนาดเล็กเรียกว่า นอแฉ่ ขนาดกลางเรียกว่า นอ ขนาดใหญ่เรียกว่า นอกาไล่ ชาวเขาเผ่าอาข่า (อีก้อ) เรียกแคนว่า แลเจ๊ะ มีขนาดเดียวกับแคนเล็กของลาฮู และลีซอ ชาวเขาเผ่าม้งเรียกแคนของตนว่า "แก้งหรือเต้ง" ไม่ใช้น้ำเต้ามาเป็นส่วนประกอบ แต่ใช้ไม้ไผ่ สำหรับแคนของชาวเขาทั้ง 4 เผ่านี้ ส่วนใหญ่ใช้เป่าเพื่อประเทืองอารมณ์ เกี่ยวสาว แต่งงาน ขึ้นปีใหม่ หรือต้อนรับแขกคนตักผู้มาเยือน ส่วนงานศพนั้น ชาวเขาบางหมู่บ้านไม่นิยมใช้เพลงแคนประกอบงานศพเหมือนเช่นชาวเขาเผ่าม้ง

แก้งของชาวเขาเผ่าม้ง เป็นเครื่องดนตรีที่นับว่าเป็นเครื่องดนตรีหลัก และมีบทบาทอยู่ในสังคมของชาวเขาเผ่าม้งมาช้านาน เป็นสิ่งประดิษฐ์ของชาวเขาเผ่าม้งเอง การสืบค้นประวัติความเป็นมาของแก้ง

นั้นเป็นเรื่องที่ยุงยาก และไม่สามารถสืบทราบประวัติที่แน่ชัดได้ เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งไม่มีภาษาเขียน จึงไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ส่วนประกอบและโครงสร้างแก๊ง

แก๊งใช้ลำต้นของไม้เนื้อแข็ง มาเจาะรูตรงกลาง แล้วนำมาประกอบเข้าด้วยกัน ใช้ทองเหลืองทำเป็นปลอกหุ้ม เป็นปล้อง ๆ ปลายเล็กโคนใหญ่ เพื่อให้เป่าได้สะดวก

"แก๊ง" ของชาวเขาเผ่าม้งนี้ สามารถจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญได้ 7 ส่วน คือ เต้าแก๊ง เล่าแก๊ง ซึ่งมีทั้งหมด 6 เล่า ลักษณะและขนาดแตกต่างกันตามความนิยมของผู้บรรเลง แต่โดยทั่วไปแก๊งของชาวเขาเผ่าม้งในหลายแห่งมีขนาดสัดส่วนใกล้เคียงกัน

สำหรับหมู่บ้านสบเบ็ดในปัจจุบัน มีแก๊ง อยู่ 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก แต่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมงานศพ จะใช้แก๊งขนาดใหญ่ จะไม่นิยมใช้แก๊งขนาดเล็ก แก๊งขนาดเล็กจะนิยมใช้ในการฝึกหัดของเด็กในชนเผ่ามากกว่า

วัสดุที่ใช้ทำและวิธีทำ

วัสดุที่ใช้ทำ

เค่ง เป็นเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องลม (aerophone) โดยสามารถจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญได้ 7 ส่วน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ 1. เต้าแก๊ง 2. ท่อเสียง แยกได้ 6 ชิ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เต้าเค่ง

เริ่มจากเลือกไม้ที่ใช้ในการทำเต้าเค่ง จะใช้ไม้เนื้อแข็งเป็นไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้ชิงชัน ยาวประมาณ 27 นิ้ว ความกว้างวัดรอบวง ประมาณ 8.5 นิ้ว นำมาแต่งให้เป็นรูปปลายแหลมขยายใหญ่มาถึงกลางเป็นลักษณะรูปวงรี แล้วนำมาผ่ากลางจากหัวถึงปลายท้าย แล้วขุดข้างในให้เป็นโพรง แล้วนำมาประกอบกัน แล้วเจาะรูตรงกลางเต้าให้ได้ 6 รู เพื่อเป็นตัววางเล่าแก๊ง ส่วนหัวจะเป็นรูเพื่อไว้สำหรับเป่าหรือดูด (ไม่มีลิ้น) ได้ทั้งสองอย่าง เพราะเวลาบรรเลงจะบรรเลงทั้งเป่าและดูดสลับไปมาเหมือนแคนทางภาคอีสาน ส่วนปลายจะไม่มีรู ไม้จะปิดสนิทไม่มีลมออกมาได้

2. ท่อเสียง (เล่าเค่ง)

เล่าหรือท่อเสียงของเค่ง ทำจากไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง ชาวบ้านเรียกว่า "ไผ่ม้ง" เป็นไม้ไผ่ที่ขึ้นตามธรรมชาติ มีจำนวนทั้งหมด 6 เล่า เล่าแคนที่ยาวที่สุดประมาณ 32 นิ้ว ส่วนลำที่สั้นที่สุดยาวประมาณ 16 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลางของแก๊งแต่ละเล่าประมาณ 1 นิ้ว โดยประมาณ นำท่อเสียงทั้ง 6 เล่ามารวมกันเป็นกลุ่ม แล้วสอดเข้าตรงกลางของเต้าแก๊งที่จะเจาะรูเตรียมไว้ เล่าเค่งแต่ละเล่าที่สอดอยู่ในเต้าเค่งนั้นมี

ลีน (Reed) ที่ทำจากทองเหลือง และการเจาะรูนั้น จะเจาะบนท่อเสียงท่อละ 1 รู เพื่อให้สำหรับเป่า เลา เก้ง 1 เลา จะได้เสียงเพียง 1 เสียง ดังนั้นแคน 1 ลำ จะได้เสียง 6 เสียงเท่านั้น

สัดส่วนความยาวของท่อเสียง ในแก้งจะรักษาระยะห่างระหว่างระดับเสียงเอาไว้คงที่ โดยระดับเสียงสูงต่ำนั้น อยู่กับความสั้นยาวของเลาเค้ง เสียงสูงเลาแก้งจะยาว ส่วนเสียงต่ำเลาเค้งจะสั้น

3. ลีนเค้ง

ลีนเป็นส่วนสำคัญมากของเครื่องดนตรีประเภทเป่า เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดเสียง เลาเค้งแต่ละเลามีลีนสำหรับเป่า เพื่อทำให้เกิดเสียงอยู่เลาละ 1 อัน ลีนของเค้งมีลักษณะเป็นลีนอิสระ

ในการทำลีนนั้นจะใช้แผ่นทองเหลืองตีเป็นแผ่นบางๆ เล็ก ๆ มีความยาวประมาณ 1 นิ้ว กว้างประมาณ $\frac{1}{2}$ นิ้ว ตัดตรงกลางคล้ายหัวลูกศร เพื่อให้เกิดการสั่นสะเทือนในขณะที่เป่าหรือดูด ลมจะผ่านลีนแล้วเกิดการสั่นสะเทือน ทำให้เกิดเสียงแต่ละเสียง

วิธีการบรรเลง

เค้งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องลม กำเนิดเสียงโดยการเป่าหรือดูด จะใช้นิ้วปิดรูท่อเสียงหรือเลาแก้งที่ต้องการให้เกิดเสียงตามที่ต้องการ

การจับเค้ง

การวางตำแหน่งมือรวมทั้งการวางนิ้วของผู้บรรเลงมีความสำคัญมาก จากการศึกษาวิจัยได้สังเกตการจับแคนของผู้บรรเลงส่วนใหญ่แล้วได้ข้อสรุปดังนี้

การวางมือขวา

โดยตำแหน่งของมือจะใช้ฝ่ามือประคองเลาแคน ส่วนตำแหน่งของนิ้ว จะใช้นิ้วโป้งทำหน้าที่ปิดเปิดรูท่อเสียงด้านข้างของแคน ส่วนนิ้วชี้และนิ้วกลาง ทำหน้าที่ปิด-เปิดรูท่อเสียง ด้านข้างของแคน

การวางมือซ้าย

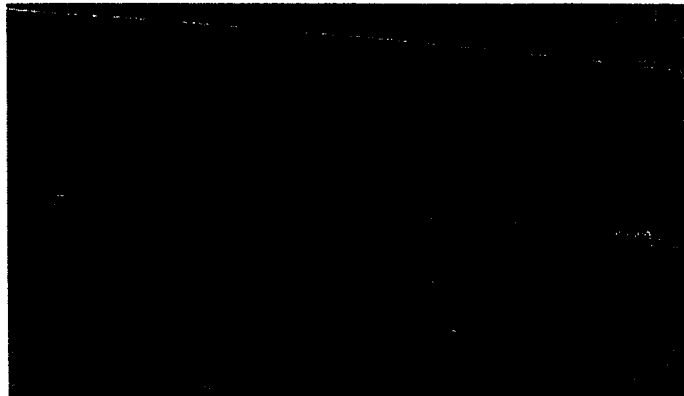
โดยตำแหน่งของมือและนิ้วใช้ลักษณะเดียวกับมือขวา คือ นิ้วโป้ง นิ้วชี้ และนิ้วกลาง จะทำหน้าที่ปิด-เปิดรูท่อเสียง เพื่อให้เกิดระดับเสียงที่ต้องการ

จากการสังเกตของผู้วิจัย ผู้บรรเลงสามารถเป่าให้เกิดเสียงประสาน (เสียง Drone) ที่ต้องการ โดยการขยับนิ้วโป้งข้างขวา ในการเปิด-ปิด ท่อเสียงเป็นหลักสำคัญ

ระบบเสียง

ผู้วิจัยพบว่าเสียงของแคนมีทั้งหมด 6 เสียง แต่ละเสียงมีเสียงหลักที่ทำนองอยู่ 5 เสียง ส่วนเสียงที่ 6 จะเป็นตัวทำเสียงแนวประสาน (เสียง Drone) เสียงของแคนม้งจะมีชื่อแต่ละเสียงเรียกตามภาษาม้ง คือเสียงที่ 1 ดี๊ล่างตรงกับเสียงฟาชาร์ป 2. ดี๊จู่ ตรงกับเสียง เร 3. ดี๊ไล่ ตรงกับเสียง มี 4. ดี๊ต้อตรงกับเสียงที่ 5. ดี๊นู่ ตรงกับเสียงลาต่ำ 6. จี้ก้างดี๊นู่ ตรงกับเสียงลาสูง

จากการสังเกตเสียงที่ทำหน้าที่เป็นเสียงเสพหรือเสียงประสาน จะใช้เสียงดี๊ล่าง เป็นเสียงหลัก

จ้าง

จ้าง

ชื่อและที่มา

เครื่องเป่าอีกชนิดหนึ่งที่ชาวเขาเผ่าม้งนิยมใช้คือ ขลุ่ย มีชื่อเรียกเป็นภาษาม้งว่า "จ้าง" จ้างนี้ นับว่าเป็นเครื่องดนตรีแบบดั้งเดิมที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาไปมากนัก ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชั่วคราวที่ทำขึ้นง่าย ๆ ตามภูมิปัญญาในท้องถิ่น จุดประสงค์ในการบรรเลง จ้าง ก็เพื่อสนองความต้องการตามวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ไปทำไร่ เดินป่าล่าสัตว์ บรรเลงเพลงเพื่อให้เกิดการผ่อนคลายความเหนื่อยล้าในการทำงานหนักหรือการเดินทาง

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า จ้าง นั้นใช้ในการบรรเลงเพลงทั่ว ๆ ไป ไม่เกี่ยวกับการบรรเลงในพิธีกรรมแต่อย่างใด

ส่วนประกอบและโครงสร้างจ้าง

ลักษณะของจ้าง มีขนาดความยาวประมาณ 21 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร ปลายจ้างเหลาให้เรียวลงเล็กน้อย เป็นจ้างที่เป่าทางตรง มีลิ้นเหมือนขลุ่ยไทย เสียง(Key) 6 รู รูบังคับเสียงเป็นรูวงกลมเหมือนขลุ่ยไทย

วัสดุที่ใช้ทำจิ้งและวิธีทำ

จิ้งทำจากไม้ไผ่แห้งที่ตัดออกจากกอไม้ ตัดให้ได้ขนาดตามความยาวที่ต้องการ เหลือปล้องไว้ 1 ปล้อง ใช้มีดบากตรงปลายที่เกินข้อให้เรียวลงเล็กน้อย เจาะรูเสียงด้วยโลหะกลม ๆ ที่ร้อนจัด เจาะให้เกิด 6 รู รูแต่ละรูมีความห่างประมาณ 2 นิ้ว เจาะเป็นรูกลมทั้ง 6 รู

วิธีการบรรเลง

การเป่าใช้ปากเป่าตรงปากจิ้งเหมือนลักษณะขลุ่ยไทย ใช้นิ้วมืออุดรูเรียงตามความถนัด โดยให้มือซ้ายอยู่บน มือขวาอยู่ล่าง

จิ้งเป็นเครื่องดนตรีของหนุ่มสาว โดยเฉพาะเป่าบรรเลงยามว่างหรือยามเดินป่าล่าสัตว์ หรือเก็บของป่า จิ้งสามารถเล่นได้ทุกวัย แต่ผู้หญิงไม่นิยมเล่น จะเฉพาะผู้ชายเสียส่วนใหญ่

ระบบเสียง

สำหรับรู 6 รู สามารถทำเสียงได้ 5 เสียง แต่จากการสัมภาษณ์นักดนตรีในหมู่บ้าน ถ้าผู้มีความชำนาญจะเป่าได้ถึง 6 เสียงตามที่จิ้งได้เจาะรูเอาไว้ แต่ก็ไม่นิยมเล่นถึง 6 เสียง จะนิยมเล่นแค่ 5 เสียงเท่านั้น

จากการสังเกตจากผู้วิจัย จิ้งมีเสียงค่อนข้างทุ้มต่ำ ลักษณะการบรรเลงจะบรรเลงเหมือนขลุ่ยไทย

3.3 บทบาทและสถานภาพ

จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง ทำให้ทราบข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ประวัติความเป็นมาของดนตรี ทำให้ทราบว่าได้มีการสืบทอดมาช้านาน ซึ่งไม่สามารถยืนยันได้ว่าเกิดขึ้นในยุคใดสมัยใด นอกจากความเชื่อตามตำนาน โดยกล่าวอ้างว่า เป็นนิยายปรัมปราเชื่อถือกันมาในอดีตของชนเขาเผ่าม้ง มีใจความพอที่จะนำมากล่าวเอาไว้ สำหรับเป็นเรื่องประกอบการศึกษา ดังนี้

ชนชาวเขาเผ่าม้งนี้เชื่อกันว่า ถือกำเนิดมาจากพี่น้องชายหญิงคู่หนึ่ง (คล้ายกับอีฟและอดัมในศาสนาคริสต์) ตำนานเรื่องเล่ามีอยู่ว่าในสมัยอดีตนานมาแล้ว โลกมนุษย์ได้อยู่กันอย่างมีความสุข จนกระทั่งมีเหตุการณ์น้ำท่วมโลกมนุษย์ จนทำให้มนุษย์ได้ตายกันหมด เหลือแต่สองพี่น้องชายหญิงคู่หนึ่งซึ่งได้รอดตายจากเหตุการณ์น้ำท่วมโลกในครั้งนั้น โดยสองพี่น้องได้รอดตายเพราะได้เข้าไปอาศัยอยู่ในกลองลูกหนึ่ง พอน้ำนั้นท่วมสูงขึ้นเรื่อย ๆ กลองที่สองพี่น้องได้อาศัยหลบอยู่ก็ได้ลอยขึ้นไปตามน้ำที่ระดับสูงขึ้น จนกระทั่งน้ำได้ท่วมปากกลองของสองพี่น้องลอยขึ้นไปถึงสวรรค์ และได้มีเทพเจ้าองค์

หนึ่งเห็นกลองที่สองพี่น้องนั้นอาศัยอยู่(เทพเจ้าองค์นี้ไม่ปรากฏนามในตำนานของชนเขาเผ่าม้ง) เทพเจ้าเมื่อได้เห็นสองพี่น้องจึงได้ช่วยเหลือแล้วตรัสกับสองพี่น้องว่า "ตอนนี้ในโลกมนุษย์ของพวกเจ้าที่อาศัยอยู่นั้นน้ำได้ท่วม ทำให้มนุษย์ทั้งหลายได้ตายกันหมด เหลือแต่เพียงเจ้าสองคนนี่ที่รอดชีวิต

เทพเจ้าเลยได้ช่วยสองพี่น้องให้พ้นจากความตายและเทพเจ้าได้ให้แก๊งเป็นของขวัญ จากนั้นทั้งสองพี่น้องได้กลับลงมายังโลกมนุษย์ และได้ถือว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวเขาเผ่าม้งสืบต่อมา แก๊งจึงได้เป็นสัญลักษณ์ของชนเขาเผ่าม้ง ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถสื่อสารกับเทพเจ้าหรือวิญญาณที่ล่องลับ

ความเชื่อนี้จึงทำให้ชาวเขาเผ่าม้งให้ความสำคัญกับดนตรีและถือปฏิบัติจนทุกวันนี้

การถ่ายทอดดนตรี

การถ่ายทอดดนตรีของชาวเขาเผ่าม้งนั้น เป็นลักษณะการถ่ายทอดด้วยวิธีปากเปล่า มิได้มีการบันทึกเป็นโน้ตหรือเป็นลายลักษณ์อักษรใด ๆ

จากการพูดคุยสอบถามนักดนตรีของหมู่บ้านสบเบ็ด ถึงเรื่องการฝึกหัดและการถ่ายทอดดนตรีในปัจจุบัน ทำให้ได้ทราบว่า ดนตรีที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมนั้น จะได้ยินได้ฟัง และได้เห็นวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมาตั้งแต่เด็ก จึงพอที่จะสามารถจดจำทำนองเพลงต่าง ๆ รวมถึงวิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีได้บ้าง ดังนั้นจึงสามารถฝึกหัดเล่นดนตรีได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ต่อจากนั้นจะไปเรียนเพิ่มเติมกับนักดนตรีที่มีความชำนาญ ซึ่งถือว่าเป็นครู ทั้งนี้ผู้เรียนไม่ต้องทำพิธีไหว้ครูเพื่อที่จะขอเป็นศิษย์แต่อย่างใด

การถ่ายทอดของดนตรีม้งในอดีตเป็นลักษณะมุขประชา ซึ่งใช้การจดจำในการถ่ายทอดบทเพลงของดนตรีม้งนั้นแต่ละเครื่องดนตรีจะมีการถ่ายทอดไม่เหมือนกัน เช่น ซอ ขลุ่ย ลักษณะของเพลงส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการพรรณนาและใช้บรรเลง ในการผ่อนคลายหรือใช้ช่วยปรับใหม่ สามารถที่จะต่อหรือถ่ายทอดที่ไหนก็ได้ ซึ่งการต่อนั้นจะขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าจะสอนในลักษณะใด เช่น บรรเลงให้ฟังเป็นวรรคตอนและให้เล่นตามหรือจะพูดเป็นคำพูดเพื่อให้คนเล่นติดตามคำพูด ไม่ได้จำกัดสถานที่สำหรับแคนม้งหรือแก๊งนั้น เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรม และดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมและบรรเลงทั่วไปแต่ส่วนใหญ่ใช้ในพิธีกรรม ดังนั้นในการต่อเพลงหรือการถ่ายทอดนั้นถ้าเป็นลักษณะของเพลงที่บรรเลงอวยพรทั่วไป หรือพรรณนาสามารถที่จะต่อที่ไหนก็ได้แต่หากจะต่อเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมเป็นพิธีศพ จะต้องต่อที่ป่าหรือต่อนอกบริเวณบ้าน รวมถึงการฝึกเป่าจะต้องเป่านอกบริเวณบ้าน เพราะหากต่อหรือฝึกและเป่าเล่นในบ้านชาวม้งกลัวว่าจะมีสิ่งที่ไม่ดีเข้ามาในบ้านของตน ดังนั้นในการถ่ายทอดแคนม้งนั้นชาวม้งจะให้ความสำคัญมากที่สุด ชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อยได้มีการจดบันทึกโน้ตแคนม้งที่ใช้ในพิธีกรรมซึ่งไม่ได้จด

เป็นในลักษณะของไม้ตากล หรือ ไม้ดนตรีไทยแต่เป็นการจดในลักษณะของการเปิดนิ้วของแคนม้งและจดเนื้อว่าคืออะไร เพราะว่าดนตรีม้งจะเป็นลักษณะของคำพูด

ดนตรีของชาวเผ่าม้ง บ้านเข็กน้อย จากอดีตสู่ปัจจุบันนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยมากขึ้น ซึ่งคงเห็นได้จากการนำทำนองของเพลงสตริงทั่วไปมาอัดใหม่โดยจะใช้ภาษาม้งแทนภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศแทนเนื้อเพลงภาษาไทย ซึ่งในบ้านเข็กน้อยนั้นจะมีการวางขายตามตลาดนัดหรือร้านขายของทั่วไปเพื่อให้คนม้งในหมู่บ้านได้หาซื้อ จากจุดนี้จะมองเห็นภาพได้ชัดมากคือการเปลี่ยนแปลงของดนตรีม้ง นอกจากนี้ยังมีจุดของการเปลี่ยนแปลงของม้งบ้านเข็กน้อย คือ เครื่องดนตรีของชาวม้งเอง ซึ่งนักดนตรีม้งบ้านเข็กน้อยได้มีการคิดประดิษฐ์นำสิ่งที่หาได้ง่ายในชุมชน เช่น ท่อพีวีซี กระจงไค้ก อื่นๆ มาประยุกต์ ใช้แทนสิ่งที่เริ่มจะหาได้ยากในหมู่บ้าน เช่น ขลุ่ยของชาวม้งได้มีการนำท่อพีวีซีมาประยุกต์ใช้แทนไม้เอี้ยะ และในส่วนของปลายขลุ่ยที่ใช้เป็นลำโพงก็จะมีการนำขวดน้ำพลาสติกมาผูกมัดติดกับปลายขลุ่ยเพื่อขยายเสียงให้ดังขึ้น หรือการประดิษฐ์กลองที่ใช้ในพิธีกรรมศพขึ้นมาใหม่ แทนการใช้กลองผิวบรรพบุรุษ เพราะกลองผิวนั้นในแต่ละหมู่บ้านจะมีไม่มากนักขึ้นอยู่กับแซ่ของแต่ละตระกูล ซึ่งกลองที่ประดิษฐ์ใหม่นั้นจะทำมาจากโองน้ำหรือถังน้ำ เมื่อนำมาใช้เสร็จแล้วก็จะมีการนำไปทาบทั้ง

จากโลกปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ว่าชาวเขาเผ่าม้งนอกจากจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตแล้วในส่วนของเครื่องดนตรีก็ได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของโลกปัจจุบัน ทั้งนี้ชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อยเองคงไม่ได้มีการเปลี่ยนทางดนตรีทุกอย่างไป ยังคงมีดนตรีที่ประกอบในพิธีกรรม ที่ยังคงใช้เครื่องดนตรีและวัฒนธรรมของดนตรีดั้งเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักอาจเป็นเพราะชาวเขาเผ่าม้งนับถือพิธีกรรมอย่างเคร่งครัดจึงทำให้ดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

การใช้ดนตรีสร้างสัมพันธ์ในชุมชน

ชุมชนของคนม้งบ้านเข็กน้อย เป็นชุมชนที่มีคนม้งอาศัยอยู่จำนวนมากและมีจำนวนของหมู่บ้านหลายหมู่บ้าน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมหรือประเพณีใหญ่ๆ เช่น ประเพณีปีใหม่ม้ง คนในชุมชนจะเข้าร่วมในพิธีโดยจะมีการแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า การเล่นเกมชวง รวมทั้งการเล่นดนตรีซึ่งการจัดประเพณีปีใหม่ม้งบ้านเข็กน้อยจะมีการจัดตั้งเวทีกลองขึ้นมา 1 เวที เพื่อจะให้นักดนตรีม้งแต่ละคนได้ขึ้นไปบรรเลงจะมีการนำเครื่องดนตรีเช่น ขลุ่ย แคน ซอ แล้วแต่นัดดนตรีแต่ละคนจะนำไปบรรเลงบนเวทีเพื่อเป็นการอวยพรปีใหม่แก่คนม้งทุกคน นอกจากดนตรีจะใช้ในกิจกรรมเพื่อเป็นการดึงดูดของคนในชุมชนแล้วดนตรีของคนม้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความสนุกสนานสังสรรค์ และผ่อนคลาย ในวงเหล้าการสนทนากันในเวลาค่ำคืน อีกทั้งยังใช้เป็นสื่อกลางในการเกี่ยวพาราสิ หรือ กระเช้าเข้าเหย้ากับคนในชุมชนด้วยกัน

ตอนที่ 4 มอญ

4.1 วัฒนธรรมมอญ

มอญ เป็นชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตอีกชาติหนึ่งในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในที่สุดชาวมอญก็สูญเสียแผ่นดินของตนเอง เนื่องจากสงครามและเหตุผลทางการเมืองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และอพยพเข้าสู่ประเทศไทยมาหลายครั้ง เริ่มตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้เกิดการอพยพขึ้นหลายครั้ง แต่ครั้งก็มีเหตุผลแตกต่างกันไป และจากการศึกษาหนังสือเรื่อง "มอญ" บทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ ของสุจริตลักษณ์ ดีผดุง, วิจิตร เกิดวิศิษฐ์, อรรถจินดา ดีผดุง, สุเอ็ด คชเสนี หนังสือเรื่อง "มอญในเมืองไทย" ของสุภรณ์ โอเจริญ และหนังสือเรื่อง "สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์มอญ" ของสุจริตลักษณ์ ดีผดุง, พรทิพย์ อุศุภรัตน์, ประภาศรี ดำสอาด พอดีสรุปเรื่องการอพยพของชาวมอญที่เข้าสู่ประเทศไทยในสมัยต่างๆ ได้ดังนี้

1. สมัยกรุงศรีอยุธยา

1.1 สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ.2112-2133) เป็นการอพยพหลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง พ.ศ.2127 สมเด็จพระนเรศวรทรงชักชวนพระยาเกียรติ พระยารามและพระมหาเถรคันฉ่อง ซึ่งเป็นผู้นำมอญในกรุงหงสาวดีของพม่า ให้ไปอยู่กรุงศรีอยุธยาด้วยกัน พร้อมกับประชาชนชาวมอญพวกหนึ่ง ซึ่งชาวมอญเหล่านี้มีความเกลียดชังพม่ายิ่งนัก จึงยอมสวามิภักดิ์ต่อสมเด็จพระนเรศวร

1.2 สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ.2133-2148) การอพยพในสมัยนี้เกิดขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2136 ซึ่งเกิดจากการที่ชาวมอญไม่อาจจะทนต่อความกดดันต่างๆ ของพม่า จึงอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย และครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. 2138 ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงยกทัพไปตีเมืองหงสาวดีของพม่า และเมื่อยกทัพกลับก็ทรงกวาดต้อนครอบครัวมอญตามหัวเมืองหงสาวดีมาด้วย

1.3 สมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ.2199-2231) การอพยพครั้งนี้มีสาเหตุมาจากการที่ชาวมอญไม่พอใจที่จะต้องถูกเกณฑ์ไปช่วยรบกับกองทัพจีนที่เมืองอังวะของพม่า จึงได้ตั้งตนเป็นกบฏขึ้น แต่สู้พม่าไม่ได้ จึงอพยพเข้าสู่ประเทศไทย และสมเด็จพระนารายณ์ทรงให้ตั้งบ้านเรือนที่ต่อกับเมืองนนทบุรี ริมวัดทองปู้และคลองคูจามในเขตพระนคร

1.4 สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301) ในสมัยนี้เกิดการอพยพหลายครั้ง ครั้งที่สำคัญคือ ช่วง พ.ศ.2298-2299 และ 2301 ซึ่งเกิดจากกษัตริย์ตอนปลายราชวงศ์ตองอูมีความอ่อนแอ มอญจึงตั้งตนเป็นกบฏและเกิดการสู้รบอยู่หลายครั้ง แต่เมื่อพม่าปราบปรามมอญได้ ชาวมอญก็อพยพเข้าสู่ประเทศไทย

2. สมัยกรุงธนบุรี

การอพยพครั้งนี้เริ่มจากการที่พระเจ้ามังระ (พ.ศ.2306-2319) ของพม่าต้องการตีกรุงธนบุรี จึงเกณฑ์พวกมอญมาช่วยและจับกุมครอบครัวมอญไว้เป็นตัวประกัน ชาวมอญไม่พอใจจึงก่อกบฏและเตรียมแผนการเข้ายึดร่างกุ้ง แต่สู้พม่าไม่ได้จึงถอยร่นเข้าสู่ประเทศไทย สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงทรงให้ชาวมอญตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ปากเกร็ด แขวงเมืองนนทบุรี และสามโคก เมืองปทุมธานี

3. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

มีการอพยพครั้งใหญ่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เนื่องจากชาวมอญไม่สามารถทนต่อการกดขี่ของพม่าได้ เพราะพระเจ้าปดุง (พ.ศ.2325-2362) ต้องการสร้างพระมหาธาตุขึ้นที่เมืองเมงกุน จึงได้เกณฑ์คนทั้งพม่าและมอญมาช่วยสร้าง ทำให้ชาวมอญไม่มีเวลาทำมาหากินและไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัวของตน ชาวมอญจึงหนีอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งมีเส้นทางหลายทางคือ ทางด่านเมืองตาก เมืองอุทัยธานี แต่ส่วนใหญ่มาทางด่านเจดีย์สามองค์ แขวงเมืองกาญจนบุรี และยังมีชาวมอญที่ตั้งภูมิลำเนาในแขวงเมืองปทุมธานี เมืองนนทบุรีและเมืองนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง)

จากการอพยพของชาวมอญสู่ประเทศไทย ส่งผลให้ปัจจุบันมีชาวมอญอาศัยอยู่บริเวณสถานที่ต่างๆ ของประเทศไทย เช่น ปากเกร็ด จ.นนทบุรี , สามโคก จ.ปทุมธานี , บ้านโป่ง โพนาราม จ.ราชบุรี , พระประแดง (ปากลัด) จ.สมุทรปราการ , บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร , บางกระดี่ จ.กรุงเทพฯ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการโยกย้ายทางวัฒนธรรม โดยมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยและมอญเข้าด้วยกัน

อัตลักษณ์ทางภาษา

ชาวมอญพูดภาษามอญ ซึ่งนักภาษาศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มภาษามอญ-เขมร (Mon-khmer) ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) ประกอบด้วยภาษาที่รู้จักกันดีคือ เวียดนาม เขมร ขมุ ลัวะ ละว้า วัว มลาบรี (มีตองเหลือง) มอญ เป็นต้น และอยู่ในภาษามอญ (Monic) ประกอบด้วยภาษามอญและภาษาญัฮกูร (Nyahkur) ซึ่งพูดกันอยู่ในบริเวณริมขอบตะวันตกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยนั้น แยกออกมาจากภาษามอญโบราณ

ลักษณะภาษามอญเป็นภาษาคำโดดที่มีคำควบกล้ำเป็นจำนวนมากเหมือนภาษาเขมร เสียงสระของภาษามอญไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีลักษณะน้ำเสียง (Register) 2 รูปแบบ คือ

1. ลักษณะเสียงต่ำหุ้ม (Chest Register) จะออกเสียงเน้นหนัก เป็นเสียงก้อง (โฆชะ) มีลมออกมากกว่าปกติ
2. ลักษณะน้ำเสียงปกติ (Head Register) (Shorto 1962 : x)

ภาษามอญแบ่งออกเป็น 4 สมัยคือ

1. ภาษามอญดั้งเดิม (Proto-Mon) จากการสืบสร้าง คาดว่าคงจะแยกออกมาจากภาษาอื่นๆ ในตระกูลเดียวกัน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 9
2. ภาษามอญโบราณ (Old Mon) ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 ถึงสิ้นพุทธศตวรรษที่ 17
3. ภาษามอญสมัยกลาง (Middle Mon) จากพุทธศตวรรษที่ 18 ถึงพุทธศตวรรษที่ 23
4. ภาษามอญปัจจุบัน (Modern Mon) ซึ่งแบ่งออกเป็นภาษาพูดและภาษาเขียน (Guillon 1999: 10-11)

คนมอญส่วนใหญ่จะมีสีผิวคล้ำน้ำตาลอ่อน แต่ก็มีไม่น้อยที่มีผิวขาวเหลือง รูปหน้าส่วนใหญ่จะกลม บางส่วนจะมีใบหน้ารูปไข่ หรือสี่เหลี่ยม ส่วนใหญ่ตาโตไม่มากนัก บางส่วนค่อนข้างเล็ก ตาสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ จมูกส่วนใหญ่จะเล็ก สันและปีกจมูกค่อนข้างสวย ไม่แบน ริมฝีปากค่อนข้างหนา ผมสีดำหยิกหรือหยักศก ส่วนใหญ่หน้าตาดี ผู้หญิงสวย รูปร่างสูงปานกลางถึงสูงมาก ลักษณะแข็งแรงและสูงล้ำ สันกว่าคนไทย

การแต่งกายของชาวมอญแต่เดิม โดยทั่วไป ชายใส่เสื้อคอกลมผ่ากลาง แขนสามส่วน นุ่งผ้าใส่รองแบบลอยชาย คือ ผูกเป็นปมไว้ด้านหน้า ไม่รวบผ่านกลางไปหนีบไว้ข้างหลังแบบโจงกระเบน ปกติจะใส่เสื้อสีอ่อน ถ้าทำงานจะเป็นสีเข้ม ใส่รองจะเป็นสีเข้มลายตาราง ถ้าไปวัดในวันพระจะสวมเสื้อสีขาว มีผ้าขาวม้าห่มพาดไหล่ขวาแบบสไบ ผมตัดสั้นเกรียน เดิมคงจะนิยมโพกผ้าที่ศีรษะด้วย ต่อมาพออยู่เมืองไทยนานไปก็เลิก หญิงใส่เสื้อคอกลมผ่ากลาง แขนสามส่วน นุ่งผ้าถุงหนีบข้าง มักเป็นสีพื้นหรือตาเล็กๆ นุ่งกรอมสั้น ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น นุ่งผ้าไม่ได้เย็บปลายทั้งสองด้านติดกัน เอาชายผ้าทั้งสองด้านมาประจบกัน เวลาก้าวเดินจะเห็นขา ปกติจะใส่เสื้อสีอ่อน ผ้าถุงสีเข้ม เวลาทำงานจะใส่เสื้อสีเข้ม เวลาไปวัดในวันพระจะห่มสไบเฉียงเปิดไหล่ขวา สไบจะเป็นผ้าสีปักดอก มีลูกไม้ริมด้านหนึ่งผมขมวดเป็นมวยอยู่หลังศีรษะ เสียบปิ่นและหวีลับ เวลาถึงงานจะประดับมวยผมด้วยดอกไม้และพู่ห้อยหลากสีอันเล็กๆ รอบมวยผมและมีผ้าคล้องคอ (สุภรณ์ 2541 : 83)

หญิงผู้อาวุโสชาวมอญยังรักษาประเพณีการแต่งตัวดั้งเดิมของมอญ โดยเฉพาะไว้ผมมวยเสียบปิ่น กำลังนั่งสนทนากันในงานรำผีที่บางเลน นครปฐม สภาพและบรรยากาศแบบนี้ไม่ต่างกับในหมู่บ้านล้านนาที่รับอารยธรรมมอญหรือญไทยไว้แต่ในอดีต

มอญในพม่าปัจจุบัน

ปัจจุบันจะพบชุมชนมอญในพม่าได้ในรัฐมอญและกะเหรี่ยง ในภาคตะนาวศรีและพะโค เช่นเดียวกับในกรุงย่างกุ้งและมัณฑล ประชากรมอญในย่างกุ้งกระจุกตัวอยู่รอบๆท่าบลาฮาน ส่วนใหญ่เป็นผู้มาพักชั่วคราว

เกาะบิลู (ภาษามอญเรียก เก้าะ ชมาง) ในรัฐมอญมีประชากรผสมกันทั้งชุมชนพม่าและมอญ เมืองมะละแหม่ง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐมอญ ตั้งขึ้นในปีค.ศ.1974 (พ.ศ.2517) มีประชากรส่วนใหญ่เป็น ชาวพม่า ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง อินเดีย และมอญ อาศัยอยู่ด้วยกัน ถิ่นฐานของชาวมอญจะอยู่ตามริมชายฝั่ง และที่อื่นๆ ทั่วทั้งรัฐ เหนือเมืองแยง (Gyaing) อยู่ติดกับหมู่บ้านกะเหรี่ยง

ในรัฐกะเหรี่ยง หมู่บ้านมอญจะอยู่ตามทางไปเก้าะเกรก และตามพื้นที่ตรงขึ้นไปยังด่านพระเจดีย์ สามองค์ (Bauer 1990 : 19)

ในภาคตะนาวศรี ถิ่นฐานของมอญจะอยู่ตามทางลงไปยังทวาย มอญจากทวายได้ไปตั้งรกราก ใหม่ในพะโค เช่นเดียวกับในย่างกุ้งและเมื่อเร็วๆ นี้ในมณฑลเตเล ในปัจจุบันการเคลื่อนย้ายภายในมืออยู่สูง จึงยากที่จะกำหนดจำนวนผู้อยู่อาศัยประจำกับผู้ที่พักชั่วคราวในเมือง (Bauer 1990 : 21)

การตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในกรุงเทพฯ

บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีที่ตั้งชุมชนมอญที่สำคัญแห่งหนึ่ง บริเวณวังกรมพระ นเรศวรฤทธิ์ ตรงถนนพระอาทิตย์ ตั้งแต่ปากคลองบางลำพู ตรงข้ามวัดสังเวชวิศยารามหรือตรงกำแพง พระนครมาจนถึงบริเวณท่าช้างวังหน้า หรือบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เดิมเป็นที่ดินของพระยาดำรง ราชพลขันธ์ (จุ้ย คชเสนี) บุตรเจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ) ซึ่งเป็นบิดาของเจ้าจอมมารดากลิ่นหรือ ชอนกลิ่น ในรัชกาลที่ 4 ต่อมาเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ พระโอรสในรัชกาลที่ 4 ประสูติด้วยเจ้าจอมมารดาชอนกลิ่นในพ.ศ.2398 พระยาดำรงราชพลขันธ์ผู้เป็นบิดา จึงได้ถวายที่ดิน บริเวณนี้ให้แก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ ซึ่งทรงสร้างตำหนักบ้านมะละวัลย์ขึ้นในพ.ศ. 2460 ปัจจุบันคือ อาคารที่ทำการของสำนักงานองค์การอาหารและเกษตรแห่งชาติประจำ ภูมิภาคเอเชียและภาคพื้นแปซิฟิก ภายในวังกรมพระนเรศวรฤทธิ์นั้น เลี้ยงผู้คนไว้มากมายทั้งผู้ใหญ่และ เด็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมอญและพุดจาสนทนากันก็มักใช้ภาษามอญทั้งนั้น (สุจริตลักษณ์และคณะ 2538 : 16-22)

บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีถิ่นฐานของชาวมอญได้แก่ บริเวณตั้งแต่วัดละมุดเรื่อย ลงมาจนถึงบริเวณคลองมอญและบริเวณลึกเข้าไป เช่น บริเวณวัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) วัดราชคฤห์ และวัดอินทาราม

บริเวณบางไส้ไก่ นับตั้งแต่เขตวัดละมุดเรื่อยลงมาจนถึงบริเวณคลองมอญ เคยเป็นที่ตั้งของชาว มอญ ส่วนใหญ่ในสมัยเดิมเริ่มแรกที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้น มักจะทำหน้าที่เป็นพวกฝีพายเรือ หลวง พวกนี้เดิมเป็นชาวมอญที่เคยอยู่แถวเมืองทวายและเมืองมะริด ซึ่งมีความชำนาญทางเรือ เข้ามาใน สมัยพระเจ้าปดุง ซึ่งได้กล่าวหาว่ามอญเมืองทวายและเมืองมะริดเป็นกบฏ ได้จับพวกมอญในเมืองใส่เกล้า

เผาทิ้งไปเป็นจำนวนมาก จึงหนีภัยเข้าสู่ประเทศไทย ฝ่ายไทยให้มารับราชการทางเรือหลวง ซึ่งมีเรือหลวงอยู่ในบริเวณสะพานพระรามหกในปัจจุบัน ใกล้กับวัดบางละมุดบน (วัดบางละมุดเหนือ) ต่อมาย้ายเรือหลวงมาอยู่ที่คลองบางหลวง (คลองบางกอกใหญ่) ตรงบริเวณวัดปากคลองวังบางไส้ไก่ จนเกือบถึงวัดกัลยาณมิตร (บริเวณปากคลองวัดบุปผาราม) เลยต่อไปทางริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเขตบ้านเจ้าพระยารัตนบดินทร์ (นามสกุลกัลยาณมิตร) นั้น พวกมอญจากวัดบางละมุดเหนือก็คงจะได้ย้ายตามมาสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆ กับบริเวณเรือหลวงด้วย เรือหลวงที่วางนี้ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกฝั่งเดียวกันกับที่ตั้งของวัดบางไส้ไก่ ปัจจุบันกลายเป็นเรือของกรมสรรพากร ตรงข้ามเยื้องๆ กับวัดสังข์กระจาย

มอญกลุ่มนี้ไม่ปรากฏว่ามีญาติหรือพวกพ้องทางปทุมธานีเลย ไม่ว่าจะผ่านทางฝ่ายสามีหรือฝ่ายภรรยาก็ตาม เป็นคนละพวกกับพวกอื่นๆ ที่เข้ามาก่อนหน้านั้น พวกไพร่มอญเหล่านี้มีหน้าที่พายเรือโกลนให้เจ้านายนั่งและคงจะมีหน้าที่รักษาเรือทั้งกองทัพด้วย ในยามสงบทำหน้าที่เพียงหน้าและตามกระบวนเท่านั้น แต่ในยามสงครามก็ทำหน้าที่เป็นเรือรบด้วย กองเรือหลวงนี้อยู่ในบังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) นายกองเรือที่บางไส้ไก่มีหน้าที่คุมการสักท้องแขนไพร่พลเรือมอญจากทุกที่ ต่อมาได้มีการย้ายเรือหลวงจากคลองบางหลวงไปไว้ที่คลองบางกอกน้อย ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เรือบางลำชำรุดซ่อมแซมไม่ได้ จึงได้มีการนำเอากระดานเรือที่ชำรุดมาทำพื้นศาลาการเปรียญวัดประดิษฐาราม เมื่อกองเรือที่อยู่ที่บางไส้ไกริมคลองหลวงย้ายไปอยู่คลองบางกอกน้อยแล้ว ไพร่มอญทั้งหมดก็ไปขึ้นกับทหารเรือตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

คำว่า "บางไส้ไก่" เพี้ยนมาจากคำมอญว่า "จักกาย" เป็นชื่อตำแหน่งตำแหน่งหนึ่ง เป็นตำแหน่งปลัดนายกองมอญที่ใช้เรียกผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งนี้มีบ้านเดิมอยู่ที่ปากคลองบางไส้ไก่ จึงเรียกบริเวณนี้ว่า บางไส้ไก่ มอญเองแต่เดิมก็เรียกเพี้ยนว่า "บางสะกาย" คลองบางไส้ไก่เป็นคลองที่ขุดขึ้นเมื่อสมัยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ยังมีคเป็นจมีนไวยวรรณารถ เพื่อให้เรือที่ต่อที่ที่บ้านสมเด็จฯ มีทางออกทางคลองบางหลวง ไม่ต้องไปออกทางคลองดาวคะนอง และกองทัพเรือนั้นก็ตั้งอยู่ที่ป้อมวิเชียรประสิทธิ์ ซึ่งอยู่ใกล้กับคลองที่ขุดใหม่มากกว่าคลองดาวคะนอง

วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) เดิมเป็นวัดเก่าของคนไทย เมื่อคนมอญมาอยู่บริเวณนี้ ก็ได้ทำนุบำรุงจนกลายเป็นวัดมอญในที่สุด เจ้าอาวาสตั้งแต่องค์ที่สองเป็นต้นไปเป็นชาวมอญทั้งหมด ตั้งแต่ราวต้นรัชกาลที่ 5

วัดราชคฤห์ (วัดบางยี่เรือใน) ชาวบ้านเรียกวัดมอญ เพราะเมื่อสมัยรัชกาลที่ 1 นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระมอญไปเป็นสมภารเจ้าวัดฝ่ายรามัญ เนื่องจากเมื่อสมัยรัชกาลที่ 1 ได้ทรงแต่งตั้งพระเถรานุเถระฝ่ายไทยให้ดำรงสมณศักดิ์ต่างๆ แล้ว ทรงให้จัดหาพระมหาเถระฝ่ายรามัญซึ่งรู้พระวินัยปริยัติได้ 3 รูป ทรงตั้งให้เป็นพระมหาสุเมธจารย์องค์หนึ่ง ให้เป็นเจ้าอาวาสวัดตองปุ (วัดชนะ

สงคราม) ให้เป็นพระไตรสรณัมของค์หนึ่ง โปรดให้ไปอยู่วัดบางหลวง และให้เป็นพระสุเมธน้อยของค์หนึ่ง ให้ไปครองวัดบางยี่เรือใน วัดนี้มีเรื่องประหลาดที่ว่า เมื่อใดที่วัดนี้มีพระครูขึ้นก็จะต้องมีสององค์ทุกทีไป ถ้าไม่มีก็ไม่มีเลย จึงเกิดคำกล่าวที่ว่า "วัดมอญโถมตรู มีพระครูสององค์" เพิ่งมาเหลือองค์เดียวเมื่อ 10 กว่าปีมานี้เอง เพราะองค์หนึ่งสึกไป (สุจริตลักษณะและคณะ 2538 : 23-30)

บริเวณสะพานมอญ ตรงริมฝั่งคลองตลาดใกล้ป้อมวิชัยประสิทธิ์ฝั่งตะวันออก หรือริมเชิงสะพานมอญข้ามคลองตลาด (ตรงสี่แยกที่ถนนเจริญกรุง ตัดกับถนนบ้านหม้อและถนนเฟื่องนคร) เป็นบ้านของพระยาศรีสหเทพ (ทองเพ็ญ) บุตรของนายชำนาญ (ทองขวัญ) กับท่านทองซอน บุตรีพระยานครอินทร์ (สิงหนคร) ซึ่งเป็นบุตรเจ้าพระยารามจักรวงศ์ (มะโหด) ได้เป็นเจ้าพระยาจักรีมอญในแผ่นดินกรุงธนบุรี จัดได้ว่าพระยาศรีสหเทพ (ทองเพ็ญ) นี้เป็นเชื้อสายมอญแท้ๆ บรรดาผู้ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงก็เป็นญาติใกล้กันบ้าง ห่างกันบ้าง ด้วยเหตุที่พระยาศรีสหเทพ (ทองเพ็ญ) ขอแรงพวกมอญเหล่านั้นให้ช่วยกันทำสะพานใหญ่ด้วยไม้ข้ามคลองตลอด สะพานนี้จึงมีชื่อว่า สะพานมอญ ต่อมาภายหลังได้มีการก่อสร้างใหม่ด้วยอิฐถือปูน และเรียกสี่แยกตรงสะพานมอญว่า "สี่กั๊กพระยาศรี" คำว่า "กั๊ก" เป็นภาษาจีน แปลว่า "แยก" ส่วนคำว่า "พระยาศรี" เป็นการเรียกตามชื่อพระยาศรีสหเทพ (ทองเพ็ญ) นั่นเอง (สุจริตลักษณะและคณะ 2538 : 32)

เขตบางขุนเทียน

ในเขตบางขุนเทียนมีชุมชนมอญอยู่ 2 แห่งคือ ชุมชนมอญท่าข้ามและชุมชนมอญบางกระดี่ชุมชนมอญท่าข้ามอยู่บริเวณบางส่วนของหมู่ที่ 1, หมู่ที่ 4, หมู่ที่ 5 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเย็บจาก ตัดฟืน และทำนา แต่ปัจจุบันเนื่องจากเขตเมืองขยายออกไป แขวงท่าข้ามกลายเป็นที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรม ที่ดินถูกเปลี่ยนมือจากชาวมอญไปสู่เจ้าของธุรกิจอุตสาหกรรมและธุรกิจจัดสรรที่ดิน ชาวบ้านกลายเป็นเศรษฐีใหม่จากการขายที่ดิน การหลังไหลเข้ามาทำงานในโรงงานของคนจากแหล่งอื่นๆ เป็นจำนวนมาก จนถูกผสมกลมกลืนจนมองไม่เห็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ

ส่วนชุมชนมอญบางกระดี่ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองสนามไชย ได้แก่ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน เป็นชุมชนซึ่งตั้งอยู่โดดเดี่ยว โดยเฉพาะก่อนมีการสร้างถนนพระราม 2 (ก่อนพ.ศ. 2515) จึงทำให้ชุมชนบางกระดี่ยังคงรักษาสภาพความเป็นมอญไว้ได้ดีกว่าชุมชนท่าข้าม ชุมชนมอญบางกระดี่เกิดจากความต้องการหาพื้นที่แหล่งทำมาหากินของชาวมอญที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณใกล้อ่าวไทยจากชาวมอญบ้านแพ้ว จ.สมุทรสาครและชาวมอญปากลัด จ.สมุทรปราการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ติดต่อกันโดยอาศัยคลองมหาชัยเป็นเส้นทางคมนาคม ต่างเห็นว่าพื้นที่แถบแสมดำมีป่าชายเลนและป่าจาก เหมาะที่จะเป็นแหล่งวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ ตัดฟืน และเย็บจากส่งขายกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี จึงทยอยกันอพยพเข้ามาตั้งรกรากเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชน (ชโลมใจ 2541 : 28)

หญิงไทยรามัญกำลังเย็บจาก อาชีพดั้งเดิมอาชีพหนึ่งของคนมอญลุ่มน้ำเค็มที่บางกระดี เขตบางขุนเทียน กทม. ปัจจุบันหาได้ยาก

จำนวนมอญในประเทศไทย

ในสมัยอยุธยาไม่มีหลักฐานบันทึกจำนวนชาวมอญ ประมาณเอาจากจำนวนที่อพยพเข้ามา คงจะมีชาวมอญทั้งหมดในราว 20,000-30,000 คน อาจมากกว่าหรือน้อยกว่าบ้างเล็กน้อย เพราะการอพยพ บางคราวก็ไม่ทราบจำนวน บางกลุ่มที่อพยพเข้ามาก็มีการหลบหนีกลับไปบ้าง ดังเช่นในสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ บางส่วนก็ตายในการสงครามหลายครั้งกับพม่า บัญชีที่กรมพระสุรัสวดีถืออยู่นั้นก็เชื่อถือไม่ได้ เพราะมีการเบียดบังตัวไพร่ไว้ใช้สอยส่วนตัว เนื่องจากขุนนางสมัยนั้นไม่มีเงินเดือน ต้องอาศัยแรงงานของไพร่ในกรมของตนสร้างผลประโยชน์ให้ นอกจากนี้ยังมีไพร่ที่หลบเลี่ยงการสักลงทะเบียนไปบวชเป็นพระบ้าง หลบซ่อนอยู่ตามป่าเขาและชายแดนบ้าง (สุภรณ์ 2541 : 99)

ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดร.จอห์น ครอว์ฟอร์ด (Dr. John Crawford) ทูตซึ่งได้รับแต่งตั้งจากข้าหลวงอังกฤษประจำอินเดียให้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย เมื่อพ.ศ.2364 ได้กล่าวไว้ในบันทึกรายงานของเขาว่า ผู้คนที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรสยามประกอบด้วยคนชาติสำคัญ 6 ชาติ คือ สยามแท้ ลาว มอญ เขมร มลายูและจีน เป็นจำนวนประชากรทั้งหมด 5,000,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นคนมอญ 42,000 คน

เซอร์จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) ราชทูตจากรัฐบาลอังกฤษที่กรุงลอนดอน ได้อ้างคำของปัลเลอกัว (Pallegoix) บาทหลวงฝรั่งเศสที่เข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 3 ว่า มีจำนวนคนมอญในประเทศไทยประมาณ 50,000 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 6,000,000 คน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาลได้จัดทำสำมะโนครัวหัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯ เมื่อร.ศ.117-118 (พ.ศ.2441-2442) เฉพาะใน 4 เมืองที่มีมอญอาศัยอยู่หนาแน่น มีคนมอญรวมกัน 21,302 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดที่ 4 จังหวัด 143,909 คน ตามรายละเอียดดังนี้

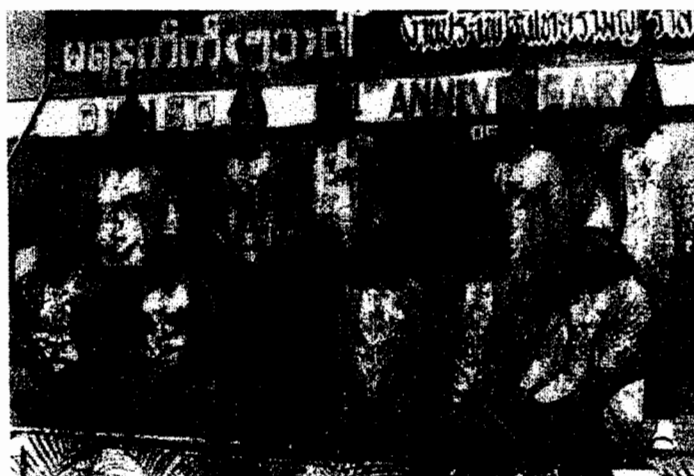
ปทุมธานี	8,975	คน
นนทบุรี	7,215	คน
นครเขื่อนขันธ์	3,199	คน
สมุทรปราการ	1,913	คน
รวม	21,302	คน

ในร.ศ.112 (พ.ศ.2446) กระทรวงมหาดไทยได้ทำสำมะโนครัวแยกตามเชื้อชาติใน 12 มณฑล มีประชากรรวมกัน 3,308,032 คน เป็นคนมอญ 29,156 คน ตามรายละเอียดดังนี้

มณฑลราชบุรี	12,806	คน
มณฑลนครไชยศรี	6,822	คน
มณฑลนครสวรรค์	2,943	คน
มณฑลกรุงเก่า	2,532	คน
มณฑลนครราชสีมา	2,259	คน
มณฑลปราจีนบุรี	1,715	คน
รวม	29,156	คน

จากหลักฐานการทำสำมะโนครัวทั้งสองครั้งดังกล่าว (ซึ่งไม่รวมบรรพชิต) อาจจะสามารถประมาณได้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีคนมอญประมาณ 50,000 คน

เมื่อพ.ศ.2512 ถึงพ.ศ.2515 ศ.นพ.สุชาติ คชเสนี ได้ทำการสำรวจประชากรมอญในประเทศไทย ได้ผลสรุปว่า ประชากรมอญในประเทศไทยมีราว 94,229 คน กระจายกันอยู่ใน 17 จังหวัด จังหวัดที่มีชาวมอญอยู่มากอันดับ 1 คือ ปทุมธานี 22,230 คน อันดับ 2 สมุทรสาคร 20,312 คน อันดับ 3 ราชบุรี 15,830 คน (สุจริตลักษณ์และคณะ 2538 : 14-15)

กลุ่มสาวมอญจากพม่าในชุดรำหองส์ ถ่ายภาพร่วมกับหงส์ทองจำลอง
ในงานฉลองวันชาติมอญที่วัดเจติยหอย ปทุมธานี

การนับคนมอญในประเทศไทยมีปัญหาเนื่องจาก

1. มอญในประเทศไทยมีการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย เช่น การแต่งกายคล้ายกับคนไทย มีการแต่งงานกับคนไทยมากขึ้น ใช้ภาษาไทยได้เช่นเดียวกับภาษามอญ รูปร่างหน้าตาก็ไม่ต่างไปจากคนไทยเท่าใดนัก ทำให้ไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าเป็นคนมอญหรือคนไทย
2. คนมอญมีฐานะเท่าเทียมคนไทยตามกฎหมาย ทำให้ไม่มีการแยกออกไปจากคนไทยในการทำสำมะโนครัว เพราะมีสัญชาติไทยไปหมด

ดร.ไบรอัน ฟอสเตอร์ (Dr. Brain L. Foster) ชาวอเมริกันผู้ศึกษาสังคมเศรษฐกิจของชาวมอญในประเทศไทย คาดว่าจะมีคนเชื้อสายมอญถึง 100,000 คน แต่ถ้าใช้ความเจนจัดในการพูดภาษามอญเป็นหลักอาจจะไม่ถึง 50,000 คน (สุภรณ์ 2541 : 103)

วัฒนธรรมประเพณีมอญ

ลูกหนูเป็นไม้กระบอกกลม ยาว ประมาณหนึ่งศอก หน้ากว้างประมาณหนึ่งคืบ ภายในกระบอกบรรจุดินไฟ ปลายกระบอกข้างหนึ่งเจาะรูให้ประกายไฟออกเพื่อดันให้ลูกหนูวิ่งไปข้างหน้า โดยกระบอกนี้ห้อยไว้กับลวดเหล็กเพียงหลวมๆ เมื่อลูกหนูวิ่งไปจนสุดลวดเหล็กแล้วก็จะหลุดจากปลายสายลวดและลอยไปกระทบปราสาทและโถง

โถงศพของชาวมอญมีลักษณะพิเศษคือ ผายออกตรงส่วนบน เรียกกันว่า "กาวัน" หรือ "ทรงดอกผักนึ่ง" ปัจจุบันคนที่มีฐานะดีหรือพระภิกษุผู้ใหญ่เท่านั้นที่มีโอกาสใช้โถงศพที่กล่าวนี้ (สุกัญญา 2527 : 67)

การปลงศพพระภิกษุชั้นผู้ใหญ่นอกจากจะสร้างเมรุจำลองเป็นแบบปราสาทและจุดไฟเผาด้วยลูกหนูแล้ว ยังมีประเพณีการแย่งศพด้วย ประเพณีการแย่งศพมอญ กล่าวกันว่ามีปฐมเหตุมาจากเมื่อครั้งพระเจ้าธรรมเจดีย์ปฏิกักรปลงพระศพตะละแม่ท้าวमारดาเลี้ยงพระองค์ พระองค์ทรงให้ทำพิธีแย่งศพเพื่อทำนายชะตาบ้านเมืองขึ้น โดยให้แบ่งคนเป็นสองกลุ่มคือ เสนาอำมาตย์กลุ่มหนึ่ง พระองค์กับเสนายิ่งกลุ่มหนึ่งแย่งกันดึงพระศพ ทรงอธิษฐานว่า ถ้าบ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรืองอยู่เป็นสุขก็ขอให้ฝ่ายพระองค์เป็นฝ่ายที่ดึงเอาพระศพไปได้ ปรากฏว่าฝ่ายพระองค์เป็นฝ่ายที่ดึงเอาพระศพไปได้ และบ้านเมืองก็เจริญขึ้นตามอธิษฐาน จากนั้นมาชาวมอญจึงถือเป็นประเพณีปฏิบัติเรื่อยมา

ปัจจุบันคนมอญในประเทศสหภาพพม่า ยังทำอยู่บ้างพอเป็นพิธี เช่น ในการหลงศพพระภิกษุชั้นผู้ใหญ่จะมีวัดต่างๆ ในความปกครองของพระสงฆ์นั้น สร้างปราสาทเคลื่อนที่ได้มาช่วยวัดละหลังเพื่อให้ศพประดิษฐานบนปราสาทของตนผลัดกันไปที่ละปราสาท แต่การที่จะถึงรอบของตนก็ต้องให้มีการยื้อแย่งกันบ้างพอเป็นพิธีตามประเพณี

มอญร้องไห้

ในการฉาปนกิจศพพระภิกษุสงฆ์หรือผู้สูงอายุมากๆ ซึ่งเป็นที่นับถือเช่น พระอุปัชฌาย์หรือเจ้าอาวาส ชาวมอญจะให้หญิงสูงอายุทำหน้าที่ร้องโอดครวญพรรณนาคุณงามความดีของผู้ตาย เรียกกันว่ามอญร้องไห้ ซึ่งเป็นการร้องแบบไม่มีน้ำตา เป็นประเพณีที่ชาวมอญกล่าวว่ามีที่มาจากเรื่องพระนางมัลลิกาทรงกรรแสงคร่ำครวญพรรณนาถึงพระสวามีสัมพุทธเจ้าเมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพาน ชาวมอญจึงเห็นว่าเมื่อพระสงฆ์ผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุเสียชีวิตควรจะให้ผู้หญิงร้องให้พรรณนาถึงความดีของผู้เสียชีวิต โดยร้องเวลาตีกลองหนึ่ง เวลาย่ำรุ่งครั้งหนึ่ง และเวลาชกศพนขึ้นเมรุหรือปราสาทอีกครั้งหนึ่ง

มอญร้องไห้ให้ผู้ร้องต้องแต่งตัวให้เรียบร้อย นุ่งผ้าซิ่นและห่มผ้าสไบเฉียงป่าด้วยสีขาว ก่อนเริ่มการร้องจะต้องก้มกราบศพก่อน แล้วจึงนั่งพับเพียบร้องที่หน้าโลงศพ โดยมีปีพาทย์มอญหรือปีพาทย์นางหงส์เป็นดนตรีประกอบเพลงสั้นและเพลงยาวสลับกัน เมื่อร้องจบกราบคารวะศพอีกครั้งเป็นเสร็จพิธี (อภิลสา 2542 : 70)

ประเพณีการนับถือผี

ชาวมอญให้ความสำคัญกับการนับถือ "ผี" ควบคู่กับการนับถือ "ศาสนาพุทธ" โดยเชื่อว่าทุกสิ่งในโลกเป็นไปด้วยอำนาจของผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ เมื่อประสบภัยธรรมชาติหรือเกิดโรคภัยไข้เจ็บหรือภัยอันตรายต่างๆ จะคิดว่า ต้องมีอำนาจเร้นลับทำให้เกิดเหตุการณ์เหล่านั้น จึงต้องเอาใจสิ่งเร้นลับให้พึงพอใจด้วยการบูชาเช่นไหว้ ชาวมอญโบราณเรียกสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติเหล่านี้ว่า "ผี" (บุปผา 2541 : 48) ผีที่ชาวมอญนับถือที่สำคัญที่สุดมี 3 ชนิดคือ ผีประจำตระกูล ผีเรือนและผีประจำหมู่บ้านหรือผีกลางบ้าน (ไฉน 2535 : 34)

การนับถือผีในสังคมชาวมอญเป็นภูมิปัญญาในการจัดการสังคมให้เป็นระเบียบโดยมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคคลต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ผ่านการจัดการของแต่ละครอบครัวโดยอาศัยผีเป็นตัวกำกับควบคุม (สมทรง มปป. : 40)

พิธีกรรมเกี่ยวกับ "ผี" แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็น "มอญ" ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์มอญและเอกลักษณ์เกี่ยวกับพิธีกรรมเหล่านี้ยังเป็นส่วนช่วยให้ชาวมอญรวมตัวกันอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับ "ผี" นี้ ชาวมอญมีตำนานว่า ในสมัยพุทธกาลมีเศรษฐีผู้หนึ่งมีภรรยา 2 คน ภรรยาแต่ละคนมีลูกคนละ 1 คน ต่อมาภรรยาหลงเกิดความริษยาภรรยาน้อย จึงได้ฆ่าลูกภรรยาน้อยตาย ภรรยาน้อยโกรธแค้นเป็นอันมาก แต่ทำอะไรไม่ได้ เมื่อภรรยาทั้ง 2 คนตายไป ต่างอาฆาตพยาบาทต่อกัน เมื่อเกิดชาติใหม่ก็ฆ่าลูกของกันและกันอยู่ทุกชาติ ในชาติหนึ่ง ฝ่ายหนึ่งยังเป็นผีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นมนุษย์ ฝ่ายที่เป็นผีได้ตามล่าเพื่อจะเอาชีวิตลูกมนุษย์ ฝ่ายที่เกิดเป็นมนุษย์จึงได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เมื่อ

พระพุทธเจ้าทราบเรื่องจึงได้แสดงพระธรรมเทศนาโปรดนางผี ให้เห็นถึงบาปบุญคุณโทษ ผลเสียของการจองเวรกันและกัน ทำให้ภรรยาทั้ง 2 คนสำนึกผิด ต่อมานางผีได้ไปอยู่กับนางมนุษย์และได้ช่วยเหลือภรรยาที่เป็นมนุษย์และชาวเมืองทั้งหลายในการทำไร่นา ทำให้การทำนาได้ผลดีทั่วกัน จากสาเหตุนี้จึงทำให้ชาวเมืองทุกคนนับถือผีไปด้วย จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นนี้ ชาวมอญถือว่าทั้ง 3 สามีภรรยาเป็นบรรพบุรุษของตน จึงได้นับถือผีบรรพบุรุษมาจนกระทั่งปัจจุบัน (สมทรง มปป. : 40-41)

ผีประจำตระกูล

โดยทั่วไปครอบครัวชาวมอญจะนับถือผีบรรพบุรุษโดยมีหีบผ้าผี บางบ้านอาจใช้กระบุงหรือปิ่นภายในบรรจุเครื่องนุ่งห่ม 2 ชุด เป็นของหญิง 1 ชุด ชาย 1 ชุด ประกอบด้วยผ้าโจงกระเบน ผ้าซิ่น ผ้าสไบ เสื้อคอกลมแขนกระบอก (แขนสามส่วน) ผ้าขาวม้าและแหวนพลอยสีแดงหรือทับทิม 1 วง ใช้ผ้าขาวห่อ บางบ้านอาจใช้ผ้าสาหล่า ผ้านี้จะใส่หีบวางไว้ในห้องที่มีเสาดผี หรือแขวนที่เสาดผี บุตรหลานหรือผู้ดูแลต้องดูแลให้หีบผ้าผีอยู่ในสภาพใช้การได้ดี ถ้าชำรุดต้องจัดหาใหม่ให้ดีเหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม (บุปผา 2541 : 48)

การนำอาหารที่สุกแล้วหรือขนมจากนอกบ้านเข้ามาในบ้านจะต้องหีบอาหารหรือขนมนั้นทิ้งเสียก่อนนิดหน่อยก่อนที่จะรับประทานของเหล่านี้ เพื่อเป็นการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ไมเช่นนั้นคนที่นำมาหรือคนในบ้านนั้นคนใดคนหนึ่ง แล้วแต่ว่าคนในบ้านนั้นใครดวงไม่แข็งก็อาจจะไม่สบาย เนื่องจาก "ผีตามกิน" ต้อง "ทิ้งกบาล" กัน เมื่อฆ่าไก่หรือซื้อไก่มาประกอบอาหาร เมื่อถนอมไก่แล้วจะต้องตัวหัวไก่ต้มให้สุกนำไปเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษก่อน

ชาวมอญแต่ละตระกูลจะมีสัญลักษณ์หรือผีประจำตระกูลต่างๆ กัน ถือเป็นสัญลักษณ์ของบรรพบุรุษ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับโทเทม (Totem) เป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดในหมู่สมาชิก ของสายตระกูลของชาวมอญ

ระบบการสืบทายาทการเลี้ยงผีโรงของชาวมอญมีการสืบทอดทางฝ่ายชาย หากผู้เป็น "ต้นผี" ตายลง ผู้อาวุโสในตระกูลที่มีอายุมากรองลงไป ในตระกูลจะเป็นผู้รับช่วงเลี้ยงผีโรงสืบทอดไป อาจจะเป็นน้องชายคนโตของผู้ตาย แต่ถ้าต้นผีไม่มีน้องชาย การสืบทอดทายาทผีโรงประจำตระกูลจะตกแก่ลูกชายคนโต

ชาวมอญยอมรับสถานภาพของผู้ที่เป็นสะไภ้เท่าเทียมกับคนในตระกูล เพราะถือว่า "สะไภ้" ต้องให้กำเนิดลูกและมาร่วมใช้นามสกุลอันแสดงว่าเป็นสมาชิกอันชอบธรรมคนหนึ่ง ของตระกูล สะไภ้มีสิทธิเท่าเทียมกับสามีในเรื่องเกี่ยวกับผี เช่น เมื่อสามีผู้เป็น "ต้นผี" เสียชีวิต ผู้เป็น "ภรรยา" สามารถทำหน้าที่เป็น "ต้นผี" แทนสามีได้ แต่ถ้าแต่งงานใหม่เปลี่ยนไปใช้นามสกุลอื่น จะต้องทำการเปลี่ยน "ต้นผี" ทันที

ในกรณีที่ต้องย้ายผีโรงไปสถิตอยู่อีกบ้านหนึ่ง จะมีการแห่ด้วยกลอง ฉิ่ง และปี่ ประโคมนำขบวนแห่ ผู้รับทอดผีโรงคนใหม่จะต้องเชิญผีโรงซึ่งประกอบด้วย แหวน ผ้าผีและกระบอกไม้ไผ่ ไปยังบ้านของตน (ไฉน 2535 : 50)

ถ้าครอบครัวไม่มีบุตรชายคนโตเป็นผู้รับผี ถือว่า "หมดผี" ต้องทำพิธีถอนเส่าผี คือ เส่าเอก ออกจากบ้านไปไว้ที่ควบคู่กับพิธีรำผี หรือพิธีเลี้ยงผี อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วปลุกศาลเดี่ยวๆ ไว้ในบริเวณบ้านบ้านที่ถอนเส่าผีออกไปแล้วเรียกว่า "บ้านตลาด" (บุบผา 2541 : 56)

พิธีกรรมการเลี้ยงผีโรงเป็นพิธีกรรมที่สืบเนื่องมากจากการนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าตายาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยชาวมอญเชื่อว่า เมื่อปู่ย่าตายายได้ตายแล้ว วิญญาณของทำเหล่านั้นยังคงวนเวียนดูแลรักษาลูกหลานอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเชื่อเช่นนี้จึงได้มีการทำพิธีกรรมการเลี้ยงผีประจำตระกูลเพื่อเป็นการตอบแทน เพราะเชื่อว่าผีปู่ย่าตายายที่ตายไปแล้วนั้น มีอิทธิฤทธิ์สามารถให้คุณและให้โทษแก่ลูกหลานได้ ถ้าครอบครัวใดหรือตระกูลใดไม่ทำพิธีเลี้ยงผีประจำตระกูลแล้ว จะทำให้เกิดการเจ็บป่วยแก่บรรดาสมาชิกในตระกูล มีบางรายที่ไม่ทำพิธีเลี้ยงผี ลูกหลานในตระกูลหลายคนต้องประสบอุบัติเหตุทำให้แขนขาพิการ มีบางรายที่เสียชีวิตจนกลายเป็นวิกลจริต เมื่อทำพิธีเข้าทรงดูจึงได้ทราบว่ามีผีติดต่อผีประจำตระกูลต้องทำพิธี "รำผี" (เล่า กะณา) (ไฉน 2535 : 55)

"ตันผี" ผู้สืบทอดดูแลผีบรรพบุรุษของตระกูล
กำลังเชิญ "เครื่องผี" สิ่งของเครื่องใช้ของบรรพบุรุษจากเส่าผีลงไปที่โรงพิธี

แต่เดิมการเลี้ยงผีประจำตระกูลของแต่ละตระกูลจะทำกันทุกปี แต่ปัจจุบันมีบางตระกูลที่เปลี่ยนเป็นเลี้ยงผีประเภทสามปีครั้ง เนื่องจากความเหมาะสมบางประการ เช่น มีญาติพี่น้องอยู่ห่างไกลจึงไม่สะดวกที่จะมาร่วมพิธีทุกปี เป็นต้น (ไฉน 2535 : 55)

ระดับพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษมี 3 ระดับคือ

1. การเซ่นเล็กๆ น้อยๆ เช่น ตระกูลผีเต่าเจอเต่าต้องเอาเช่นผีบรรพบุรุษที่เสาะผี การเอาอาหารขนมเข้าบ้านต้องเอาส่วนหนึ่งมาเซ่นผี เป็นต้น
2. การเลี้ยงผีประจำปี
3. การรำผี เนื่องจากมีคนในตระกูลป่วย แต่ส่วนมากจะรวมการเลี้ยงผีและการรำผีเข้าด้วยกันเพื่อความประหยัดและสะดวกและการรำผีก็จะมีเลี้ยงอยู่ด้วยเสมอ

วันทำพิธี

นำกิ่งหว้ากิ่งใหญ่ซึ่งขามอญเชื่อว่าเป็นไม้ที่มีผีอยู่ มาปักไว้หน้าโรงพิธี ห่างจากโรงพิธีประมาณ 2 เมตร ที่โคนต้นหว้ามีอ่างน้ำใช้อาบน้ำให้ต้นไม้หรือเจ้าของผี ปักหมอกที่เสาะข้างในด้านทิศตะวันตก ปักต้นกล้วย 2 ต้น ต้นใหญ่ไว้หน้าประตู 1 ต้น ต้นเล็ก(หน่อ) ปักที่ต้นหว้า 1 ต้น นำเสื่อและงอบหรือหมวกแขวนไว้ที่ประตูกับต้นกล้วย นำดาบ 1 คู่ไว้บนหิ้งในโรงพิธี กลางโรงพิธีค่อนไปทางด้านหลัง ผูกผ้าผืนยาวห้อยจากหลังคามาถึงพื้นที่นั่ง ผ้านี้เรียกว่า "ผ้าลงผี" หรือ "ผ้าซุบผี" ซึ่งให้ผู้ที่ผีจะออกจากร่างจับชายผ้าผืนนี้ มีผ้าขาวปูชิงใต้แผงเพดานหลังคา ใช้กรวยใส่ดอกกรักแขวนตามผ้าขาวอีกผืนหนึ่งผูกบนชั้นเครื่องเช่นเพื่อแขวนเขียนหมาก (บุบผา 2541 : 62)

ขามอญราชบุรีมีการรำผีชุดใหญ่เรียกว่า "กินทั้งยืน" การเตรียมเครื่องเช่นไหว้จึงครบด้วยทุกอย่าง อาหารและขนมจะเตรียมอย่างละ 150 และมีของเซ่นไหว้ผีจำนวน 9 ชุด (สมทรง มปป. : 52)

ก่อนเวลา 08.00 น. บรรดาสมาชิกในตระกูลจะมารวมกันที่บ้าน "ต้นไม้" สถานที่ประกอบพิธีซึ่งปลูกโรงพิธีไว้เรียบร้อยแล้ว คนทรงตรวจดูอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

ผู้อำนวยพิธีรำผี เรียกว่า "ไต้ง" เป็นหญิงหรือชายก็ได้ เป็นผู้ที่ทำงานนี้เป็นอาชีพ จะเป็นผู้สั่งให้ต้นไม้หรือญาติทำพิธีกรรมต่างๆ และรำแต่ละบท สำหรับผีต่างๆ ตนที่เชิญมา แล้วแต่ว่าบทนั้นจะใช้สำหรับผีใด ในบางแห่ง เช่น ที่พระประแดง จะจัดให้มีการรำและบูชาผีประมาณ 20 ถึงกว่า 30 ผีด้วยกัน จำนวนผีที่จะรำและบูชานั้นขึ้นอยู่กับแต่ละตระกูล บางตระกูลต้องเชิญผีมาเป็นจำนวนน้อย บางตระกูลเชิญมามากแล้วแต่ศักดิ์ศรีของผีแห่งตระกูลนั้นๆ ในขณะที่ทำพิธีกรรมสำหรับแต่ละผีนั้น บางทีก็เกิดผีเข้า บางทีก็ไม่มีเข้า ผู้ที่จะถูกผีเข้านั้นจะเป็นต้นไม้ คนในตระกูลหรือแขกที่มาในงานก็ได้ (สุเอ็ด 2527 : 55)

ตัวอย่างผีที่ต้องเซ่นไหว้ของชาวมอญราชบุรี ประกอบด้วย ผีปู่ ยา ตา ยาย ผีเมียหลวง ผีเมียน้อย ผีครูอาจารย์ ผีหนุ่มฝรั่ง ผีลูกหลาน ผีญาติ ผีแมวและไม่มีญาติ (สมทรง มปป. : 54)

ขั้นตอนแรก

เป็นการเลี้ยงผีประจำตระกูล เริ่มเวลาประมาณ 08.00-09.00 น. เริ่มด้วยการเชิญผีเรือนลงโรงพิธี ผู้อำนวยการพิธีและคนทรงทั้งสองพร้อม "ตันผี" จะขึ้นไปเชิญเครื่องผีจากบนบ้านลงมายังโรงพิธี (ไฉน 2535 : 66)

ตัวอย่างเครื่องผีของชาวมอญราชบุรีพวกที่นับถือผีผ้า ประกอบด้วย

1. ผ้านุ่งของผู้หญิง-ผู้ชาย อย่างละ 1 ชุด
2. เสื้อผู้หญิงและเสื้อผู้ชาย อย่างละ 1 ตัว
3. ผ้าขาวม้าและผ้าสไบ อย่างละ 1 ผืน
4. แหวนหัวพลอย 1 วง
5. เทียน

ถ้าจะแยกผีด้วยต้องใช้เครื่องผี 2 ชุด (สมทรง มปป. : 54)

รดน้ำต้นไม้ ตันผีนั่งบริเวณส่วนหน้าของโรงพิธีเพื่อให้บรรดาสมาชิกของตระกูลรดน้ำ ถือเป็น การรดน้ำผู้อาวุโสที่สุดของตระกูลเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ลูกหลาน อาบน้ำเสร็จ "ตันผี" เปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่พร้อมสวมสร้อยสังวาลแล้วไปนั่งเป็นประธานในบริเวณโรงพิธี

ยกครูคนทรง คนทรงทั้งสองบอกกล่าวที่ครูอาจารย์ของตน ยกครูด้วยเงิน 12 บาท รูป 1 แหนบ เทียน 1 เล่ม พลุ 7 ใบ และหมาก 7 แว่น

กล่าวแก้บน สมาชิกในตระกูลที่เคยบนต่อผีปู่ย่าตายายไว้ จุดธูป เทียนบอกกล่าวแก่ผีประจำตระกูลเพื่อแก้บน

สังเวชเครื่องเซ่น คนทรงทั้งสองจุดธูปเทียนบอกกล่าวอัญเชิญผีประจำตระกูลมากินเครื่องเซ่น ในขณะที่กำลังสังเวชเครื่องเซ่นนั้น คนทรงทั้งสองจะรำถวายไปรอบๆ บริเวณที่ทำพิธีกรรมจำนวน 3 รอบ ปี พาทย์บรรเลงเพลงทะเลยมอญ

ในช่วงนี้จะเชิญเจ้าประจำที่ต่างๆ ซึ่งเป็นที่นับถือของหมู่บ้านมารับเครื่องเซ่นด้วย ได้แก่ ประมุขของเจ้า เจ้าพ่อหลักเมือง เจ้าทั้งหลายในหมู่บ้าน

ชั้นที่สอง

เป็นการแสดงเรื่องราววิถีชีวิตของชาวมอญตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโต เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ลิเกมอญ”

บวชเณร ผู้อำนวยการเลือกคนในตระกูลที่เป็นผู้ชาย 1 คน แต่งตัวเป็นเณรโดยนุ่งขาวห่มขาว บรรดาญาติๆ ในตระกูลเดียวกันทำการใส่บาตรให้เณรพร้อมร่ายรำอย่างสนุกสนาน 3 รอบ ปีพาทย์บรรเลงเพลงทะเลยมอญ

ยกขันหมาก จำลองพิธีการแต่งงานโดยนำผู้ที่เป็เณรมาเป็น “เจ้าบ่าว” เปลี่ยนเป็นนุ่งแดงห่มแดง แสดงการยกขันหมากไปยังบ้านของ “เจ้าสาว” มีการไชโยให้ร้องในขณะทำการแห่ขันหมากด้วย

แต่งงาน ผู้อำนวยการเลือกผู้หญิงในตระกูลเดียวกัน 1 คน เป็น “เจ้าสาว” เพื่อทำพิธีแต่งงานกับ “เจ้าบ่าว” คนทรงเป็นตัวแทนของผีปู่ย่าตายาย ทำการผูกข้อมือคู่บ่าวสาวเป็นการแสดงการยอมรับ “ลูกสะใภ้คนใหม่” เข้ามาใจตระกูล แล้วส่งสาส์นไม้ให้ “สะใภ้ใหม่” จุดไฟบอกแก่ผีบรรพบุรุษแล้วไปทำการโพนผ้าที่ผูกไว้ตรงกลาง เพื่อให้ผีในตระกูลมาเข้าร่วม จากนั้นคนทรงจะส่งจานขนมให้ ปีพาทย์บรรเลงเพลงทะเลยมอญ สะใภ้ถือจานขนมร่ายรำไปตามจังหวะดนตรี 3 รอบ สะใภ้คนอื่นๆ ของตระกูลก็ปฏิบัติเช่นเดียวกันทุกคน แล้วนำจานขนมเหล่านั้นไปวางไว้ข้างนอกโรงพิธี

มานพทั้งสองมาเยือน จำลองถึงแขกที่มาในงาน คนทรงทั้งสองเป็นตัวแทนของมานพสองคน เจ้าของบ้านจัดหาเหล้าและไก่ไปต้อนรับ ในขณะที่มานพทั้งสองคนกำลังนั่งกินอาหารอยู่นั้น ปีพาทย์บรรเลงเพลงทะเลยมอญ บรรดาลูกสะใภ้เข้าร่วมร่ายรำ มีบางรายที่ผีประจำตระกูลมาเข้าร่วมบรรดาลูกสะใภ้เพื่อไต่ถามทุกข์สุขและขอกินเครื่องเช่น ลูกสะใภ้พากันร่ายรำไปรอบๆ พร้อมทั้งถือจานอาหารไปแจกให้บรรดาผู้ที่อยู่ภายนอกโรงพิธี

รำดาบ จำลองวิถีชีวิตเมื่อต้องออกรบกับข้าศึก คนทรงทั้งสองเป็นตัวแทนของแม่ทัพ ถือดาบร่ายรำไปรอบๆ บริเวณที่ทำพิธี 3 รอบ การรำดาบเป็นตัวแทนของการยก “ทัพใหญ่”

รำหอก คนทรงคนหนึ่งถือหอกร่ายรำตามจังหวะดนตรีวนไปรอบๆ 3 รอบ การรำหอกเป็นตัวแทนของการยก “ทัพเล็ก” เพื่อไปรบกับข้าศึก

เล่นลูกข่าง ผู้อำนวยการเขียนวงกลมในบริเวณที่ทำพิธีเพื่อให้คนทรงได้ขว้างลูกข่างให้อยู่เฉพาะภายในวงกลม คนทรงทั้งสองคนแต่งตัวโดยใช้ผ้าโพกหัว เป็นตัวแทนของเด็กขว้างลูกข่างแข่งขันกัน มีการรำไปร้องไปวนรอบๆ 3 รอบ

ชนไก่ จำลองชีวิตของชาวมอญวัยกลางคนไปตีไก่ คนทรงทั้งสองแสดงเป็นตัวไก่ โดยจับหัวไก่ที่ทำจากผ้าสไบมัดเป็นปมคล้ายหัวไก่ แสดงอาการจ้องกัน ตีกัน ไล่จิกกัน สนุกสนานมาก

ทอยสะบ้า คนทรงสองคนทำการเล่นสะบ้า มีลูกตั้ง 5 ลูก ลูกสะบ้าทำจากต้นกล้วยและลูกทอย 6 อัน ผู้อำนวยการเป็นผู้ตั้งลูกสะบ้า คนทรงทั้งสองเป็นผู้แข่งขันกันโดยมีคนเชียร์อยู่รอบๆ

ต้นต้นกล้วย ผู้อำนวยการนำต้นกล้วยที่เตรียมไว้ มีแฉกมัดไว้ที่ต้นกล้วย 1 กำ และมีผ้าแดงผืนเล็กๆ อยู่บนต้นกล้วย คนทรงจะถือดาบแล้วรำไปรอบๆ ต้นกล้วย 3 รอบ แล้วฟันด้วยมีดดาบครั้งเดียวให้ขาด พิธีนี้เชื่อว่าเป็นการปัดรังควาญเหล่าผีร้ายและบรรดาสิ่งชั่วร้ายต่างๆ ให้หมดสิ้นไป

คล้องช้าง ผู้อำนวยการเลือกคนในตระกูลที่เป็นผู้ชาย 1 คน มาแสดงเป็นช้างโดยใช้ผ้าขาวม้าทำเป็นวงช้าง คนทรงสองคนเป็นผู้คล้องช้างใช้ผ้าไล่คล้องช้าง เล่นหลอกล่อกันสักพัก พอคนทรงคนหนึ่งคล้องช้างได้แล้ว คนทรงอีกคนหนึ่งหาบกล้วยมาให้ช้างกิน พร้อมจูงช้างวนต้นกล้วยที่ตัดไว้ จากนั้นช้างจะอมน้ำจากอ่างที่เตรียมไว้พ่นในบริเวณโรงพิธี เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บรรดาสมาชิกในตระกูล

ท่อมะพร้าว คนทรงหนึ่งคนนำมะพร้าวแก่ที่ปอกเปลือกไว้แล้วรำไปรอบๆ บริเวณ 3 รอบ แล้วท่อมลงบริเวณหัวเสาให้มะพร้าวแตก เพื่อเป็นสิริมงคล ต้องท่อมครั้งเดียวให้แตก ถ้าไม่แตกถือว่าผีไม่สะอาด

ปัดรังควาญ คนในตระกูลที่เจ็บป่วยหรือได้บนบานต่อผีบรรพบุรุษไว้จะเข้าร่วมพิธีนี้ คนทรงหนึ่งคนถือดาบทั้งสองมือ คนทรงอีกคนหนึ่งถือใบหว้าคอยพรมน้ำมนต์ ผู้ที่ต้องการปัดรังควาญจะนั่งเหยียดเท้าไปในทิศทางเดียวกัน บริเวณปลายเท้าจะมีกระดิ่งคว่ำไว้ 1 ใบ และมีจานขนมวางอยู่บนกระดิ่ง 1 จาน คนทรงทั้งสองจะร้องเพลงออกแขก ในขณะที่คนหนึ่งใช้ดาบทำท่าพุ่งไปตามร่างกายของผู้ที่ต้องการปัดรังควาญ เพื่อให้สิ่งชั่วร้ายออกจากร่างแล้วไปกินเครื่องเช่นในจานบนกระดิ่งและคนทรงอีกคนหนึ่งใช้ใบหว้าพรมน้ำมนต์ให้เพื่อความเป็นสิริมงคล ทำการปัดรังควาญ 3 ครั้ง หลังจากนั้นนำกระดิ่งพร้อมจานขนมไปทิ้งนอกโรงพิธี

เข็นเรือ เป็นขั้นตอนสุดท้าย ผู้อำนวยการนำผ้ามาปูไว้ที่พื้นบริเวณที่ทำพิธีสมมติว่าเป็นเรือ คนทรงทั้งสองนำกะปอง-เกรียว (กระบอกไม้ไผ่สานด้วยไม้) ทั้ง 3 อัน มาใส่บนเรือ นำจานอาหารที่เหลือ ต้นกล้วย ลูกสะบ้ามาใส่ไว้ในเรือ ผู้อำนวยการบอกให้สมาชิกในตระกูลประมาณ 20 คนช่วยกันเข็นเรือ โดยเข็นถอยหน้าถอยหลัง ในขณะเดียวกันคนทรงจะร้องเพลงออกแขก ปี่พาทย์บรรเลงเพลงเร็วเร้าใจ เล่นสักพักจึงเข็นเรือออกไปนอกโรงพิธี เชื่อว่าเป็นการเข็นสิ่งชั่วร้ายออกไปจากตระกูล เป็นเสร็จพิธี

ขณะรำผีแต่ละผีหรือแต่ละบท ผู้อำนวยการจะจัดเอาอ่างใส่เครื่องเช่นที่จัดไว้บนหนึ่งออกมาใช้บทละ 1 อ่างหรือมากกว่านั้น อาหารเครื่องเช่นสำหรับผีธรรมดาแม้มีแต่เพียงกล้วย อ้อย มะพร้าว ขนมทอดและอื่นๆ บางผีต้องเช่นด้วยอาหารพิเศษ ได้แก่ ปลาอย่าง ไก่ต้ม เหล้าขาว เป็นต้น เมื่อเสร็จบทนั้นๆ แล้ว ผู้อำนวยการก็จะยกอ่างนั้นๆ ให้กับแขกที่มาเพื่อเอาไปกิน (สุเอ็ด 2527 : 55)

หลังเสร็จพิธี ต้นผีจะนำ "เครื่องผี" ไปไว้ที่เดิม หลังจากนั้นพวกผู้ชายจะช่วยกันรื้อโรงพิธีให้เสร็จในวันเดียวกัน พิธีกรรมจะจบลงประมาณห้าโมงเย็น ในเวลาประมาณเที่ยง จะหยุดพักรับประทานอาหาร 30 นาที แล้วเริ่มพิธีกันต่อไป

ผีเรือน

ชาวมอญจะมีผีเรือนอยู่ที่เสาเอกของบ้าน ซึ่งทุกบ้านจะต้องมีผีเรือน ไม่มีรูปวัตถุใดๆ แสดงเป็นสัญลักษณ์ให้เห็นว่าเป็นผีเรือน ยกเว้นจะมีผ้าแดงผูกไว้ที่เสาเอกของบ้าน อันเป็นเครื่องหมายแสดงว่าเป็นที่สิงสถิตของผีเรือน บริเวณเสาเอกนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ภายในห้องที่เรียกว่า "ในเรือน" ซึ่งชาวมอญไม่นิยมให้บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเข้าไปหลบนอนในบริเวณ "ในเรือน" แต่สามารถเข้าไปในบริเวณอื่นของบ้านได้ มีการถือปฏิบัติกันเป็นกรณีพิเศษ คือ ห้ามลูกสาวที่กำลังท้องเข้าไปในบริเวณ "ในเรือน" ของพ่อแม่ หากคลอดลูกแล้วจึงจะเข้าไปได้ โดยมีความเชื่อว่า "ผีเรือน" ไม่ชอบ หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามความเจ็บป่วยไข้จะเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว การที่ชาวมอญจุดธูปกราบไหว้ผีเรือนก็เหมือนกับการได้กราบไหว้ผีบรรพบุรุษไปพร้อมๆ กัน (ไฉน 2535 : 53) เมื่อข้าวออกรวงใหม่ๆ ต้องเอาข้าวใหม่มาตำเป็นข้าวเมาเป็นไหว้ผีเรือน (บุบผา 2541 : 51)

ผีประจำหมู่บ้านหรือผีกลางบ้าน

ผีประจำหมู่บ้าน เป็นผีเจ้าที่ชาวบ้านนับถือ เป็นศูนย์รวมของชาวมอญแต่ละหมู่บ้าน ในชุมชนมอญจะมีผีประจำหมู่บ้านอย่างน้อยชุมชนละ 1 แห่ง อยู่ในเขตกลางบริเวณหมู่บ้าน ผีประจำหมู่บ้านเปรียบเสมือนผีเจ้าที่ คอยปกป้องรักษาคนภายในกลุ่มหมู่บ้านให้มีความร่มเย็นเป็นสุข เมื่อผู้ใดมีทุกข์ก็จะมาบนขอให้เจ้าพ่อช่วยเหลือ จะมีพิธีเลี้ยงผีประจำหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี ตามวันที่แล้วแต่จะตกลงกันได้ ส่วนมากจะเป็นช่วงหลังสงกรานต์ หลังจากประกอบพิธีเลี้ยงพระกลางบ้าน นิยมเซ่นไหว้ในวันอาทิตย์ ไม่นิยมเลี้ยงในวันเสาร์และวันพระ (บุบผา 2541 : 48) โดยชาวมอญในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง จะนำอาหารและผลไม้เซ่นไหว้ต่อเจ้าพ่อและผู้ที่ยื่นขอให้เจ้าพ่อช่วยเหลือแล้วประสบผลสำเร็จตามที่ตนได้ขอไว้ก็จะนำสิ่งของมาแก้บน ส่วนใหญ่บนผีประจำหมู่บ้านด้วยอาหารต่างๆ เช่น หัวหมู ไก่ เหล้า และผลไม้ มีบางส่วนที่บนด้วยการละเล่นต่างๆ ได้แก่ กลองยาว ลิเก ภาพยนตร์ (ไฉน 2535 : 53,70)

ผีประจำหมู่บ้านเป็นสัญลักษณ์แทนความเชื่ออันเป็นที่นับถือและศรัทธาของชาวมอญแต่ละกลุ่มบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง ผีประจำหมู่บ้านเป็นศูนย์รวมของกลุ่มสังคมที่มีขนาดกว้างกว่าผีประจำตระกูล ซึ่งเป็นกลุ่มเฉพาะวงเครือญาติเท่านั้น กล่าวคือ เป็นการรวมกลุ่มของคนหลายๆ ตระกูลในกลุ่มบ้าน ให้ความรู้สึกว่าเป็นพวกห้องเดียวกัน เป็นกลุ่มเดียวกัน เห็นได้จากในวันทำพิธีเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน แต่ละครั้งนั้น จะมีชาวมอญซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงในกลุ่มบ้านเข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก มีทั้งผู้ที่นำสิ่งของมาแก้บนและผู้ที่นำอาหารมาร่วมพิธีเพื่อใช้เป็นเครื่องเซ่น ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาร่วมพิธีก็จะบริจาค

อาหารและเงินให้แก่คนทรงและชาวบ้านผู้ที่ทำหน้าที่เดินเรียไรไปตามบ้านเพื่อนำเงินไปซื้อสิ่งของมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม

ตัวอย่างขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน เจ้าพ่อจ๋อ แม่ละออกสำลีของบ้านบางขันหมาก ลพบุรี ในช่วงเช้า 08.00 -12.00 น. เป็นการเตรียมเครื่องเซ่นและอุปกรณ์ต่างๆ ส่วนพิธีกรรมจะเริ่มในเวลา 14.00 น. เป็นต้นไป

เริ่มด้วยกลองยาวขึ้นครูกกลองยาว คณะกลองยาวจะขึ้นครูกกลองยาว ด้วยเหล่า 1 ขวด บุหรี่ 1 ของดอกไม้ธูปเทียนและเงิน 12 บาท เมื่อไหว้ครุเสร็จจะตีกลองยาว เป็นการเรียกชาวบ้านให้มาร่วมพิธีกรรมกันที่ศาลเจ้า

คนทรงซึ่งเรียกว่า "ไต้ง" เป็นผู้ที่ทำพิธีจะจัดเรียงเครื่องเซ่นและสิ่งของที่มีผู้นำมาแก้บนที่บริเวณหน้าศาล เสร็จแล้วจุดธูปเปิดหน้าศาลบอกกล่าวเจ้าพ่อเจ้าแม่ประจำหมู่บ้านและบรรดาเจ้าพ่อเจ้าแม่ซึ่งเป็นที่นับถือของคนทั่วไป เช่น เจ้าพ่อพระกาฬ เจ้าพ่อหลักเมืองและเจ้าพ่อตากผ้า เป็นต้น เสร็จแล้วเจ้าพ่อจะประทับที่ร่างของคนทรง และพ่นเหล่าใส่บรรดาเครื่องเซ่นที่จัดเตรียมไว้ หลังจากนั้นเจ้าพ่อจะสูบกัญชา บุหรี่และกินมาก เมื่อเจ้าพ่อออกจากร่างทรงแล้ว เจ้าพ่อองค์อื่นๆ ก็จะประทับร่างของบรรดาร่างทรงและผู้เข้าร่วมพิธี ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นผู้หญิง

ชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าเครื่องเซ่นที่เจ้าพ่อจ๋อพ่นเหล่าใส่นั้น สามารถรักษาโรคได้ บรรดาผู้เข้าร่วมพิธีจะนำกล้วย ขนมและอาหารอื่นๆ กลับบ้านเพื่อฝากลูกหลานและคนป่วยไว้

การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ

นอกจากจะนับถือผีบรรพบุรุษ ผีเรือน และผีประจำหมู่บ้านแล้ว ชาวมอญยังได้รับอิทธิพลจากอินเดีย โดยนับถือเทพารักษ์ แม่โพสพ พระแม่ธรณีและพระแม่คงคาอีกด้วย เช่น ก่อนจะลงอาบน้ำในแม่น้ำลำคลอง ผู้อาบน้ำจะวักน้ำขึ้นสูงเหนือศีรษะแล้วยกมือไหว้พร้อมทั้งขอขมาพระแม่คงคาที่ผู้อาบน้ำทำน้ำสกปรก และขอบคุณที่พระแม่คงคาให้น้ำดื่มกินและใช้ จะต้องอาบน้ำก่อนตะวันตกดิน ถ้าอาบหลังตะวันตกดินจะต้องจุดไฟ หรือทำไม้เสก (ไม้ทางมะพร้าวมัดรวมกันจุดไฟ) บักไว้ริมตลิ่ง ในสมัยโบราณใช้ธูป 3 ดอก บูชาและรำลึกถึงพระแม่คงคาตลอดจนขอภัยโทษแล้วจึงปักธูปริมตลิ่ง (บุบผา 2541 : 51)

เมื่อจะไถนาจะต้องเซ่นไหว้พระแม่ธรณีด้วยหัวหมู เมื่อข้าวตั้งท้องต้องเซ่นไหว้แม่โพสพด้วยกล้วย มะพร้าวและส้มตำแบบของชาวมอญ เมื่อจำเป็นจะต้องตัดต้นไม้ใหญ่ จะต้องเสี่ยงทายดูว่าต้นไม้มีเทวดาหรือผีประจำอยู่หรือไม่ โดยทำพิธีอัญเชิญเทวดาหรือผีประจำต้นไม้ขึ้นไปอยู่ที่อื่น แล้วอธิษฐานเสี่ยงทายว่า ถ้าเขาขวานฟันลงไปบนดินแล้วขวานล้ม แสดงว่าเทวดาหรือผีประจำต้นไม้อนุญาตให้ตัดต้นไม้ได้ ถ้าขวานไม่ล้ม แสดงว่าไม่อนุญาต

ประเพณีการนับถือพุทธศาสนา

ชาวมอญเป็นคนใจบุญสุนทาน ถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า “ยอมอดเพื่อที่จะได้ทำบุญ” มักรักษาศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ ชาวมอญลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ไม่เลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร (ยกเว้นไก่) เพราะเชื่อว่าการเลี้ยงสัตว์เพื่อฆ่าเป็นบาป เก็บผักตามริมรั้วและที่เพาะปลูกไว้ หรือขึ้นเองตามธรรมชาติ หาสัตว์น้ำ เช่น ปลา กุ้ง หอย ถ้าหาได้มากจะแบ่งปันกัน ไม่มีการซื้อขาย เลี้ยงวัวไว้เพื่อไถนา เมื่อวัวตายจะแบ่งเนื้อวัวกันไปรับประทานไม่มีการล้มวัวหรือฆ่าวัว (บุบผา 2541 : 46)

ในวันพระ คนส่วนมากจะรักษาศีล 8 มีการทำบุญตักบาตรและฟังเทศน์ทุกวันพระ ทั้งในและนอกพรรษา ในระหว่างเข้าพรรษามีการฟังเทศน์ทุกวันพระและทุกคืนตลอดระยะเวลา 3 เดือน

การไปวัดต้องแต่งกายเรียบร้อย หญิงมีผ้าสไบเฉียงทับเสื้อและชายมีผ้าขาวม้าพาดไหล่ทับเสื้อ เวลากราบพระจะต้องปลดชายสไบด้านหน้าวางไว้ที่พื้น กราบลงไปบนชายผ้าสไบ ให้ชายผ้าสไบรองรับฝ่ามือ

ความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อ ศรัทธาและความกลัวในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดพิธีกรรม เพื่อคลายจากความกังวลใจ คลายจากความกลัวและมีความมั่นใจในความปลอดภัยของชีวิต มนุษย์จึงต้องคอยระวัง เช่น ไหว้สิ่งเวทย์สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ มนุษย์เชื่อว่าเบื้องหลังสิ่งที่เหนือธรรมชาติมีผู้คอยบงการอยู่และผู้คอยบงการนี้ มนุษย์เรียกว่า “ผี” ซึ่งมีทั้งผีดี ได้แก่ ผีฟ้า ผีแถน ผีปู่ตา ผีบ้านผีเรือน และผีบรรพบุรุษ ส่วนผีร้ายผีเลว เช่น ผีฟ้า ผีป่า เป็นต้น

ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวมอญบางกระดี่ ได้แก่ การนับถือผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโชคลางและสิ่งอัปมงคลต่างๆ เมื่อใดที่บุคคลในครอบครัวเกิดเจ็บไข้ โดยไม่ทราบสาเหตุ ย่อมแสดงว่ามีการกระทำที่เรียกว่า “ผิดผี” เกิดขึ้น ต้องมีการจัดพิธีกรรมเพื่อขอขมา พิธีกรรมนี้คือ การรำผี

ผีบรรพบุรุษ

บางแห่งเรียกว่า ผีบ้านผีเรือน ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษที่ถูกหลานอัญเชิญให้สถิตอยู่ที่บ้าน ผีที่ชาวมอญนับถือนั้นมีอยู่มากมายตามความนับถือของมอญแต่ละกลุ่ม (สุเจ็ด คชเสนี. 2540 : 68-69) แบ่งเป็น 3 พวกได้แก่ มอญเตี้ย คือ พวกที่อาศัยอยู่ในเมืองพะสิม เป็นพวกที่นับถือผีมะพร้าว โดยใช้มะพร้าวแห้งทั้งผล รวมทั้งหนวดที่เป็นขี้ด้วย นำมาผูกผ้าแดงและผ้าขาวแขวนไว้ที่เสาผีของบ้าน (ป่าโหนด) มอญเตี้ยะ คือ พวกที่อาศัยในแคว้นเมืองหงสาวดี เป็นพวกที่นับถือผีผ้า คำว่าผี ต้องประกอบด้วย ผ้านุ่งของผู้ชาย 1 ผืน หญิง 1 ผืน เสื้อแขนยาวสีขาวผ่าหน้าตลอด ผ้าสไบ 2 ผืน สีขาว 1 ผืน สีแดง 1 ผืนและแหวน 1

วง มอญญะ คือ พวกที่อาศัยอยู่ในแคว้นเมืองสะเทิม เป็นพวกที่นับถือผีกระบอกไม้ไผ่ โดยจะใช้กระบอกไม้ไผ่ขนาดเล็ก ซึ่งมีข้อติดอยู่ที่ก้นกระบอกด้วย 7 อัน หมั่นเติมน้ำให้เต็ม กระบอกน้ำเหล่านี้จะแขวนไว้ที่เสาดินของบ้าน สิ่งของอันเป็นสัญลักษณ์ทั้ง 3 อย่าง คือ มะพร้าว ผ้า และกระบอกไม้ไผ่นั้น คนในบ้านจะต้องหมั่นดูแลรักษา มิให้ผุพัง หรือมีแมลงมากัดกินให้ได้รับความเสียหาย หากละเลยปล่อยให้เสียหาย อาจเกิดเหตุเภทภัยต่างๆ กับคนในครอบครัวได้

ชาวมอญบางกระดี่จะนับถือผีบรรพบุรุษ เรียกว่า "อะโหนก" หรือ "ปาโหนก" แปลว่า พ่อปู่ ซึ่งหมายถึง บรรพบุรุษ โดยจะมีสัญลักษณ์อยู่ที่เสาเอกของบ้านจากการบอกเล่าของนายสมชาย มอญคะทายาทตระกูลผีเต่าผู้หนึ่ง กล่าวว่า ผีมอญของชาวบางกระดี่นี้ ได้แก่ ผีเต่า ผีงู ผีไก่ และผีข้าวเหนียว ความเชื่อในเรื่องผีมอญนี้ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะทำให้มีเหตุเภทภัย เป็นต้นว่าเกิดเจ็บป่วยโดยไม่มีสาเหตุ ซึ่งจะต้องแก้ด้วย "พิธีรำผี"

การปฏิบัติต่อผีบรรพบุรุษแต่ละประเภทมีข้อแตกต่างกันคือ

ผีเต่า เมื่อคนในตระกูลนับถือผีนี้ ถ้าพบเต่าที่ใดแล้วจะต้องจับมาทำเป็นอาหาร แต่ถ้าไม่ต้องการจับก็ต้องพูดเป็นเคล็ดว่า "ละอูย" แปลว่า เน่า หรือ เหม็น ถ้าทำเฉยจะเกิดเหตุไม่ดีกับคนในครอบครัว การเช่นผีเต่าต้องมีเต่าต้มสุกแล้วเป็นเครื่องเซ่นรวมอยู่ด้วย

ผีงู เมื่อพบงูห้ามตีหรือทำร้าย

ผีไก่ เวลาเซ่นไหว้บรรพบุรุษจะต้องมีไก่ต้มสุกและไข่ต้มเป็นเครื่องเซ่นรวมอยู่ด้วย

ผีข้าวเหนียว ผีนี้เป็นผีหวงข้าวเหนียว ถ้ามีผู้มาขอข้าวเหนียวกับเจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านจะให้ไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนจะเกิดเหตุไม่ดี ผู้ที่คิดอยากได้ข้าวเหนียวของบ้านนี้จะต้องใช้วิธีขโมย โดยไม่ต้องบอกกล่าวเจ้าของจึงไม่เกิดเหตุร้าย (สวิง เตชะสมุทร, สัมภาษณ์)

ภาพเสาปาโหนด (เสาไม้บรรพบุรุษ) ประจำตระกูล

ปาโหนดของชาวมอญบางกระดี่จะอยู่กับลูกชายคนเล็กเท่านั้น ยกเว้นกรณีที่มีลูกชายคนเดียวก็อนุโลมได้ แต่ถ้าไม่มีลูกชายเลย ปาโหนดนั้นต้องอยู่กับญาติพี่น้องที่เป็นตระกูลเดียวกัน เหตุที่ไม่ให้ผู้หญิงรับปาโหนดเพราะมีคติว่า ผู้หญิงนั้นเป็นผีตามกิน คือ เมื่อแต่งงานแล้วก็ต้องไปนับถือผีข้างสามี ในปีหนึ่งๆ จะมีการเซ่นบูชาปาโหนด 1 ครั้ง ส่วนมากมักจะกระทำกันหลังสงกรานต์

สิ่งของที่เป็นตัวแทนปาโหนดได้แก่

- กระบุงหรือหีบใส่เสื้อผ้าและเครื่องประดับ ในหีบประกอบด้วย
 - ผ้าโพกศีรษะ 2 ผืน คือ สีแดงและสีขาว
 - ผ้าคล้องคอสีแดง 1 ผืน
 - ผ้าขาวม้าคาดเอว 1 ผืน
 - ผ้านุ่งสีแดงตาหมากรุกหรือเป็นพื้นยาวประมาณ 3.5 เมตร
 - เสื้อแขนยาวคอกลมสีขาว ผ้านำมีเชือกผูกแทนกระดุม
 - แหวน กำไล สร้อยคอ
- มะพร้าว ลักษณะเป็นมะพร้าวแห้งมีขั้ว 1 ผล
- กระบอมน้ำ เป็นกระบอกไม้ไผ่สำหรับใส่น้ำ มี 6-12 กระบอก
- ดาบ เป็นดาบคู่ ใช้สำหรับรำผี
- เกราะ เป็นเกราะไม้ไผ่ใช้สำหรับประกอบพิธีรำผีเช่นเดียวกัน

สิ่งของทุกอย่างที่ถือว่าเป็นของปาโหนดนั้น ต้องหมั่นดูแลรักษาให้ดี มิให้ผุพังหรือแมลงกัดกิน มิเช่นนั้นจะเกิดการเจ็บป่วยหรือมีสิ่งไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นในครอบครัว (สมชาย มอญตะ, สัมภาษณ์)

เครื่องเซ่นไหว้ของปาโหนด

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่าในปีหนึ่งๆ จะมีการเซ่นบูชาปาโหนด 1 ครั้ง ส่วนมากมักจะกระทำกันหลังสงกรานต์ อาหารที่จัดทำนั้นไม่กำหนดว่าจะต้องมี 3 ชุดหรือ 3 คาน ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของตระกูลมาตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น ตระกูลมอญตะเคยปฏิบัติมา 3 คาน ก็ยึดปฏิบัติต่อกันมา ส่วนตระกูลอื่นจะจัดเพียงหนึ่งคานก็ไม่ถือว่าผิดแต่อย่างไร ขึ้นอยู่กับฐานะ

ภาพเครื่องเซ่นปาโหนด

อาหารในพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ (ปาโหนด) ได้แก่

- 1) มะพร้าวอ่อน
- 2) ก๋วยน้ำว่า
- 3) เหล้าขาว
- 4) กวางตุ้งโตนะห์ (คล้ายขนมดั่งของไทย)
- 5) กวางตุ้งโตนะห์ (เป็นลักษณะมันฝรั่งกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว)
- 6) กวางตุ้งปอก (คล้ายไม้งามมี 4 แฉก)

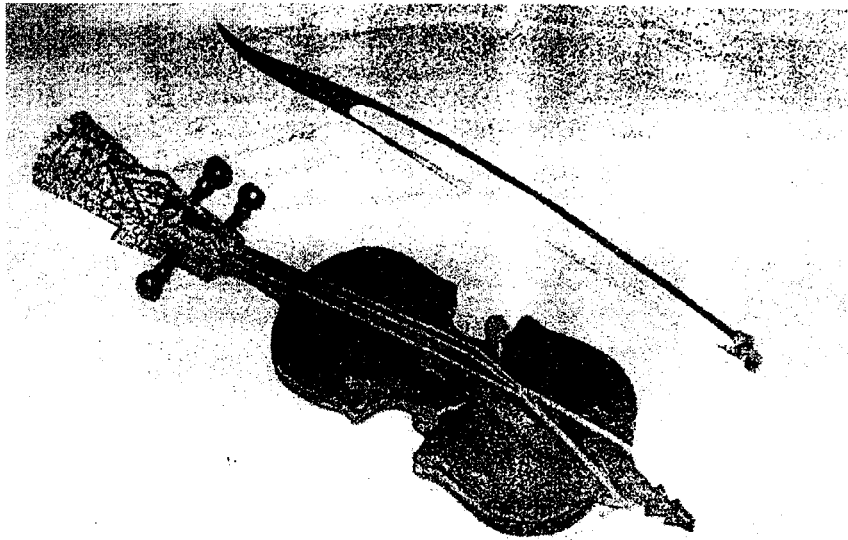
- 7) กวาวญูก็อกเก (คล้ายตะขอ)
- 8) กวาวญูอะล็ก มี 2 ชนิด ชนิดแรกเป็นแผ่นกลมแบนเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว (รายการที่ 4-8 ทำด้วยแป้งข้าวเจ้าแล้วใช้ต้มสุก)
- 9) กวาวญูอะล็กนกะกอก ลักษณะคล้ายข้าวเหนียวเปียกแต่สีจะออกน้ำตาลเรื่อๆ เพราะใช้น้ำตาลปี๊บ
- 10) กวาวญูอะล็ก ชนิดนี้เป็นแผ่นกลมแบน ทำด้วยแป้งข้าวเจ้าและใช้แป้งข้าวเหนียวผสมน้ำตาลปี๊บทำเป็นขอบโดยรอบแผ่นกลมอีกครั้งหนึ่งแล้วนำไปทอด
- 11) เต้าตัม (ไม่กำหนดจำนวน)
- 12) ไก่ตัม (ไม่กำหนดจำนวน)
- 13) ผลไม้ เช่น ก้วยหอม มะม่วง ชมพู ตามแต่จะหาได้ ไม่กำหนด
- 14) น้ำเปล่า 1 ชัน

อาหารที่ใช้เช่นไหว้ผี (ปาโหนด) ส่วนใหญ่จะคล้ายกัน เพียงแต่นับที่สัญลักษณ์ เช่น ผีเต่าก็จะเช่นด้วยเต้าตัม ผีไก่เช่นด้วยไก่ตัม

สำหรับภาชนะที่ใช้ใส่อาหาร บางบ้านมีความเชื่อว่าควรรักษาภาชนะที่ปากจุ่ม เช่น พานทรงขอบสูง เชื่อว่าจะมีกินมิใช่ไม่รู้ไหล นอกจากอาหารที่ต้องจัดเช่นประจำปีแล้ว ยังมีอาหารในงานต่างๆ ที่จัดขึ้นที่บ้าน เช่น โคนจุก บวชนาค แต่งงาน โดยเฉพาะงานแต่งงานนอกจากอาหารที่จัดเลี้ยงในงานแล้ว ยังจะต้องแบ่งขนมที่มากับขันหมากด้วย อาหารในงานเหล่านี้จะต้องจัดแบ่งเป็นสำหรับสำหรับเช่นไหว้ปาโหนดด้วย (เปลี่ยน ประเสริฐ, พู มอญตะ และสวิง เตชะสมุทร, สัมภาษณ์)

4.2 องค์ความรู้ทางดนตรีมอญ

โกธ

ภาพโกธ (ซอมมอญ)

นักดนตรีมอญนิยมสร้างโกธขึ้นใช้เอง เนื่องจากไม่มีจำหน่าย โกธที่ใช้อยู่ปัจจุบันมักจะเป็นสมบัติที่ตกทอดมาจากนักดนตรีรุ่นเก่า ๆ เกี่ยวกับการสร้างโกธนี้ นายชัน สอนสำแดง (สัมภาษณ์) กล่าวว่า

...ไม้ที่ใช้ทำโกธจะต้องเป็นไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้โมก ไม้แค ส่วนคันชักจะใช้ไม้ชิงชันหรือไม้ประดู่ชิงชัน เนื่องจากแข็งแรงทนทานดี ส่วนหางม้า นั้น เดิมใช้หางม้าจริงๆ แต่ก็หายาก ปัจจุบันจะใช้ในส่วนของหางสำเร็จแล้วแทน ไม้ที่ใช้ทำโกธนี้จะต้องทิ้งไว้ให้แห้งสนิทจริงๆ ไม้ไม่มีการหดตัวอีกแล้ว จะทำให้โกธที่ทำมีเสียงดี ช่องว่างระหว่างแผ่นไม้สองแผ่นที่เป็นตัวโกธ (กล่องเสียง) ก่อนประกบกันจะใช้ใบลานปิดโดยรอบ แล้วทาสีดำให้เข้ากัน ตรงค้ำโกธ (ส่วนบนสุด) นั้นจะสลักลวดลายตามชอบ ใครชอบลายอะไรก็ทำลายนั่น เช่น ลายดอกพิกุล พญานาค กิณนรหรือหงส์ก็ได้ แล้วทาสีลงรักปิดทองหรืออาจประดับกระจกสีต่างๆ เวลาไฟส่องก็จะระยิบระยับสวยงาม สายโกธนั้น เดิมใช้สายไหมควั่นเอง เช่นเดียวกับสายจยาม แต่ในปัจจุบันมีสายสำเร็จจำหน่ายก็สะดวกสบายดี...

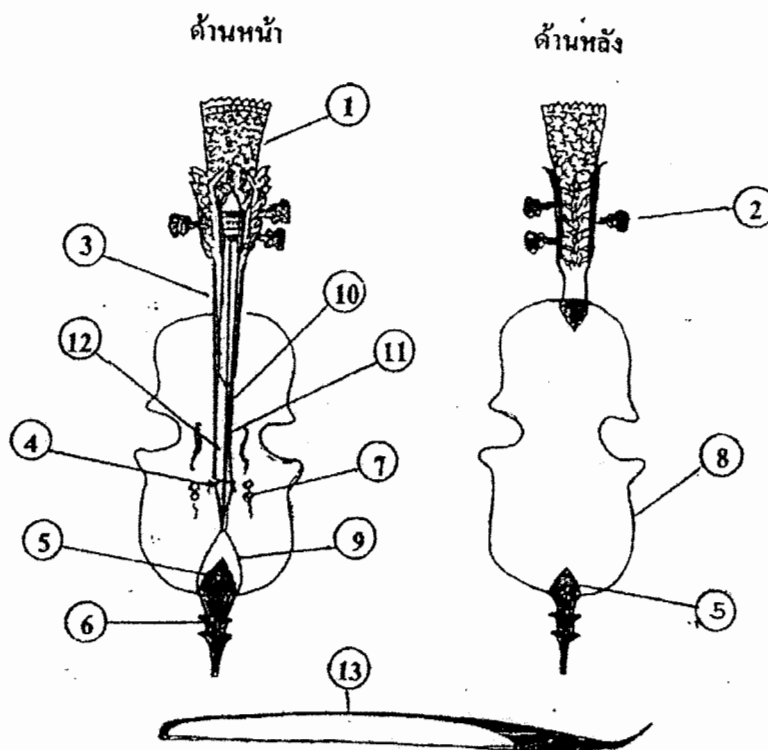
โกรมีขนาดรูปร่างและสัดส่วนดังนี้ .

ความยาววัดด้านหน้าจากส่วนบนสุดถึงส่วนล่างสุด 80 ซม.

ความยาววัดด้านหลังจากส่วนบนสุดถึงส่วนล่างสุด 84 ซม.

คันทวนด้านหน้ายาว 33.5 ซม.

คันทวนด้านหลังยาว 37.5 ซม.

ภาพแสดงชื่อเรียกส่วนประกอบของโกร

ส่วนประกอบของโกร

1. ดับโกร	หมายถึง	ส่วนบนที่ไทยเรียกว่า "โชน"
2. แฮมะอะวัว	"	ลูกบิด
3. เกาะโกร	"	คอขอ (ที่มีมือจับทำลำน้า)
4. สะมาโกร	"	หย่องขอหรือหมอนขอ
5. ดับบั้ง	"	แผ่นไม้ลักษณะสามเหลี่ยมใบโพธิ์
6. จยานโกร	"	เดือย (ขา) สำหรับวงขอ
7. พู	"	พู

8. เกาะหิโกร	"	ตัวขอหรือกล่องเสียง
9. โตะคาง / เจิกวุ่น	"	ตัวยึดทำให้ตึง (เชือกสำหรับขึงสาย)
10. เจิกเอก	"	สายเอก (สาย 1)
11. เจิกโต	"	สายทุ้ม (สาย 2)
12. เจิกโนนก	"	สาย 3
13. ยะนู	"	คันชัก
14. ยะบือดแกวะ	"	ยางสน

วิธีบรรเลงโกร

โกรเป็นเครื่องดนตรีที่มีสาย 3 สาย คันชักของโกรนั้นจะแยกส่วนออกมาต่างหากจากตัวขอ เช่นเดียวกับซอสสามสายของไทย เสียงแต่ละสายห่างเป็นคู่ห้า การบรรเลงส่วนใหญ่จะใช้สายที่หนึ่งและสายที่สอง

ในการบรรเลงนั้นเมื่อต้องการสีสายใดก็จะหันหน้าขอให้สายนั้นเข้าหาคันชัก ท่วงทำนองของโกรมีความแตกต่างจากจยามตรงสามารถทำเสียงยาวและควบเสียงทำให้เกิดเสียงอ่อนหวานได้ ในขณะที่จยามดำเนินทำนองเป็นเสียงหลักๆ

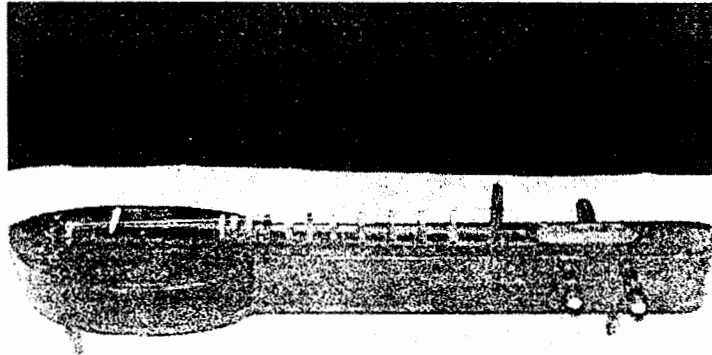
กลวิธีในการบรรเลงที่พบ ได้แก่ การพรมนิ้ว การควบเสียง การลัดคันชัก และการประสานเสียงพรมนิ้ว เป็นการใช้นิ้วกลางแตะที่สายถี่ๆ เร็วๆ ขณะที่กำลังสีให้เกิดเสียงจากนิ้วชี้ ทำให้เกิดเสียงจากนิ้วกลางสลับกับเสียงจากนิ้วชี้

ควบเสียง เป็นการบรรเลงให้เกิด 2 เสียง เสียงแรกยาวและเสียงที่ 2 สั้น ในขณะที่สีถึงปลายคันชักแล้วหยุดคันชักอย่างกะทันหัน

การลัดคันชัก เป็นการลากคันชัก 1 ครั้ง แต่ทำเสียงให้เกิดขึ้น 2 เสียง ซึ่งอาจเป็นคันชักที่ใช้เมื่อควบเสียงก็ได้

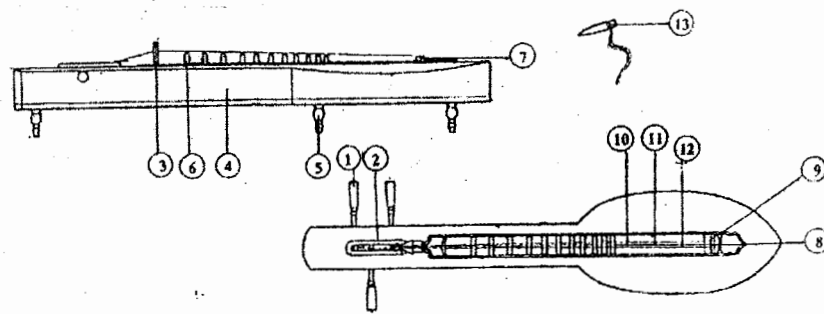
การประสานเสียง เกิดจากการสีสายเปล่า 2 สายให้เกิดเสียงดังพร้อมๆ กัน

จายาม (จะเข้มอญ)

ลักษณะของจะเข้มอญ

จายาม หรือจะเข้มอญ เดิมนั้นมีรูปร่างลักษณะเหมือนจะเข้ คือมีเกล็ด มีปากอ้า มีหัว มีหาง มีขา ส่วนหัวกับหางนั้นพับขึ้นเก็บได้ แต่ปัจจุบัน จายาม มีลักษณะเหมือนจะเข้ไทย ซึ่งสาเหตุที่สร้างเหมือนจะเข้ไทย เพราะสร้างได้สะดวกและง่ายกว่า ไม่ยากต่อการเคลื่อนย้าย ซึ่งส่วนประกอบต่างๆ ของจายามมีดังนี้

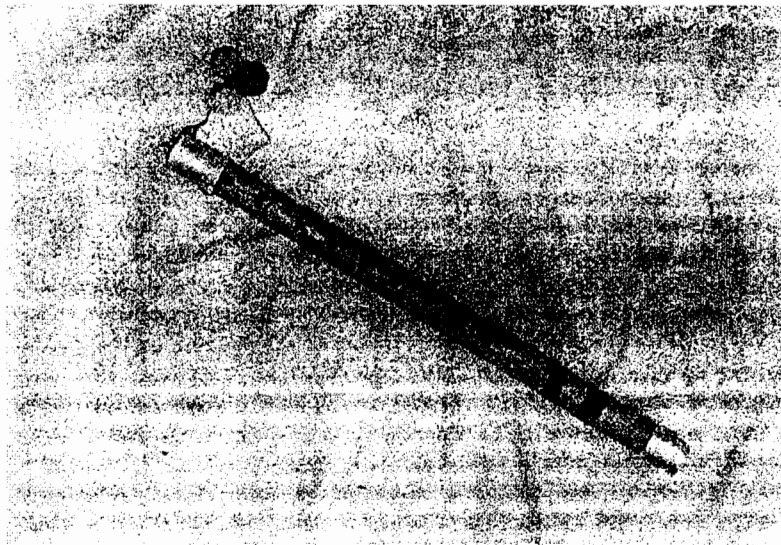
ภาพแสดงส่วนประกอบต่างๆ ของจายาม

ส่วนประกอบของจายาม

1. แหะอะวะ	หมายถึง	ลูกบิดจายาม
2. สะต๊าบ	"	รังไหม
3. สะมาจยาม	"	หย่อง
4. จยามซามหมั้ว	"	ตัวจยาม
5. จยานู / เจิงจยาม	"	ขาจยาม
6. เตาะหัจยาม	"	นมจยาม
7. เปาะหัจยาม	"	โต๊ะ
8. แตกเจิกจยาม	"	หลัก
9. สะกะ๊ะ	"	แหน
10. เจิกเอก	"	สายเอก
11. เจิกโต	"	สายหุ้ม
12. เจิกลวด	"	สายลวด
13. สะโหละจยาม	"	ไม้ตี

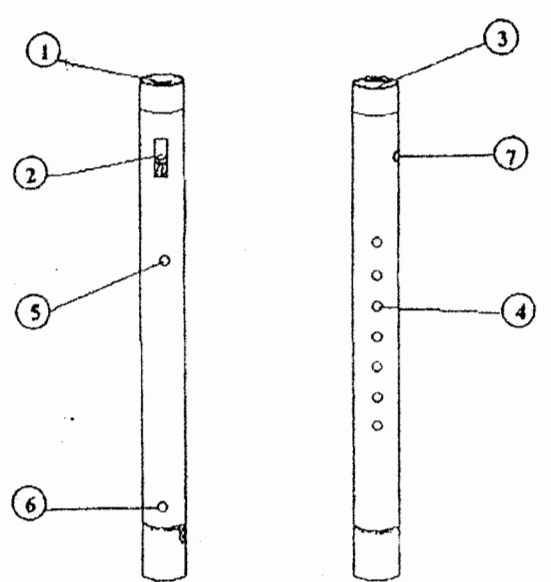
(ชโลมใจ กลั่นรอด, 2541)

อะโลด (ขลุ่ยมอญ)

ภาพของอะโลดหรือขลุ่ยมอญ

อะโลดมีลักษณะคล้ายกับขลุ่ยเพียงออของไทย แต่มีระดับเสียงต่ำกว่าขลุ่ยเพียงออ 3 เสียง (ตรงกับเสียงเพียงออล่าง) และมีการพรมนิ้วการหวนเสียงเป็นหลัก เทคนิคการบรรเลงอื่นๆ มีน้อยกว่าของไทย ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

ภาพแสดงส่วนประกอบต่างๆ ของอะโลด

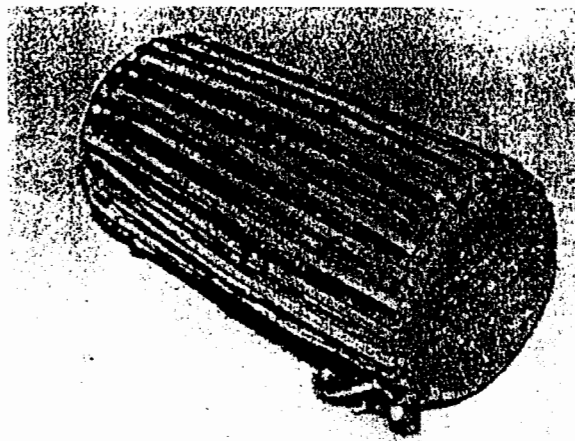
ส่วนประกอบของอะโลด

หมายเลข	ชื่อส่วนประกอบ	หมายถึง	รูปร่าง
1.	ทงหะกะห์	หมายถึง	รูสำหรับเป่า
2.	เกริง	"	รูปากนกแก้ว
3.	ดากอะโฮด	"	ดาก (ลิ้มไม้ที่อุดรูด้านที่ใช้เป่า)
4.	ทงอะโลด	"	รูปิดเปิดทำทำนอง
5.	ทงเบอะตัว	"	รูนิ้วดำ
6.	ทงแตกเจิก	"	รูร้อยเชือก
7.	ทงโหล่น	"	รูเยื่อ (ชโลมใจ กลั่นรอด. 2541)

อะไหล่มีขนาดรูปร่างและสัดส่วนดังนี้

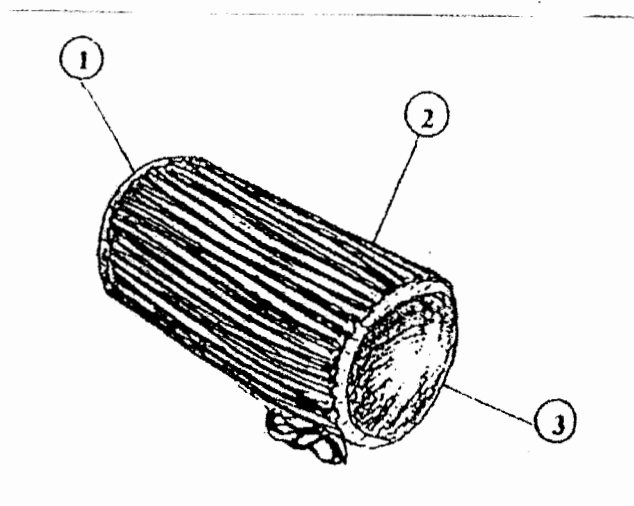
ความยาววัดจากส่วนบนสุดถึงส่วนล่างสุด	49	ซม.
ความยาววัดจากรูปากนกแก้วถึงรูนี้้วค้ำ	16	ซม.
ความยาววัดจากรูเปาถึงรูเยื่อ	17	ซม.
ความยาววัดจากรูปากนกแก้วถึงรูที่ 1 (รูทำลำนน้ำ)	14.5	ซม.
ความยาวของรูทำลำนน้ำห่างระหว่างกัน	2.1	ซม.
ความยาววัดจากรูทำลำนน้ำสุดท้ายถึงรูร้อยเชือก	11.7	ซม.

ปุงดั่ง (เป็งมวง)

ภาพปุงดั่ง

ปุงดั่งเป็นกลองสองหน้า หน้าใหญ่มักใช้ตีประกอบการเล่นตะแยมอญ และมักใช้การตีกลองทั้งสองหน้าประกอบเพลงที่มาจากเพลงไทย โดยมีส่วนประกอบดังนี้

ภาพแสดงส่วนประกอบต่างๆ ของปุงตุง

ส่วนประกอบของปุงตุง

1. เม็กโหนก (หน้าใหญ่)
2. เจ็กกรัว (หนังเรียด)
3. เม็กโตด (หน้าเล็ก) (ขโหมใจ กลั่นรอด)

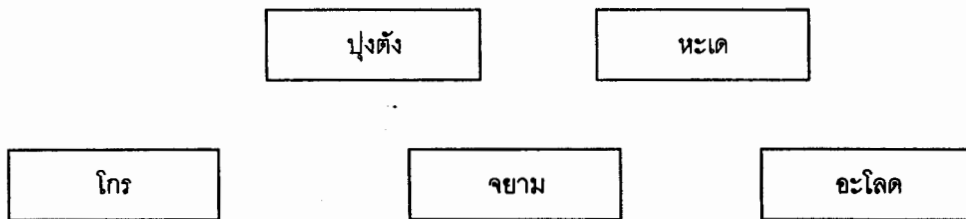
หะเดหรือคะเด (ฉิ่ง)

หะเดเป็นเครื่องประกอบจังหวะประเภทโลหะขึ้นเดี่ยวของวงโกรจยาม ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับฉิ่งของไทย จังหวะในเพลงทะเลยมอญนั้น จะใช้จังหวะปานกลางและเร็ว ซึ่งเทียบได้กับอัตราสองชั้นและชั้นเดี่ยวของไทย

การผสมวง

วงโกรจยามที่เล่นประกอบทะเลยมอญนี้ จากการที่ได้ศึกษาเอกสารพบว่ารายละเอียดเกี่ยวกับการผสมวงของโกรจยามมีน้อยมาก ข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการสัมภาษณ์นักดนตรีและผู้มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมมอญ ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบการผสมวงได้ดังนี้

ในการชั้ดวงของโกรจยามนั้น มิได้มีการกำหนดแน่นอนว่า เครื่องดนตรีชิ้นใดจะตั้งอยู่ตำแหน่งใด แต่ที่พบในการจัดตั้งเครื่องดนตรีของคณะหงส์ฟ้ารามัญจะตั้ง จยามอยู่กลาง ขนาบข้างด้วย โกรและอะโลด ไม่กำหนดว่าด้านซ้ายหรือด้านขวา ส่วนเครื่องประกอบจังหวะนั้นจะตั้งอยู่แถวหลังของวง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพการแสดงโดยวงโกรจยามของคณะหงส์ฟ้า รมัญ

นอกจากการประสมวงแบบที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการประสมวงแบบใหม่ที่ไม่มีการตายตัว โดยจะเป็นการนำเอาเครื่องดนตรีที่นอกเหนือจากเครื่องดนตรีดั้งเดิมทั้ง 5 ชนิด มาประสมวง ให้มีความแปลกใหม่และมีความครึกครื้นมากกว่าเดิม เช่น ซอด้วง ซออู้ กลองรำวง กรับ ฉาบเล็ก เป็นต้น ซึ่งสาเหตุที่ชาวมอญบางกระดี่มีเครื่องดนตรีไทยต่างๆ ใช้เป็นเพราะมีการนำเครื่องดนตรีไทยมาเผยแพร่ที่หมู่บ้านมอญบางกระดี่โดยบุคคลที่มีชื่อว่า นายวงษ์ เผือกบำรุง (ชโลมใจ กลั่นรอด. 2541)

เพลง

เพลงที่ใช้สำหรับเล่นตะแยมมอญที่จะกล่าวถึงนี้ ขอแยกกล่าวเป็น 4 ส่วน คือ ลักษณะทางดนตรี บทร้อง ลีลาการร้อง รูปแบบการบรรเลงและขับร้อง

ลักษณะทางดนตรี

ดังได้กล่าวแล้วว่าทำนองเพลงมอญแท้ๆ ที่ใช้ร้องในปัจจุบันมีเพียงจิกม้วและโปดเซเท่านั้น การศึกษาลักษณะทางดนตรีจึงเน้นเฉพาะสองเพลงนี้ โดยเป็นการศึกษาในเชิงวัฒนธรรมการดนตรี ดังจะ ได้กล่าวต่อไปนี้

จิกม้ว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เซโหนก” เป็นเพลงที่ฝ่ายชายร้องขึ้นเพื่อตั้งกระทู้ให้ฝ่ายหญิงฮะ อาว (แก้บทกระทู้) ผู้ฮะอ่าวที่เป็นฝ่ายหญิงนี้เรียกว่า หนีแปร-ฮะอ่าว เพลงจิกม้วมีลักษณะทางดนตรีที่ ศึกษาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) จังหวะ

เป็นลักษณะของการดำเนินความเร็ว-ช้าของจังหวะ (Tempo) ขนาดปานกลาง มีหะเด เป็นเครื่องประกอบจังหวะที่ควบคุมระยะของแนวจังหวะ (Beat) โดยสอดคล้องกับจังหวะปุงดั่ง เป็นกระสวนจังหวะ (Rhythm) ซึ่งเป็นลักษณะกระสวนจังหวะที่ / ห่าง สลับกันอย่างสม่ำเสมอ

หะเด

| ---- | - จิ่ง - ฉับ | --- จิ่ง | --- ฉับ | ---- | - จิ่ง - ฉับ | --- จิ่ง | --- ฉับ |

ปุงดั่ง

| ---- | - เป็ง - ละ | --- เป็ง | --- เป็ง | ---- | - เป็ง - ละ | --- เป็ง | --- เป็ง |

โปดเซ เรียกอีกอย่างหนึ่ง “เซโคด” เป็นเพลงที่สำหรับฝ่ายหญิงร้องตั้งกระทู้ให้ฝ่ายชายฮะอ่าว (แก้บทกระทู้) ผู้ฮะอ่าวที่เป็นฝ่ายชายนี้ เรียกว่า หนีเตราะห์ฮะอ่าว มีลักษณะทางดนตรีที่ศึกษาวิเคราะห์ ได้ดังนี้

1) จังหวะ ความช้า-เร็ว ของจังหวะ (Tempo) อยู่ในระดับปานกลาง ใช้หะเด เป็นเครื่องควบคุมระยะของแนวจังหวะ(Beat) โดยสอดคล้องกับจังหวะปุงดั่ง กระสวนจังหวะ (Rhythm) เป็นลักษณะที่/ห่าง สลับกันอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกับเพลงจิกม้ว

2) ทำนอง (Melody) ลักษณะทำนองของเพลงโปดเซ แยกกล่าวได้ดังนี้
เสียงหลัก (Tonic) เป็นลักษณะของเสียงหลักที่เคลื่อนที่ไป โดยมีเสียงหลักอยู่ที่
เสียง ซอล เร และ โด

บทร้อง

เมื่อกล่าวถึงบทร้อง จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงคำกลอนที่ประพันธ์ขึ้นในบทเพลง ซึ่งไทยเรามีหลักการประพันธ์ที่เป็นแบบแผนไว้หลายชนิด เช่น โคลง ร่าย ลิลิต ฉันท์ กาพย์ กลอน และแต่ละชนิดยังแยกประเภทไว้อีกมากมาย ในบรรดาคำประพันธ์ที่หลากหลายนั้น "กลอน" เป็นคำประพันธ์ที่นิยมใช้กับบทเพลงมากที่สุด บทร้องทะเลยมอญก็มีลักษณะของสัมผัสวรรคตอน คล้ายกลอนสุภาพของไทย ซึ่งพระมหาชวง โขติปาโล (สัมภษณ) ได้อธิบายแบบแผนการประพันธ์กลอนของมอญไว้สรุปได้ว่า ลักษณะการประพันธ์กลอนของมอญมีอยู่ลักษณะเดียวเป็นลักษณะคล้ายคำประพันธ์ของไทยที่เรียกว่า "กลอน" ลักษณะการประพันธ์กลอนของมอญนั้นเน้นที่คำ โดยไม่คำนึงถึงพยางค์ในแต่ละคำ และมีตั้งแต่ 2 คำ จนถึง 10 คำ และสิ่งที่เคร่งครัดคือ สัมผัสนอกและสัมผัสใน ซึ่งลักษณะต่างๆ ของกลอนมอญมีชื่อเรียกดังนี้

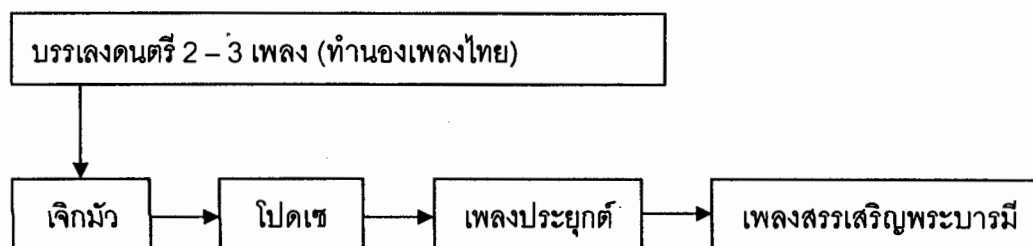
1) เรี่ยะเกิน (ระคณะ)	กลอน 2	หมายถึง	บทหนึ่งจะมี 2 คำ
2) เกี่ยะเกิน (คะคณะ)	กลอน 3	หมายถึง	บทหนึ่งจะมี 3 คำ
3) เวี่ยะเกิน (วะคณะ)	กลอน 4	หมายถึง	บทหนึ่งจะมี 4 คำ
4) เมี่ยะเกิน (มะคณะ)	กลอน 5	หมายถึง	บทหนึ่งจะมี 5 คำ

4.3 บทบาทและสถานภาพ

การปรับตัวของคนตรีมอญ

การแสดงแบบใหม่นั้น เกิดขึ้นจากการที่สภาพสังคมภายนอกแผ่ขยายอิทธิพล เข้ามาสู่ชุมชนมอญ บางกรณี เช่น การเสนอจากสื่อที่แสดงถึงรูปแบบสมัยนิยม ต่าง ๆ และประกอบกับผู้ที่มีความสามารถในการร้องทေးมมอญมีน้อยลง ทำให้การเล่นทေးมมอญต้องปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน

การแสดงแบบใหม่นี้จะคงไว้ซึ่งเพลงร้องแบบโบราณ 2 เพลงคือ เจ็กมัวและโปดเซ และมีการเพิ่ม เพลงแบบประยุกต์เข้ามา เช่น มีการนำเพลงที่มีเนื้อร้องภาษาไทย เข้ามาผสมผสานกับของเดิม นำ ทำนองเพลงลูกทุ่งเข้ามาร้องโดยเปลี่ยนเนื้อร้องใหม่ เป็นต้น ซึ่งมีแผนภูมิแสดงรูปแบบ การแสดงแบบ ใหม่ดังนี้

(แผนภูมิโดย ชโลมใจ กลั่นรอด 2541)

เพลงที่ใช้บรรเลง 2-3 เพลงนั้น เป็นการบรรเลงเพื่อเรียกผู้ชม หรือที่ไทยเราเรียกว่าโหมโรง โดย ทำนองเพลงไทยที่ใช้ นั้น ได้แก่ เพลงสินวน จีนแส เขมมอญ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่นำทำนองเพลงไทยเข้ามา ในหมู่บ้านบางกรณีคือ นายวงศ์ เผือกบำรุง เช่นกันหลังจากมีผู้ชมมากพอแล้วก็จะมีกรร้องเพลง ทักทายด้วยเพลง "กะกลาง กะกลาง กะกลาง" และ "เกลิงละเหวย เกลิงละวา" จบแล้วจึงร้องบทไหว้ครู ต่อ ด้วยการร้องโต้ตอบกันระหว่างชาย - หญิง (ชโลมใจ กลั่นรอด 2541)

อิทธิพลของดนตรีไทยที่ส่งผลต่อดนตรีมอญในหมู่บ้านบางกรณี

1. ในด้านของเครื่องดนตรี

- 1.1 มีการนำรูปแบบของการสร้างจะเข้ไทย มาใช้สร้างแทนจะเข้มอญ แบบเดิมที่รูปร่างเป็น จะเข้ แต่มีความแตกต่างกันที่ขนาดและระดับเสียง ซึ่งสาเหตุที่มีการสร้างจะเข้เหมือน ของไทยคือ สร้างได้ง่ายกว่าของเดิม และสามารถขนย้ายเครื่องดนตรีได้สะดวก
- 1.2 มีการนำเครื่องดนตรีไทย มาใช้ประสมวงโกรจยาม เช่น ซอด้วง ซออู้ ฉาบเล็ก กรับ เป็นต้น เพื่อให้เกิดความครึกครื้นของเพลงมากขึ้น

2. ในด้านของบทเพลง

- 2.1 มีการนำเพลงไทยเดิมของไทยมาใช้บรรเลงในวงโกรจยาม ซึ่งได้รับการเผยแพร่จากนาย วงศ์ เมื่อกบารุง แต่เนื่องด้วย ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดใช้วิธีการจำเพลงไม่ได้บันทึกโน้ต หรือ เทปไว้ จึงเกิดการหลงลืมบ้าง ทำให้เพลงไทย ที่บรรเลงในบางกระดี่นี้ผิดเพี้ยนไป เช่น เพลงสีนวน จีนแสด แขกมอญ เป็นต้น
- 2.2 มีการร้องเนื้อเพลงเป็นภาษาไทยผสมกับภาษามอญ ทั้งในทำนองเพลงไทยและใน ทำนองเพลงมอญ เช่น เพลงกะกลาง กะกลาง กะกลาง เป็นต้น
- 2.3 มีการนำทำนองเพลงลูกทุ่งไทยที่ได้รับความนิยมมาใส่เนื้อเพลงภาษามอญตามสมัยนิยม เช่น เพลงหนุ่มนาข้าวสาวนาเกลือ เป็นต้น

วงโกรจยามในหมู่บ้านมอญบางกระดี่นั้น ได้รับอิทธิพลจากดนตรีไทยไปมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา หากแต่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องดูด้วยว่าส่งผลไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หรือนำมาปรับใช้ให้เข้ากับของเดิมอย่างไรและควรส่งเสริมให้ลูกหลานเห็นความสำคัญของ วัฒนธรรมทางดนตรีของชาวมอญบางกระดี่ โดยเฉพาะวงโกรจยามนี้ นับวันก็จะหาดูได้ยาก ทั้งนี้เพื่อจะได้ เป็นสิ่งซึ่งแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นมอญให้กับชาวมอญที่นี้ไปได้อีกนาน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาติพันธุ์บางกลุ่ม : กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยง เขมรม้ง และมอญ เป็นการศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอด การปรับตัว ตลอดจนการส่งต่อทางวัฒนธรรมดนตรีและอื่นๆ ของแต่ละชุมชน ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทางดนตรีชนเผ่า
๒. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทของดนตรีในสังคมชนเผ่า
๓. เพื่อปลูกจิตสำนึกชุมชนผ่านมิติทางดนตรี

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมดนตรีของทุกชนเผ่ามีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้คุณแก่การบรรเลงดนตรีทุกชนเผ่า คงมีความแตกต่างกันเพียงรายละเอียดของบทเพลงและดนตรีที่ใช้บรรเลงทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมแต่ละชนเผ่า ตลอดจนการจัดการของภาครัฐที่มีความแตกต่างกันออกไปอีกทั้งการจัดการเรื่องสิทธิ สาธารณูปโภค การศึกษาเป็นต้น

ชุมชนกะเหรี่ยงเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ชนมอญนิยมตลอดจนพุทธศาสนาอย่างลงตัวที่สุด ดนตรีของชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นดนตรีแบบดั้งเดิม คือ นาเดอ ปี่บา เป็นต้น และมีดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากมอญ คือ ปาตาล่า วัฒนธรรมพม่า คือ เมตารี ชุมชนกะเหรี่ยงได้นำดนตรีทั้งหมดผสมกลมกลืนเข้ากับการแสดงและประเพณีในรอบปีได้อย่างสวยงาม จนเกิดเป็นวัฒนธรรมดนตรีบอกเล่าทั้งความศรัทธาต่อพุทธศาสนา ธรรมชาติ ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และการเลือกคู่ เป็นต้น ดนตรียังทำหน้าที่สร้างความมั่นคงในจิตใจสำนึกของความเป็นกะเหรี่ยงในด้านภาษา และประวัติศาสตร์ที่บอกผ่านมากระตุ้นเตือนจิตใจของชุมชนปัจจุบันอีกด้วย

ดนตรีเขมร เป็นดนตรีที่คงความเป็นดนตรีแบบแผน(Classical Music) ไว้ได้อย่างดีเยี่ยม อาศัยวงเป็ยตระนาด เป็นมรดกร่วมทางวัฒนธรรมชุมชน สร้างความสามัคคี และสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ฐานที่สำคัญ คือ เขาวชนร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดดนตรีไว้ โดยมีสถาบันทางพระพุทธศาสนา คือ วัดเป็นส่วนสนับสนุนกิจกรรม ชุมชนเองก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมเขมรไว้ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางดนตรีอย่างสม่ำเสมอและในช่วงวัยชราของครูดนตรีคนเดียวของชุมชน ชุมชนได้ช่วยกันสร้างผู้สืบทอดรุ่นใหม่ไว้ได้ไม่น้อยกว่า 50 คน ซึ่งเขาวชนเหล่านี้ยังมีภารกิจสำคัญในการสร้างการยอมรับของคนวัฒนธรรมอื่นต่อวัฒนธรรมดนตรีของตนเองที่ต้องยืนอยู่ต่อสู้กับวัฒนธรรมดนตรีภาคกลางที่คนทั่วไปเข้าใจกันว่าเป็น Classical Music หนึ่งเดียวของประเทศไทย

ดนตรีมั่ง เป็นดนตรีที่มีคุณลักษณะสมบัติพิเศษเรื่องความกลมกลืนกับพิธีกรรมเช่น งานศพที่ดนตรีโดยเฉพาะกลองจะเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญอย่างมาก ชมชนให้อภิลิขิต์แก่กลองในฐานะการส่งวิญญาณอย่างเต็มใจปราศจากข้อโต้แย้ง ดนตรีจึงมีสถานะเหนือธรรมดาและนอกจากพิธีกรรมแล้ว ดนตรีมั่งยังสนับสนุนกิจกรรมรื่นเริงได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะบรรเลงเพื่อความสนุกสนานหรือบรรเลงด้วยความหมายลึกซึ้ง เช่น การเกี่ยวพาราสี (จับสาว) แต่สิ่งที่มีอิทธิพลกับวัฒนธรรมดนตรีมั่งที่สำคัญคือระบบเศรษฐกิจและความเป็นชุมชนที่ใหญ่โตมาก ทำให้ชุมชนมั่งเปิดรับวัฒนธรรมภายนอกอย่างรวดเร็วและการแข่งขันกันประกอบอาชีพทำให้ความสนใจและวิถีชีวิตคนมั่งที่มีต่อดนตรีเสื่อมคลายลงได้อย่างน่าใจหาย

ดนตรีมอญที่บางกระดี่เป็นดนตรีที่น่าสนใจเรื่องความสอดคล้องกลมกลืนกับงานรื่นเริงได้อย่างแนบแน่นทำหน้าที่จรรโลงสังคมมอญอย่างได้ผล ยิ่งเป็นดนตรีประเภทเครื่องสายที่หาได้ยากในประเทศไทยเพราะส่วนใหญ่วัฒนธรรมดนตรีมอญในประเทศไทยมักเป็นวงเป่าพาทย์ แต่ที่วิกฤติที่สุดของดนตรีมอญบางกระดี่คือ การส่งต่อทางวัฒนธรรมดนตรีเกิดการขาดช่วงและด้วยความเป็นชุมชนที่ค่อนข้างเป็นชุมชนเมืองทำให้ชุมชนให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดดนตรีน้อยมาก เพราะชุมชนยังคงมีวัฒนธรรมอื่นให้บริโภคมากจนมองไม่เห็นวิกฤตินี้

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2534). **ข้อนิยมและข้อห้ามชาวเขาเผ่าม้ง**. (สำเนา)
- กองสงเคราะห์ชาวเขา. (2538). **กรมประชาสัมพันธ์กระทรวงมหาดไทยทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย**. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา.
- กองสงเคราะห์ชาวเขา. (2545). **กรมประชาสัมพันธ์กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย**. กาญจนบุรี : สถาบันวิจัยชาวเขา.
- กาญจนา นาคสกุล. (2524). **อ่านภาษาเขมร**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2532). **การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้านวารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. 11(2).
- _____. (2542). **พื้นฐานทางมานุษยวิทยาภาควิทยาภาควัฒนธรรม (เอกสารการสอน)**. คณะศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- _____. (2536). **เพลงพื้นบ้าน. สารานุกรมศึกษาศาสตร์**. ฉบับที่ 12 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนศึกษา.
- กุลวดี บุญภินนท์. (2536). **วิถีชีวิตกะเหรี่ยง : วิถีแห่งความผูกพันกับธรรมชาติ. กรณีศึกษา : หมู่บ้านสะเนฟ่องและกองม่องทะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี**. นิเวศวิทยา. 20
- โกวิท แก้วสุวรรณ. (2542). **ดูหูล่า. ในพิธีเรีอหูล่าของชาวกะเหรี่ยงไป : กรณีศึกษากะเหรี่ยงไปบ้านเกาะสะเต็ง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา) นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2542). **แกะดู : เพลงกะเหรี่ยงไปแห่งผืนป่าทุ่งใหญ่นเรศวร**. **วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 22(1)
- _____. (2543). **ทูลู่เหมยเบีเยะ กิจกรรมจารีตประเพณีของกะเหรี่ยงไป ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี**. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**. 19-20 (1)
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2518). **ชาวเขา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรววิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล ห.จ.ก.
- คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. (2518). **ชาวเขาเผ่าม้ง**. **โรงเรียนสงครามจิตวิทยากรมยุทธการทหาร**.

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา. (2533). **แซมชายฉบับพิเศษ รวมประเพณีและ**

พิธีกรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์. บุรีรัมย์ : เรวັตรการพิมพ์.

คณะทำงานประสานการจัดสัมมนา.(2541).**การพัฒนาและแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านชาวไทย**
ภูเขา.เพชรบูรณ์.

คริสตจักรเช็กน้อย,สำนักงาน.(2544).**ศูนย์ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด.**
เพชรบูรณ์.

เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.(2546). **เขื่อนสาละวิน โศกนาฏกรรมสองแผ่นดิน.กรุงเทพฯ :**
เคล็ดไทย จำกัด

งามพิศ สัตย์สงวน.(2539). **ประสบการณ์วิจัย ทางมานุษยวิทยาข้ามวัฒนธรรม. จุฬาลงกรณ์**
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรินทร์ เทพสงเคราะห์(2540).**การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอ ในจังหวัดสงขลา. ปริญญาโท ศศ.**
ม.(มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ. ถ่าย
เอกสาร.

จิตร ภูมิศักดิ์. (2519). **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของ**
ชื่อชนชาติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

_____ **ข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไม่งาม.**

จินดาพร แสงแก้ว. (2541). **การเปรียบเทียบผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน**
เพื่อการพัฒนาความภูมิใจในตนเองของเด็กบ้านอุปถัมภ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาศร
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (สำเนา)

จำ ทองคำวรรณ. (2503). **หลักภาษาเขมร. พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน.**

ชโลมใจ กลั่นรอด.(2541).**ทะแยมอญ:วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี.**

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี.(2530). **วิธีการศึกษาเพลงพื้นบ้าน : ดนตรีอุดมศึกษา ครั้งที่ 26. เชียงใหม่ :**
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชูพินิจ เกษมณี.(2521).การเล่นลูกช่วงของชาวเผ่าม้ง.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา เล่มที่3 ปีที่2 ตุลาคม-ธันวาคม หน้า38-40.

_____.(2521).น้อ เป็ โฉ่.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา เล่มที่4 ปีที่2 ตุลาคม-ธันวาคม หน้า27-29.

_____.(2522).การจัดแบ่งกลุ่มย่อยของชนเผ่าแม้ว.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา เล่มที่1 ปีที่3 มกราคม-เมษายน หน้า23-24.

_____.(2525).แม้ว:ถิ่นกำเนิดและการอพยพลงใต้.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 6(เมษายน-มิถุนายน หน้า19-23.

ฐปนพร ผ่องแผ้ว.(2543). ซอมมอญ. คุรียนิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาตรี การศึกษบัณฑิต ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดวงรัตน์ ทรัพย์ประดิษฐ์.(2544). พิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ:กรณีศึกษาดนตรีและพิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขามนุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์ และคณะ .(2542).ดนตรีของชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอในพื้นที่มูเสคิ. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.ถ่ายเอกสาร.

ธรรมรัตน์ ทองเรือง.(2543).กะเหรี่ยง ฉนวนหรือชนวนสงครามไทย –พม่า ยุคใหม่. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.

บือฟือ (ถาวร กัมพลกุล). (2547). ไร่หมุนเวียนวงจวนชีวิตชนเผ่าปกากะญอ. เชียงใหม่ : บี.เอส ดี. การพิมพ์.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2545).ชาวเขาในไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ ฯ : มติชนจำกัด (มหาชน).

บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2540). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญเทิด อรมุต.(2539).นิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.

_____(2540).เพลงกะเหรี่ยง ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.

บุญเลย จันท์ทอง. (2545). ดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัด

น่าน. วิทยานิพนธ์ ศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขามานุษยดุริยางควิทยา คณะ

ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เบญจมาศ ชุมวรฐายี และคณะ.(2545). **ประวัติศาสตร์ชนเผ่าชู.**(เอกสารรายงานความก้าวหน้าของโครงการ).สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

ประภัสสร เขียวปัญญา และคณะ.(2547). **สิทธิชุมชนท้องถิ่นมอญ:กรณีศึกษาการสร้างท่อก๊าซที่มีผลกระทบต่อชุมชนมอญที่เมือง และชุมชนมอญอพยพที่อำเภอสังขละบุรี.** กองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม.

ประเวศ วะสี.(2537). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา.** สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ :
คุรุสภา ลาดพร้าว.

ประสพสุข ทรงสวัสดิ์วงศ์. (2542). **การเตรียมการเพื่อจัดทำแผนแม่บทสตรี** มังภาค 7.
เพชรบูรณ์.

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล.(2546). **เจ้าแม่ คุณปู่ ช่างซอ ช่างพ็อน.** กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยา
สิรินธร.

ปัญญา บริสุทธิ์. (2525). **ชนชาติต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีน.** แปลจาก Les Peuples de
la Pninsula Indochinoise ของ G. Co?des (1962). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ปัญญา รุ่งเรือง.(2533). **ดนตรีไทยประกอบเสียง :** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2533.

_____.(2542). **ประวัติดนตรีไทย ฉบับปรับปรุง.** (เอกสารการสอน) คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____.(2544). **การวิจัยทางวัฒนธรรม.**(เอกสารประกอบการอบรมพื้นฐานวิชามานุษยดุริยางควิทยา)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี.(2539). **ภูมิปัญญาในเวศวิทยาชนพื้นเมือง : ศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในป่า
ทุ่งใหญ่นเรศวร.นนทบุรี :** สำนักพิมพ์โลกดูดยภาพ.

_____.(2536). **พุทธ-ผี-ธรรมชาติและมนุษย์:จักรวาลวิทยาของคนกะเหรี่ยงในทุ่งใหญ่.
เมืองโบราณ.19**

นิพัทธ์เวช สืบแสง.(2524).**ความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของแม่่ว**.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา เล่มที่1 ปีที่5 หน้า38-40.

_____.(2526).**ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าแม่่ว**.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา เล่มที่4 ปีที่ 7 ตุลาคม-ธันวาคม หน้า3-25.

_____.(2523).**ปี เดือน วันของแม่่ว**.ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา. 14 เมษายน-มิถุนายน หน้า61-63.

มะอบ นะมาตร และคนอื่นๆ.(2536).**ผ้าและการสืบทอดความรู้เรื่องผ้า : กรณีศึกษากะเหรี่ยง** ไปใน **พื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรีและสุพรรณบุรี**.กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ.

พงษ์สิริ ศิลปบรรเลง.(2540). **การศึกษาเพลงรำมอญของเกราะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรม ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรรณราย คำโสภา.(2541).**การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึม ของหมู่บ้านดงมัน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(มานุษยดุริยางควิทยา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .ถ่าย เอกสาร.

พลับพลึง คงชนะ.(2543).**วิธีเชิงสหวิทยาการกับการประยุกต์ใช้เพื่อการวิจัย สาขามนุษย ดุริ ยางควิทยา**. ในโครงการสัมมนาวิชาการด้านมานุษยดุริยางควิทยา ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีนคริน ทรวิโรฒ.

พิชิต ชัยเสรี.(ม.ป.ป.).**สังคีตลักษณะวิเคราะห์**.(เอกสารประกอบการสอน) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____.(ม.ป.ป.).**สุนทรียศาสตร์**.(เอกสารประกอบการสอน) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิพัฒน์ เรืองนาม.(2533).**ชาวกะเหรี่ยงและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงตำบลไผ่** อำเภอ **สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี** : **สังคมและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงกาญจนบุรี**.นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.

- พิศมัย หาญมงคลพิพัฒน์. (2542). **หลักสถิติ 1**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พูนพิศ อมาตยกุล.(2527). **ดนตรีวิจักษ์ความรู้เรื่องดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : บริษัทเกรียติธุรกิจ.
- ไพฑูริย์ มีสุขกุล. (2533). **"วัฒนธรรมแม่น้ำมูลเชิงชาติพันธุ์วิทยาและประวัติศาสตร์ กรณีการผสมผสานกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์กวย เขมรและลาว"** วัฒนธรรมแม่น้ำมูล. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.
- ไพโรจน์ บุญผูก.(2538). **ดนตรีอุดมศึกษาครั้งที่26:ปีพาทย์-มอญรำ ความอลังการแห่งคตินาฏกรรมที่เรืองรุ่งและดำรงอยู่ในจิตวิญญาณของความเป็นมอญ**. กรุงเทพฯ:บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- มณฑล คงแถวทอง.(2538). **ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรี** : กาญจนบุรีศึกษา. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- มนตรี ตราโมท.(2540). **การละเล่นของไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนศพริ้นติ้ง จำกัด.
- มานพ วิสุทธิแพทย์.(2533). **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- มานิต วัลลิโกดม. (2521). **สุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน**. สำนักพิมพ์การเวก.
- มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม.(2545). **ลำน้าเพลงปกาเกอญอ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ เดือนตุลา. เมืองโบราณ. ปีที่23 ฉบับที่3 (กรกฎาคม-กันยายน) 2540.
- ยัง มีอดแต่ง.(2522). **ประวัติของชาวม้ง(แม้ว)**. พิมพ์ที่ไอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ.
- รัตนพร เศรษฐกุล และคณะ.(2546). **สิทธิชุมชนท้องถิ่นชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยอดีตและปัจจุบัน:กรณีศึกษาและปัญหา**. กองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- รัตนภรณ์ อัครธรรมรัตน์. (2531). **วิเคราะห์นิทางพื้นบ้านชาวเขาเผ่าม้ง**. ปริญญาานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ลีศึก ฤทธิ์เนติกุล. (2538). **ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบการเกษตรผสมผสานบนที่สูงของ
ชาวเขาเผ่าม้งบ้านช่างเคียน-ดอยปุย**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา)

วสันต์ชาย อิมโษษฐ์.(2543).**แคง : เครื่องดนตรีของชนเผ่าม้ง**. วิทยานิพนธ์.ศศ.ม.(ดนตรี)
นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.ถ่ายเอกสาร.

วุดมิ บุญเลิศ.(2536).**ความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงเกี่ยวกับ “ผี บือ โย”(แม่โพสพ)**
เมืองโบราณ. 19(4) 11-20.

วรวิมล สุวรรณฤทธิ์.(2545) **กาญจนบุรี ดินแดนตะวันตก.กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์.**

วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่15 ฉบับ1-2 กันยายน 2535(ฉบับพิเศษ) ISSN0857-1517เจ้าของ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่นการพิมพ์.

วารสารโลกศิลปะ. ปีที่ 1 ฉบับปฐมฤกษ์ กรกฎาคม – สิงหาคม 2548. **เรียนดนตรีไทยที่บ้าน
กันทรารมย์ : เรียนดนตรีไทยเพื่อชุมชนเข้มแข็ง**. คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, สันติศิริการพิมพ์.

วิจัยชาวเขา,ศูนย์.(2526). **บรรณนิทัศน์สภาพของชาวเขาในประเทศจีน**. กรม ประชาสงเคราะห์
กระทรวงมหาดไทย.

ศรันย์ นักรบ.(2541).**ดนตรีชาวเขาเผ่าเข้า : กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเตือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง
จังหวัดเชียงราย**.ปริญญาโท ศป.ม.(มานุษยวิทยา).กรุงเทพฯ : บัณฑิต วิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

ศุทธิณี ทองสะอาด.(2533). **ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรี : สังคมและวัฒนธรรม
กะเหรี่ยงจังหวัดกาญจนบุรี**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.

ศูนย์ประสานงาน,สำนักงาน. (2543). **ชุมชนม้ง 24 หมู่บ้านในจังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก
และเลย**. พิษณุโลก : รัตนสุวรรณการพิมพ์.

ศูนย์วิจัยชาวเขา. (2530). **ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา “รวมเรื่องราวเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าม้ง”**

สงเคราะห์ชาวเขา,กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.(2541).

ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540.นนทบุรี:
สหพันธ์ตั้งการพิมพ์.

สังกัด ภูเขาทอง.(2532).**การดนตรีไทย และทางเข้าสู่ดนตรีไทย.** กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.(2532) **แม่ว.**
เชียงใหม่:นันทกานต์ กราฟฟิคการพิมพ์.

_____.(2539). **ปกิน กะชาวเขา.** เชียงใหม่:นันทกานต์ กราฟฟิคการพิมพ์.

สภาสถาบันราชภัฏ,สำนักงาน. (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.** นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ ฟรันทิ่ง
แมสโปรดักส์ จำกัด.

สมคิด ศรีสิงห์. (2533). **ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิชเนศ.

สมชาย ศรีสุข.(มปป).**บทบาทหน้าที่ผู้บริหารกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม และวรรณกรรม ท้องถิ่น
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.**(ห้องสมุดประชาชน อำเภอสังขละบุรี).

สมทรง บุรุษพัฒน์.(2535).**ภูมิศาสตร์ ศัพท์ภาษาถิ่นไทยในจังหวัดเพชรบูรณ์.**สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.โรงพิมพ์พิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย.

สมัย สุทธิธรรม.(2541). **สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนคอยสูงเผ่ากะเหรี่ยง.** กรุงเทพฯ :
2020 เวิลด์ มีเดีย จำกัด.

สมาคมคริสตจักรในประเทศไทย. (2539). **ขบวนการเก็บข้อมูล สํารวจ วิจัย เพื่อการ
พัฒนาชุมชน.** เชียงใหม่.

สมาคมสร้างสรรค์และพัฒนาแม่ในในประเทศไทย (สมท.). (2543). **ทำเนียบชุมชนและจำนวน
ประชากรม้ง 13 จังหวัดในประเทศไทย.** เชียงใหม่

สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2517) เล่ม 2 ประจวบคีรีขันธ์ : โรงพิมพ์ศูนย์การ ทหารราบ
ปรานบุรี.

สายสุนีย์ ชาวปลื้ม.(2544).**เพลงรำผีมอญของชาวมอญ จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์ตาม
หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สำนักงานการนิเทศน์. (2530). ชาวเขาเผ่าม้ง. กองบัญชาการทหารสูงสุด
- สำนักวิจัยและบริการ,สำนักงาน. (2544). วิจัยแบบมีส่วนร่วม. อุดรดิตต์
- สุกัญญา สุจฉายา.(2545).เพลงพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตลักษณ์ ดีผดุง,และคณะ.(2538).สารานุกรมชาติพันธุ์ม้ง.สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจิตลักษณ์ ดีผดุง,และคณะ.(2540).สารานุกรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโป.สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____.(2534).ม้งน้ำเงินบ้านหอยหอย อำเภอแม่แจ่ม และม้งชาวบ้านม่อนชะเหนือ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยมหิดล.(จัดสำเนา).
- _____.(2538). มอญ:บทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ200ปีของกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด,
- _____.(2538).สารานุกรมชาติพันธุ์ม้ง.สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
- _____.(2542).สารานุกรมชาติพันธุ์มอญ.สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุธีรา เผ่าโกศลพิศัย.(2537). การศึกษาความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญ เกี่ยวกับบทบาทของสื่อบุคคล สื่อประเพณี และสื่อมวลชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม:ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญเกาะเกร็ดปากลัด และบางกระบือ. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรวารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภรณ์ โอเจริญ.(2541). มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุภาพร มากแจ้ง.(2540). รวมบทความทางวิชาการมอญในบริบทของสังคมไทย:การศึกษาวิถีชีวิตมอญบางขุนเทียน. กรุงเทพฯ:สถาบันเอเชียแปซิฟิก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทรี่ ศิลพิพัฒน์.(2526).ชาวเขาในประเทศไทย.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพัตรา สุภาพ.(2540).สังคมวิทยา.พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด.

สุรณี แก้วกลม.(2526). **อักษรขอมที่ใช้บันทึกภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย

ศิลปากร.

สุรพงษ์ กองจันทัก(2530). **ประเพณีผูกข้อมือ การกินน้ำสุก และพุทธศาสนา : กรณีกะเหรี่ยงโป ภาคกลาง**.
: ม.ป.พ.

สุรินทร์ ทับรอด.(2541). **พิธีรำผีเมืองในงานศพของชาวมอญพระประแดง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. (2531). **ปราสาทเขาพนมรุ้ง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์เนศ.

สุรียา รัตนกุล.(2515). **พจนานุกรมไทย-ม้ง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์การพิมพ์.

สุรียา รัตนกุล, สทรวง บุรุษพัฒน์.(2538). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ**. สถาบันวิจัยภาษา
และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

สุรียา รัตนกุล.(2539). **เพลงกะเหรี่ยง**. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2531). **ระบบการเขียน (อ่าน) ภาษาเขมรถิ่นไทย**. นครปฐม :
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

แสง แซ่ย่าง.(2535). **สรุปการประชุมวิเคราะห์ข้อมูลของชาวเขาเผ่าม้ง**. เอกสารโรเนียว.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.(2536). **ปีที่34 ฉบับที่378 เดือนธันวาคม 2536**. กรุงเทพฯ:
ศรีวิกรมการพิมพ์

โสฬส ศิริไสย์.(2536). **ข่าว : มาลาเรีย วิกฤตกรรมของคนปกากะญอ**. **วารสารและวัฒนธรรมสำนักงาน**

เลขานุการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ.(2518). **ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง**. กรุงเทพฯ : กรม
แผนที่ทหาร.

อมรา พงศาพิชญ์.(2545). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุমানราชธน, พระยา.(2515). **ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเสฐียรโกเศศ(นามแฝง)**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาคาร.

อะระโท โอซิมา.(2536). ชีวิต พิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย: กรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี.วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมภาษณ์

ครองเจ็ง. 12 มีนาคม 2547. ครูสอนดนตรีบ้านกอม่งทะ ตำบลไลโว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.สัมภาษณ์.

โจวใต้ดี พนาพิทักษ์สกุล.9 ธันวาคม 2545.ครูสอนดนตรีดนตรีนาฏศิลป์บ้านเกาะสะเดิง หมู่ที่ 3 ตำบลไลโว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.สัมภาษณ์.

ณรงค์ เพลินไพรเย็น. 28 ธันวาคม 2546. บ้านกอม่งทะ. สัมภาษณ์.

เนแสง. 5 มกราคม 2547.ผู้นำพิธีกรรม. บ้านกอม่งทะ ตำบลไลโว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.สัมภาษณ์.

บุญโกย ยืนเครือ (จำกวย).13 มกราคม 2546. หัวหน้าคณะดนตรีเยาวชน บ้านกอม่งทะ ตำบลไลโว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.สัมภาษณ์.

มะโซทู.28 ธันวาคม 2546. นักดนตรีเล่นเมตารี บ้านกอม่งทะ ตำบลไลโว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.สัมภาษณ์.

ไมตรี เสตะพันธ์. 15 มกราคม 2546.สัมภาษณ์.

ละแข่งโพ่ กนกกรกุล. 16 มกราคม 2546. บ้านทีไลป่า หมู่ที่ 6 ตำบลไลโว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์.

โลงชีพ ไทรสังขละชวาลลิน.(เนโลง) 28 ธันวาคม 2546 . บ้านกองม่องทะ หมู่ที่ 2 ตำบลไผ่
อำเภอสังข ละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์.

สวญจีหม่ง สังขละวิมล. 11 สิงหาคม 2546 .ผู้เชี่ยวชาญด้านนาเดย์ และการประพันธ์เพลง บ้านสะเน
พอง.สัมภาษณ์

โหลง เกียรติเกื้อกุล. 29 ธันวาคม 2546 . นักดนตรี และครูสอนรำตง บ้านกองม่องทะ หมู่ที่ 2 ตำบล
ไผ่ อำเภอสังข ละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์.

อภิชาติ เสตะพันธ์. 28 ธันวาคม 2545. นักดนตรีเล่นนาเดย์ และประพันธ์เพลง
บ้านกองม่องทะ หมู่ที่ 2 ตำบลไผ่ อำเภอสังข ละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์.

อภิชาติ ไทรสังขะทัตนิษฐ์ . 29 ธันวาคม 2545. หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ อำเภอสังขละบุรี
จังหวัดกาญจนบุรี.สัมภาษณ์

ชื่อผู้วิจัย

๑. ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พลับพลึง คงชนะ

อาจารย์ชูพินิจ เกษมณี

รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์

๒. ผู้วิจัย

นายสุรศักดิ์ จำนงค์สาร

นายจรัญ กาญจนประดิษฐ์

นายเฉลิมกิต แซ่แก้ว

นางสาวปานจรี ดือนันต์लग

๒.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย

นายสุรศักดิ์ จำนงค์สาร

อายุ ๓๐ ปี

คุณวุฒิ ๒๕๔๒ : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

: Master of Fine Arts (M.F.A.) Ethnomusicology

๒๕๓๙ : การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) ดุริยางคศาสตร์ (ไทย)

: Bachelor of Education (B.Ed.) Thai music

ประสบการณ์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

ผลงานวิจัย

๒๕๔๕ ผู้ช่วยวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง การสืบทอดเพลงไทยบ้านบางลำพู วัฒนธรรมมูข

ปราชญ์ทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๒๕๔๑ งานวิจัย เรื่อง ศึกษาการแปรทงระนาดเอกเพลงแม่ะ ๓ ชั้น

ปริญญาโทระดับปริญญาโท สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

๒๕๓๙ งานวิจัย เรื่อง เพลงหน้าพาทย์และพิธีไหว้ครูดนตรีไทย

ดุริยนิพนธ์ระดับปริญญาตรี วิชาเอกดุริยางคศาสตร์ไทย

ผลงานทางวิชาการ

๒๕๔๕ บรรณานุกรมดนตรี (ฉบับร่าง)

บทความทางวิชาการ

๒๕๔๕ - คำให้การของมาเรียที่บันดุง อินโดนีเซีย

- เยี่ยมพระตำหนักสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย

๒๕๔๔ - การเดินทางเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมไทยในดูไบ สาธารณรัฐอาหรับ
เอมิเรตส์

๒๕๔๓ (อยู่ระหว่างปฏิบัติราชการที่อินโดนีเซีย)

๒๕๔๒ - งานส่งเสริมวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาชีพ

รับราชการ

๒๕๔๒ - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕๔๒ - ปัจจุบัน กรรมการและเลขานุการ สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ อาจารย์ผู้ได้รับเชิญ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งอินโดนีเซีย,
จาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ อาจารย์พิเศษภาควิชาดนตรีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลงานด้านอื่น ๆ

๒๕๔๕ - หัวหน้าคณะนักแสดงไทยในงาน Dubai Shopping Festival 2002, ดูไบ
ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

- ร่วมบรรเลงดนตรีไทย งาน Tehran International Music Festival 2002,
ณ กรุงเตหะราน ประเทศสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

๒๕๔๔ - ร่วมโครงการฝึกอบรมนักวิจัยแก่คณาจารย์วิทยาลัยครูสุวรรณเขต
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

- หัวหน้าคณะนักแสดงไทยในงาน Dubai Shopping Festival 2002, ดูไบ
ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

- เก็บข้อมูลภาคสนามพร้อมกับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ณ ราชอาณาจักร
กัมพูชา

- อบรมหลักสูตรการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติเพื่อการสื่อสาร

๒๕๔๓ - เก็บข้อมูลภาคสนามวัฒนธรรมดนตรีอินโดนีเซีย ณ เมืองบันดุง
เมืองยอร์กยาการ์ตา และนครจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

- เผยแพร่ศิลปะวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์และ
สหพันธรัฐเยอรมนี

- กรรมการจัดงานสัมมนานานาชาติ เรื่องพุทธศาสนาวินัยชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง
- ๒๕๔๒ - เสนอผลงานวิชาการในการสัมมนานานาชาติ เรื่องพุทธศาสนาและดนตรี : มรดกร่วมกันพุกา ลาวและไทย
- ๒๕๔๑ - นิสิตในโครงการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ณ ประเทศโรมาเนีย, ฮังการีและสาธารณรัฐเชก
 - บรรณาธิการหนังสือสามสิบก้าว
- ๒๕๓๙ - วิทยากรค่ายเยาวชนคนดนตรีไทยศรทอง
 - หัวหน้านิสิตต้อนรับคณะอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยมลายา ประเทศมาเลเซีย
 - นิสิตโครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย ณ ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์
 - บรรณาธิการหนังสือที่ระลึกงานไหว้ครูดนตรีไทย ๒๕๓๘
 - นิสิตในโครงการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ณ ประเทศอิตาลีและสาธารณรัฐเชก

หน่วยงานที่สังกัด

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขโทรศัพท์

๑. โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๑-๔๘๙-๙๕๐๘
๒. โทรศัพท์ที่ทำงาน ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๗
๐๒-๖๖๔-๑๐๐๐ ต่อ ๕๒๑๒, ๕๑๐๘
๓. โทรสาร ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๘

สถานที่ติดต่อ

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท ๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๗

โทรสาร ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๘

๒.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๒.๒.๑ นายจรัญ กาญจนประดิษฐ์

อายุ ๒๔ ปี

คุณวุฒิ ๒๕๔๕ กำลังศึกษาระดับปริญญาโท สาขามนุษยดุริยางวิทยา

๒๕๔๔ ปริญญาการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) ตรียางคศาสตร์ไทย

ประสบการณ์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

- ๒๕๔๔ - งานวิจัยเรื่อง เพลงนทขมิ้น ๓ ชั้น เดี่ยวขลุ่ยเพียงออ : กรณีศึกษาทาง
ครูปี่บ คงลายทอง
- คุรียนิพนธ์ระดับปริญญาตรี วิชาเอกตรียางคศาสตร์ไทย

ผลงานการเผยแพร่ดนตรีไทย-นาฏศิลป์

- ๒๕๔๕ - เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ณ ประเทศสาธารณรัฐ
อาหรับเอมิเรตส์
- ๒๕๔๔ - แสดงการเดี่ยวขลุ่ย เพลงพญาโศก งานศิลปวัฒนธรรมอาเซียน
ณ จังหวัดเชียงราย
- เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ณ ประเทศสาธารณรัฐ
อาหรับเอมิเรตส์
- ๒๕๔๓ - เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ -
เบลเยียม
- ๒๕๔๒ - เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ณ ประเทศมาเลเซีย
- เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ -
เยอรมนี
- ๒๕๔๑ - เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ ณ ประเทศกรีซ

ผลงานประกวดดนตรีไทย

- ๒๕๔๔ - ชนะเลิศ การประกวดวงดนตรีไทยปี่พาทย์ผสมเครื่องสายเครื่องคู่
ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
- ชนะเลิศ การประกวดเดี่ยวขลุ่ยเพียงออ ระดับประชาชน ณ
ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
- ๒๕๔๓ - รองชนะเลิศอันดับ ๑ การประกวดเดี่ยวขลุ่ยเพียงออ ระดับอุดมศึกษา
ณ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผลงานด้านกีฬาประเภทตาบอด

- ๒๕๔๔ - เหรียญเงิน เอเป่ทีมชาย แมโดมเกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
ครั้งที่ ๒๙ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๒๕๔๓ - เหรียญทองแดง เอเป่ทีมชาย นิวัฒนาเกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่ง

ประเทศไทยครั้งที่ ๒๘ ณ มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก

ประกาศเกียรติคุณจากคณะศิลปกรรมศาสตร์

๒๕๔๔ - ศิษย์เก่าดีเด่น สาขาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

อาชีพ

รับจ้างสอนดนตรีไทย (กำลังศึกษาระดับปริญญาโท)

หน่วยงานที่สังกัด

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขโทรศัพท์

๑. โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๙-๖๙๐-๘๙๔๙

๒. โทรศัพท์ที่บ้าน ๐๒-๒๑๖-๐๐๔๗ ต่อ ๙๐๒

สถานที่ติดต่อ

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท ๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๗

โทรสาร ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๘

๒.๒.๒ นายเฉลิมกิต แซ่แก้ว

อายุ ๒๓ ปี

คุณวุฒิ ๒๕๔๕ กำลังศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
๒๕๔๔ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกดุริยางคศิลป์

ประสบการณ์ในการวิจัย

๒๕๔๔ งานวิจัยเรื่อง ศึกษาและวิเคราะห์เพลงมโหรีอีสานและเพลงพญาโศก ๓ ชั้น
ดุริยนิพนธ์ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกดุริยางคศิลป์

๒๕๔๒ งานวิจัย เรื่อง ลักษณะการทำวงดนตรีไทยเข้าประกวด ของโรงเรียน
เบญจมะมหาราช จ.อุบลราชธานี ภาคนิพนธ์ ระดับปริญญาตรี
วิชาเอกดุริยางคศิลป์

ผลงานด้านการแสดง

๒๕๔๔ แสดงดนตรี (เดี่ยวระนาดเอก) โครงการสามประสานผ่านทำนอง
ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ร่วมประพันธ์เพลงไฟแนว Comtemporary ในงาน Senior project in music

ของ นิสิตปริญญาตรี เอกดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

- ร่วมแสดงคอนเสิร์ต Senior project in music ในบทเพลง ดิน น้ำ ลม ไฟ
แนว Comtemporary และบรรเลงเดี่ยวระนาดเอก เพลงพญาโคก ๓ ชั้น
ณ อาคารพลศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ๒๕๕๓ - เผยแพร่วัฒนธรรม ณ เมือง Cammerla และเมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย
ระหว่างวันที่ ๖ - ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
- ร่วมแสดงดนตรีไทยบันทึกเทปร่วมกับกองดุริยางค์ทหารอากาศ แผนกดนตรี
ไทย ณ สถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร
- แสดงดนตรีไทย (เดี่ยวระนาดเอก เพลงแขกมอญ) ณ หอประชุมการแสดง
กองดุริยางค์ทหารอากาศ กรุงเทพมหานคร
- ร่วมโครงการดนตรีไทยสัญจร ร่วมกับชมรมดนตรีไทยของมหาวิทยาลัย
ขอนแก่น ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวันที่ ๙ - ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓
- ร่วมแสดงดนตรีไทยในส่วนของงานแนะแนวของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตามโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตภาคอีสาน

- ร่วมแสดงดนตรีพื้นบ้านในงานเทา - งามสัมพันธ์ ณ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๓
- ๒๕๕๒ - ร่วมแสดงดนตรีไทยในงานเสนาผลงานการแสดงครั้งที่ ๓ โครงการจัดตั้ง
คณะศิลปกรรมศาสตร์
- เข้าร่วมบรรเลงวงมหาดุริยางค์ ในงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ณ โรงเรียน
นายร้อย พระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก

อาชีพ

รับจ้างสอนดนตรีไทย (กำลังศึกษาระดับปริญญาโท)

หน่วยงานที่สังกัด

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขโทรศัพท์

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๙-๘๘๐-๙๑๓๙

สถานที่ติดต่อ

สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท ๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๗

โทรสาร ๐๒-๒๖๐-๐๑๓๘

๒.๒.๓ นางสาวปานจริย์ ดือนันต์ลาก

อายุ ๒๓ ปี

คุณวุฒิ ๒๕๔๕ กำลังศึกษาระดับปริญญาโท สาขามนุษยดุริยางวิทยา

๒๕๔๔ ปริญญาการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) ดุริยางคศาสตร์ไทย

ประสบการณ์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

๒๕๔๔ - งานวิจัยเรื่อง เครื่องประโคม แตร สังข์ ดุริยนิพนธ์ ระดับปริญญาตรี
วิชาเอกดุริยางคศาสตร์

ผลงานด้านดนตรี

- ๒๕๔๕ - แสดงดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย ณ โรงแรม เลอ เมอริเดียน ห้างอาหารไทย
สุขุขทัย ณ เมืองดูไบ ประเทศอาหรับเอมิเรตส์ ในเทศกาลวันสงกรานต์
- แสดงดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ณ โรงแรม Metropolitan เมืองดูไบ
ประเทศอาหรับเอมิเรตส์
- เข้าร่วมการแสดงดนตรีวงกาเมลันในงานวันชาติประเทศอินโดนีเซีย

